

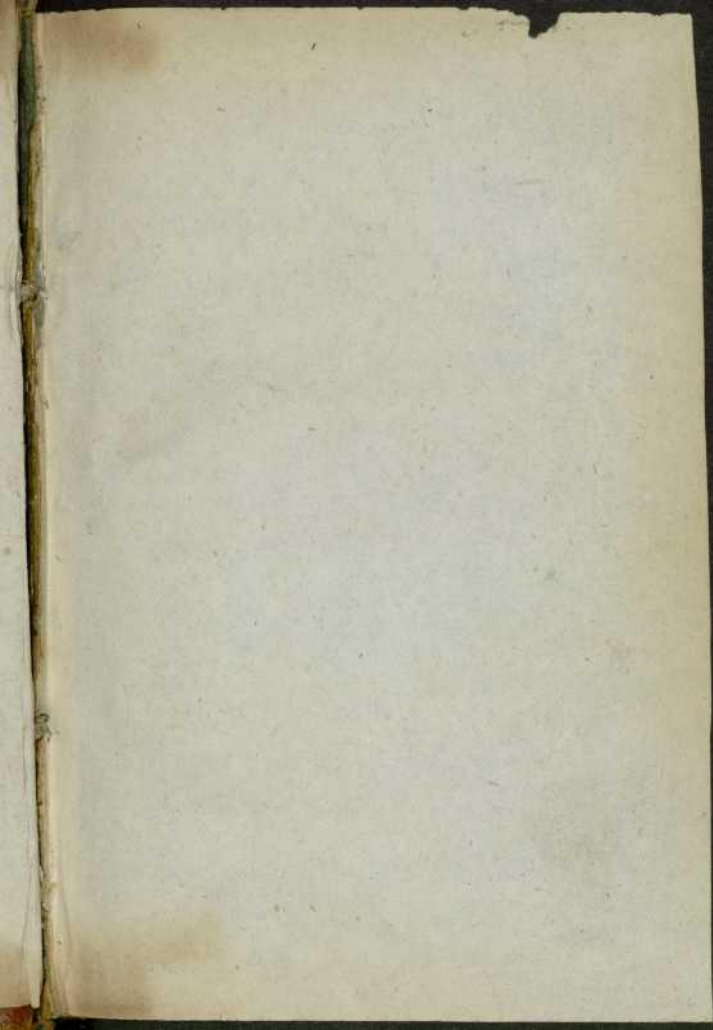
36

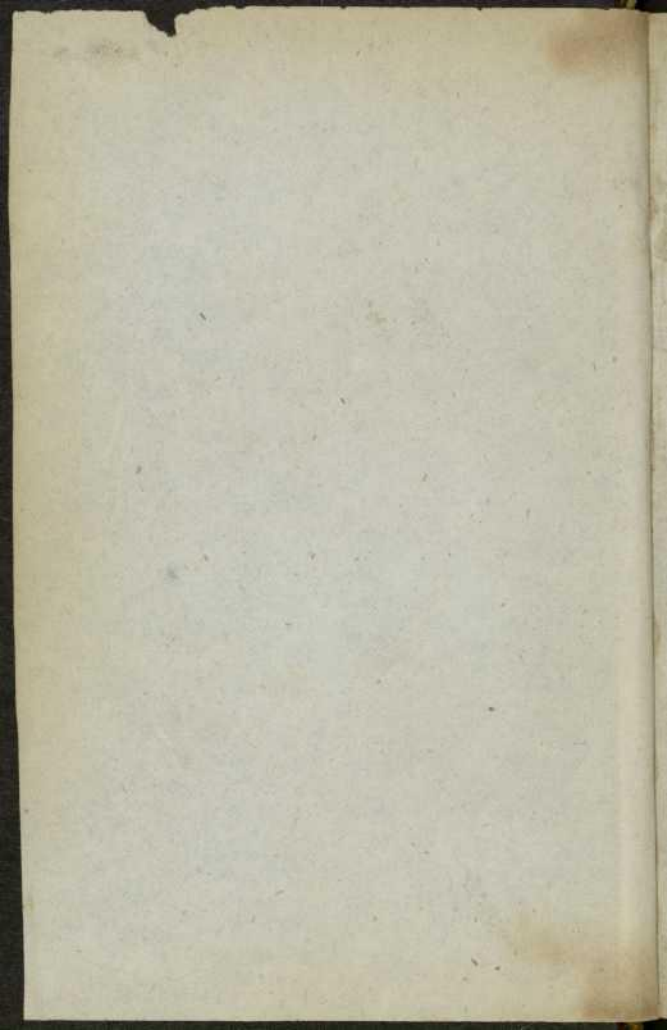
~~15143~~

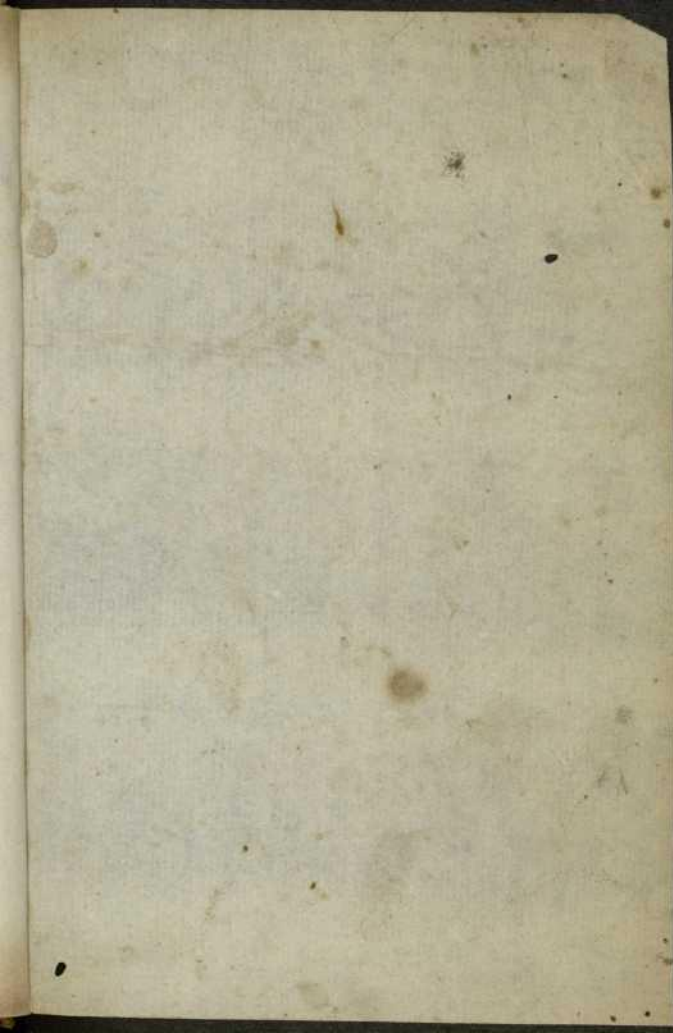
13.286

C. SVETONII
TRANQVILLI

DE
XII. CÆSARIBVS LIBRI VIII.

ISAACVS CASAVBONVS
iterum recensuit.

Accessit eiusdem Animaduersionum

APPENDICVLA.

Additi etiam sunt Suetonij libelli
de illustribus grammaticis,
&
de claris rhetoribus.

CVM LICENTIA.

Vallis Oleti: Ex Officina Gregorij à Vedoya.
Anno M.DC.XLIII.

C. S. V. E. T. O. N. I. I.

T. R. A. N. S. A. T. L. A. N. T. I. C. A.

D. E.

XIII. CASABLAS MAR. VIII.

ISABELLA CASABLAS

...

...

A. P. R. I. N. C. I. P. I. A.

...

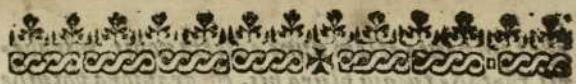
...

...

C. A. S. A. B. L. A. S.

...

AMPLISS. VIRO,
PHILIPPO CANAIO, D.
A FRAXINIS, ET MONTICVLO,
sanctioris Consistorij Regij
Consiliario, Germaniæ
Exlegato,
& in supremo Occitaniæ
Senatu Præsidi,

IS. CASAVBONVS S.D.

*L*ibros Suetonij Tranquilli de XII. Cæsaribus,
cursim relegi, Præsides amplissime, per hos dies:
simul spicas in ijs pauculas legi annó inuisas no-
bis, cum noua pumise expolitos ad te eos misimus.
Quòd tunc ista nos fugerint, non mirabitur paulo
quisquam iudex equior. Nemo enim homo natus,
tam sollicitè diligens vnquã fuit, qui in ubere mes-
se nullum relinqueret spicilegium, nemo vnquam
ita Lynceus, qui, in hoc præsertim literarum ge-
nere, cuncta semel peruideret. Sed & posteriorem
semper diem prioris esse magistrum, oraculum est,
non dictum maiorum: nature ipsius, non hominũ
scitum. Taceo quod superior illa editio, properan-
da mihi necessariò, potius, quã maturanda fuit. At
** esse

esse tam pauca et iam nunc adiecta nobis, miraberis fortasse tu, qui plura his, & grauiora potuisse addi, pro tua singulari eruditione, intelligis. Sed nos, cum hæc scribebamus, ita habebat occupatos, atque exercitos Athenæi recensio, quam virorum doctissimorum hortatu suscepimus, ut alio mihi apud te patrono hoc tempore, quam Athenæo, non sit opus. Is mihi, scio, facile a te impetrauerit, ut, quo vultu priore editionem suscepisti, eodem hanc quoque paruam tantisper digneris, dum augustior alia tibi à nobis paratur. Peris igitur animo non iniquo, Canai decus nostrum, extare in Monetæ filiarum sacrario, hanc quoque licet exiguam, & indicaturæ sanè quàm tenuis, inscriptam nomen tuam tabellam. Esto summæ illius admirationis, quam eximia illa tua, atque excellens virtus pridem mihi expressit, etiam istud cuiuimodi apud posteros testimonium. Sic voveo, sic spero, sic meritum certè est tuum. Vale.

TASSA:

YO Pedro Fernandez de Herrán Secretario de Camara del Rey nuestro señor, de los que residen en su Consejo, certifico, y doy fee: que auendosi presentado ante los señores del por Pedro Coello mercader de libros, vezino desta Villa de Madrid, vn Libro intitulado *Suetonij Tranquilli*, q̄ ha sido impreso otra vez tassaron cada pliego del dicho libro a quatro marauedis: el qual tiene veynte y nueue pliegos sin el principio, q̄ a los dichos quatro marauedis monta el dicho libro ciento y diez y seys marauedis, en que se ha de vender en papel: y dieron licencia, para que al dicho precio se pueda vender: Y mandaró que esta tassa se ponga al principio, y no se pueda vender sin ella: Y para que dello conste di el presente en Madrid a veynte y vno de julio de mil y seyscientos y quarenta y tres.

Pedro Fernandez Herran.

Suma de la licencia.

Tiene licencia de los Señores del Consejo Real el Colegio de la Compañia de Iesus de Valladolid, para imprimir por vna vez este libro intitulado *Suetonij Tranquilli*, como consta de su original, que passò ante Martin de Segura Secretario de Camara del Rey nuestro señor. En Madrid à 31. de Enero de 1624.

Martin de Segura.

ERRATAS.

Fol. 2. pro tribunitio, leg. tribunitia, f. 34. im-
 periente, impertiente, f. 49. transiti, tran-
 siji, f. 54. nox, nos, f. 56. mortuos, mortuus, eo-
 dem, f. consultum, consulatum, f. 71. desidera-
 tur hoc verbum *Exitum*, f. 79. contentior, con-
 temptior, f. eodem impetraui, impetrauit, f. 97.
 inopinam rem, inopinantem, f. 107. quadem,
 quidem, f. 111. insufurrant, insufurrans, f. 115.
 retrarij, retiarij, f. 116. Itiuij, Liuij, f. 119. dis-
 tincti, distinctis, f. 125. transfetri, transferri, f.
 128. sæuissimo, sæuissime, f. 130. terris, tertijs,
 f. 149. felicitatis, infelicitatis, f. 154. inchoatam
 inchoatum, f. 155. illis, illi, f. 156. laudadi, lau-
 dandi, f. 157. quia, qui, f. 190. omnine, omine.

His demptis correspondet originali: En san Pa-
 blo de Valladolid 13. de Abril de 1643.

*El Maestro Fr. Raphael
 Manso.*

C. SVETONII

TRANQVILLIDE XII

CÆSARIBVS LIBER

PRIMVS.

DIVVS IVLIVS CÆSAR.

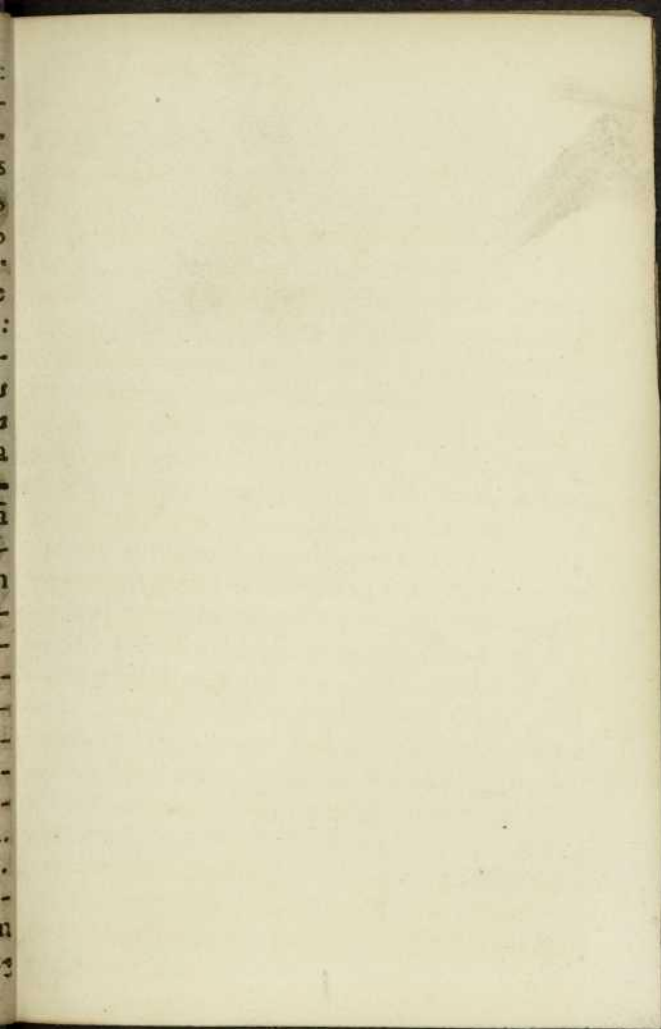

IVLIVS Cæsar Diuus, annum ⁱ
agens sextumdecimum patrem
amisit: sequentibusque consu-
libus flamen Dialis destinatus,
dimissa Cossutia, quæ familia
equestri, sed admodum diues,

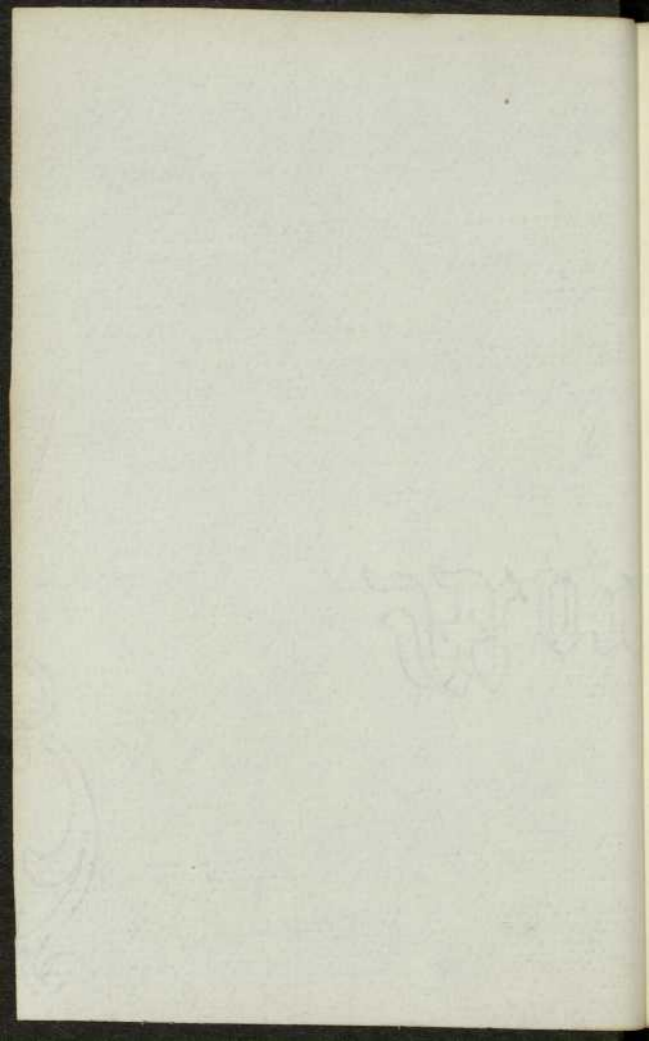
prætextato despoliata fuerat. Corneliam Cin-
næ quater consulis filiam duxit vxorē: ex qua
illi mox Iulia nata est: neque vt repudiaret cõ-
pelli a Dictatore Sulla vlllo modo potuit. Qua-
re & sacerdotio, & vxoris dote, & gentilitijs
hereditatibus mulctatus, diuersarum partium
habebatur: vt etiam discedere è medio, & quã-
quam morbo quartanæ aggrauante, propè per
singulas noctes commutare latebras cogere-

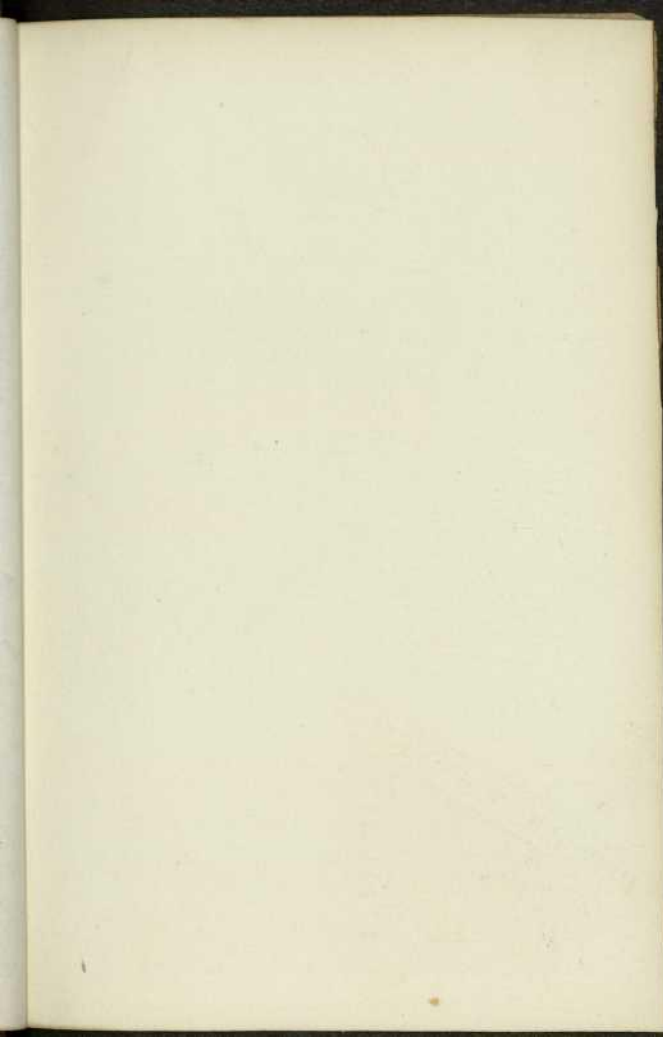
tur, seque ab inquisitoribus pecunia redimere: donec per virgines Vestales, perque Mamer- cum Æmilium, & Avrelium Cottam, propin- quos, & affines suos, veniam impetrauit. Satis cōstat, Sullam, cūm deprecātibus amicissimis, & ornatissimis viris aliquamdiu denegasset, atque illi pertinaciter cōtenderent, expugna- tum tandem proclamasse (siue diuinitus, siue aliqua coniectura) *Vincerent, ac sibi haberent: dummodo scirent, eum quem incolumem tanto pe- re cuperent, quandoque optimatiū partibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum: nam*

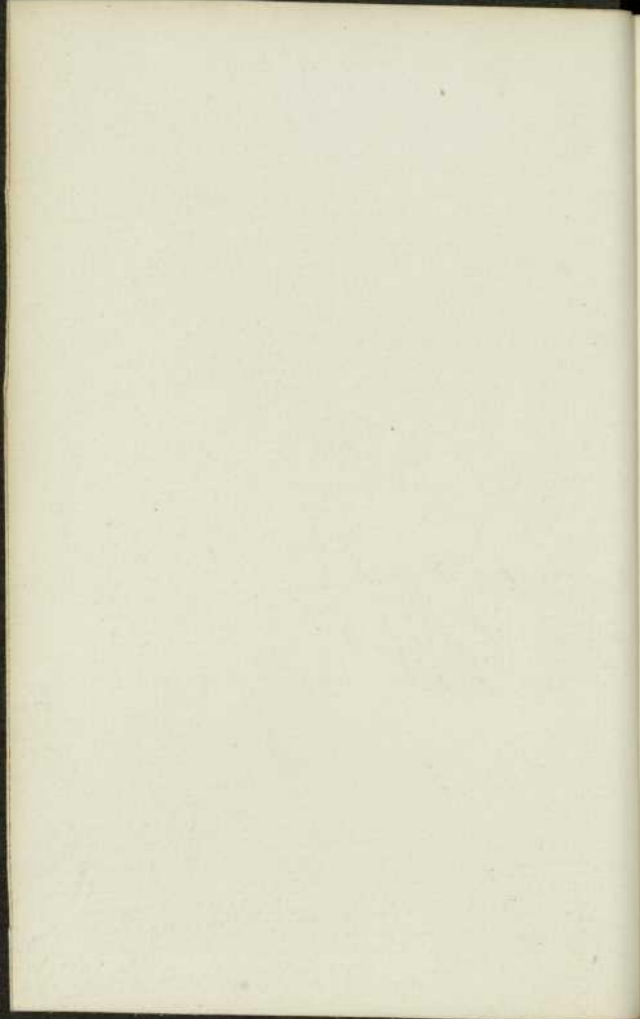
2. *Cæsari multos Marios inesse.* Stipendia prima in Asia fecit, M. Thermi Prætoris contuber- nio: à quo ad arcessendam classem in Bithyniā missus, desedit apud Nicomedem, non sine ru- more prostratæ regi pudicitia: quem rumorem auxit, intra paucos rursus dies repetita Bithy- nia, per causam exigendæ pecuniæ, quæ debe- retur cuidam libertino clienti suo. Reliqua mi- litia, secundiore fama fuit: & à Thermo in ex- pugnatione Mitylenarū corona ciuica dona- tus est.
3. Meruit & sub Seruilio Isaurico in Ci- licia, sed breui tempore. Nam Sullæ morte cō- perta, simul spe nouæ dissensionis, quæ per M. Lepidum mouebatur, Romam properè redijt. Et Lepidi quidem societate, quamquam ma- gnis conditionibus inuitaretur, abstinuit: cūm

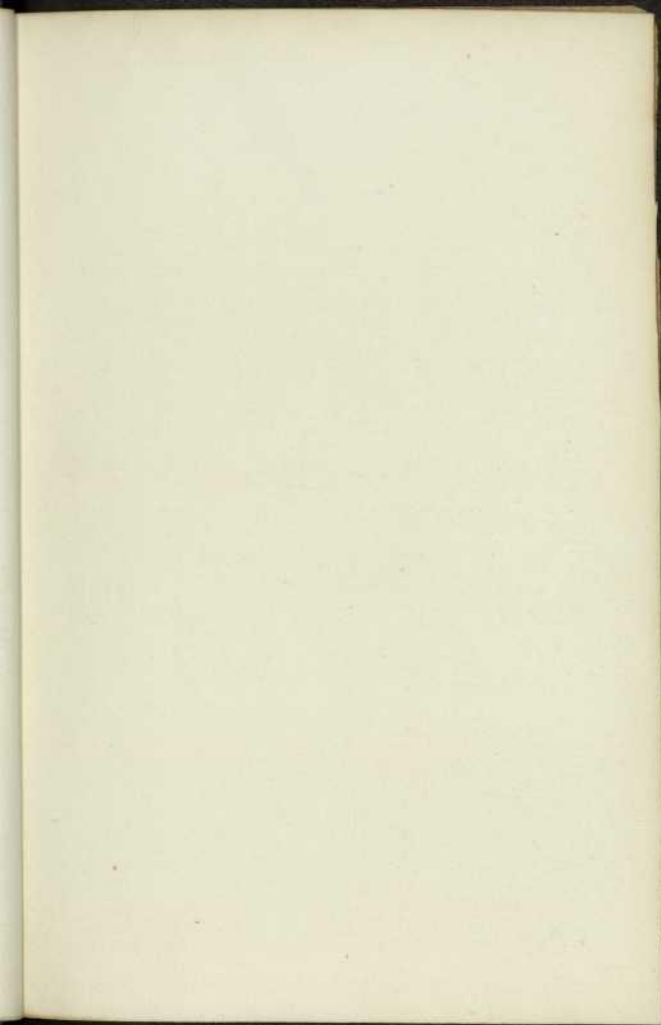

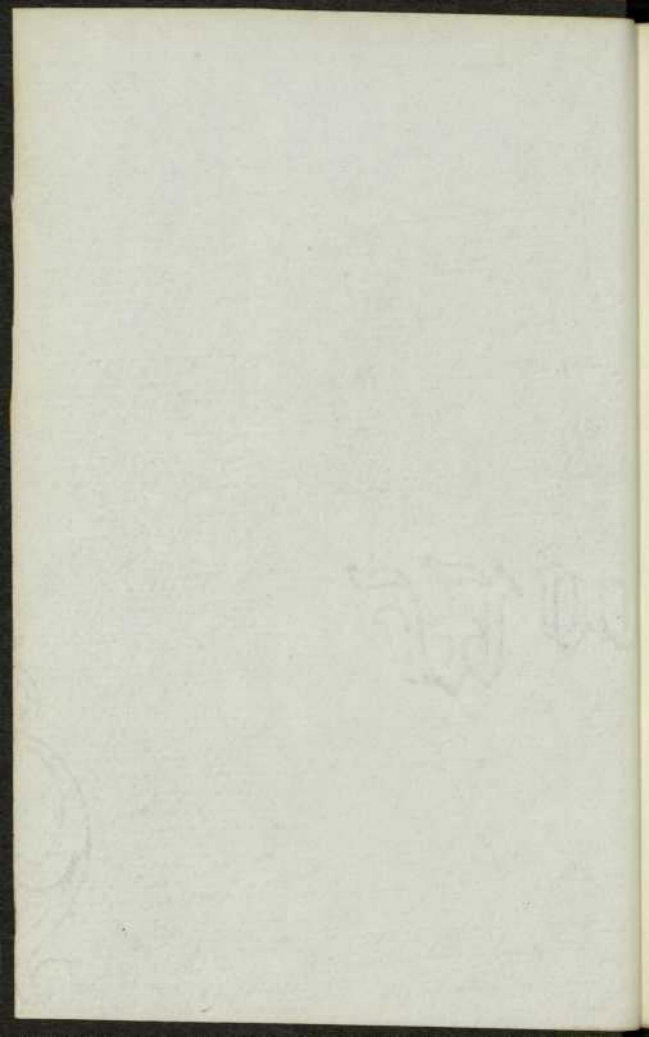

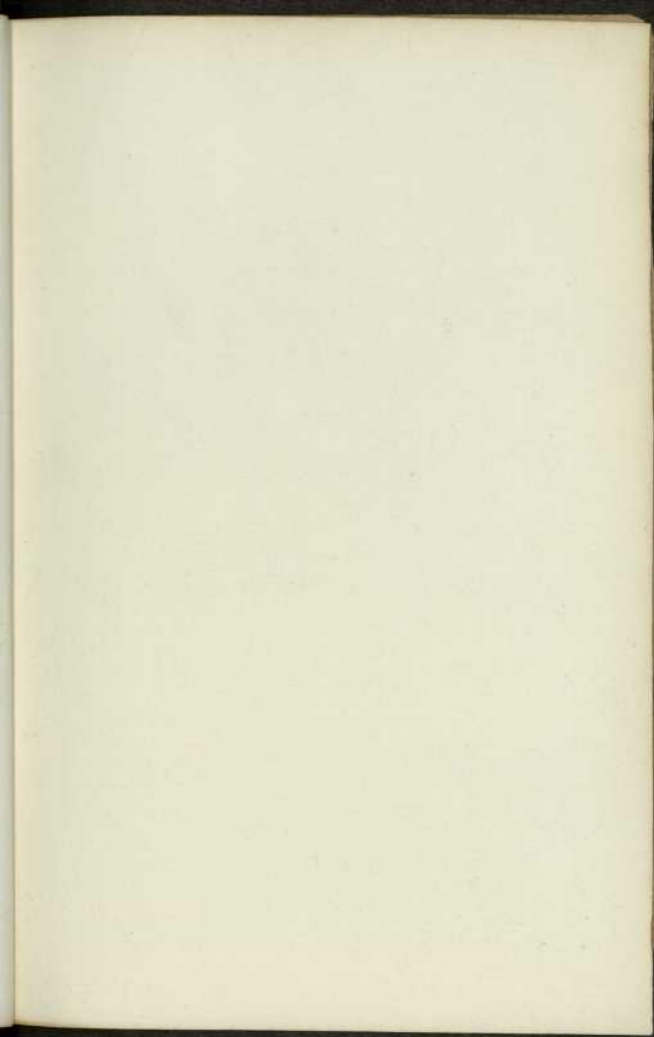

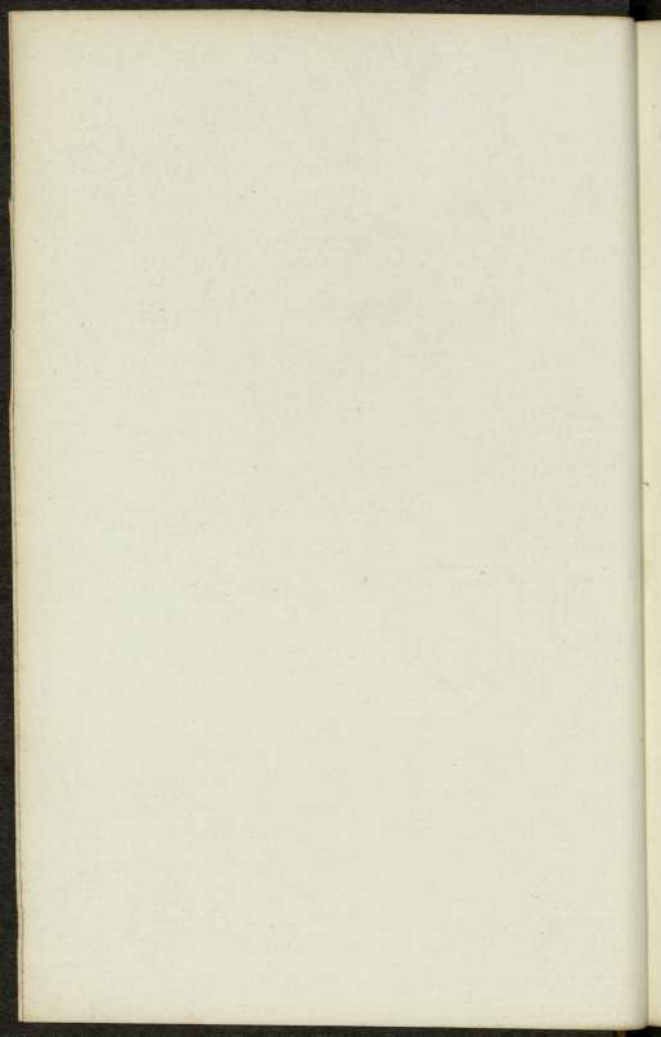

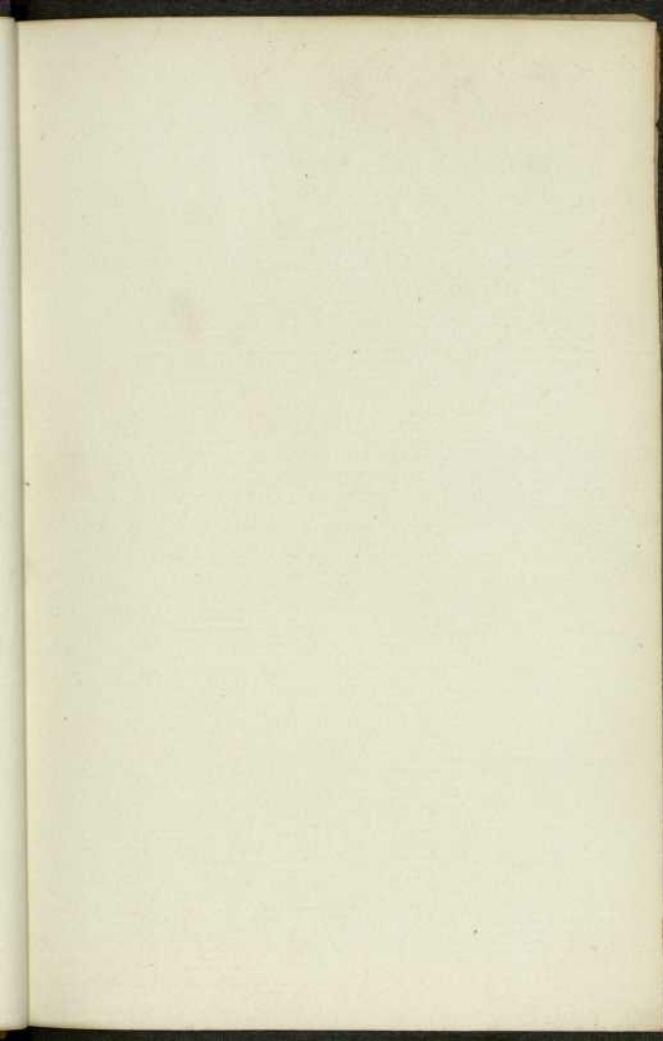

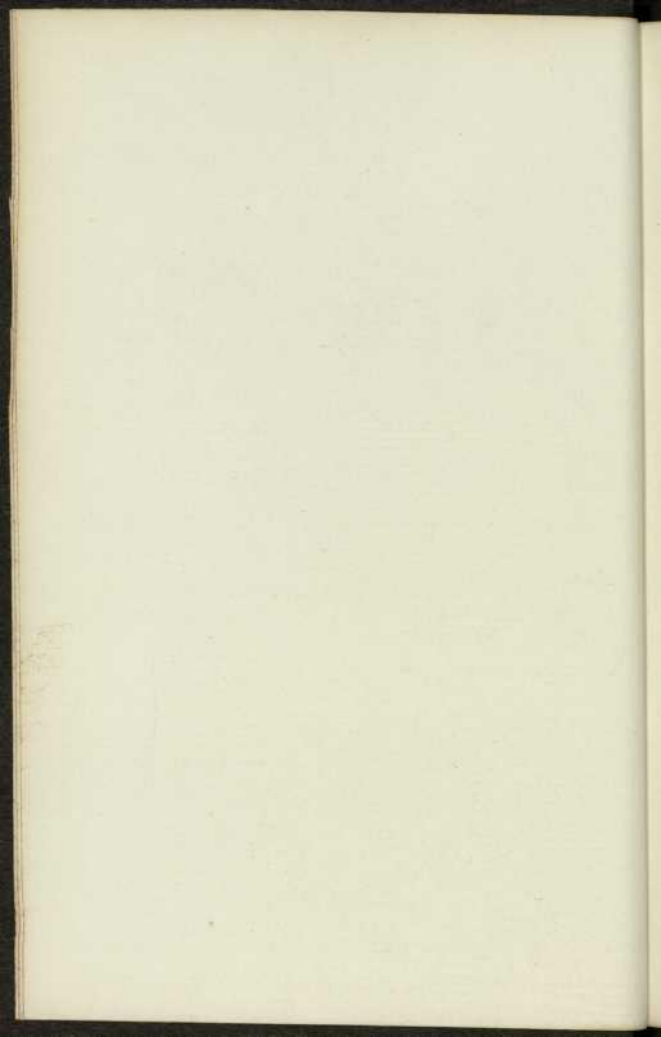

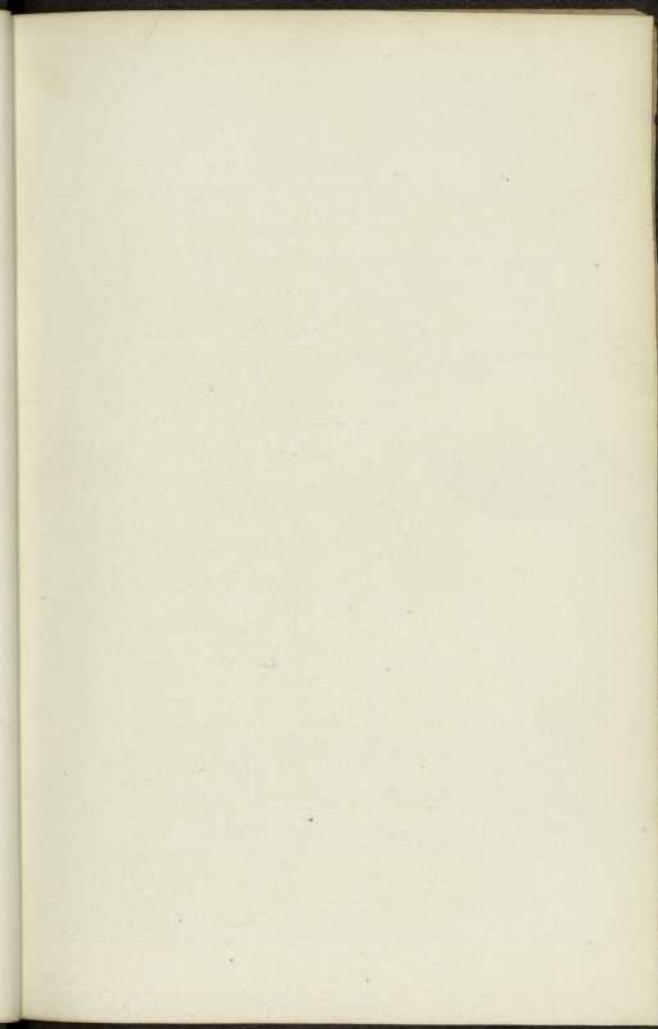

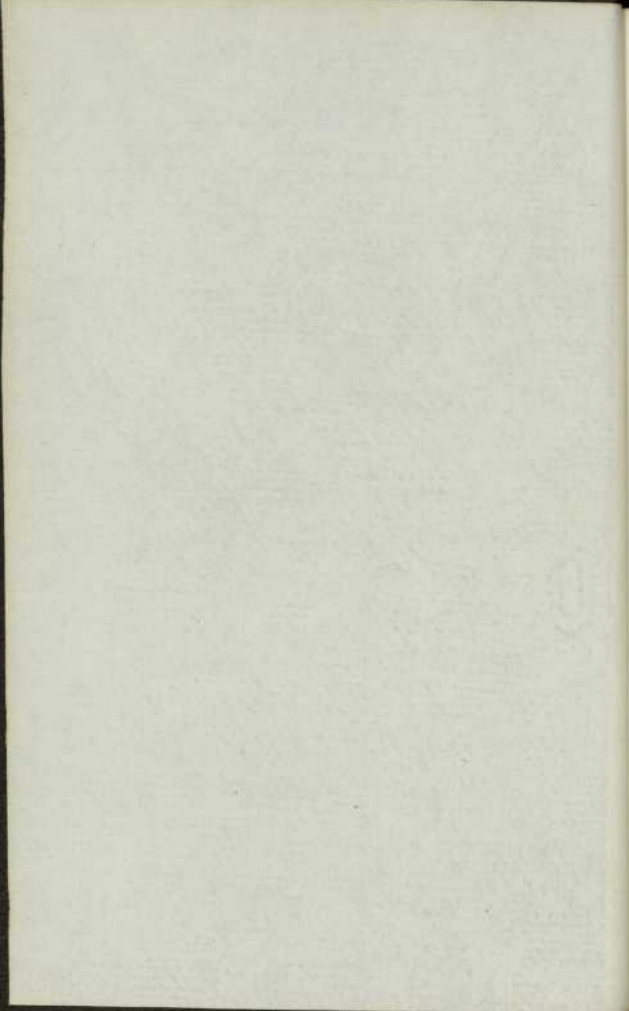

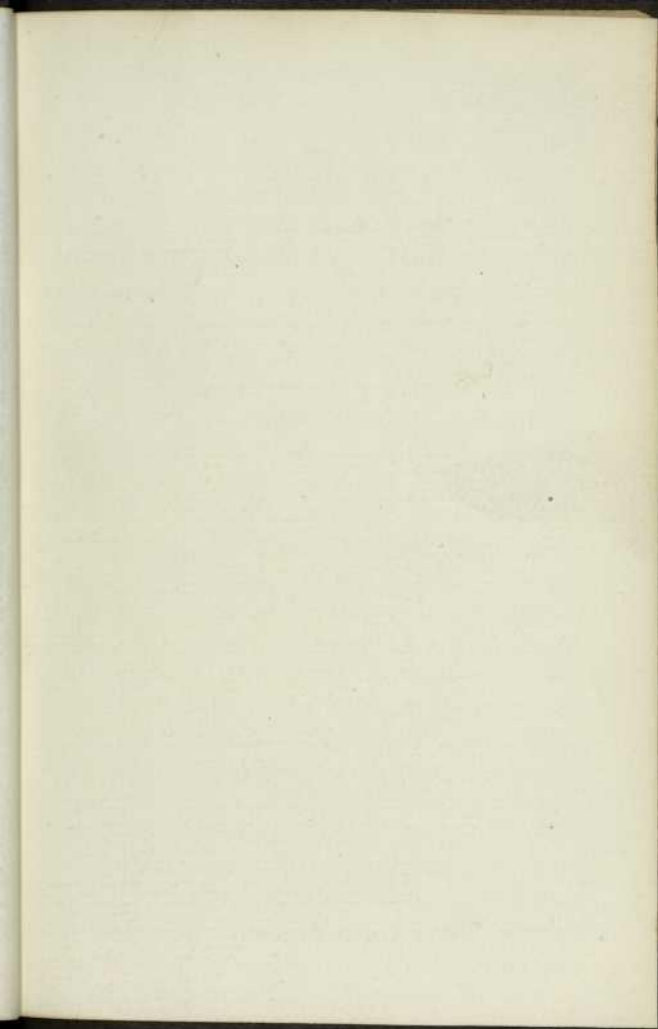

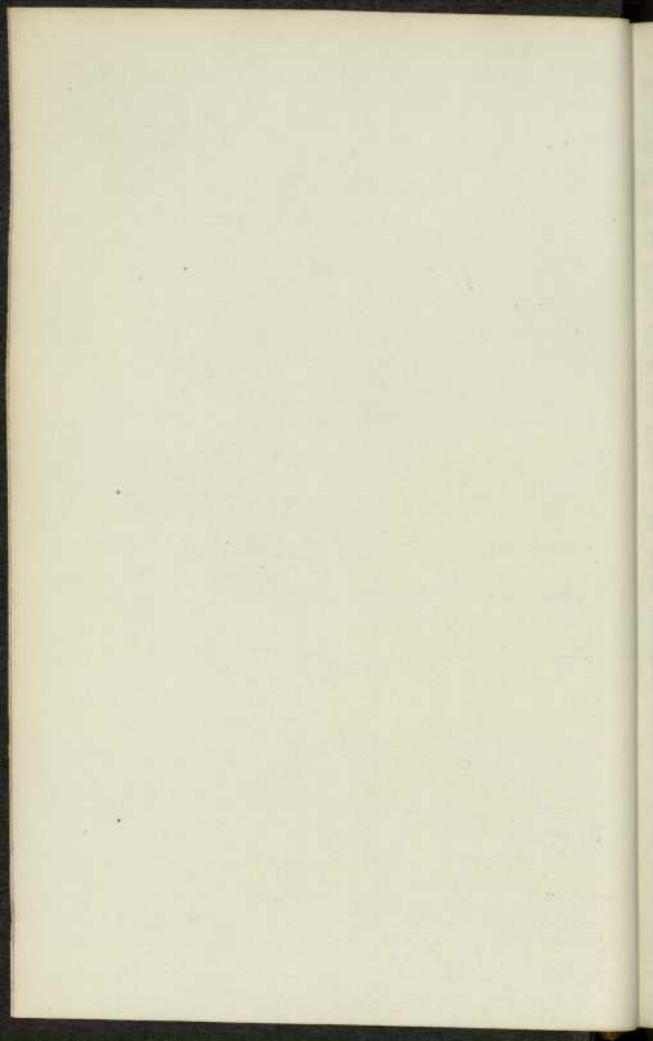

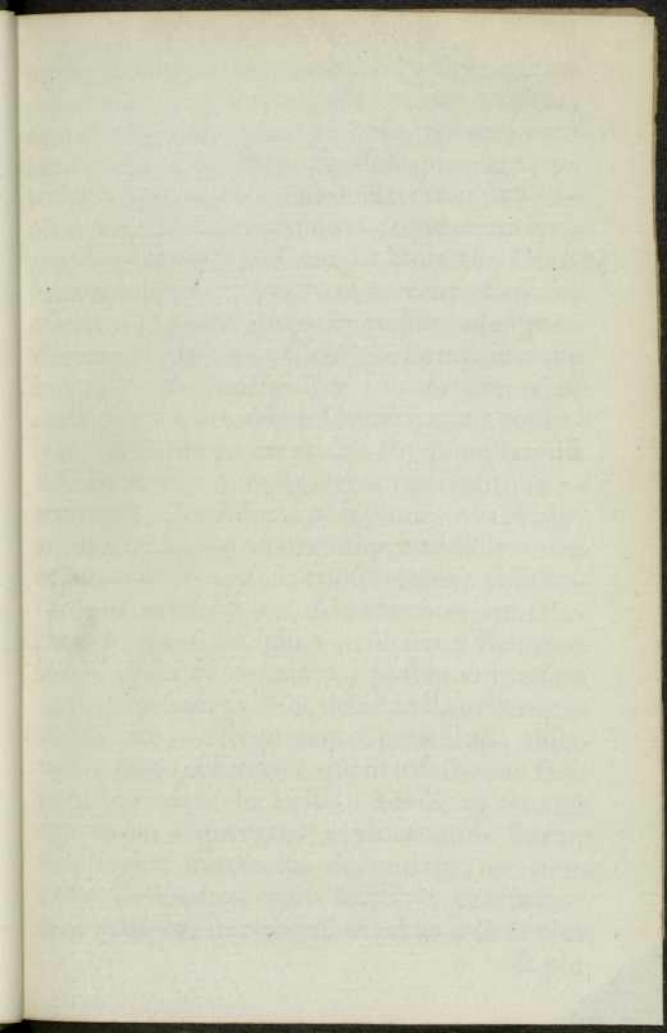

pe
pe
no
ue
ro
ui
gr
fu
ef
rū
in
ce
la
fi
tr
a
e
lo
b
in
e
f
r
g
c
C
r
S

poris, in magno negotio habuit obligare semper annuos magistratus, & è competitoribus, non alios adiuuare, aut ad honorem pati peruenire, quàm qui sibi pepigissent, propugnatos absentiam suam: cuius pacti non dubitauit à quibusdam iusiurandum, atque etiam syngrapham exigere. Sed cum L. Domitius Consulatus candidatus palàm minaretur, Cos. se, effecturum, quod prætor nequisset, adempturumque ei exercitus: Crassum, Pompeiùmque in urbem Prouinciæ suæ Lucam extractos compulit, vt detrudèdi Domitij causa consulatum alterum peterent: & vt in quinquenniũ sibi Imperium propagaretur: perfecitque vtrumque. Quà fiducia ad legiones, quas à rep. acceperat, alias priuato sumptu addidit: vnam etiam ex Transalpinis conscriptam, vocabulo quoque Gallico: (Alauda enim appellabatur) quam disciplina, cultùque Romano institutam, & ornatam, postea vniuersam ciuitate donauit. Nec deinde vlla belli occasione, ne iniusti quidem ac periculosi, abstinuit, tam foederatis, quàm infestis, ac feris gentibus vltro lacessitis: adeò, vt senatus quondam legatos ad explorandum statum Galliarum mittendos decreuerit, ac nonnulli dedendum eum hostibus censuerint. Sed prosperè decedentibus rebus, & sapius, & plu-

& plurimum, quam quinquam vnquam dierum
 supplicationes impetrauit. Gessit autem nouē
 annis, quibus in imperio fuit, hæc ferè. Omnē
 Galliam, quæ à saltu Pyrenæo, Alpibusque, &
 monte Gebenna, fluminibus Rheno, & Rhoda
 no continetur, paretque circumitu ad bis, &
 tricies centum millia passuum præter socias, ac
 bene meritas ciuitates, in Prouinciæ formam
 redegit, eique quadringētis in singulos annos
 stipendij nomine imposuit Germanos qui trās
 Rhenum incolunt, primus, Romanorum ponte
 fabricato, aggressus, maximis affecit cladibus.
 Aggressus est & Britannos ignotos antea,
 superatisque pecunias, & obliques imperauit.
 Per tot successus ter, nec amplius, aduersum
 casum expertus: in Britania, classe vi tempesta
 tis propè absumpta: & in Gallia, ad Gergouia
 legione fusa: & in Germanorum finibus, Litu-
 rio, & AVrunculeio legatis per insidias cæsis.

26 Eodem temporis spatio, matrem primò, dein-
 de filiam, nec multo post neptem amittit. IN-
 TER QVÆ consternata P. Clodij cæde Rep.
 cum senatus vnum Cos. nominatimque Cn.
 Pompeium fieri censuisset, egit cum tribunis
 plebis collegam se Pompeio destinantibus, id
 potius ad populum ferrent, vt absentis sibi, quā
 deque imperij, tēpus expleri cœpisset, petitio
 secundi Consulatus daretur: ne ea causa ma-
 turius,

rurius, & imperfecto adhuc bello, decedetet. Quod ut adeptus est, altiora iam meditans, & spei plenus, nullum largitionis, aut officiorum in quęquam genus publicę, priuatęque omisit. Forũde manubijs inchoauit: cuius area super H s. millies constitit. Munus populo, epulũque pronuntiauit in filię memoriam, quod ante eum nemo. Quorum ut quam maxima expectatio esset ea, quę ad epulum pertineret, quamuis macellarijs oblocata, etiam domesticatim apparabat. Gladiatores notos, sicuti infestis spectatoribus dimicarent, vi rapiendos, reseruãdosque mandabat. Tirones neque in ludo, neque per lanistas, sed in domibus per equites Romanos, ac etiam per senatores armorum peritos erudiebat: precibus enitens, quod epistolis eius ostenditur, ut disciplinam singulorum susciperent, ipsique dictata exercitibus darent. Legionibus stipendium in perpetuum duplicauit. Frumentum, quoties copia esset, etiam sine modo, męsuraque prebuit: ac singula interdum mancipia, & prędia viritim dedit. Ad retinendam autem Pompeij ²⁷ necessitudinem, ac voluntatem, Octavianam sororis suę neptem, quę C. Marcello nupta erat, conditione ei detulit, sibi que filiam eius in matrimonium petijt, Fausto Sullę destinatam. Omnibus verò circa eum, a que etiam

parte magna senatus; gratuito, aut leuifceno-
re obstrictis, ex reliquo quoq; ordinum gene-
re, vel inuitatos, vel sponte ad se commean-
tes vberrimo congiario prolequebatur: liber-
tos insuper, seruulòique cuiusque, prout do-
mino, patronòve gratus quis esset. Tum reo-
rum aut oberatorum, aut prodigæ iuuentutis
subsidiu vnicu, ac promptissimu erat: ni-
si quos grauior criminu, vel inopie, luxuriæ
ve vis vrgeret, quam, vt subueniri posset à se,
his planè palam bello ciuili òpus esse, dicebat.

- 28 Nec minore studio reges, atque prouincias
per terrarum orbem alliciebat: alijs, captiuo-
rum millia dono offerens: citra senatus, popu-
lique auct oritatem, quò vellent, & quoties
vellent, auxilia submittens: superque Italiæ,
Galliaru[m]que & Hispaniarum, Asiæ quoque,
& Græciæ potentissimas vrbes præcipuis ope-
ribus exornans: donec attonitis iam omnibus,
& quorsum illa tenderent, reputantibus, M.
Claudius Marcellus Cos. edicto præfatus de
summa se Rep. acturum, retulit ad senatû, vt
ei succederetur ante tempus: quoniam, bello
confecto, pax esset, ac dimitti deberet victor
exercitus: & ne absentis ratio comitijs habere-
tur, quando nec plebiscito l'òpeius postea ab-
rogasset. Acciderat autem, vt is legem de iure

magistratum ferēs, eo capite, quo à petitione honorū absentes submouebat, ne Cæsare quidē exciperet, per obliuionē. ac mox lege iam in as incisa, & in ærarium condita, corrigeret errorem. Nec contentus Marcellus Prouincias Cæsari, & priuilegium eripere, retulit etiā, vt colonis, quos rogatione Vatinia Nouum comū deduxisset, ciuitas adimeretur: quod per ambitionem, & vltima præscriptum data esset. Cō- 29
 motus his Cæsar, ac iudicans, quod saepe ex eo auditum ferunt, difficilius se principem ciuitatis à primo ordine in secundū, quàm ex secundo in nouissimū detrudi, summa ope restitit, partim per intercessores tribunos, partim per Seruium Sulpicium alterum consulem. Insequēti quoq; anno C. Marcello, qui fratri patrueli suo Marco in consulatu successerat, eadē tentante, collegam eius, Emiliū Paulum, Casiumq; Curionem violentissimum tribunorum, ingenti mercede defensores parauit. Sed, cū obstinatius omnia agi videret, & designatos etiam Coss. è parte diuersa, senatū literis deprecatus est, ne sibi beneficium populi adimeretur; aut, vt cæteri quoque Imperatores ab exercitibus discederent: cōsensus, vt putant, facilius se, simul atque libuisset, veteranos cōuocaturum, quàm Pompeium nouos milites. Cū aduersarijs autē pepigit, vt dimissis octo

C. SVET-TRANQ. LIB. I.

30 legionibus, Transalpinâque Gallia, duæ sibi
 legiones, & Cisalpina prouincia, vel etiam
 vna legio cum Illyrico, concederetur, quoad
 Cos. fieret. Verùm neque senatu intervenien-
 te, & aduersarijs negantibus, vllam se de rep.
 facturos pactionem, transijt in citeriorem
 Galliam: conuentibusque peractis, Rauennæ
 substitit, bello vindicaturus, si quid de tribu-
 nis plebis intercedentibus pro se, grauius à se-
 natu constitutum esset. Et prætextum qui-
 dem illi civilium armorum hoc fuit: causas
 autem alias fuisse, opinantur. Cn. Pompeius
 ita dictitabat, quòd neq; opera consummare,
 quæ instituerat, neque populi expectationē,
 quam de aduentu suo fecerat, priuatis opibus
 explere posset, turbare omnia, ac permiscere
 voluisse. Alij timuisse, dicunt, ne eorum, quæ
 primo consulatū aduersus auspicia, legesque,
 & intercessionēs gessisset, rationem reddere
 cogeretur: cū M. Cato idemtidem, nec sine
 iureiurando, denuntiaret, delaturum se nomē
 eius, simulac primum exercitum dimississet:
 cūque vulgò fore, prædicarent, vt si priuatus
 rediisset, Milonis exemplo, circumpositis ar-
 matis causam apud iudices diceret. Quod pro-
 babilius facit Asinius Pollio, Phartalica acie
 cæsos, profligatosque aduersarios prospicien-
 tem, hæc eum ad verbum dixisse referens, *Hoc*

voluerunt: tantis rebus gestis G. Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petissem. Quidam putant, captum imperij consuetudine, penitatisque suis, & inimicorum viribus, vsu occasione rapiendæ dominationis, quâ ætate prima concupisset. Quod existimasse, videbatur & Cicero, scribēs de officijs tertio libro, semper Cæsarem in ore habuisse E Vripi-
dis versus, quos sic ipse conuertit :

*Nam si violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est: alijs rebus pietatem colas.*

Cùm ergo sublatam tribunorum interces- 31
sionem, ipsosque vrbe cessisse, nuntiatum est, præmissis confestim clam cohortibus, ne qua suspicio moueretur, & spectaculo publico per dissimulationem interfuit, & formam, qua ludum gladiatorium erat ædificaturus, cōsiderauit. & ex consuetudine conuiuio se frequenter dedit. Dein post Solis occasum, mulis è proximo pistrino ad vehiculum iunctis, occultissimū iter modico comitatu ingressus est: & cū luminibus extinctis decessisset via, diu errabundus, tandē ad lucem, duce reperto, per angustissimos tramitis pedibus euasit: consecutusque cohortes ad Rubiconem flumen, qui provincie eius finis erat, paululūm constitit: ac reputans quantum moliretur, conuersus ad proximos, *Etiam nūc, inquit, regredi possumus:*
B 3 quod

quod si ponticulum transferimus, omnia armis
 agenta erunt. Cunctanti ostentum tale factam
 32 est. Quidam eximia magnitudine, & forma, in
 proximo sedens repente apparuit, arundine
 canens: ad quem audiendum, cum præter pa-
 stores, plurimi etiã ex stationibus milites cõ-
 currissent, interque eos, & neatores, rapta ab
 vno tuba, prosiluit ad flumẽ: & ingenti spiritu
 classicum exorsus pertendit ad alteram ripã.
 Tunc Cæsar, *Eatur*, inquit, *quò dæorum ostiã,*
 & *inimicorum iniquitas vocat. Iacta alea est,*
 inquit.

33 Atque ita traiecto exercitu, adhibitis tri-
 bunis pleb. qui pulsi superuenerant, pro con-
 cione fidem militum flens, ac veste a pectore
 discissa, inuocabit. Existimatur etiã equestres
 cẽsus pollicitus singulis, quod accidit opinio-
 ne falsa. Nam, cum in alloquendo, exhortan-
 dõque, sæpius digitum læuæ manus ostentãs,
 affirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per
 quos dignitatem suam defensurus esset, anu-
 lum quoque equo animo detractarum sibi, ex-
 tremã concio, cui facilius erat videre concio-
 nantem, quam audire, pro dicto accepit, quod
 visu suspicabatur: promissumque ius anulorũ
 cum millibus quadringenis fama distulit. Or-
 do & summa rerum, quas deinceps gessit, sic
 34 se habent. Picenum, Vmbriam, Etruriam

occupavit : & L. Domitio, qui per tumultum
 successor ei nominatus, Corfinium præsidio
 tenebat, in deditiōe redactō, atque dimisso,
 secundum superum mare Brundisium tene-
 dit, quōd coss. Pompeiusque confugerāt, quā-
 primum transfretaturi. hos frustra per omnes
 moras exitu prohibere conatus, Romam iter
 conuertit: appellatisque de rep. Patribus, vali-
 dis mas Pompeij copias, quæ sub tribus lega-
 tis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone
 in Hispania erant, inuasit: profectus antè inter
 suos; *ire se ad exercitum sine duce. & inde reuer-*
surum ad ducem sine exercitu. Et quamquam
 obsidione Malsitiæ, quæ sibi in itinere portas
 clauserat, summaque frumentariæ rei pænu-
 ria retardante, breui tamen omnia subegit.
 Hinc, vrbe repetita, in Macedoniam trans- 35
 gressus, Pompeium per quatuor pæne men-
 seis maximis obsessum operibus, ad extremum
 Pharsalico prælio fudit: & fugientem Alexan-
 driam persecutus, vt occisum deprehendit,
 cum Ptolomæo Rege, à quo sibi quoque infu-
 diastendi, videbat, bellum sane difficillimum
 gessit: neque loco, neque tempore æquo, sed
 hyeme anni, & intra mœnia copiosissimi, ac
 sollertissimi hostis, inops ipse rerum omnium,
 atque imparatus. Regnum Ægypti victor
 Cleopatrar, fratrique eius minori permisit:

veritus, prouinciam facere, ne quâdoque violentiorem presidem r. acta, nouarum rerû materia esset. Ab Alexandria in Syriam, & inde Pontum transfijt, vrgentibus de Pharnace nûtijs: quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occasione temporum bellantem, iamque multiplici successu præferocem, intra quintum, quàm adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectuum venit, horis, vna profligauit acie: crebro commemorans Pompeij felicitatem, cui precipua militiæ laus de tam imbelli genere hostium contigisset. Dehinc Scipionem ac Iubam, reliquias partium in Africa refouentibus, deuicit: Pompeij liberos in Hispania. Om-

36 nibus ciuilibus bellis nullam cladem, nisi per legatos suos, passus est: quorum C. Curio in Africa perijt: C. Antonius in Illyrico in aduersariorum deuenit potestatem: P. Dolabella classem in eodem Illyrico, Cn. Domitius Calvinus in Ponto exercitum amiserunt. Ipse prosperrime semper, ac, ne ancipiti quidem vnquam fortuna, præter quam bis, dimicauit: semel ad Dyrachium: vbi pulsus, non instante Pompeio, negauit, eum vincere scire: iterum in Hispania vitimo prælio, cùm desperatis rebus etiam de consciscôda nece cogitauit. Cõ-

37 fectis bellis, quinquies triumphauit, post deuictum Scipionem quater eodem mense, sed

interiectis diebus: & rursus semel post superatos Pompeij liberos. Primum, & excellentissimum triumphum egit Gallicum: sequentem Alexandrinum, deinde Ponticum, huic proximum Africanum, nouissimum Hispaniensem diuerso quemque apparatu, & instrumēto Gallici triumphi die Velebrum præteruehens pæne curru excusus est, axe diffracto: ascenditque Capitolium ad lumina, quadraginta elephantis dextra, atque sinistra, lychnuchos gestantibus. Pontico triumpho inter pœfergula trium verborum prætulit titulum, *VENI. VIDI. VICI.* non acta belli significantem, sicut ceteri, sed celeriter confecti notam. Veteranis legionibus præde nomine in pedites singulos super bina sestertia, quæ initio ciuilibus tumultus numerauerat, in equites vicena quaterna milia nummum dedit. Assignauit & agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur. Populo præter frumenti denos modios, ac totidem olei libras, trecenos quoque nummos, quos pollicitus olim erat, viritim diuisit: & hoc amplius, centenos pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ vsque ad bina milia nummum, in Italia non ultra quingenos sestertios remisit. Adiecit epulum ac viscerationem, & post Hispaniensem victoriam duo prandia. Nam cum

prius parce, neque pro liberalitate sua præbitum iudicaret, quinto post die aliud largissimum præbuit.

39 Edidit spectacula varij generis: munus gladiatorium, ludos etiã regionatim vrbe tota, & quidem per omnium linguarum histriones: tẽ circenses, athletas, naumachiã. Munere in foro depugnauit Furius Leptinus, Pirpe prætoris, & Q. Calpenus senator quondã, actorq; causarum. Pyrricham saltauerunt Asia, Bithiniq; principũ liberi. Ludis Decimus Laberius eques Romanus mimum suũ egit: dona uique quingentis sestertijs, & anulo aureo, sescum in quatuordecim è scena per orchestrã transijt. Circensibus, spatio circi ab vtraq; parte producto, & in gyrũ E. Vribo addito, quadrigas, bigasq;, & equos defultorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. Troiã luit turma duplex maiorum, minorũq; puerorũ. Venationes editæ per dies quinque; ac nouissimè pugna diuisa in duas acies: quingenis peditibus, elephãticis, tricenis equitibus hinc, & inde cõmissis. Nam, quò laxius dimicareretur, sublatae metes, inque earũ locũ bina castra ex aduerso constituta erant. Athletæ, stadio ad tempus extructo, in regione Martij cãpi certauerunt per triuuium. Nauali prælio in minore Codeta, de fossio lacu, biremes, ac triremes, quadriremesq;, Tyricæ, & Ægi-

ptia classes, magno pugnatorū numero con-
 fluxerunt. Ad quæ omnia spectacula tantum
 undiq; confluit hominū, vt plerique aduene,
 aut inter vicos, aut inter vias tabernaculis po-
 sitis, manerent: ac sæpe præ turba elisi, exani-
 mat que sint plurimi, & in his duo senatores.
 Conuenit hinc ad ordinandū Reip. statim, 40
 fastos correxit, iam pridē vitio Pōtiticum per
 intercalandi licentiā adeo turbatos, vt neque
 messium feræ æstati, neq; vindemiarum au-
 tumno, competere. Annūq; ad cursum So-
 lis accommodauit, vt trecetorū sexaginta quin-
 q; dierū esset, & intercalario mente sublato,
 vnus dies quarto quoq; anno intercalaretur.
 Quo autē magis in posterū ex Kalēdis Ianua-
 rijs nouis tēporū ratio congrueret, inter No-
 uēbrē, ac Decēbrem mensem interiecit duos
 alios: fuitq; is annus, quo hæc constituebatur,
 xv. mensū cum intercalario, qui ex consuetu-
 dine in eum annū insiderat. Senatū suppleuit, 41
 patricios allegit, prætorū, edilium, quæstorū,
 minorum etiam magistratum numerum am-
 pliauit, nudatos opere censorio, aut senten-
 tia iudicium de ambitu condemnatos, resti-
 tuit. Comitia cum populo partitus est. vt ex-
 ceptis consulatus competitoribus, de cætero
 numero cādidatorum pro parte dimidia, quos
 populus vellet, pronuntiarentur: pro parte
 altera, quos ipse edidisset. Et edebat per
 libellos

libellos circum tribus missos scriptura breui.
Cesar dicitur illi tribui. Commendo vobis illū,
& illum, ut vestro suffragio suam dignitatem te-
neant. Admisit ad honores & proscriptionum
 liberos. Iudicia ad duo genera iudicium rede-
 git, equestris ordinis, ac senatorij: tribunos
 ærarios, quod erat tertium, sustulit. Recensum
 populi, nec more, nec loco solito, sed vicatim
 per dominos insularum egit: atque ex viginti,
 trecentisque millibus accipientium frumentū
 è publico, ad centum quinquaginta retraxit.
 Ac, ne qui noui cœtus recensiois causa mo-
 ueri quandoque possent, instituit, quotannis
 in demortuorum locum ex his, qui recensiti
 non essent, subsortitio à prætore fieret. Octo-
 42 ginta autem ciuium millibus in transmarinas
 colonias distributis, vt exhaustæ quoque vrbes
 frequentia suppeteret, sanxit. Ne quis ciuis
 maior annis viginti, minorve XL., qui sacra-
 mento non teneretur, plus triennio continuo
 Italia abesset: ne quis senatoris filius, nisi cō-
 tubernalis, aut comes magistratus, peregre
 procisceretur: ne ve hi, qui pecuariam face-
 rent, minus tertia parte puberum ingenuorū
 inter pastores haberent. Omnesque medicinā
 Romæ professos, & liberalium artium docto-
 res, quò libentiùs & ipsi urbem incolerent, &
 cæteri appeterent, ciuitate donauit. De pe-
 cunijs

cunijs mutuis, disiecta nouarum tabularum expectatione, quæ crebrò mouebatur, decrebit tandem, vt debitores creditoribus satisfacerent per æstimationem possessionum, quanti quasque ante ciuile bellum comparassent, deducto summæ æris alieni, si quid vsuræ nomine numeratum, aut perscriptum fuisset: qua conditione quarta pars tere crediti deperibat. Cuncta collegia, præter antiquitus constituta, detraxit. Pœnas facinorum auxit: & cum locupletes eo faciliùs scelere se obligarent, quòd integris patrimonijs, exulabant, parridas, vt Cicero scribit, bonis omnibus, reliquos dimidia parte multauit.

Ius laboriosissime, ac seuerissimè dixit. Re- 43
petundarum conuictos etiam ordine senatorio mouit. Diremit nuptias prætorij viri, qui digressam à marito post biduum statim duxerat, quâuis sine probri suspitione. Peregrinarum mercium portoria instituit. Lecticarum vsus, item conchiliatæ vestis, & margaritarû, nisi certis personis, & ætatibus, perque certos dies, ademit. Legem præcipuè sumptuariam exercuit: dispositis circa macellum custodibus, qui opsonia contra vetitum retineret, deportaretque ad se submissis nonnunquam lictoribus, atque militibus, qui, si quâ custodes fefellerent, iam apposita, è triclinio auferent.

Iam de ornanda, instruendaque vrbe, item de tuendo, ampliãdoq; imperio, plura, ac maiora in dies destinabat. In primis Martis templum, quãtum nusquam esset, extruere, repleto, & complanato lacu, in quo naumachia spectaculum ediderat: theatrumque summa magnitudinis Tarpeio monti accubans. Ius ciuile ad certum modũ redigere, atque ex imensa, diffusaque legũ copia, optima queque, & necessaria in paucissimos conferre libros. Bibliothecas Græcas, & Latinas, quas maximas posset, publicare, data M. Varroni cura cõparandarũ, ac digerendarum. Siccare Põptimas paludes: Emittere Fucinum lacũ, viã munire à mari supero per Apennini dorsum ad Tiberim vtque perfodere Isthmũ: Dacos qui se in Pontam, & Thraciam effuderant, coercere: mox Parthis inferre bellum per Armeniam minorem, nec, nisi antè expertos, aggredi prælio. Talia agentem, atque meditantem mors præuenit, de qua prius, quam dicã, ea, quæ ad formam, & habitum, & cultum, & mores, nec minus, quæ ad ciuilia, & bellica eius studia pertineant, non alienũ erit summam exponere. Fuisse traditur excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore paulò pleniore, nigris, vegetisque oculis, valetudine prospera: nisi, quòd tempore extremo repente

animo linguæ, atque etiã per somnum exter-
 reri solebat. Comitiali quoque morbo bis in-
 ter res agendas correptus est. Circa corporis
 curam morosior, vt non solum tonderetur di-
 ligenter, ac raderetur, sed velleretur etiam: vt
 quidam exprobrauerunt: caluitij verò defor-
 mitatem iniquissimè ferret, sæpe obtrectato-
 rum iocis obnoxiam expertus. Ideòque, & de-
 ficientem capillum reuocare à vertice assueue-
 rat: & ex omnibus decretis sibi à senatu, popu-
 loque honoribus, non alium, aut recepit, aut
 vsurpauit libentiùs, quàm ius laureæ perpetuò
 gestandæ. Etiã cultu notabilem ferunt. Vsum
 enim lato clauo ad manus simbriato, nec, vt
 vnquam aliter, quàm super eum cingeretur, &
 quidem fluxiore cinctura. Vnde emanasse Sul-
 læ dictam, optimates sæpius admonentis, vt
malè præcinctum puerum cauerent. Habitauit
 primò in Suburra modicis ædibus: post autem
 Pontificatum maximum, In Sacra via domo
 publica. Munditiarum, lautitiarumque stu-
 diosissimum multi prodiderunt. Villam in Ne-
 morè si à fundamentis inchoatam, magnòque
 sumptu absolutam, quia non tota ad animum
 ei responderat, totam diruisse, quanquam te-
 nuem adhuc & obæratum. In expeditionibus
 tessellata, & sectilia pauimenta circumtu-
 lisse.

- 47 Britanniam petiſſe ſpe margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdum ſua manu exegiſſe pōdus. Gemmas, toreumata, ſigna, tabulas operis antiqui ſemper animoſiſſimè conparaſſe: tenuitia recentiora, politioraque, immenſo pretio, & cuius ipſum etiam puderet, ſic, vt rationibus vetaret inferri.
- 48 Conuiatum aſſiduè per prouincias duobus triclinijs: vno, quo ſagati, palliativè, altero, quo togati cum illuſterioribus prouinciarū diſcumberent. Domesticaſque diſciplinam in paruis, ac maioribus rebus diligenter adedò, ſeuerèque rexit, vt piſtorem, alium, quàm ſibi, panem conuiuis ſubijcientem, compedibus vinxerit: libertum gratiſſimum, ob adulteratam equitis Romani vxorem, quamuis, nullo querente, capitali pœna affecerit.
- 49 Pudicitia eius famam nihil quidem, præter Nicomedis contubernium, læſit, graui tamè, & perenni opprobrio, & ad omnium conuitiis expoſito. Omitto Calui Licinij notiſſimos verſus.

*Bithynia quicquid & pædicator Caſaris
Vnquam habuit.*

Prætereò actiões Dolabellæ, & Curionis patris, in quibus eum Dollabella *pellicem regina ſpondam interior: m regia lectica,* ac Cu-

rio *stabulum Nicomedis, & Bithynicum foru-*
cem dicunt. Missa etiam facio edita Bibuli,
quibus proscripsit collegam suum, Bithynicã
reginam: sique regem antea fuisse cordi, nunc esse
regnum. Quo tempore, ut M. Brutus refert,
 Octavius etiam quidam, valetudine mētis li-
 berius dicax, conuentu maximo, cūm Pompe-
 ium regem appellasset, ipsum reginam saluta-
 uit. Sed C. Memmius etiam ad cyathum, & vi-
 num Nicomedi stetit, obiecit, cum reliquis
 exoletis, pleno conuiuiō, accubantibus non-
 nullis vrbicis negotiatoribus, quorum refert
 nomina. Cicero verò, non contentus, in qui-
 busdam epistolis scripsisse, à satellitibus eum
 in cubiculum regium eductum, in aureo lecto
 veste purpurea decubuisse, floremque ætatis
 à Venere orti, in Bithynia contaminatum:
 quondam etiam in senatu defendenti Nylæ
 causam, filia Nicomedis, beneficiaque regis
 in se cōmemoranti, *Remoue, inquit, istæc, oro*
te: quando notum est, & quid ille tibi, & quid
illi tu dederis. Gallico denique triumpho mi-
 lites eius inter cætera carmina, qualia currum
 prosequentes ioculariter canunt, etiam vul-
 gatissimum illud pronuntiauerunt.

Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsarem:
Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit Gallias:
Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsare

50 Pronū, & sumptuosum in libidines fuisse. cō-
 stans opinio est, plurimāq; & illustres fœmi-
 nas corrupisse: in quibus Postumiam Seruij
 Sulpicij, Lolliam Auli Gabinij, Tertullā M.
 Crassi, etiam Cn. Pōpeij Muciam. Nam certē
 Pompeo, & à Curionibus patre, & filio, & à
 multis exprobatum est, quod *cuius causa post
 tres liberos exigisset uxorem, & quem puerens
 Agisthum appellare consueffet, eius postea filiā
 potentiæ cupiditate in matrimonium recepiisset.*
 Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem Serui-
 liam: cui, & proximo suo consulatu sexagies
 H. S. margaritam mercatus est: & bello ciuili
 super alias donationes, amplissima prædia ex
 auctiōibus hastæ nummo addixit. Cū quid-
 em plerisque vilitatem mirantibus, facetissi-
 mē Cicero. *Quō melius inquit, scriptum sciatis,
 Tertia deducta est:* existimabatur enim Serui-
 51 lia, etiam filiam suam Tertiam Cæsari concili-
 liare. Ne prouincialibus quidem matrimonijs
 abstinuisse, vel hoc disticho apparet, iactato
 æquē à militibus per Gallicum triumphum,
*Vrbani seruate uxores, mœchum caluum ad-
 ducimus.*

Aurū in Gallia effatus si, heic sumpsisti mutū.
 52 Dilexit & reginas, inter quas E. Vnoē Mau-
 ram, Bogudis vxorē cui, maritoque eius plu-
 rima, & immensa tribuit, vt Naso scripsit: sed
 ma-

maximè Cleopatram, cum qua, & cõiuitia in primam lucem sæpe protraxit, & eadem naue thalamego pene Æthiopia tenus Ægyptû penetrauit, niſi exercitus ſequi recuſaſſet. Quam denique accitam in urbem, non niſi maximis honoribus, premiſſique auctam remiſit. filiû. que natum appellare non in ſuo paſſus eſt. Quem quidem nonnulli Græcorum ſimilem quoque Cæſaris, & forma, & in ceſſu, tradiderunt. M. Antonius agnitum etiam ab eo, ſenatu firmavit: quæ ſcire C. Matium, & C. Oppium, reliquòque Cæſaris amicos, quorum C. Oppius, quaſi planè deſenſione, ac patrociniò res egeret, librum edidit, *Non eſſe Cæſaris filium, quem Cleopatra dicat.* Heluius Cinna i trib. pleb. plerisque conſeſſus eſt, habuiſſe ſcriptam, paratamque legem, quam Cæſar ferre iuſſiſſet, cû ipſe abeſſet, uti vxores, liberorum quarendorum cauſa, quas, & quot vellet, ducere liceret. Ac, ne cui dubium omnino ſit, & impudicitia eum, & adulteriorum flagraſſe infamia. Curio pater quadam eum oratione, *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellat. Vini parcifſimum, ne inimici quidem negauerunt. Verbum M. Catonis eſt. *Vnũ ex omnibus Cæſarẽ ad eueriẽdã Remp. ſubriũ acceſſiſſe,* Nã circa vietem C. Oppius ad eò indifferentem

docet, vt quondam ab hospite cōditum oleū,
 pro viridi appositum, aspernantibus cæteris,
 solum etiam largius dicat, appetijse: ne ho-
 spitem, aut negligentia, aut rusticitatis vide-
 retur arguere. Abstinentiã, neque in imperijs,
 neq; in magistratibus præstitit. Vt enim qui-
 dam monumentis suis testati sunt, in Hispania
 a proconsule: & a socijs pecunias accepit,
 emendicatas in auxilium æris alieni: & Lusita-
 norum quædam oppida, quanquam nec im-
 perata detrectarent, & aduenienti portas pa-
 refacerent, diripuit hostiliter. In Gallia fana,
 templaque Deum donis referta expilauit: vr-
 bes diruit, sæpius ob prædam quam ob deli-
 ctum: vnde factum, vt auro abūdaret, ternis-
 que millibus nummum in libras promercale
 per Italiam, prouinciasque diuideret. In pri-
 mo consulatu tria millia pondo auri furatus
 è Capitolio, tantumdem inaurati æris repo-
 suit. Societates, ac regna pretio dedit: vt qui
 vni Ptolomæo propè sex millia talentorum
 suo, Pompeijque nomine abstulerit. Postea
 verò euidentissimis rapinis, ac sacrilegijs, &
 onera bellorum ciuiliū, & triumphorum, ac
 munerum sustinuit impendia. Eloquentia,
 militarique re, aut æquauit præstantissimo-
 rum gloriam, aut excessit. Post accusationem
 Dolabellæ, haut dubiè principibus patronis

annumeratus est. Certè Cicero ad Brutum oratores enumerans, negat. *se videre cui Cæsar debeat cedere*: aitque, eum *elegantem, splendidam quoque, ac etiam magnificam, ac generosam quodammodo rationem dicendi tenere*, & ad Cornelium Nepotem de eodem ita scripsit. *Quid? oratorum, quem huic antepones, eorum, qui nihil aliud egerūt? Quis sententijs aut acutior, aut crebrior? Quis verbis, aut ornatior, aut elegantior?* Genus eloquentiæ duntaxat adolescens adhuc Strabonis Cæsaris secutus videtur: cuius etiam ex oratione, quæ inscribitur *Pro Sardinis*, ad verbum nonnulla transtulit in *Divinationem* suam. Pronuntiasse autem, dicitur voce acuta, ardenti motu, gestuque non sine venustate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temerè quædam feruntur: ut *Pro Q. Metello*: quam non immeritò AVgustus existimat magis ab actuarijs inceptam, malè sublequētibus verba dicentis, quàm ab ipso editam. Nam in quibusdam exemplaribus inuenio, ne inscriptam quidem *Pro Metello*, sed, *quam scripsit Metello*, cū ex persona Cæsaris sermo sit, Metellum, seque aduersus cōmunium obtrektorum criminationes purgantis. *Apud milites quoque in Hispania*, idem AVgustus orationem esse vix ipsius, putat: quæ tamē duplex fertur: vna quasi priore ha-

C. SVET. TRANQ. LIB. I.

bita praelio: altera, posteriore: quo Asinius Pollio ne tempus quidem cōcionandi habuisset se eum, dicit, subita hostiū incursione. Reliquit & rerum suarum Commētarios, Gallici, ciuilibusque belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africique, & Hispaniensis incertus auctor est. Alij enim oppium putant, alij Hirtium: qui etiam Gallici belli nouissimum, imperfectūque librum suppleuerit. De commentarijs Cæsaris Cicero in eodem libro sic refert. *Commentarios scripsit valde quidem prouandos: nudi sunt, recli, & venusti, omni ornatu orationis, tãquam veste detracta, sed dum voluit, alios habere parata, vnã sumerent, qui vellent scribere historiam, ineptis gratam fortasse fecit, qui illa volunt calamistris inuere, sanos quidẽ homines a scribendo deterruit.* De eisdem commentarijs Hirtius ita prædicat, *Ad eõ probantur omnium iudicio, vt præcepta, nõ præbita facultas scriptoribus videatur.* Cuius tamen rei maior nostra, quàm reliquorum est admiratio. *Ceteri enim quam binẽ, atque emẽdatẽ, nos etiã quam facilẽ, atque celeriter eos perscripserit scimus.* Pollio Asinius parũ diligenter, parũmq; integra veritate compositos putat: cum Cæsar pleraque, & quę per alios erant gesta, temerẽ crediderit: & quę per se, vel consultõ, vel etiã memoria lapsus, perperã ediderit: c-

xistimatq; , rescripturū , & correcturū fuisse. Reliquit & *De analogia* libros duos, & *Anticatonas*, totidē, ac præterea poema, quod inscribitur *Iter*. Quorū librorū primos, in transitu Alpium, cum ex citeriore Gallia, cōuentibus peractis, ad exercitum rediret: sequentes, sub tempus Mundenſis prælij fecit: nouissimum, dum ab urbe in Hispaniam vltiorem IIII. & cxx. die peruenit. *Epistolæ* quoque eius *ad senatum* exstant, quas primū videtur ad paginas & formam memorialis libelli conuertisse, cū antea *cosſ.* & duces non nisi transuersa charta scriptas mitterent. Exstant & *ad Ciceronam*, item *ad familiares* domesticis de rebus: in quibus, si qua occultis perferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo literarū ordine, vt nullum verbum effici posset: quæ, si quis inuestigare, & persequi vellet, quartam elementorum literam, id est, *d* pro *a*, & perinde reliquas cōmutet. Ferūtur, & à puero, & ab adulescentulo, quædam scripta: vt *Laudes Herculis*, tragœdia *O Edipus*: item *Dicta collectanea*, quos omnes libellos vetuit AVgustus publicari, in Epistola quam breuem admodum, ac simplicē, ad Pōpeium Macrum, cui ordinandas Bibliothecas delegauerat, misit. Annum, & equitandi peritissimus, laboris vltra fidem patiens erat: in agmine nonnunquam

equo, sæpius pedibus, anteibat, capite dete-
 cto, seu sol, seu imber esset, Longissimas vias
 incredibili celeritate confecit, expeditus, me-
 ritoria rheda, centena passuum millia in sin-
 gulos dies: si flumina morarentur, nãdo trañ-
 ciens, vehinnixus inflatis vtribus, vt per sæpe
 58 nuntios de se præuenerit. In obeundis expedi-
 tionibus, dubium, cautior, an audentior.
 Exercitum neque per insidiosa itinera duxit
 vquam, nisi per speculatus locorum litus: ne-
 que in Britanniam transuexit: nisi antè per se
 portus, & nauigationem, & accessum ad in-
 sulam explorasset. At idem obsessioe castro-
 rum in Germania nuntiata, per stationes ho-
 stium Gallico habitu penetrauit ad suos. A
 Brundisio Dyrrachium inter oppositas clas-
 ses hyeme transmisit. Cessantibusque copijs,
 quas subsequi, iusserat, cù ad arcessendas fru-
 stra sæpe misisset, nouissimè ipse clam noctu
 paruulum nauigium solus, obuoluto capite,
 cõscendit: neque, aut, quis esset, antè detexit,
 aut gubernatorem cedere aduersæ tempesta-
 ti, passus est, quam pænè obrutus fluctibus.
 59 Ne religione quidem vlla à quoquam in-
 cepto absterritus vnquã, vel retardatus est. Cù
 immolanti aufugisset hostia, profectioñe ad-
 uersus Scipionem, & Iubam non distulit. Pro-
 lapsus etiam in egressu nauis, verso ad melius
 omine

omine, *Teneote*, inquit, *Africa*. Ad eludendas autem vaticinationes, quibus felix, & inuictū in ea prouincia fataliter Scipionum nomen ferebatur, despēctissimum quemdam ex Corneliorum genere, cui ad opprobrium vitæ Salutatione cognomen erat, in castris secum habuit. Prælia non tantum destinato, sed ex occasione sumebat ac sæpe ab itinere statim, interdum spurcissimis tempestatibus, cū minime quis moturum putaret: nec nisi tempore extreme ad dimicandum cū anterior factus est. Quo sæpius vicisset, hoc minus experientos casus opinans: nihil que se tantum acquiraturum victoria, quantum auferre calamitas posset. Nullum vnquam hostem fudit, quin castris quoque exueret: ita nullum spatium perterritis dabat. Ancipiti prælio equos dimittebat, & in primis suum, quò maior permanendi necessitas imponeretur, auxilio fugæ erepto. Vtebatur autem equo insigni pedibus propè humanis, & in modum digitorū unguis fissis: quem natam apud se cum baruspices imperium orbis terræ significare, domino pronuntiaissent, magna cura aluit: nec patientem sefforis alterius primus ascendit: cuius etiam instar pro æde Veneris genitricis postea dedicauit. Inclinatam aciem solus sæpe restituit, obsistens fugientibus, retinēsque

singulos, & contortis faucibus conueniens in
 hostem: & quidem adeo plerunque trepidos,
 vt aquilifer morati se cuspide at comiteras:
 alius in manu detinens reliquerit signum.

- 63 Non minora illa constantia erant, immo ma-
 iora etiam, indicia fuerunt. Postquam Phar-
 salicam, cum praemissis in Asiam copijs, per
 angustias Hellesponti vectoria nauicula trañ-
 ceret, L. Cassium partis aduersae eius decem
 rostratis nauibus obuium sibi, neque refugit:
 & cominus tendens vltro ad deditioem hor-
 64 tatus, supplicem ad se recepit. Alexandria,
 circa oppugnationem pontis, eruptione ho-
 stium subita compulsus in scapham, pluribus
 eodem praecipitantibus cum desilisset in mare,
 nando per e. passus, euasit ad proximam na-
 uem, elata laeva, ne libelli, quos tenebat, mada-
 fierent: paludamentum mordicus trahens, ne
 65 spolio potiretur hostis. Militem neque à
 moribus, neque à fortuna probabat, sed tan-
 tum à viribus: tractabatque pari seueritate,
 atque indulgentia. Non enim vbique, ac sem-
 per, sed, cum hostis in proximo esset, coerce-
 bat: tum maximè exactor grauissimus disci-
 plinae, vt neque itineris, neque praelij tempus
 denuntiaret, sed paratum, & intentum me-
 mentis omnibus, quò vellet, subito educeret.
 Quod etiam sine causa plerunque faciebat,

præcipuè pluuijs, & festis diebus. Ac subinde
 obseruandum se admonens, repentiè interdiu,
 vel noctè subtrahebat: augebat que iter; vt se-
 rius subsequentes defatigaret. Fama verò ho 66
 stiliū copiarum perterritos, non negando,
 minuendo ve, sed insuper amplificando, cme-
 tuèdò que, confirmabat. Itaque, cum expecta-
 tio aduentus Iube terribilis esset, conuocatis
 ad concionem militibus, Scitote, inquit paucis-
 simis his diebus regem affuturum cum x. legioni-
 bus equitum xxx leuis armaturæ c millibus, ele-
 phantis ccc. Proinde desinant quidam querere
 vitrà, aut opinari, mihi que, qui comper tum ba-
 heo, credenti: aut quidè vetustissimā nauē imposi-
 tos, quocūque vento, in qua scumq; terras iubebo
 aucti. Delicta neque obseruabat omnia, neq; 67
 pro modo exequebatur: sed desertorum, ac
 seditiosorum, & inquisitor, & punitor accer-
 rimus, conuiebat in cæteris. Ac nonnunquā
 post magnam pugnam, atque victoriam, re-
 missio officiorum munere, licentiam omnem
 passim lasciuièdi permittebat: iactare solitus,
 milites suos, etiam vnguentatos bene pugnare
 posse: nec milites eos pro cōcione: sed blandio-
 ri nomine commilitones appellabat, habebatq;
 tā cultos, vt argēto, & auro politis armis orna-
 ret: simul, & ad speciē, & quo tenaciores corū
 in prelio essent metu dāni. Diligebat quoque
 vsque

vsque adeò, vt, audita clade Tituriana, barbã, capillumque summisserit: nec antè dempserit, quàm vindicasset. Quibus rebus, & deuotissimos sibi, & fortissimos reddidit.

- 68 Imgresso ciuile bellum, centuriones cuiusque legionis singulos equites è viatico suo obtulerunt: & vniuersi milites gratiam, & sine frumento stipendiòque operam, cum tenuiorum tutelam locupletiores in se contulissent. Neque in tam diuturno spatio quicquid omnino desciuit: plerique capti, concessam sibi sub conditione vitam, si militate aduersus eum vellent, recusarunt. Famem, & ceteras necessitates, non, cum obsiderentur modò, sed, & si alios ipsi obsiderent, tanto opere tolerabant, vt Dyrrachina munitione Pompeius, vno genere panis ex herba, quo sustinebantur, *cum feris sibi rem esse*, dixerit: amouerique ocyus, nec cuiquam ostendi, iusserat: ne patientia, & pertinacia hostis animi suorum frangerentur. Quanta fortitudine dimicauerint, testimonio est, quòd aduerso semel apud Dyrrachium prelio, pœnam in se vltro depoposcerunt: vt consolandos eos magis imperator, quàm puniendos habuerit. Cæteris prælijs innumeras aduersariorum copias multis partibus ipsi pauciores facilè superauerunt. Denique vna sexta legionis cohors præposita castello,

stello, quatuor Pompeij legiones per aliquot
 horas sustinuit pæne omnis confixa multitu-
 dine hostilium sagittarum, quarum centum,
 ac triginta millia intra vallum reperta sunt.
 Nec mirum, si quis singulorum facta respiciat
 vel Cæsij Scævæ centurionis, vel C. Acilij
 militis, ne de pluribus referam. Scæva, excuf-
 so oculo, transfixus femore, & humero, cen-
 tum, & viginti ictibus scuto perforato, custo-
 diam porte commissi castelli retinuit. Acilius
 navali ad Malsiliam prælio, iniecta in puppē
 hostium dextra, & abscissa, memorabile illud
 apud Græcos Cynægiri exemplum imitatus, 69
 transfiliuit in nauem, umbone obuios agens.
 Seditionem per x. annos Gallicis bellis nullam
 omnino mouerunt, civilibus aliquas: sed, vt
 celeriter ad officium redierint, nec tam indul-
 gentia ducis, quam auctoritate. Non enim
 celsit vnquam tumultuantibus, atque etiam
 obuiam semper iit. Et nonam quidem legio-
 nem apud Placentiam, quanquam adhuc in
 armis Pompeius esset, totam cum ignominia
 missam fecit: ægreque post multas, & suppli-
 ces preces, nec, nisi exacta de fontibus pœna,
 restituit. Decumanos autem Romæ cum in-
 gentibus minis, summoque etiam vrbis peri- 70
 culo missionem, & præmia flagitantes, ardē-
 tetunc in Africa bello, neque adire curæ sta-

C. SVET. TRANQ. LIB. I.

rus est, quāquam deterrentibus amicis, neque
 dimittere: sed vna voce, qua *Quirites*, eos pro
 militibus appellarat, tam facile circumegit, &
 flexit, vt ei *militēs* esse, confestim responde-
 rint: & quantis recusantem vltro in Africam
 sint secuti: ac sic quoque seditiosissimum quē-
 que, & prædę, & agri destinati tertia parte
 71 multauit. Studium, & fides erga clientes,
 ne iuueni quidem defuerunt. Masinatham no-
 bilem iuuenem, cū aduersus Hiempsaem
 regem tam enixè defendisset, vt Iubæ regis
 filio in altercatione barbam inuaserit, stipen-
 diarium quoque pronuntiatum, & abstrahen-
 tibus statim eripuit, occultauitque apud se
 diu: & mox ex prætura proficiscens in Hispan-
 niam, inter officia prosequentium, falcesque
 72 lictorum, lectica sua euexit. Amicos tanta
 semper facilitate, indulgentiāque tractauit,
 vt C. Oppio comitanti se per syluestre iter,
 correptoque subita valetudine, & in diuerso-
 rio loco, quod vnum erat, cesserit: ac ipse hu-
 mi, ac sub dio cubuerit. Jam autem rerum po-
 tens, quosdam etiam infimi generis ad amplis-
 simos honores prouexit. Cū ob id culparetur,
 professus est palam, *si grassatorū, & sicario-
 rum ope intuenda sua dignitate vsus esset, tali-*
 73 *bus quoque se parem gratiam relaturū.* Simul-
 tates contra nullas tā graues excepit vnquā;

ut, non, occasione oblata, libris deponeret. C. Memij, cuius a sperrimis orationibus non minore acerbitate rescripserat, etiam suffragator mox in petitione consulatus fuit. C. Caluo post famosa epigrammata de reconciliatone per amicos agenti, vltro, ac prior scripsit. Valeriu Catullu, a quo sibi versiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita non dissimulauerat, satisfaciens, eadē die adhibuit cœnæ: hospitiū que patris eius, sicut consueuerat, vti perseuerauit. Sed, & in vlciscendo natura lenissimus: piratas, a quibus captus est, 74 cum in deditioē redegisset, quonia suffaxurum se cruci, ante iurauerat, iugulari prius iussit, deinde suffigi. Cornelio Pragite, cuius quodā nocturnas insidias eger, ac latēs, ne perduceretur ad Sullā, vix, præmio dato, euaserat, nūquā nocere sustinuit. Philemonem a manu seruū, qui necem suam per venenum inimicis promiserat, non grauius, quā simplici morte punijt. In P. Clodium Pōpeia vxoris suæ ad alterum, atq; eadem de causa pollutarum caremoniarum reū, testis citatus, negauit, se quicquā cōperisse: quāuis & Mater A Vrelia, & soror Iulia, apud eosdē iudices, omnia ex fide retulissent. Interrogatusque, cur igitur repudiasset vxorem, *Quoniam, inquit, me est tā suspicione, quā crimine iudico, carere oportere.*

75 Moderationem verò, clementiamque, tū in administratione, tum in victoria belli civilis, admirabilem exhibuit. Venuntiante Pompeio, pro hostibus se habiturum, qui Reipub. defuissent: ipse medios, & neutrius partis, suorum sibi numero futuros, pronuntiauit. Quibus autem ex commendatione Pompeij ordines dederat, potestatem transeundi ad eum omnibus fecit. Motis apud Ilerdam deditiois conditionibus, cum, assiduo inter vtrasque partes usu, atque cōmercio, Afranius, ac Petreius deprehensos intra castra Iulianos subita pœnitētia interfecissēt, admissam in se perfidiam non sustinuit imitari. Acie Pharsalica proclamauit, *vt civibus parceretur*: deincepsque nemini non suorum, quem vellet, vnum partis aduersæ, seruare, concessit: nec vlli peris̄se, nisi in prælio, reperiuntur, exceptis duntaxat Afranio, & Fausto, & L. Cesare iuvene: ac ne hos quidem voluntate ipsius interemptos, putant: quorum tamen & priores post impetratam veniam rebellauerant: & Cæsar libertis, seruisque eius ferro, & igni crudelem in modum enectis, bestias quoque ad munus populi comparatas contrucidauerat. Denique tempore extremo, etiam quibus nondum ignouerat, cunctis in Italiam redire permisit, magistratusque, & imperia ce-

pere. Sed, & statuas L. Sullæ, atque Pompeij,
 à plebe disiectas, reposuit. Ac, si qua post-
 hac, aut cogitarentur grauius aduersus se,
 aut dicerentur, inhibere maluit, quàm vin-
 dicare. Itaque, & detectas coniurationes, cõ-
 uentũque nocturnos, nõ vltra arguit, quàm,
 vt edicto ostenderet, esse sibi notas: & acerbè
 loquentibus satis habuit pro concione denun-
 tiare, ne perseuerarent. AVlique Cætinæ cri-
 minosissimo libro, & Pitholai carminibus ma-
 ledicētissimis, laceratam existimationem suã,
 ciuili animo tulit, Prægrauant tamen cætera
 facta, dictaque eius, vt, & abusus dominatio-
 ne, & iure casus existimetur. Non enim ho-
 nores modò nimios recepit, vt cõtinuum cõ-
 sulatum, pèrpetuam dictaturam, ræfecturã,
 que morum, insuper prænomen Imperatoris,
 cognomẽ patris patriæ, statuam inter reges,
 suggestum in orchestra: sed & ampliora etiã
 humano fastigio decerni sibi, passus est: sedem
 auream in curia, & pro tribunali, thesaurum, &
 ferculum Circensi pompa, templa, aras, simu-
 lachra iuxta deos, puluinar, flaminem, Luper-
 cos, appellationem mensis è suo nomine. Ac
 nullos non honores ad libidinem cepit, & de-
 dit. Tertium, & quartum consulatum titulo
 tenuis gessit, contentus Dictaturæ potestate
 decretæ cum consulatibus simul: atque vtro-

C. SVETON. TRANQ. LIB. II.

que anno binos consules substituit sibi in ternos nouissimos menses: ita, vt medio tempore comitia nulla habuerit: præter tribunorum, & ædilium plebis: præfectosque pro prætoribus constituerit, qui, præsentem se, res urbanas administrarent. Pridie autem Kal. Ianuarias repentina cõsulis morte cessantem honorẽ in paucas horas petẽti dedit. Eadẽ licentiã, spreto patrię more, magistratus in plures annos ordinauit. Decẽ prætorijs uiris consularia ornamenta tribuit. Ciuitate donatos, & quosdam è semibarbaris Gallorum recepit in curiã. Præterea, monetę, publicisque vectigalibus peculiare seruos præposuit. Triũ legionũ, quas Alexãdriæ relinquebat, curã, & imperiũ Rufini liberti sui filio, exo leto suo, demã

77 dauit. Nec minoris impotentię voces propalã ecebat, vt T. Ampius scribit: *Nihil esse Rẽpub. appellationẽ modõ sine corpore, ac specie. Sullã nescisse litteras, qui Dictaturã deposuerit. Debere homines consideratius sã loqui secũ, ac pro legibus habere, quã dicat.* Eoque arrogantiã progressus est, vt haruspice tristia, & sine corde exta sacro quodã nuntiante, futura, di-

78 ceret, *latiora, cũm uellet nec, pro ostento ducẽdũ, si pecudi corde fuisset.* Verũ præcipuã, & inexpiabilẽ sibi inuidiam hinc maximẽ mouit: *Adeuntes se cũ plurimis honorificentissimisque*

que decretis vniuersos patres conscriptos, sedens pro eade Veneris genitricis excepit. Quidam putant, retentum a Cornelio Balbo, cum conaretur assurgere: alij, ne conatum quidem omnino, sed etiam admonetem C. Trebatium, vt assurgeret, minus familiari vultu respexisse. Idque factum eius tanto intolerabilius est visum, quod ipse triumphanti, & subsellia tributia prateruehenti sibi vnũ e collegio Põtiũ Aquilam nõ assurrexisse, adeo indignatus sit, vt proclamauerit *Repete ergo a me, Aquila, Rom. Tribunus*, & nec destiterit per cõtinuos dies quicquam cuiquã, nisi sub exceptione polliceri; *si tamen per Pontũ Aquilã iurauerit*. Adiecit ad tam insignem despectũ senatus contumeliã multo arrogantius factũ. Nam, cum sacrificio Latinarum reuertente eo, inter immodicas, ac nouas populi acclamationes, quidã e turba statuz eius coronam laureã candida fasciã preligatã inuolauerat & tribuni plebis Epidius Marullus, Cæsariũque Flauus coronã fasciã detrahi, hominẽque duci in vincula, iussisset, dolens, seu parũ prosperẽ motã regni metionẽ, siue, vt ferebat, ereptã sibi gloriã recusandi tribunos grauitè increpitos potestate priuauit: neq; ex eo infamiã affectu etiã regij nominis discutere valuit: quanquam, & plebei regem se salutanti, *Cæsarem se, non Regem, esse*, responderit, & Lupercalibus,

pro Rostris, a consule Antonio a motum sæpius capiti suo diadema repulerit, atque in Capitolium Ioui Opt. Max. miserit. Quinetiam valida fama percrebruit, inigraturum Alexandriam, vel Ilium, translatis simul opibus imperij, exhaustaque Italia delectibus, & procuratione vrbis amicis permiffa: proximo autem Senatu L. Cottam Quindecim virū sententiam dicturum: vt, quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos, nisi à rege, nõ posse vinci, Cæsar rex appellaretur. Quæ causa coniuratis maturandi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset. Consilia igitur dispersim antea habita, & quæ sæpe bini, ternive ceperāt, in vnum omnia contulerunt: ne populo quidē iam præfenti statu læto, sed clam, palamque detrectante dominationem, atque assertores flagitante. Peregrinis in senatum allectis libellus propositus est: *Bonum factum: Ne quis senatori nouo curiam monstrare velit.* & illa vulgò canebantur,

Gallos Cæsar in triumphum duxit: ijdem in curia.

Galli braccas deposuerunt, latum clauum sumpserunt.

Q. Maximo suffecto, trimestrique consule theatrum introeunte, cum lictor animaduertit ex more iussisset, ab vniuersis conclamatū est:

est: *Non esse consulem eum.* Post remotos Cæsetium, & Marullum tribunos, reperta sunt proximis comitijs complurium suffragia, consules eos declarantium. Subscribere quidam L. Bruti statux, *Vtinam viueres.* Item ipsius Cæsaris statux: *Brutus, qui reges eiecit, consul primus factus est: Hic, qui consules eiecit, rex postremo factus est.* Conspiratum est in eum à .x. amplius, C. Cæsio, Marcelloque & D. Bruto principibus cōspirationis. Qui primùm cunctati, vtrumne illum in campo per comitia tribus ad suffragia vocantem, partibus diuisis, è ponte eijcerent, atque exceptum trucidarent: an in Sacra via, vel in aditu theatri adorirentur: postquam senatus Idibus Martijs in Pompeij curiam edictus est, facile tempus, & locum prætulerunt.

Sed Cæsari futura cædes euidentibus prodigijs denuntiata est. Paucos ante menses, cū in colonia Capua deducti lege Julia coloni, ad extruendas villas sepulcra vetustissima disijcerent, idque eo studiosiùs facerent, quòd aliquantum vasculorum operis antiqui seruantes reperiebant: tabula ænea in monumento, in quo dicebatur Capys, conditor Capue, sepultus, inuenta est, conscripta litteris, verbisque Græcis, hac sententia, *Quandoque ossa Capyis detecta essent, fore ut Tulo prognatus*

C. SVET. TRANQ. LIB. I.

manu consanguineorum necaretur, magnisque
mox Italiae cladibus vindicaretur. Cuius rei,
 ne quis fabulosam, aut cōmentitiā putet, au-
 ctor est Cornelius Balbus, familiarissimus Cę-
 saris. Proximis diebus equorū greges, quos in
 traiciendo Rubicone flumine consecrarat, ac
 vagos, & sine custode dimiserat, comperit,
 pertinacissimè pabulo abstinere, vberumque
 flere. Et immolantē haruspex Spurinna mo-
 nuit, caueret periculum, quod non vltra Mar-
 tias Idus proferreretur. Prædie autem easdem
 Idus, auem regaliolum, cū lauro ramulo Pō-
 peianę curiæ se interentē, volucres varij ge-
 neris ex proximo nemore persecutæ, ibidē di-
 scerpserunt. Ea verò nocte, cui illuxit dies cę-
 dis, & ipse sibi visus est per quietē, interdum
 supra nubes volitare: alias cum Ioue dextram
 iungere. Et Calpurnia vxor imaginata est,
 collabē fastigiū domus, matitūque in gremio
 suo cōfodi, ac subito cubiculi fores sponte pa-
 tuerunt. Ob hæc simul, & ob infirmam vale-
 tudinē diu eunētatus, an se contineret, & qua
 apud senatum proposuerat, agere differret:
 tandē D. Bruto adhortante, ne frequentes, ac
 iam dudum opperientes destitueret, quinta
 ferè hora progressus est: libellūque insidiarū
 indicē, ab obuiō quodā porrectū, libellis cæ-
 teris, quos sinistra manu tenebat, quasi mox
 lectu-

lecturus, commiscuit. Dein, pluribus hostijs
 casis, cum litare non posset, introijt curiam,
 spreta religione; Spurinnamque irridens, &
 vt falsum arguens, quòd sine vlla noxa Idus
 Martiæ adessent: quanquam is, *venisse quidem*
ear, diceret, sed non præterijssè Assidentē con- 82
 spirati, specie officij, circumsteterunt, illicòq;
 Cimber Tullius, qui primas partes suscepe-
 rat, quasi aliquid rogaturus, propius accersit:
 reuenticque, & gestu in aliud tempus diffe-
 renti, ab vtroque humero togã apprehendit,
 deinde clamantem, *Ista quidem vis est*, alter
 Cassius aduersum vulnerat paulùm infra iu-
 gulum. Cæsar Cassij brachium arreptum gra-
 phio traiecit, conatùsque prosilire, alio vul-
 nere tardatus est. Vtque animaduertit, vndi-
 que se strictis pugionibus peti, toga caput ob-
 uoluit, simul sinistra manu sinum ad ima cru-
 ra deduxit, quo honestiùs caderet, etiam in-
 feriore corporis parte velata. Atque ita tri-
 bus, & viginti plagis confossus est, vno modo
 ad primũ retum gemitu sine voce edito. Et si
 tradiderunt quidã, M. Bruto irruenti dixisse,
me occidis, tu quoque fili, Exanimis, dissugien-
 tibus cunētis, aliquãdiu iacuit, donec lecticę
 impositũ, propēdēte brachio, tres seruuli do-
 mũ retulerũt. Nec in tot vulneribus, vt Anti-
 stius medicus existimabat, lethale yllũ reper-

tum est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus cōspiratis, corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, acta rescindere, sed metu M. Antonij consulis, & magistri equitum Lepidi, destiterunt.

- 83 ante ergo L. Pisone locero, testamētum eius aperitur: recitaturq; in Antonij domo, quod Idibus Septembribus proximis in Lauicano suo fecerat, demandaueratque virgini Vestalimaximæ. Q. Tubero tradit, hæredem ab eo scribi solitum ex consulatu ipsius primo, viq; ad initium ciuilibus belli, Cn. Pompeium: idque militibus pro concione recitatum. Sed nouissimo testamento tres instituit hæredes sororū nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante reliquo. alios in ima cera C. Octauium etiam in familiam, nomēque adoptauit: pluresque percussorum in tutoribus filij, si qui sibi naceretur, nominauit, D. Brutum etiam in secundis hæredibus. Populo hortos circa Tiberim publicè, & viriim trecenos sestertios, legauit.
- 84 nere indicto, rogi extructus est in Martio campo iuxta Iulix tumulum, & pro Rostis aurata ædes ad simulacrū temp. i Veneris Genitricis collocata, intraque lectus eburneus, auro, ac purpura st. atus: & ad caput tropæū, cum veste, in qua fuerat occisus. Præferentibus

bus mūnera, quia suffēcturus dies nō videbatur, p̄ceptum est, vt omisso ordine, quibus quisque vellet itineribus vrbis, portaret in cāpū. Inter ludos cantata sunt quædam ad miserationem, & inuidiam cædis eius, accommodata ex Pacuuij Armorum iudicio.

Men me seruasse, vt essent qui me perderent?

Et ex Electra Artij alia ad similem sententiam. Laudationis loco consul Antonius per præconem pronuntiauit sen. cons. quo omnia ei diuina, simul atque humana decreuerat: itē iusiurandum, quo se cuncti pro salute vnius adstrinxerant, quibus per pauca à se verba addidit. Lectum p̄ Rostris in Forum magistratus, & honoribus functi detulerunt. Quæ, cū pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeij, destinaret, repente duo quidā gladijs succincti, ac bina iacula gestantes, ardentibus cereis succenderunt, confestimque circumstantium turba virgulta arida, & cum subsellijs tribunalia, quicquid præterea ad donum aderat, congescit, deinde tibicenes, & fecnici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præsentem vsum induerant, detractam sibi, atque discissam, iniecere flammæ, & veteranorum militum legionarij arma

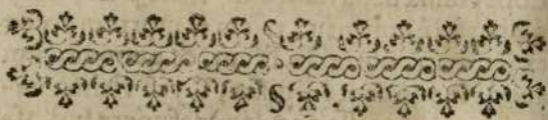
sua, quibus exculti funus celebrabant. Matro-
 næ etiam pleræque ornamenta sua, quæ gere-
 bant, & liberorum bullas, atque prætextas. In
 summo publico luctu exterarum gentiû mul-
 tudo circularim suo quæ æque more lamen-
 tata est: præcipuèque Iudæi, qui etiam nocti-
 85 bus continuis bustû frequentarunt. Plebs sta-
 tim à funere ad domum Bruti, & Cassij cum
 facibus tetendit, atque ægrè repulsa, obuium
 sibi Heluium Cinnam, per errorem nominis,
 quasi Cornelius is esset, quem grauitè pridie
 concionatum de Cæsare, requirebat, occidit:
 caputque eius præfixum hastæ circumtulit.
 Postea solidam columnam propè xx. pedû la-
 pidis Numidici in foro statuit: scripsitque,
 P A R E N T I P A T R I A E. Apud ean-
 dem longo tempore sacrificare, vota suscipe-
 re, controuersias quasdã, interposito per Cæ-
 sarem iureiurando, distrahere, perseueraue-
 86 rit. Suspicionem Cæsar quibusdam suorû re-
 liquit, neque voluisse se diutius viuere, neque
 curasse, quòd valitudine minus prospera vte-
 retur: ideòque, & quæ religiones monerent,
 & quæ renuntiarent amici, neglexisse. Sunt
 qui putent, consilium eum nouissimo illo Se-
 nat. consil. ac iureiurãdo, etiã custodias Hispa-
 norû cû gladijs sectantiû se, remouisse. Alij è
 diuerso opinantur, insidias vndique imminè-

res subire semel confessum, satius esse, quam
cauere semper. Alij ferunt, dicere solitum, nō
tam sua, quam Reip. interesse, vti saluus esset:
se iam pridem potentia, gloriæque abundè
adeptum. Reip. si quid sibi eueniret, neque
quietam fore, & aliquanto deteriore condi-
tione ciuilia bella subitura. Illud planè inter 87
omnes ferè constitit, talem ei mortem poene
ex sententia obtigisse. Nam, & quondā, cum
apud Xenophontē legisset, Cyrū vltima va-
letudine mandasse quædam defunere suo, as-
pernatus tā lētum mortis genus, subitam sibi,
celeremq; optauerat. Et pridie, quā occidere
ter, in sermone nato super cœnā apud M. Le-
pidū, qui nam esset finis vitæ cōmodissimus,
repentinum, inopinatumque prætulera. Pe- 88
rijt sexto, & quinquagesimo ætatis anno, at-
que in deorum numerum relatus est, non orē
modò decernentium, sed & persuasione vul-
gi. Siquidem ludis, quos primò consecratos ei
hæres Augustus edebat, stella crinita per se-
ptē dies continuos fulsit, exoriēs circa vndeci-
mā hōram. Creditumque est, animā esse Cæ-
saris in cœlum recepti, & hac de causa simu-
lacro eius in vertice additur stella. Curiam, in
qua occisus est, obstrui, placuit. Idūsq; Mar-
tias parricidium nominari, ac ne vnquam eo
die senatus ageretur. Percussorum autem fo-
re,

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

re, neque triennio quisquam amplius super-
vixit; neque sua morte defunctus est. Damna-
ti omnes, alius alio casu perijt: pars naufra-
go, pars prælio, nonnulli semet eodem illo
pugione, quo Cæsarem violauerant, intere-
merunt.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI DE XII CÆSA-
RIBVS LIBER II.

D. OCT. CÆSAR AVGVSTVS.

I **Q**UENTEM Octaviã Velitris præ-
cipuam olim fuisse, multa decla-
rant. Nam, & vicus celeberrima
parte oppidi iam pridẽ Octavius
vocabatur: & ostendebatur ara Octavio con-
secrata, qui bello dux finitimo, cū fortẽ Mar-
ti rem diuinam faceret, nuntiata repentẽ ho-
stis incursione, semicruda, extra raptã foco pro-
secuit, atque ita prælium ingressus, victor re-
dijt. Decretum etiam publicum exstabat, quo
caue-

caueatur, vt in posterum quoque simili modo exta Marti redderentur, reliquæque ad Octavios referrentur. Ea gens à Tarquinio Prisco rege, inter Romanas gentes allecta, in senatû mox à Ser. Tullio in patricias translata, procedente tempore ad plebem se cõtulit, ac rursus magno interuallo per D. Iulium in patriciatum redijt. Primus ex hac magistratum populi suffragio cepit C. Rufus. Is quæstorius Cn. & C. procreauit: à quibus duplex Octauiorum familia defluxit, conditione diuersa. Siquidem Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes facti sunt honoribus summis. At Caius, eiusque posteri, seu fortuna, seu voluntate, in equestri ordine constitere, vsq; ad AVgusti patrem. Proauus AVgusti secundo Punico bello stipendia in Sicilia tribunus militû fecit, Emilio Pappo imperatore. Auius municipalibus magisterijs contentus, abundante patrimonio, tranquillissimè senuit. Sed hæc alij. Ipse AVgustus nihil amplius, quam equestri familia ortum se, scribit, vetere, ac locuplete, & in qua primus seuator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat restionem, è pago Thurinorum argentarium. Nec quicquam vltra de paternis AVgusti maioribus reperi. Octavius pater à principio ætatis, & re, & æstimatione magna fuit:

fuit, vt equidem mirer, hunc quoq; à nonnullis argentariū, atque etiā inter diuiores, operasque campeſtres, proditū Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus eſt facile, & egregiè adminiſtrauit. Ex prætura Macedonia ſortitus, fugitiuos, reſiduam Spartaci, & Catilinæ manum Thurinū agrum tenentes, in itinere deleuit, negotio ūbi in ſenatu extra ordinem dato, Prouincię præfuit, non minore iuſtitia, quàm fortitudine. Namq; Beſſis ac Thracibus magno prælio fuſis, ita ſocios tractauit, vt epiſtole M. Tullij Ciceronis exſtent, quibus Q. fratrem, eodem tempore parum ſecunda fama proconſulatum Aſiæ adminiſtrantem, hortatur, & monet, imitetur in promerendis ſocijs vicinum ſuū Octauium. Decendens Macedonia, prius quàm conſiderari ſe candidatū cōſulatus poſſet, morte obiit repentina, ſuperſtitibus liberis. Octauiam minore, quàm ex Ancharia, & Octauiam minore, item A. Vgulto, quos ex Atia tulerat. Atia M. Atio Balbo, & Iulia ſorore C. Caſaris, genita eſt. Balbus paterna ſiſte Aricinus, multis in familia ſenatorijs imaginibus. Amatre Magnū Pompeium arctiſſimo contingebat gradu, functusque honore præturæ, inter xx. viros agrum Campanum plebi Iulia lege diuiſit. Verū M. Antonius deſpiciens etiam

maternam AVgusti originem proavum eius
 Afri generis fuisse, & modò vnguétariam ta-
 bernam, modò pristinum Aricia exercuisse,
 obijcit. Cassius quidem Parmensis quadam
 epistola, non tantùm, vt pistoris, sed etiam, vt
 nummularij nepotem sic taxat AVgustum:
Materna tibi farina, siquidè ex crudissimo Ari-
ciae pistrino hanc finxit manibus collybo decolo-
ratis Nerulonenfis mensarius. Natus est AV-
 gustus, M. Tullio Cicerone, & Antonio coss.
 ix. Kal. Octobris, paulo ante solis exortum,
 regione Palatij, ad Capita bubulã, vbi nunc
 sacrarium habet, aliquanto postquam excessit
 constitutum. Nam, vt senatus Actis continetur,
 cum C. Lectorius adolescens, patricij ge-
 neris, indeprecanda graviore adulterij pœna,
 præter atate, atque natales, hoc quoque pa-
 tribus conscriptis allegaret, se esse possessore,
 ac velut adituũ soli, quod primũ D. AVgu-
 stus nascens attingisset, peteretq; donari, qua-
 si proprio suo, ac peculiari Deo, decretum est,
 vt ea pars domus cõsecraretur. Nutrimetorũ
 eius ostèditur adhuc locus in auito suburba-
 no, iuxta Velitras permodicus, & scelle penua-
 ria instar, tenetque vicinitatè opinio, tâquã
 tenatus ibi sit. Huc introire, nisi necessariò, &
 castè, religio est, concepta opinione veteri,
 quasi temerè aduentibus horror quidã, & me-
 tus

tus obijciatur: sed & mox cōfirmata est. Nā, cum possessor villæ nouus, seu fortè, seu tentandi causa cubitum se eò contulisset, euenit, vt, post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita vi, & incerta, pæne semianimis cū

7 strato simul antefores inueniretur. Infanti cognomen THVRINO inditum est, in memoria maiorum originis: vel, quòd in regione Thurina recens, eo nato, pater Octavius aduersus fugitiuos ré prosperè gesserat. Thurinum cognominatum satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculã eius æream veterem, ferreis, ac pænè iam exolescētibus litteris, hoc nomine inscriptam, quæ dono à me Principi data inter cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per contumeliam sæpè Thurinus appellatur: & ipse n' hil amplius, quàm, *mirari se*, rescribit, *Pro opprobrio nomen prius sibi obijci.* Postea C. CÆSARIS, & deinde AVGVSTI cognomē assumpsit: alterum, testamento maioris auūculi: alterum, Munatij Planci sententia: cum, quibusdam consentibus, Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem vrbis, præualuisset, vt AVgustus potius vocarètur, nō tantum nouo, sed etiam ampliore cognomine: quòd loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicatur,

tur, ab auctu, vel ab auium gestu, gustu: sicut etiam Ennius docet scribens,

Augusto auguria postquam iucluta condita Roma est.

Quadrinus, patrem amisit, duodecimum annum agens, auiam Iuliam, defunctam pro cōcione laudavit. Quadriennio post, virili toga sumpta, militaribus donis triumpho Cæsaris Africano donatus est, quanquam expers belli propter ætatem. Profectum mox auunculum in Hispanias, aduersus Cn. Pompeij liberos, vix dum firmus à graui valetudine, per infestashostibus vias, paucissimis comitibus, naufragio etiã factò, subsequutus, magnopere demeruit, approbata citò etiam morum indole, super itineris industriam. Cæsare post receptas Hispanias expeditionē in Dacos, & inde in Part hos, destinante, præmissus Apolloniam, studijs vacauit. Utque primùm occisum eum, hæredemque se comperit, diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem consilium, vt præceps, immaturumq; omisit: cæterum, vrbe repetita, hæreditatem adiit, dubitante matre; vitrico verò Marcio Philippo consulari multum dissuadente. Atque ab eo tempore, exercitibus comparatis, primùm cum M. Antonio, Marcòque Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim

ferè annos, nouissimè per quatuor, & XL. so-
 las Remp. tenuit. Proposita vitæ eius velut
 9 summa, partes sigillatim, neque per tempo-
 ra, sed per species, exequar, quò distinctius
 demonstrari, cognoscique possint. Bella ciu-
 lia quinque gessit, Mutinense, Philippense,
 Perusinum, Siculū. A Etia cum. Ex quibus pri-
 mum, ac nouissimum, aduersus M. Antonium
 secundum, aduersus Brutum, & Cassium
 tertium, aduersus L. Antonium Triumui
 fratrem, quartum, aduersus Sex Pompeium,
 20 Cn. filium. OMNIVM bellorum initium, &
 causam hinc sumpsit, nihil conuenientius du-
 cens, quam necem auunculi vindicare, tueri-
 que acta. Confestim, vt Appollonia redijt,
 Brutum, Cassiumque, & vi, nec opinantes,
 & quia præuisum periculum subterfugerant,
 legibus aggredi, redsque cædis abientes de-
 ferre statuit. Ludos autem victoriae Cæsaris
 non audentibus facere, quibus obtigerat id
 munus, ipse edidit. Et, quo constantius cate-
 ra quoque exequeretur, in locum Trib. ple-
 bis fortè demortui candidatum se ostendit,
 quanquam patricius, necdum tenator. Sed
 aduersante conatibus suis M. Antonio con-
 sule, quem vel præcipuum adiutorem spera-
 uerat: ac ne publicum quidem, & translati-
 tiū ius vlla in re sibi sine pactione grauisimè
 mer-

mercedis imperiente, ad optimates se contulit: quibus eum inuisum sentiebat, maxime, quod D. Brutum obsessum Mutinæ, prouincia à Cesare data, & per senatum confirmatâ, expellere armis niteretur. Hortantibus itaq; nonnullis, percussores ei subornauit. Hac fraude deprehensa, periculum inuicem metuens, veteranos simul in suum, ac Reip. auxilium, quanta potuit largitione, contraxit. Iussusque comparato exercitui pro prætore præfisse, & cum Hirtio, ac Pansa, qui consulatum acceperant, D. Bruto opem ferre, demandatum bellum tertio mense confecit duobus prælijs. Priore, Antonius eum fugisse, scribit, ac sine paludamento, equumque post biduum demum apparuisse: sequenti, satis constat non modò ducis, sed etiam militis sanctum munere, atque in media dimicatione, aquilifero legionis suæ grauius saucio, aquilam humeris subisse, diuque portasse. Hoc bello, cum Hirtius in acie, & Pansa paulo post ex vulnere perissent, rumor increbruit, ambos opera eius occisos, vt Antonio fugato, Repub. consulibus orbata, solus victores exercitus occuparet. Pansæ quidem adeò suspecta mors fuit, vt Glyco medicus custoditus sit, quasi venenum vulnere indidisset. Adijcit his Aquilius Niger, alterum è con-

12 fulibus, Hirtium, in pugnae tumultu ab ipso
 interemptum. Sed, ut cognouit, Antonium
 post fugam à M. Lepido receptum, cæteros-
 que duces, & exercitus consentire pro patri-
 bus, causam optimatum sine cunctatione de-
 seruit, ad prætextum mutatæ voluntatis di-
 cta, factaque quorundam calumniatus: quali
 alij, se *puerum*, alij, *ornandum*, *tollendumque*,
 iactassent: ne, aut sibi, aut veteranis per gra-
 tia referretur. Et, quo magis pœnitentiam
 prioris sectæ approbaret, Nursinos grãdi pe-
 cunia, & quam pendere nequirêt, mulctatos,
 extorres egit oppido: quòd Mutinensi acie in-
 teremptorum civium tumulo publicè exstru-
 cto adscripserant, *Pro libertate eos occubuisse.*

13 Inita cum Antonio, & Lepido societate, Phi-
 lippense quoque bellum, quanquam inuali-
 dus, atque æger, duplici prælio trãsegit, quo-
 rum priore castris exutus, vix ad Antonij cor-
 nu fuga euaserat. Nec successum victoriæ mo-
 deratus est, sed, capite Bruti Romam misso,
 ut statuae Cæsaris subijceretur, in splendidis-
 simum quemque captivum non sine verborum
 contumelia sæuijt. Ut quidem vni supplicij
 sepulturam precantirespondisse, dicatur, *Ista
 istam in volucrum fore potestatem*: alios, ve-
 trem, & filium, pro vita roganteis, sortiri,
 dimicare iussisse, ut alterutri concedere

ad spectasse vtrumque moriētem cū patre,
 quise obtulerat, occiso, filius quoque volun-
 taria occubuisse nece. Quare cæteri, & in his
 M. Fauonius, ille Catonis æmulus, cū cate-
 nati producerentur, imperatore Antonio ho-
 norificè salutato, hunc fœdissimò cōuicio co-
 ram prosciderunt. Partitis post victoriam of-
 ficijs, cū Antonius Orientem ordinandum,
 ipse veteranos in Italiam reducendos, & mu-
 nicipalibus agris collocandos recepisset: neq̄;
 veteranorum, neque possessorum gratiam te-
 nuit: alteris, pelli se: alteris, non pro spe meri-
 torum tractari, querentibus. Quo tempore 14
 L. Antonium, fiducia consulatus quem gere-
 bat, ac fraternæ potentix res novas molien-
 tem, confugere Perusiam coegit, & ad dedi-
 tionem fame compulit: non tamen sine ma-
 gnis suis, & ante bellū, & in bello discrimini-
 bus. Nam, cū spectaculo ludorum gregariū
 militem in XIIII ordinibus sedētem excita-
 ri, per apparitorē iussisset, rumore ab obtre-
 datoribus dilato, quasi eundem mox & di-
 scruciatū necasset: minimum abfuit, quin pe-
 riret, concursu, & indignatione turbæ mili-
 taris. Salutifuit, quòd, qui desiderabatur, re-
 pentè comparuit incolumis, ac sine iniuria.
 Circa Perusinum autem murum sacrificans,
 panē interceptus est à manu gladiatorum,

C. SVETON. TRANQ. LIB. II.

quæ oppido eruperat. Perusia capta, in plurimos animaduertit: orare veniam, vel excusare se conantibus, vna voce occurrens, *Moriendum esse*. Scribunt quidam, trecentos ex deditiis electos, vtriusque ordinis, ad aram diuo Iulio extructam, Idibus Martijs, hostiarum more, mactatos. Exstiterunt, qui traderent, cōspecto, eum ad arma esse, vt occulti aduersarij, & quos metus magis, quam voluntas contineret, facultate L. Antonij ducis prebita, detegerentur, deuictisque his, & confiscatis, promissa veteranis præmia persoluerentur. Bellum Siculum inchoauit in primis, sed diu traxit, intermissum sæpius: modo reparandarū classium causa, quas tempestatibus, duplici naufragio, & quidem per æstatem, amiserat: modo, pace facta, flagitante populo, ob interclusos commeatus, famemque ingrauescētē, donec nauibus ex integro fabricatis, ac xx. seruorum millibus manumissis, & ad remum datis, portum Iulium apud Baias, immisso in Lucrinum & Auernum lacum mari, effecit. In quo, cū hyeme tota copias exercuisset, Pompeium inter Mylas, & Naulochū superauit, sub horam pugne tam arcto repētē somno deuinctus, vt, ad dandum signum ab amicis excitaretur. Vnde præbitam Antonio materiā putem exprobrandi, *Ne rectis*

qui-

quidem oculis eum adspicere potuisse instructam
 aciem: verùm supinum, cœlum insistentem, sta-
 pidum cubuisse: nec prius surrexisse, ac militi-
 bus inconspectum fuisse, quàm à M. Agrippa
 fugata sint hostium naues. Alij dictum, factum
 quæ eius criminantur, quasi clasibus tempe-
 state perditis, exclamauerit, etiam inuito Ne-
 ptuno, victoriam se adepturum: ac die Circen-
 sium proximo solemnè pompæ simulacrum
 Dei detraxerit, nec temere plura, ac maiora
 pericula vlllo alio bello adire. Traiecto in Si-
 ciliam exercitu, cum partem reliquam copia-
 rum continenti repeteret, oppressus ex im-
 prouiso à Demochare, & Apolophane, præ-
 fectis Pompeij, vno demum nauigio ægerri-
 mè effugit. Item, cum præter Locros Rehe-
 gium pedibus iret, & prospectis biremibus
 Pompeianis terram legentibus, suas ratus, de-
 scendisset ad litus, pæne exceptus est. Tunc
 etiam per deuios tramites refugientem, ser-
 uus Emilij Pauli, comitis eius, dolens pro-
 scriptum olim ab eo patrem Paulum, & qua-
 si occasione vltionis oblata, interficere co-
 natus est. Post Pompeij fugam, collegarum
 alterum, M. Lepidum, quem ex Africa in
 auxilium reuocaret, superbientem xx. legio-
 num fiducia, summâque sibi partes terro-
 re, ac minis vindicantem, spoliauit exerci-

37 tu, supplicemque, concessa vita, Ciceros in
 perpetuum relegavit. M. Antonij societate
 semper dubiam, & incertam, reconciliationi-
 busque varijs malè focillatam abruptit tandē.
 Et, quo magis degenerasse eum à civili more,
 approbaret, testamentum, quod is Romæ etiā
 de Cleopatraz liberis inter hæredes nuncupa-
 tis reliquerat, aperiendū, recitandūque pro
 concione curavit. Remisit tamen hosti iudi-
 cato necessitudines, amicōsque omnes: atque
 inter alios C. Soffium & T. Domitiū, tunc ad-
 huc coss. Bononiensibus quoq; publicè, quòd
 in Antoniorū clientela antiquitus erant, gra-
 tiam fecit coniuradi cum tota Italia pro par-
 tibus suis. Nec multò post navali prælio apud
 Actium vicit, in serum dimicatione protra-
 cta, vt in naui victor pernoctauerit. Ab Actio
 cum Samum insulam in hyberna se recepisset,
 turbatus nuntijs de seditione militum, præ-
 mia, & missionem poscentium, quos ex omni
 numero, confecta victoria, Brundisium præ-
 miserat, repetit Italiam, tempestate in traje-
 ctu bis conflictatus: primò inter promonto-
 ria Pelopponesi, atque Aetoliæ: rursus circa
 montes Ceraunios, vtrobique parte Liburni-
 carū, demersa: simulque eius, in qua veheba-
 tur, fufis armamentis, & gubernaculo diftra-
 cto. Nec amplius, quàm septem, & xx. dies,

donec desideria militum ordinarentur, Brundisij commoratus, Asiæ, Syriae que circuitu Ægyptum petit. obsessaque Alexandria, quò Antonius cum Cleopatra confugerat, breui potitus est. Et Antonium quidem seras condiciones pacis tentantem, ad mortem adegit, viditque mortuum. Cleopatram, quàm servatâ triumpho magnopere cupiebat, etiam Psyllos admouit, qui venenum, ac virus exugerēt, quòd perijisse morsu aspidis, putabatut. Ambobus communē sepulturæ honorem tribuit: ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici, iussit. Antonium iuuenem, maiorē de duobus Fulvia genitis, simulacro D. Iulij, ad quod post multas, & irritas preces confugerat, abiectū interemit. Item Cæsariionem, quem ex Cæsare Cleopatra concepisse, predicabat, retractū è fuga supplicio affecit. Reliquos Antonij, regineque communes liberos, non secus, ac necessitudine iūctos sibi, & conseruavit, & mox pro conditione cuiusque sustinuit, ac fouit.

Per idem tempus, conditorium, & corpus **13** Magni Alexandri, cū prolatum è penetrali subiecisset oculis, corona aurea imposita, ac floribus aspersis, veneratus est: consultūque, num & Ptolomeæum inspicere vellet, *Regem se voluisse, ait. videre, non mortuos.* Ægyptum in prouinciæ formam redactam, vt feraciorē,

habilioremque annonæ urbicæ redderet, fossas omnes, in quas Nilus exestuât, oblimatas longa vetustate, militari opere deterfit. Quoque Aetiæ victoriæ memoria celebratio in posterum esset, urbem Nicopolim, apud Aetium condidit: haddisque illic Quinquenales constituit: & ampliato veteri Apollinis templo, locum castrorum, quibus fuerat vsus, exornatum naualibus spolijs, Neptuno, ac Marti consecrauit. Tumultus post hæc, ac etiam rerum nouarum initia, conurbationesque complures, prius quam inualescerent, indicio detectas compressit, & alias alio tempore Lepidi iuuenis: deinde Varronis Murenæ, & Fannij Cæpionis, mox M. Egnatij: ex in Plautij Rufi, Lucijque Pauli progeneri sui: ac præter has E. AVdasij falsarum tabularum rei, ac, neque ætate, neque corpore integri: item Asinij Epicadi ex gente Parthyna hybride: ad extremum Telephi mulieris ferui nomenclatoris. Nam, ne vltimæ quidem fortis hominum conspiratione, & periculo caruit. AVdasius, atque Epicadus Iuliam filiam, & Agrippam nepotem ex insulis, quibus continebantur, rapere ad exercitus: Telephus, quasi debita sibi fato denominatione, & ipsum, & senatum aggredi, destinauerant. Quin etiã quondã iuxta cubiculum eius lixæ

quidam ex Illyrico exercitu, ianitoribus de-
 ceptis, noctu deprehensus est, cultro venato-
 rio cinctus: impòsne mètis, an simulata demè-
 tia, incertum. Nihil enim exprimi quæstione 20
 potuit. Externa bella duo omnino per se gef-
 sit: Dalmaticū, adolescens adhuc: & Antonio
 devicto, Cantabricum. Dalmatico etiam vul-
 nera excepit vna acie, dextrum genu lapide
 ictus: altera autē, & crus, & utriūque brachiū
 ruina pontis consauciatus. Reliqua per lega-
 tos administravit; vt tamen quibusdā Panno-
 nicis, atque Germanicis, aut interueniret, aut
 nō longē abesset, Renennam, vel Medolianū,
 vel Aquileiā vsque ab vrbe progrediens. Do- 21
 nuit autē partim ductu, partira auspicijs suis
 Cantabriā, Aquitaniam, Pannoniā, Dalma-
 tiā, cū Illyrico omnitē Rætiam, & Vindel-
 licos, ac Salassos, gēres Inalpinas. Coercuit &
 Dacorū incursiones, tribus eorum ducibus cū
 magna copia cæsis: Germanosque vltra Al-
 bim fluvium summouit: ex quibus Sueuos, &
 Sicambros dedentes se traduxit in Galliam,
 atque in proximis Rheno agris collocavit.
 Alias item nationes malè quietas ad obse-
 quū redexit. Nec vlli genti sine iustis, & ne-
 cessarijs causis bellū intulit. Tantūmq; abfuit
 a cupiditate quoquo modo imperium, vel
 bellicam gloriam augendi, vt quorundam
 bar-

barbarorum princeps in aede Martis Vltoris
 iurare coegerit, mansuros se in fide, ac pace,
 quam peterent: à quibusdam verò, nouum ge-
 nus obsidum, fœminas exigere tentauerit:
 quòd negligere marium pignora sentiebat, &
 tamen potestatem semper omnibus fecit, quo-
 ties vellent, obsides recipiendi. Neque, aut
 crebrius, aut perfidiosius rebellantes, grauiore
 vnquam mulctatus est pœna, quã, vt cap-
 tiuos sub lege venūdaret, ne in vicina regio-
 ne seruirent, nè ve intra xxx. annum liberarẽ-
 tur. Qua virtutis, moderationisque fama, In-
 dos etiam, ac Scythas, auditu modò cognitos,
 pellexit ad amicitiam suam, populique Roma-
 ni vtrò per legatos petendam. Parthi quo-
 que, & Armeniam vindicanti facilè cesserunt:
 & signa militaria, quæ M. Crasso, & M. An-
 tonio ademerant, reposcenti reddiderunt:
 obsidesque insuper obtulerunt, denique plu-
 ribus quondam de regno concertantibus, non
 22 nisi ab ipso electum comprobauerunt. Ianum
 Quirinum semel, atque iterum à condita vr-
 be memoriam ante suam clausum, in multo
 breuiore temporis spatio, terra, marique pa-
 ce parta, ter clusit. Bis ouans ingressus est vr-
 bem post Philippensem, & rursus post Siculum
 bellum. Curules triumphos tres egit, Dalmati-
 cum, Aetiacum, Alexandrinum, continuo triduo
 omnes.

Graues ignominias, cladèſque, duas omni-²³
no, nec alibi, quã in Germania, accepit, Lol-
lianam, & Varianam, ſed Lollianam maioris
infamiã, quã detrimenti. Varianam pœne
exitiabilem, tribus legionibus cum duce, lega-
tisque, & auxilijs omnibus, caſis. Hac nun-
tiata, excubias per urbem induxit, ne quis tu-
multus exiſteret, & præſidibus provinciarum
propagavit imperium, vt, & à peritis, & aſſue-
tis ſocij continerentur. Vouit & magnos lu-
dos Ioui Opt. Max. *SI REMPVBLICAM
IN MELIOREM STATVM VER-
TISSET*: quòd factum Cimbrico, Marſicò-
que bello erat. Ad eò nanque conſternatum
ferunt, vt per continuos meſes barba, capil-
lòque ſummiſſo, caput interdum foribus alli-
deret, vociferans: *Quintili Vare, legiones red-
de*: diemque cladis quotannis mœſtum habue-
rit, ac lugubrem. IN RE militari, & cõmu-²⁴
tauit multa, & inſtituit: atque etiam ad anti-
quum morem nonnulla reuocauit, diſciplinã
ſeueriſſimè rexit, ne legatorum quidem cui-
quam, niſi grauatè, hybernis que demum mē-
ſibus, permiſit vxorem interuiſere. Equitem
R. quòd duobus filijs adoleſcētibus, cauſa de-
trectandi ſacramenti pollices amputaſſet, i-
pſum, bonãque ſubiecit haſtæ: quem tamen,
quòd imminere emptioni publicanos vide-
bat,

bat, liberto suo addixit, vt relegarū in agros
 pro libero esse sineret. Decimam legionē cō-
 tumaciūs parentem, cum ignominia totā di-
 misit: item alias immodeste missionem postu-
 lantes, citra commoda enteritorum præmio-
 rum exauctoravit: cohortes, si quæ celsissent
 loco, decimatas hordeo pavit: centuriones,
 statione deserta, itidem, vt manipulares, ca-
 pitale animaduersione punijt: pro cætero de-
 lictorum genere varijs ignominijs affecit: vt
 stare per totum diem iuberet ante Prætorium:
 interdum tunicatos, discinctōsque, nonnun-
 quā cum decempedis, vel etiam cespitem
 25 portantes. Neque post bellaciuisia, aut in cō-
 cione, aut per edictum, vllos militum *commi-
 litones* appellabat, sed *militēs*. Ac, nè a filijs
 quidem, aut priuignis suis, imperio præditis,
 aliter appellari passus est: ambitiosus id exi-
 stimans, quam, aut ratio militaris, aut tempo-
 rum quies, aut sua, domusque suæ, maiestas
 postularet. Libertino milite, præterquam
 Romæ incendiōrum causa, & si tumultus in
 grauiore annona metueretur, bis vsus est: se-
 mel ad præsidium coloniarum Illyricum con-
 tingentium: iterū ad tutelam ripe Rheni flu-
 minis: eosque seruos adhuc viris, foeminisque
 pecuniōsioribus indictos, ac sine mora manū-
 missos, sub priorē vexillo habuit, neque aut
 com

committos eum ingenuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquanto facilius, phaleras, & torques, quicquid auro, argentoque constaret, quàm vallares, ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat: has quàm parcissimè & sine ambitione, ac sæpè etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in Sicilia post naualem victoriã ceruleo vexillo donauit. Solos triumphales, quanquam, & socios expeditionum, & participes victoriarum suarum, nunquam donis impertiendos putauit, quod ipsi quoque ius habuissent tribuendi ea, quibus vellent. Nihil autem minùs in perfecto duce, quàm festinationem, temeritatemque cõuenire, arbitrabatur. Cæbrò itaque illa iactabat:

Festina tardè;

tutus enim est melior, quam temerarius

Imperator.

Et, *Sat celeriter fieri, quicquid fiat satis bene.* Prælium quidem, aut, bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum maior emolumentis spes, quàm damni metus ostenderetur. *Nam minima commoda non minimo obstantes discrimine, similes, aiebat, esse auro hamo piscantibus: cuius abrupti damnum nulla captura pensari posset* MAGISTRATVS, atque honores, & ante tempus, & quosdam noui generis, per-

perpetuòsque, cepit. Consulatum xx ætatis
anno inuasit, admotis hostiliter ad urbem le-
gionibus, missisque, qui sibi nomine exercitus
deposcerent. Cum quidem cunctante senatu,
Cornerius Centurio, princeps legationis, re-
iecto sagulo, ostendens gladij capulum, non
dubitasset in curia dicere, *Hic faciet, si vos non
fe. eritis.* Secundum consulatum post ix. an-
nos, tertium, anno interiecto, gessit: sequen-
tes vsque ad vndecimum continuauit: multif-
que mox, cum deferrentur, recusatis, duode-
cimum magno, id est, septemdecim annorum
interuallo, & rursus tertium decimum biennio
post ultro petijt: vt Caiũ, & Lucium filios am-
plissimo præditus magistratu, suo quemque
tirocinio deduceret in forum. Quinque me-
dios cõsulatus à sexto ad vndecimum annuos
gessit: cæteros autem sex, aut nouem, aut sex,
aut quatuor, aut tribus mensibus: secundum
verò, paucissimis horis. Nam die Kalendarũ
Ianuarij, cum mane pro æde Capitolini Iouis
paululũ curuli sella præsedisset, honore abiijt,
suffecto alio in locum suum. Nec omnes Ro-
mæ, sed quartum consulatum in Asia, quin-
tum in insula Samo, octauum, & nonum Tar-
racone iniijt. TRIMUMVIRATVM Reip. cõ-
stituendæ per decem annos administrauit, in
quo restitit quidem aliquandiu collegis, ne

qua fieret proscriptio: sed inceptam utroque
acerbius exercuit. Namque illis in multorum
sæpe personam per gratiani, & præces exora-
bilibus, solus magnoperè cõtendit, ne cui par-
ceretur: proscripsitque etiam C. Toraniũ tu-
torem suum, eundemque collegam patris sui
Otauij in ædilitate. Iunius Saturninus hoc
amplius tradit: Cùm, peracta proscriptioe,
M. Lepidus in senatu excusasset præterita, &
spem clementiæ in posterum fecisset, quoniã
satis pœnarum exactum esset: hunc è diuerso
proffessum, ita modum se proscribèdi statuis-
se, ut omnia sibi reliquerit libera: in cuius ta-
men pertinaciæ pœnitentiam, postea T. Iu-
nium Philopœmenem, quod patronum suũ
proscriptum celasse olim dicerentur, equestri
dignitate decorauit. In eadem hac potestate
multiplicem flagrauit inuidia. Nam, & Pinatiũ
equitem R. cùm concionante se, admissa tur-
ba paganorum, apud milites subscribere quæ-
dam animaduertisset, curiosum, ac speculato-
rem ratus, coram confodi, imperauit. Et Te-
dium Afrum eos. designatum, quia factum
quoddam suum maligno sermone carpisset,
tantis perterruit minis, ut is se præcipitauerit.
Et Q. Gallium prætorem, in officio salu-
tationis, tabulas duplices veste tectas tenen-
tem, suspicatus, gladium occulere: nec quic-
quam

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

quam statim, ne aliud inueniretur ausus inquire, paulo post per centuriones, & milites raptum è tribunali, seruilem in modum tortis: ac fatentem nihil, iussit occidi, prius oculis eius sua manu effosis: quem tamen scribit, colloquio petito, insidiatum sibi, coniectumque a se in costodiam, deinde, vrbe interdicta, dimissum naufragio, vel latronum insidijs perijsse. Tribunitiam potestatem perpetuam recepit, in qua semel, atque iterum per singula lultra collegam sibi cooptauit. Recepit & morum, legumque regimen æque perpetuum: quo iure, quãquam sine censuræ honore, censum tamen populi ter egit: primum, ac tertium cum collega, medium solus.

8 De reddēda Rep. bis cogitauit: primò post oppressum statim Antonium, memor, obiectum ab eo sibi sepius, quasi per ipsum staret, ne redderetur: ac rursus tædio diuturnæ valetudinis: cum etiam magistratibus, ac senatuum domum accitis, Rationarium imperij tradidit. Sed reputans, & se priuatum non sine periculo fore, & illam plurium arbitrio temerè committi, in retinenda perseuerauit: dubium, euentu meliore, an voluntate. Quam voluntatem, cum præ se idem ferret, quodã etiam edicto his verbis testatus est: *Ita mihi saluam, ac sospitem remp. sistere in sua sede libet*

ciat, atque eius rei fructū percipere, quem peto,
 ut optimi status auctor dicar: & meriens, ut fe-
 rā mecum spem, māsura in vestigio suo fundamē-
 ta Reip. quæ iecero. Fecitque ipse se compotē
 voti, nihil omnimodo, ne quæ noui status pe-
 niteret. VRBEM neque pro maiestate impe- 29
 rij ornatam, & inundationibus, incendijsque
 obnoxiam, excoluit adeo, ut iure sit gloria-
 tus, marmoream se relinquere, quam lateritiā
 accepisset. Tutā verò, quātum provideri hu-
 mana ratione potuit, etiā in posterum presti-
 tit. Publica opera plurima extruxit: ex quibus
 vel præcipua, Forum cū æde Martis vltoris:
 templū Apollinis in Palatio: ædem Tonantis
 Iouis in Capitolio. Fori extruendi causa fuit,
 hominū, & iudiciorum multitudo, quæ vide-
 batur, non sufficere duobus, etiam tertio
 indigere. Itaque festinantius, necdum perfe-
 cta Martis æde, publicatum est, cautumque,
 ut separatim in eo publica iudicia, & sortio-
 nes iudicū fieret. Adō Marti bello Philippensi
 pro vltione paterna suscepto vouerat. Sanxit
 ergo, ut de bellis triumphisque heic consulere-
 tur senatus: prouincias cū Imperio petitori
 hinc deducerentur: quaque victores redissent,
 huc insignia triumphorum inferrent.

Templum Apollinis in ea parte Palatinæ
 domus excitauit, quam fulmine ietam de-

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

siderari à Deo, haruspices pronuntiarāt. Ad-
 dita porticus cūm bibliotheca Latina, Grae-
 caque: quo loco iam senior saepe etiam sena-
 tum habuit, decuriasque iudicum recogno-
 uit. Tonanti Ioui ædem consecrauit, libera-
 tus periculo, cūm expeditione Catabrica per
 no Ætarnum iter lecticam eius fulgur perstrin-
 xisset, seruumque prælucentem exanimasset.
 Quædam etiam opera sub nomine alieno, ne-
 potum scilicet, & vxoris, sororisque, fecit: vt
 porticum, basilicamque Lucij, & Caij: item
 porticus Liuiæ, & Octauiæ, theatrumque
 Marcelli. Sed, & cæteros principes viros sæ-
 pe hortatus est, vt pro facultate quisque mo-
 numentis, vel nouis, vel resectis, & excultis,
 urbem adornarent. Multaque à multis extru-
 cta sunt: sicut à Marcio Philippo, ædes Her-
 culis Musarum, à L. Cornificio, ædes Dianæ,
 ab Asirio Pollione, atrium Libertatis: à Mu-
 natio Planco, ædes Saturni: à Cornelio Bal-
 bo, theatrum: à Statilio Tauro, amphithea-
 trum: à M. verò Agrippa, complura, & egre-
 gia.

30 Spatium vrbis in regiones, vicòsque diuisit.
 instituitque, vt illas annui magistratus sorti-
 tò tuerentur, hos magistri è plebe cuiusque
 viciniæ electi, Aduersus incendia, excubias
 nocturnas, vigilésque commentus est. Ad
 coër-

coercendas inundationes alueum Tiberis laxavit, ac repurgavit, completum olim rudēribus, & edificiorum prolapsionibus coarctatum. Quò autem facilius vndique vrbs adiretur, desumpta sibi Flaminia via, Arimino tenus munienda, reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia sternendas distribuit. Aedes sacras vetustate collapsas, aut incendio absumptas, refecit, easque, & cæteras opulentissimis donis adornavit: utpote, qui in cellā Capitolini Iouis sedecim millia pondo auri, gemmasque, ac margaritas quingenties H. S. ³¹ vna donatione contulerit. POST QVAM verò pontificatum maximum, quem nunquā vivo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit, quicquid fatidicorum librorū Græci, Latinique generis, nullis vel parum idoneis auctoribus vulgò ferebatur, supra duo millia contracta vndique cremavit: ac solos retinuit Sibyllinos: hos quoque, delectu habito: condiditque duobus forulis auratis, sub Palatini Apollinis basi. Annum à D. Iulio ordinatum, sed postea negligentia cõturbatum, atque confusum, rursus ad pristinam rationem redegit: in cuius ordinatione Sextilem mensem è suo cognomine nuncupavit, magis, quàm Septembrem, quo erat natus: quia hoc sibi, & primus consulatus, & insignes

C. SVETON. TRANO LIB. II.

gnes victoriæ obtigissent. Sacerdotum, & nu-
 merum, & dignitatem, sed, & commoda au-
 xii, præcipuè Vestalium virginum, cumque
 in cœmoriæ locum aliâ capi oporteret, am-
 bivent que multi, ne filias in sortem darêt: ad-
 iuravit, si cuiusquam neptium suarû compe-
 teret ætas, oblaturum se fuisse eam. Nonnul-
 la etiam ex antiquis cœremonijs paulatim
 abolita restituit, vt Salutis augurium, Diale-
 flaminium, sacrum Lupercale, ludos Secula-
 res, & cõpitalicios. Lupercalibus vetuit cur-
 rere imberbes item, Secularibus ludis iuuenes
 vtriusque sexus prohibuit vllum nocturnum
 spectaculum frequētare, nisi cum aliquo ma-
 iore natu propinquorum. Compitales Lares
 ornare bis anno iastituit, vernis floribus, &
 æstiuis. Proximum à Dijs immortalibus ho-
 norem memoriæ ducum præstitit, qui impe-
 rium populi Rex minimo maximum reddi-
 dissent. Itaque, & opera cuiusque, manētibus
 titulis, restituit: & statuas omniâ triumphali
 efãgie in vtraque Fori sui porticu dedicauit.
 Professus est edicto, *commentum id se, vt illo-
 rum velut ad exemplar, & ipse, dum viueret,
 & in sequentium ætatum principes exigeretur
 à ciuibus.* Põpeiij quoque statuâ contra thea-
 tri eius regiâ, marmoreo Ianosupposuit, tras-
 latam è curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

PLERAQVE pessimi exempli correxit, 32
 que in perniciem publicam, aut ex consuetu-
 dine, licentiâque bellorum civilium durave-
 rant, aut per pacem etiam exstiterant. Nam,
 & grassatorum plurimi palàm se ferebât suc-
 cucti ferro, quasi tuendi sui causa: & rapti
 per agros viatores sine discrimine, liberi, ser-
 vique, ergastulis possessorum supprimebâtur:
 & plurimę factiones, titulo collegij novi, ad
 nullius nõ facinoris societatem coibant. Igi-
 tur grassatores, dispositis per opportuna lo-
 ca stationibus, inhibuit: ergastula recogno-
 vit: collegiâ, præter antiqua, & legitima dis-
 soluit: tabulas veterum ærarij debitorum, vel
 præcipuam calumniandi materiam, exussit.
 Loca in vrbe publica iuris ambigui possessori-
 bus adiudicavit. Diuturnorum reorum, & ex
 quorum sordibus nihil aliud, quàm voluptas
 inimicis quæreretur, nomina abolevit, condi-
 tione proposita, vt, si quem quis repetere vel-
 let, par periculum poenæ subiret. Ne quod
 autẽ maleficiũ, negotiũve impunitate, vel
 mora elaberetur, xxx. amplius dies: qui hono-
 rarijs ludis occupabâtur, a ctui rerũ accõmo-
 dauit: Ad tres iudicũ decurias quantã addixit
 ex inferiore cõsu: quę ducenariorũ vocaretur
 iudicaretq; de leuioribus summis. Iudices à vi-
 cesimo ætatis anno allegit; id est, quinquẽnio

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

maturius, quàm solebant. At plerisque iudi-
 candi munus detrectantibus, vix concessit, vt
 singulis decurijs per vices annua vacatio es-
 set: & vt solite agi. Nouembri, ac Decembri
 mense res omitteretur. Ipse ius dixit assidue,
 33 & in noctem nonnunquam; si parum corpore
 valeret, lectica pro tribunali collocata, vel
 etiam domi cubans. Dixit autem ius non dili-
 gentia modò summa, sed & lenitate: si quidem
 manifesti parricidij reum, ne culeo insuere-
 tur, quòd non nisi còfessi afficiuntur hac pœ-
 na, ita fertur interrogasse: *Certè patrem tuum
 non occidisti?* & cùm de falso testamento age-
 retur, omnesque signatores lege Cornelia te-
 nerentur, non tantùm duas tabellas, damna-
 toriam, & absolutoriam, simul cognoscenti-
 bus dedit, sed tertiam quoque, qua ignosce-
 retur ijs, quos fraude ad signandum, vel erro-
 re inductos, constitisset. Appellationes quo-
 tannis vrbanoꝝ quidem litigatorum præ-
 tóri delegauit vrbano: at prouincialium con-
 sularibus viris, quos singulos cuiusque pro-
 34 uincia negotijs præposuisset. Leges retra-
 ctauit, & quasdam ex integro sanxit: vt sum-
 ptuariam, & de adulterijs, & de pudicitia, de
 ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc cùm
 aliquanto, quàm cæteras seuerius emédasset,
 præ tumultu recusantium perferre non po-
 tuit,

tuit, nisi adempta demū, lenita ve parte pœnarum, & vacatione triennij data, auctisque præmijs. Sic quoque abolitionem eius, publico spectaculo pertinaciter postulante equite, accitos Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gremium ostentavit: manu, vultuque significans, ne gravarentur imitari iuuenis exemplum. Cùmque etiam immaturitate sponsarum, & matrimoniorū crebra mutatione, vim legis eludi sentiret, tempus sponfas habendi coarctavit, diuortijs modum imposuit. Senatorum affluē- 35
tem numerum deformi, & incondita turba (erant enim super mille, & quidam indignissimi, & post necem Cæsaris per gratiam, & præmium allekti, quos Orcinos vulgus vocabat) ad modum pristinum, & splendorem redegit, duabus lectionibus: prima, ipsorū arbitrato, quo vir virum legit: secunda, suo, & Agrippæ, quo tēpore existimatur lorica sub veste munitus, ferrōque cinctus præsedisse, decem valentissimis senatorij ordinis amicis sellam suam circumstantibus. Cordus Cremutius scribit, ne admissum quidem tunc quemquam senatorum, nisi solum, & prætentato sinu. Quosdam ad excusandi se verecundiam compulit: servavitque etiam excusatis insignis vestis, & spectādi in orchestra, epulandi-
que

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

que publicè ius. Quo autè lecti, probatique,
 & religiosiùs, & minore molestia tenatoria
 munera fungerentur, sanxit, vt priùs, quam
 consideret quisque, thure, ac mero supplica-
 ret apud aram eius dei, in cuius templo coire-
 tur: & ne plus, quàm bis in mense legitimus
 senatus ageretur, Kalendis, & Idibus: nè ve
 Septèbri, Octobrive mense vllos adesse alios,
 necesse esset, quàm sorte ductos, per quorum
 numerum decreta confici possent: sibi que in-
 stituit consilia sortiri semestria, cum quibus
 de negotijs ad frequentem senatum referen-
 dis ante tractaret. Sentètijs de maiore nego-
 tio, non more, atque ordine, sed prout libuis-
 set, prerogabat: vt perinde quisque animù in-
 tenderet, ac si censendum magis, quàm assen-
 tiendum esset. Auctor & aliarum rerum fuit:
 in queis, ne acta senatus publicaretur: ne ma-
 gistratus, deposito honore, statim in provin-
 cias mitterentur: vt proconsulibus ad mulos,
 & tabernacula, quæ publicè locari solebant,
 certa pecunia constitueretur, vt cura ærarij à
 questoribus vrbanis ad prætorios, prætorès ve
 transiret, vt centumviraalem hastam, quàm
 quæstura functi còsueuerant cogere, decem-
 uiri cogere. Quòque plures partem admi-
 nistrandæ Reip. caperent, noua officia excogitauit, curam operum publicorum, viarum,
 aqua-

aquarum, alvei Tiberis, frumenti populo di-
 uidundi, præfecturam urbis, Triumviratum
 legendi senatus, & alterum cognoscendi tur-
 mas equitum, quotiescunque opus esset. Cē-
 sores creari de istos longo interuallo, creavit,
 numerum prætorum auxit. Exegit etiam, vt,
 quoties cōsulatus sibi daretur, binos pro sin-
 gulis collegas haberet: nec obtinuit, reclamā-
 tibus cunctis, satis maiestatem eius imminui,
 quòd honorem eū non solus, sed cum altero
 gereret. Nec parciore in bellica virtute hono- 38
 randa, super xxx. diebus iustos triumphos, &
 aliquantò pluribus triumphalia ornamenta
 decernenda curavit. Liberis senatorum, quò
 celerius Reip. affuescerent, protinus virilē to-
 gā, latum clauum induere, & curiæ interesse,
 permittit: militiamque auspiciantibus, non tri-
 bunatum modò legionum, sed & præfecturas
 alarū dedit: ac, ne quis expers castrorum esset,
 binos plerūque laticlauios preposuit singulis
 alis. Equitū turmas frequenter recognouit,
 post longā intercapedinē reducto more trās-
 uectionis. Sed, neque detrahi quēquā in trās-
 uehendo ab accusatore, passus est: quòd fieri
 solebat: & senio, vel aliqua corporis labe insi-
 gnibus permisit, præmissis in ordine equo, ad
 respōdendū, quotiescitarētur, pedibus veni-
 re, mox reddēdi equi gratiā fecit eis, qui ma-
 iores

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

iores annorum quinque, & triginta retinere
 39 eum nollent. Impetratisque à senatu decem
 adiutoribus, vnumquemque equitum ratio-
 nem vitæ reddere coegit, atque ex improba-
 tis, alios pœna, alios ignominia notauit: plu-
 res admonitione, sed varia. Lenissimum ge-
 nus admonitionis fuit tradito coram pugilla-
 rium, quos taciti, & ibidem statim legerent.
 40 Notauitque aliquos, quòd pecunias leuiori-
 bus vsuris mutuati, grauiore fœnore collo-
 cassent. Comitij tribunitijs si deessent can-
 didati, senatores ex equitibus Romanis crea-
 uit: ita, vt, pôtestate transacta, in viro vellét
 ordine, manerét. Cùm autem plerique equi-
 tum, attrito bellis ciuilibus patrimonio, spe-
 ctare ludos è quatuordecim non auderent,
 metu pœnæ theatralis, pronuntiauit, non te-
 neri ea, quibus ipsi, parentibusve equester
 census vnquam fuisset. Populi recensum vi-
 catim egit, ac, ne plebs frumentationum cau-
 sa frequentius à negotijs auocaretur, ter in
 annum quaternum mensem tesseras dare de-
 stinauit: sed desideranti consuetudinem vete-
 rem concessit rursus, vt sui cuiusque mensis
 acciperet. Comitiorum quoque pristinum ius
 reduxit, ac multiplici pœna coercito ambitu,
 Fabianis, & Scaptensibus tribulibus suis die
 comitiorum, ne quid à quoquam candidato
 desi-

desiderarent, singula millia nummum à se diuidebat. Magni præterea existimans, syncerum, atque ab omni colluione peregrini, ac feruilis sanguinis incorruptum seruare populum: & ciuitatem Romanam parcissimè dedit, & manumittendi modum terminauit. Tiberio pro cliente Græco petenti rescripsit, *Nō aliter se daturum, quàm, si præsens sibi persuasisset, quàm iustas petendi causas haberet.* Et Liuiæ pro quodam tributario Gallo roganti, ciuitatem negauit, immunitatem obtulit: affirmans, *Se facilius passurum, fisco detrahi aliquid, quàm ciuitatis Romanæ vulgari honorè.* Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate, & multo pluribus à libertate iusta, remouisse: cùm, & de numero, & de conditione, ac differentia eorum, qui manumitterentur, curiosè cauisset, hoc quoque adiecit, ne uinctus vnquam, tortusue quis, vllō libertatis genere ciuitatem adipisceretur. Etiam habitum, vestitumque pristinum reducere studuit. Ac, visa quondam pro concione pullatorum turba, indignabandus, & clamitans: *En, ait,*

Romanos rerum dominos, gentemque togatam.
Negotium ædilibus dedit, ne quem posthac paterentur, in Foro, Circòve, nisi positis lacernis, togatum cōsistere. LIBERALITA-
TEM

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

TEM omnibus ordinibus per occasiones frequenter exhibuit Nam, & inuecta vrbi, Alexandrino triumpho, regia gaza, tantam copiam nummaria rei effecit, vt fœnore diminuto, plurimum agrorum pretijs accesserit. Et postea, quoties ex damnatorum bonis pecunia superflueret, vsum eius gratuitum ijs, qui cauere in duplū possent, ad certum tempus indulsit. Senatorum censum ampliauit, ac pro octingentorum millium summa duodecies HS. taxauit, suppleuitque non habentibus. Congiaria populo frequenter dedit, sed diuersę ferē summe: modò quadragenos, modò tricenos: nonnunquam ducenos, quinquagenosque nummos, ac, ne minores quidem pueros præterijt, quanuis nonnisi ab vndecimo ætatis anno accipere consuessent. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus sæpe leuissimo, interdum nullo pretio, viritim admentus est, tesseraeque nummarias duplicauit. Sed, ut salubrem magis, quam ambitiosum principem scires, querentem de inopia, & caritate vini populum, seuerissima coercuit voce: *Satis prouisum à genero suo Agrippa, perductis plaribus aquis, ne homines sitirēt.* Eidem populo promissum quidem congiarium reposcēti, *Bona se fidei esse, respondit: nō promissum autē flagitanti, turpitudinē, & impu-*

dēciā m̄ dīcto exprobrauit: affirmavitque, nō daturum se, quanuis dare destinaret. Nec minore gravitate, atque cōstantia, cum proposito congiario multos manumissos, insertosq; civiū numero, comperisset, negavit, accepturos, quibus promissum non esset: ceterisque minus, quā promiserat, dedit vt destinata summa sufficeret. Magna verò quondam sterilitate, ac difficili remedio, cū venalitiis, & lanistarum familias, peregrinōsque omnes, exceptis medicis, & præceptoribus, partēmq; seruitiorum, vībe expulisset, vt tādē anno na conualuit, *impetum se cepisse*, scribit; *frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quòd earum fiducia cultura agrorum cessaret: neque tamen perseverasse, quia certum haberet, posse per ambitionem quandoqueresitui*. Atque ita post hanc rem temperavit, vt non minore aratorum, ac negotiantium, quā populi rationem deduceret. **SPECTACVLORVM**, 43 & assiduitate, & varietate, atque magnificentia, omnes antecessit. Fecisse ludos se, ait suo nomine quater: pro alijs magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent, ter, & vicies. Fecitque nonnūquā vicatim, ac pluribus scenis per omniū linguarū histriones: non in foro modò, nec Amphitheatro, sed in Circo, & in Septis, & aliquando nihil præter vena-

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

tionem edidit, Athletas, exstructis in campo Martio sedilibus ligneis: item nauale prælium circa Tiberim, cauato solo: in quo nunc Caesarum nemus est. Quibus diebus custodes in vrbe disposuit, ne raritate remanentium, grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas, cursoresque, & confectores ferarum, & nonnunquam ex nobilissima iuuetute, produxit. Sed, & Troiæ ludum edidit frequentissimè, maiorum, minorumue puerorum delictu: prisci, decorique moris existimans, claræ stirpis indolem sic notescere. In hoc ludicio C. Nonium Asprenatem lapsu debilitatum aureo torque donauit: passusque est, ipsum, posteròsque Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia edendi. Asinio Pollione oratore grauitè, inuidiosèque in curia questo Æterni nepotis sui casum, cui & ipse crux effregerat. Ad scenicas quoque, & gladiatorias operas, etiã equitibus Romanis aliquando vsus est: verum, prius quàm senatusconsulto interdiceretur. Postea nihil sanè, præterquam adolescentulum Lucium honestè natum, exhibuit: tantum, vt ostèderet, quòd erat bipedali minor, librarum septèdecim, ac vocis immèsæ. Quodà autem muneris die, Parthorum obliues tunc primùm missos, per arenam mediam ad spectaculum induxit: superque se subsellio secundo

do collocavit. Solebat etiam extra spectaculorum dies, si quando quid inulitatum, dignumque cognitu aduectum esset, id extra ordinem quolibet loco publicare: ut rhinocerotem, apud Septa: tigrim in scena: anguem quinquaginta cubitorum, pro comitio. Accidit votivis circensibus, ut correptus valetudine, letica cubans, thesas deduceret: rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, euenit, ut laxatis sellae curulis compagibus, caderet supinus. Nepotum quoque suorum munere, cum consternatum ruinae metu populum retinere, & confirmare nullo modo posset, transiit a loco suo, atque in ea parte consedit, quae suspecta maxime erat.

Spectandi confusissimum, ac solutissimum 44
morem correxit, ordinavitque, motus iniuria senatoris, quem Putcolis per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat. Facto igitur decreto patrum, ut quoties quid spectandum usquam publice ederetur, primus subselliorum ordo vacaret senatoribus: Romanae legatos liberarum, sociarumque gentium vetuit in orchestra considerare: cum quosdam etiam libertini generis mitti, deprehendisset. Militem secrevit a populo. Maritis a plebe proprios ordines assignavit: praetextatis cuneum suum, & proximum paedagogis: sanxitque, ne

G

quis

quis pullatorum media cauea iederet. Fœminis, ne gladiatores quidem, quos promiscuè spectari tolente ollimerat, nisi ex superiore loco spectare concessit. Solis virginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & contra prætoris tribunal, dedit. Athletarum verò spectaculo muliebrem textum omnem adeò submouit, ut Põntificalibus Iudis pugilum par postulatam distulerit in sequentis diei martinum tempus: edixeritque, *Mulieres ante horam quintam venire in theatrum, non placere.*

45 Ipse Circèies ex amicorum ferè, libertorumque cœnaculis spectabat, interdum è puluinarum, & quidem cum coniuge, ac liberis sedès. Spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aberat: petita venia, commendatisque, qui suam vicem, præsidendo, fungerètur. Verùm quoties adesset, nihil præterea agebat: seu vitandi rumoris causa, quo patrem Cæsarem vulgo reprehensum cõmemorabat, quòd inter spectandum, epistolis, libellisque legendis, ac rescribendis vacaret, seu studio spectandi, ac voluptate, qua teneri se, neque dissimulauit unquam. & sæpè ingenuè professus est. Itaque corollaria, & præmia, alienis quoque muneribus, ac ludis, & crebra, & grandia de suo offerebat, nullique Græco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quæ-

que honorauerit. Spectauit autem studiosissime pugiles, & maxime Latinos: non legitimos, atque ordinarios modò, quos etiam committere cum Græcis solebat: sed, & cateruarios oppidanos inter angustias vicorù pugnantes temere, ac sine arte. Vniuersum deniq; genus operas aliquas publico spectaculo præbentiù, etiam cura sua dignatus est. Athletis & conseruauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores sine missione edi, prohibuit. Coercitionem in histriones, magistratibus in omni tempore, & loco lege veterè permissam, ademit: præterquam ludos, & scenam. Nec tamè eo minus, aut xylisticorum certationes, aut gladiatorum pugnas seuerissime temper exegit. Nam histrionù licètiam adedò cõpescuit, ut Stephanionem togatarium, cui in puerilè habitù circùtonsam matronã ministrasse, cõpererat, per trina theatra virgis cæsum relegauerit: Hylã pantomimu, querète prætorè, in atrio domus sue, nemine excluso, flagellis verberauerit: & Pyladè vrbe, atq; Italia submouerit, quòd spectatorè, à quo exhibebatur demonstrasset digito, conspicuùq; fecisset. Ad huc modù, vrbe, vrbaniq; rebus administratis, ITALIAM duo detriginta coloniarù numero deductarù ab se frequetauit, operibusq; ac vectigalibus publicis plurifatiã instruxit.

etiã iure, ac dignatione vrbi quodãmodo pro parte aliqua adæquauit: excogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus vrbicis decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent, & sub diem comitiorum obsignata Romam mitterent. Ac, nec ubi, aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles, equestrem militiam petentibus etiam ex commendatione publica cuiusque oppidi ordinabat: at ijs, qui è plebe regiones sibi reuisenti filios, filiasve approbarent, singula numerorum millia pro singulis diuidebat. P R O-

47 VINCIA S validiores, & quas annuis magistratuum imperijs regi, nec facile, nec tutũ erat, ipse suscepit: cæteras proconsulibus sortitò permisit, & tamen nonnullas commutauit interdum, atque ex vtroque genere plebasque sæpius adiit. Vrbium quasdam fœderatas, sed ad exitium licentia præcipites, libertate priuauit: alias, aut ære alieno laborantes leuauit, aut terramotu subuersas denudò condidit, aut merita erga Pop. Rom. allegantes Latinitate, vel ciuitate donauit. Non est, vt opinor, prouincia, excepta duntaxat Africa, & Sardinia, quam non adierit. In has, fugato Sexto Pompeio, trajcere ex Sicilia apparentem, continuæ, & immodicæ tempestates inhibuerunt, nec mox occasio, aut causa tra-

ijciendi fuit. REGNA, quibus belli iure po-⁴⁸
 titus est, præter pauca, aut iisdē, quibus ad-
 merat, reddidit, aut alienigenis cōtribuit. Re-
 ges socios etiam inter semetipsos necessitu-
 dinibus mutuis iunxit: promptissimus affini-
 tatis cuiusque, atque amicitia conciliator, &
 fautor: nec aliter vniuersos, quàm membra,
 partēsque imperij, curæ habuit. Rectorem
 quoque solitus est apponere ætate paruis, ac
 mente lapsis, donec adolescerent, aut resipi-
 scerēt: ac plurimorum liberos, & educavit si-
 mul cum suis, & instituit.

EX MILITARIBVS COPIIS legio-⁴⁹
 nes, & auxilia prouinciatim distribuit: clas-
 sem Miseni, & alteram Rauennę ad tutelam
 superi, & inferi maris, collocavit. Certum nu-
 merum partim in vrbe, partim in sui custodia
 allegit: dimissa Calagurritanorum manu, quā
 vsque ad deuictum Antonium: item Germa-
 norum, quā vsque ad cladem Varianam in-
 ter armigeros circa se habuerat. Neque ta-
 men vnquam plures, quàm tres cohortes in
 vrbe esse, passus est, easque sine castris, reli-
 quas in hyberna, & æstiuā, circa finitima op-
 pida dimittere assuerat. Quicquid autē vbi-
 que militum esset, ad certam stipendiorum,
 præmiorumque formulam adstrinxit: defini-
 tis pro gradu cuiusque, & temporibus mili-
 tia,

82 *titia, & commodis missionum ne, aut aetate,*
aut inopia post missionem sollicitari ad res
novas possent. Vtique perpetuò, ac sine diffi-
cultate sumptus ad tuendos eos, prosequen-
dòque suppeteret, ararium militare cù ve-
étigalibus novis instituit. Et, quò celerius, ac
sub manum annuntiari, cognoscique posset,
quid in provincia quaque gereretur, iuvenes
primò modicis intervallis per militares vias,
dehinc vehicula, disposuit: commodius id vi-
suri est, ut, qui à loco eidem perferrent litte-
ras, interrogari quoque, siquid res exigerent,
 50 *possent. In diplomatibus, libellisque, & epi-*
stolis signandis, initio Sphinge vicius est: mox
imagine Magni Alexandri: novius mè, sua,
Dioncoridis manu sculpta, qua signare infe-
cuti quoque principes perseverauerunt. Ad
epistolas omnes horarum quoque momenta,
nec diei modo, sed & noctis, quibus data si-
 51 *gnificaretur, addebat. Clementiæ, civilitatis-*
que eius multa, & magna documenta sunt.
Ne enumerè, quos, & quos diuersarum par-
tium venia & incolumitate donatos, princi-
pem etiam in civitate locum tenere, passus
fit: Iunium Nouatum, & Cassium Pataui-
num, è plebe homines, alterum pecunia, alte-
rum leui exilio punire, satis habuit: cùm ille
Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de se
 epi-

epistolam in vulgus edidisset : hic conuiuium pleno proclamasset, *Neque votum sibi, neque animum deesse confodendi eum.* Quadam vero cognitione, cum Emilio Aliano Cordubensi inter cætera crimina vel maximè obijceretur, quòd male opinare de Cæsare soleret, conuersus ad accusatorem, commotòque similis: *Velim, inquit, hoc mihi probes: faciã, sciat Alianus, & me linguam habere: plura enim de eo loquar,* Nec quicquã ultra, aut statim, aut postea inquisiuit. Tiberio quoque de eadem re sedulo violentius apud se per epistolã conquerenti, ita rescripsit: *Etati tue, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimium indignari quemquã esse, qui de me malè loquatur. Satis est enim, si hoc habemus, ne quis nobis malè facere possit.* Tempora quamuis sciret, etiam procon-

52

tulibus decerni tolerare in nulla tamen prouincia, nisi communi suo, Romæque nomine recepit: nam in vrbe quidem pertinacissimè abstinuit hoc honore. Atque etiam argenteas statuas olim sibi positas constauit omnes: exq; ijs aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit. Dictaturam, magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus est. Domini appella-

53

tionem, vt maledictum, & opprobrium, semper exhorruit. Cum, spectare eo ludos, pro-

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

nuntiatum esset in mimo, *O dominum equū, & bonum*: & vniuersi, quasi de ipso dictum, exultantes, comprobassent: & statim manu, vultūque indecoras adulationes repressit: & in sequenti die grauissimo corripuit edicto, *dominumque* se posthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus suis, vel seris, vel ioco, passus est: atque huiusmodi blanditias etiā inter ipsos prohibuit. Non temerè vrbe, oppidūve vllō egressus, aut quoquam ingressus est, nisi vespere, aut nocturne quē officij causa inquietaret. In consulatu, pedibus ferè; extra consulatum, sæpe, ad aperta sella, per publicum incessit. Promiscuis salutationibus admittebat & plebem: tanta comitate aduentium desideria excipiens, vt quendam ioco corripuerit, *quòd sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephanto stipem*. Die senatus nunquam patres nisi in curia salutauit, & quidem sedentes, ac nominatim singulos, nullo submonente: & discedens eo modo sedentibus singulis valedicebat. Officia cum multis multo exercuit: nec prius dies cuiusque solemnes frequētare desijt, quam grandior iā natu, & in turba quondam spōsaliorum die vexatus. Gallum Terrinium senatorem, minus sibi familiarem, sed captum repente oculis, & ob id inedia mori destinantē, præsens, corso-

lâdo, reuocauit ad vitam. In senatu verba fa- 54
 cienti dictum est, *Non intellexi: & ab alio,*
Contradicerem tibi, si locum haberem. Interdû
 ob immodicas altercationes disceptantium è
 curia per iram se proripienti quidam inges-
 serunt, *Licere oportere senatoribus de Rep. lo-*
qui Antistius Labeo senatus lectione, cùm vir
 virum legeret, M. Lepidû, hostem olim eius,
 & tunc exultantem, legit: interrogatusque ab
 eo, *an essent alij digniores. Suum quemque iudi-*
eum habere, respondit. Nec ideò libertas, aut
 contumacia fraudi cuiquam fuit.

Etiam sparsos de se in curia famosos libel- 55
 los, nec expauit, & magna cura redarguit. Ac
 requisitis quidem auctoribus, id modò celsuit
 cognoscendum posthac de ijs, qui libellos, aut
 carmina ad infamiam cuiuspiam sub alieno
 nomine edant. Iocis quoque quorundam in- 56
 uidiosis, aut petulantibus laecessitus, contra-
 dixit edicto. Et tamen de inhibenda testa-
 mentorum licentia, ne senatus quicquam cõ-
 stitueret, intercessit. Quoties magistratum
 comitijs interesset, tribus cum candidatis suis
 circuibat: supplicabatque more solemnî. Fe-
 rebat & ipse suffragium in tribubus, vt vnus
 è populo. Testem se in iudicijs, & interroga-
 ri, & refelli æquissimo animo, patiebatur. Fo-
 rum angustius fecit, non ausus extorquere
 pos-

possessoribus proximas domos. Nunquam fi-
 lios suos populo commendauit, vt non adij-
 ceret, *Si morebuntur*. Eisdem prætexitatis ad-
 huc affurctum ab vniuersis in theatro, & à
 stantibus plausum, grauissimè questus est. A-
 micos ita magnos, & potentes in ciuitate es-
 se, voluit, vt tamen pari iure essent, quo cæ-
 teri, legibusque iudiciarijs æquè tenerentur.
 Cùm Asprenas Nonius arctius ei iūctus cau-
 sam beneficij, accusante Cassio Seuero, dice-
 ret: consuluit senatum, quid officij sui puta-
 ret: *Cūctari enim se, ne, si superesset, eriperet le-
 gibus reū: si, deesset, destituere, ac prædammare
 amicū existimaretur*. Ex cōsentientibus vni-
 uersis, sedit in subsellijs per aliquot horas: ve-
 rū tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali
 data. Assuit & clientibus, sicut Scutario cui-
 dam, euocato quondam suo, qui postulaba-
 tur iniuriarum. Vnum omnino ē reorum nu-
 mero, ac ne eum quidē, nisi precibus, eripuit,
 exorato coram iudicibus accusatore, Castri-
 cium, per quē de coniuratione Murenæ co-
 57 gnouerat PRO QVIBVS meritis quātope-
 re dilectus sit, facile est æstimare. Omitto le-
 natulconsulta, quæ possunt videri, vel neces-
 sitate expressa, vel verecundia. Equites Ro-
 mani natalem eius sponte, atque consensu,
 biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in

lacum Curtij quotannis ex voto pro salute
 eius stipem iaciebant: item Kalendis Ianuarijs
 strenam in Capitolio, etiam absenti: ex qua
 summa pretiosissima deorum simulacra mer-
 carus, vicatim dedicabat: vt Appollinem San-
 dalarium, & Iouem Tragœdium, aliaque.
 In restitutionem Palatinæ domus incendio
 absumptæ, veterani, decuriæ, tribus, atque
 etiam singulatim è cætero genere hominum,
 libères, ac pro facultate quisque pecunias cõ-
 tulerunt: delibante tantummodo eo summa-
 rum acernos, neque ex quoquam plus dena-
 rio auferente. Reuertentem ex prouincia, nõ
 solum faustis ominibus, sed & modulatis car-
 minibus prosequiebantur. Obseruatum etiam
 est, ne quoties introiret urbem, supplicium
 de quoquam sumeretur. Patris patriæ co- 58
 gnomé vniuersi repentino, maximòque con-
 sensu detulerunt ei. Prima, plebs, legatione
 Antiũ missa: dein, quia non recipiebat, in eũ-
 ti Romæ spectacula frequēs, & laureata: mox
 in curia senatus, neque decreto, neque accla-
 matione, sed per Valeriũ Messallã, id mandã-
 tibus cunctis: *Quod bonũ, inquit, faustũque sit*
tibi, domuique tue, Cæsar Auguste: (sic enim vox
perpetuã felicitatẽ Reip. & lata huic precari
existimamus) Sen. te cõsentiẽs cũ pop. R. cõsalut.
PATRIÆ PATREM, Cui lacrymãs respõ-
 dit

dit Augustus, his verbis (ipsa enim sicut Mes-
 falle, posui) *Compos factus votorum meorum, pa-
 tres C quid habeo aliud deos immortales preca-
 ri, quàm, ut hunc consensum vestrum ad ulti-
 mum vite finem mihi perferre liceat?* Medico
 Antonio Mase, cuius opera ex ancipiti mor-
 bo coauauerat, statuum, ære collato, iuxta
 signum Esculapij statuerunt. Nonnulli pa-
 trum familiarum testamento cauerunt, vt ab
 heredibus suis, prelato victimæ titulo in Ca-
 pitolium ducerentur, votumque pro se sol-
 ueretur, *QVOD SUPERSTITEM AV-
 GUSTVM RELIQVISSENT.* Quædam
 Italiæ ciuitates diem, quo primum ad se ve-
 nisset, initium anni fecerunt. Prouinciarum
 pleræque super templa, & aras, ludos quoque
 quinquennales pæne oppidatim constitue-
 runt. Reges amici, atque socij, & singuli in suo
 quisque regno Casareas vrbes condiderunt:
 & cuncti simul, ædem Iouis Olympici Athe-
 nis antiquitus inchoatam, perficere commu-
 ni sumptu destinauerunt. Genioque eius de-
 dicare: ac sæpe, regnis relictis, non Romæ mo-
 dò, sed prouincias peragranti, quotidiana of-
 ficia togati, ac sine regio insigni, more clien-
 tium præstiterunt. *QVONIAM* qualis in
 imperijs, ac magistratibus, regendæque per
 terrarum orbem pace, belloque Rep. fuerit,

exposui: referam nunc interiorem, ac familiar-
rem eius vitam: quibusque moribus, atque for-
tuna domi, & inter suos egerit, à iuventa vs-
que ad supremum vitæ diem. Matrem amisit
in primo consulatu: sororem Octaviã, quin-
quagesimum, & quartum agens ætatis annû.
Vtrique cum præcipua officia viuæ præsti-
tisset, etiam defunctæ honores maximos tri-
buit.

Sponsam habuerat adolescens P. Servilij 62
Isaurici filiam: sed reconciliatus post primam
discordiam Antonio, & postulantibus utrius-
que militibus, ut & necessitudine aliqua iun-
gerentur, priuignam eius Claudiam, Fuluiã
ex P. Clodio filiam, duxit uxorem, vix dum
nubilem. Ac similitate cû Fuluiã socru exor-
ta, dimisit intactam adhuc, & virginem. Mox
Scriboniam in matrimonium accepit, nuptiã
antè duobus consularibus, & ex altero etiam
matrem. Cum hac etiam diuortium fecit,
pertæsus, ut scribit, morum peruersitatẽ eius:
ac statim Liuiam Drusillam matrimonio Ti-
berij Neronis, & quidem prægnantem, ab-
duxit, dilexitque, & probauit vnicè, ac per-
seueranter. Ex Scribonia Iuliam, ex Liuiã ni- 63
hil liberorum tulit, cum maximè cuperet. In-
fans, qui conceptuserat, immaturus est edi-
tus. Iuliam primùm Marcello Octaviæ soror-
ris

ris suæ filio, tantum quod pueritiã egresso:
 deinde, vt is obiit, M. Agrippæ nuptum dedit:
 exorata sorore, vt sibi genero cederet. Nam
 tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat,
 & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, mul-
 tis, ac diu, etiam ex equestri ordine, circũspe-
 ctis conditionibus, Tiberium priuignum suũ
 elegit: coegitque pregnantem vxorem, & ex
 qua iam pater erat, dimittere. M. Antonius
 scribit, *Primum cum Antonio filio suo despon-
 disse Iuliam: dein Cotisoni Getarum regi: quo
 tempore sibi quoque iniunctam filiam regis in ma-
 trimoniũ petisse.* Nepotes ex Agrippa, & Iu-
 lia tres habuit, Caium, Lucium, & Agrippam:
 neptes duas, Iuliam, & Agrippinam. Iuliam
 L. Paulo Censoris filio, Agrippinam Germanico
 sororis suæ nepoti collocauit. Caium, &
 Lucium adoptauit domi, per assem, & libram
 ægyptos à patre Agrippa: tenerosque adhuc
 ad curam Reip. admouit: & consules designa-
 tos circum prouincias, exercitusque dimisit.
 Filiam, & neptes ita instituit, vt etiam lanifi-
 cio assuefaceret: vetaretque loqui, aut agere
 quicquam, nisi propalam, & quod in diuinos
 commentarios referretur. Extraneorum qui-
 dem cætu adeò prohibuit, vt L. Tuccinio cla-
 ro, decoròque iuueni, scripserit quòdam, *Pa-
 trum modeste fecisse eum, quòd filiam suam Ba-*
ia

ias salutatam venisset. Nepotes, & litteras, & natare, aliàque rudimenta per se plerunque docuit: ac nihil equè laboravit, quàm, vt imitarentur chirographum suum. Neque coenavit vnà, nisi vt in imo lecto assiderent: neque iter fecit, nisi, vt vehiculo anteirent, aut circa adequitarent. Sed lætum eum, atque fidē- 65
 tem, & sobole, & disciplina domus, Fortuna destituit. Iulias, filiam, & neptem, omnibus probris contaminatas, relegavit. Caium, & Lucium in duodeviginti mēsum spatio amisit ambos: Caio, in Lycia: Lucio, Massiliæ, defunctis. Tertium nepotem Agrippam, simulque priuignum Tiberium adoptavit in foro, lege Curiata. Ex quibus Agrippam, breui, ob ingenium horridum, ac ferox, abdicavit, seposuitque Surrentam. Aliquanto autem patientius mortem, quàm dedecora suorum tulit. Nam Caij, Lucijque casu non adeò fractus, de filia, absens, ac libello per quæstorem recitato, notum senatui fecit: abstinuitque congressu hominum diu, præ pudore, etiam de necadâ deliberauit. Certè, cū sub idē tēpus vna ex cōscijs liberta, Phæbe nomine, suspēdio vitā finisset: *Maluisse se,* ait, *Phæbe patrē fuisse.* Relegatæ vsum vini, omnemq; delictiorē cultum ademit: neque adiri à quopiā libero, seruo ve, nisi, se consulto, permisit: & ita, vt

certior fiet, qua is ætate, qua statura, quo colore esset, etiam quibus corporis notis, vel cicatricibus. Post quinquennium demum ex insula in continentem, lenioribusque paulo conditionibus, transtulit eam: nam, ut omnino reuocaret, exorari nullo modo potuit: deprecanti sæpe populo Rom. & pertinacius instanti, *tales filias, talesque coniuges pro cõcio- ne imprecatus.* Ex nepte Iulia, post damnationem, editum infantem, agnosci, alique ventit, Agrippam nihilò tractabiliorem, immò indies amentio- rem, in insulam transportauit, sepelitque insuper custodia militum. Cavit etiam senatusconsulto, ut eodem loci in perpetuum contineretur: atque ad omnem, & eius, & Iuliarum mentionem ingemiscens, proclamare etiam solebat.

Vtinam nunquam esses natus, vel caelebs mortuos esses.

nec aliter illos appellare, quàm *treis vomitas,* aut *tria carcinomata sua.*

AMICITIAS neque facile admittit, & cõstantissimè retinuit: non tantum virtutes, ac merita cuiusque dignè profecutus, sed vitia quoque, & delicta duntaxat modica perpe- sus. Neque enim temerè, ex omni numero, in amicitia eius afflicti reperientur, præter Sal- uidiensem Rufum, quem ad consultum vsque

& Cornelium Gallum, quem ad præfecturam Ægypti, ex infima vtrumque fortuna, prouenerat. Quorum alterum res novas molientem, damnandum senatui tradidit: alteri ob ingratum, & maleuolum animum, domo, & prouincijs suis interdixit. Sed Gallo quoque, & accusatorum denuntiationibus, & senatusconsultis ad necem compulso, laudauit quidem pietatem tantopere pro se indignantibus: cæterum, & illa crymauit, & vicem tuam cōquestus est, *quod sibi soli nō liceret amicis, quatenus uellet, irasci.* Reliqui potentia, atque opibus ad finem vitæ sui quisque ordinis principes floruerunt: quanquam & offensis interuenientibus. Desiderauit enim nonnunquam, ne de pluribus referam, & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem, cum ille ex leui rigoris suspicione, & quod Marcellus sibi anteferreretur, Mitylenas se, relictis omnibus, contulisset: hic secretum de comperta Marenæ coniuratione uxori Terentiæ prodidisset. Exegit & ipse inuicem ab amicis beneuolentiam mutuam, tam à defunctis, quam à uiuis. Nam quauis minimè appeteret hæreditates, ut qui nunquam ex ignoti testamento capere quicquam sustinuerit: amicorum tamen suprema iudicia morosissimè pensitauit, neque dolore dissimulato, si par-

eius, aut citra honoré verborum: neque gau-
 dio, si gratè, pièque quis se prosecutus fuisset.
 Legata, vel partes hæreditatum; à quibuscū-
 que parentibus relicta sibi, aut statim liberis
 eorum cōcedere, aut si pupillari ætate essent,
 die virilis togæ, vel nuptiarum, cum incre-
 67 mento restituere conuenerat. Patronus, do-
 minusque non minus seuerus, quam facilis, &
 clemens, multos libertorum in honore, & vsu
 maximo habuit: vt Liciniū Enceladum, aliōs-
 que Cosmum seruum grauissimè de se opi-
 nantem, non vltra, quam compedibus coer-
 cuit. Diomedem dispensatorem, à quo, simul
 ambulante, incurrenti repente fero apro, per
 metū obiectus est, maluit timiditatis argue-
 re quam noxæ, remque non minimi periculi,
 quia tamen fraus aberat, in iocum vertit. Idē
 Broculum ex acceptissimis libertis mori co-
 egit, compertū adulterare mätroνας. Thal-
 lo à manu, quod pro epistola prodita dena-
 rios quingētos accepisset, crura effregit. Pa-
 dagogum, ministrūque Caij filij, per occa-
 sionem valetudinis mortisque eius, superbe,
 auareque in prouincia grassantes, oneratis
 graui pondere ceruicibus, præcipitavit in flu-
 88 men, PRIMA iuuenta variorum dedecorum
 infamiam subiit. Sex. Pompeius, vt effemina-
 tum, infectatus est. M. Antonius, adoptionē
 auun-

annunculi scripto meritum. Item Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam à Cæsare, A. etiam Hirtio in Hispania ccc. millibus nummum substraxerit: solitumque sit curam suburere nucce ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed & populus quondam vniuersus ludorum die, & accepit in contumeliam eius, & assensu maximo comprobauit versum in scenam pronuntiatum de Gallo matris Deum tympanizante.

Videtur, ut cinadus erbem digito temperet?

Adulteria quidem exercuisse, ne amici qui 69 dem negant excusantes sanè, nõ libidine, sed ratione commissa: quò facilius consilia aduersariorum per cuiusque mulieres exquireret. M. Antonius super festinatas Liviæ nuptias obiecit, & foeminam consularem è triclinio viro coram in cubiculum abductam, rursus in conuiuium, rubentibus auriculis, in comptiore capillo, reductam: & dimissam Scriboniam, quia liberiùs doluisset nimiam potetiam pellicis: & conditiones quaesitas per amicos, qui matres familias, & adultas ætate virgines denudarent, atque perspicerent, tanquam, Thorasio mangone vendente. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc, necdum vñ anè inimicus, aut hostis: *Quid te mutauit? quòd reginam in eo, uxor mea est. Nunc cepti,*

an abhinc annos nouem? tu deinde solam Drusillam inis? ita valeas, uti tu hanc epistolam cum leges, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Rufillam, aut Saluiam Titisceniam, aut omnes. Annerefert, ubi & in qua arvigas? COE

70 NA quoque eius secretior infabulis fuit, que vulgò *du decim deor* vocabatur: in qua deorū, dearūmq; habitū discubuisse conuiuas, & ipsum pro Apolline ornatū, non Antonij modò epistolæ singulorum nomina amarissime annumerantis, exprobrant, sed, & sine auctore notissimi verius.

Cum primū istorum conduxit mensa choragum,

Sæxque deos vidit Mallia, sexque deas.

Impia dum Phœbi Caesar mendacia ludit,

Dum nouis diuorum cœnas adulteria:
Omnia se à terra tunc Numina declinarunt:

Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

Auxit cœnæ rumorem summa tunc in ciuitate pænaria, ac fames. Acclamatūmque est pòstridie, frumentum omne deos comedisse: & Casarem esse planè Apollinem, sed Tortorem, quo cognomine is Deus quadam in parte vr-

bis colebatur. Notatus est, ut pretiosæ sup-
 pellectilis, Corinthiorumque præcupidus, &
 aleæ indulgens. Nam & proscriptionis tem-
 pore ad flagitium eius adscriptum est,

Pater argentarius, ego Corinthiarius.

cùm existimaretur, quoddã propter vasa Co-
 rinthia inter prosriptos curasse referendos.
 Et deinde bello Siciliensi epigramma vulga-
 tum est.

*Postquam bis classe victus naues per-
 didit,*

*Aliquando ut vincat, ludit assiduè a-
 leam.*

Ex quibus, siue criminibus, siue maledictis, 71
 infamiam impuditiæ facillimè refutavit, &
 præsentis, & posteræ vitæ castitate. Item lau-
 titiarum inuidiam, cùm & Alexandria capta,
 nihil sibi præter vnum murrhinum calicem,
 ex instrumento regio. retinuerit, & mox vasa
 aurea assiduissimi vsus constauerit omnia.
 Circa libidines hæsit: postea quoque, ut fe-
 rût, ad vitiandas virgines promptior, quæ si-
 bi vndique, etiam ab vxore, conquirentur.
 Aleæ rumorem nullo modo expauit: iussitque
 simpliciter, & palam oblectamenti causa etiã
 senex: ac præterquam Decembri mense, alijs
 quoque festis, profestisque diebus. Nec id du-
 bium est: autographa quadam epistola, Cæ-

nani, ait, mi Tiberi, cum iisdem. Accesserant co-
 uina, Vinicius, & Silius pater. Inter coenam
 lusimus seniliter & heri, & hodie. Talis enim
 iactatis, ut quisque canem, aut seniosem mise-
 rat, in singulos talos singulos denarios in mediū
 consereret: quos tollebat vniversos qui Venerē
 iecerat. Et rursus alijs litteris, Nos, mi Tiberi,
 Quinquatrijs satis iacundē egimus. Lusimus e-
 nim per omnes dies, forūque aleatoriam cal-
 fecimus. Frater tuus magnis clamoribus rē ges-
 sit. Ad summum tamen perdidit nō multum: sed
 ex magnis detrimētis prater spem paulatim re-
 tractus est. Ego perdidit vixinti millia nummū,
 meo nomine, sed cū effusē in lusu liberalis fuissē,
 ut soleo plerunque. Nam, si quas manus remisi
 cuique, exigissim, aut retinuissem, quod cuique
 donavi, vicissim vel quinquaginta millia. Sed
 hoc malo. Benignitas enim mea me ad caelestem
 gloriam efferet. Tribuit ad filiam, Misi tibi de-
 narios ducentos quinquaginta: quos singulis co-
 uinis dederam, si vellent inter se, inter coenam,
 72 vel talis, vel par impar ludere. In ceteris par-
 tibus vitæ cōtinentissimum fuisse constat, ac
 sine suspitione vllius vitij. Habitavit primō
 iuxta Romanum forum supra Scalas anula-
 rias, in domo, quæ Calpurnioris fuerat: po-
 stea in Palatio, sed nihilominus ædibus modi-
 cis Hortensianis, & neq; laxitate, neque cultu
 conspi-

cōspicuis: vt, in quibus porticus breues essent Albanarum columnarum, & sine marmore villo, aut insigni pavimento conclauia. Ac per annos amplius quadraginta eodem cubiculo hyeme, & æstate mansit: quanuis parum salubrem valetudini suæ urbem hyeme experiretur, a siduè que in urbe hyemaret. Si quando quid secretò aut siue interpellatione agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, quem Syraculas & *cartis originè* vocabat: huc trāibat, aut in alicuius liberiorū suburbanum: ager autem in domo Mæcenatis cubabat. Ex recessibus præcipuè frequentauit maritima, insulasque Cāpaniæ, aut proxima urbi oppida, Lanuuium, Præneste, Tibur: vbi etiam in porticibus Herculis templi per sæpè ius dixit. Ampla, & operosa prætoria grauabatur. Et neptis quidem suæ Iuliæ, profusè ab ea extructa, etiam diruit ad solum: sua verò quanuis modica, non tam statuarum, tabularumque pictarum ornatu, quàm xystris, & nemoribus excoluit, rebusque vetustate, ac raritate notabilibus: qualia sunt Capreis immanniū belluarū, ferarūque mēbra præguandia, que dicuntur Gigantū ossa, & arma Heroū. Instrumenti eius, & supellectilis parcimonia apparet etiā nunc, residuis lectis, atq; mensis, quorū pleraq; vix priuatae elegantia sint. Ne

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

toro quidē cubuisse, aiunt, nisi humili, & modicè instrato. Veste non temerè alia, quàm domestica vsus est, ab vxore, & sorore, & filia, neptibusque confecta: togis, neque restrictis, neque fufis: clauo, nec lato, nec angusto: calceamentis altiutculis, vt procerior quàm erat, videretur. Et forensia autem, & calceos nunquam non intra cubiculum habuit ad subito, repentinòque casus parata. Conuiuabatur & assiduè, nec vnquam nisi recta: non sine magno ord. num, hominùmque delectu.

- 74 Valerius Messalla tradit, neminem vnquã libertinorum adhibitum ab eo cœnæ, excepto Mena, sed asserto in ingenuitatem, post proditam Sex. Pompeij classē. Ipse scribit, inuitasse se quendam, in cuius villa maneret, qui speculator suus olim fuisset. Conuiuia nonnunquam, & seriùs inibat, & maturiùs relinquebat: cùm conuiuæ, & cœnare inciperent, prius quàm ille discumberet, & permanerēt, digresso eo. Cenam trinis ferculis, aut, cùm abundantissimè, senis, præbebat, vt non nimio sumptu, ita summa comitate. Nam, & ad communionem sermonis tacentes, vel submissim fabulantes prouocabat, & aut acroamata, & histriones, aut etiam triuiales ex circo ludios interponebat, ac frequentius aretalogos. Festos, & solennes dies profussimè,

nonnūquam ioculariter tantum, celebrabat. Saturnalibus, & si quando alias libuisset. modo munerā diuidebat, vestem, & aurum, & argentum: modo nummos omnis notę, etiam veteres regio, ac peregrinos: interdum nihil præter cilicia, & spongias, & rutabula, & forcipes, atque alia id genus, titulis obicuris, & ambiguis. Solebat & inæqualissimarum rerū sortes, & aduersas tabularum picturas in cōuiuio venditare: incertōque casu spem mercantium, vel frustrari, vel explere: ita, vt per singulos lectos licitatio fieret, & seu iactura, seu lucrum communicaretur.

Cibi (nam ne hoc quidem omiserim) mi- 76
 nimi erat, atque vulgaris ferē Secundarium panem, & pisciculos minutos, & caseum bubulum manu pressum, & ficos virides biferas maximē appetebat: vescebaturq; & ante cœnam, quocumque tempore, & loco, quo stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt, *Nos in effedo panē, & palmulas gustauimus.* Et iterum, *Dum lectica ex regia domitii redeo, panis unciam cum paucis acinis uaduracine comedi.* Et rursus, *Ne Iudeus quidem, mi Tiberi, tam diligēter sabbathis ieiunium seruat, quā ego hodie seruauī, qui in balineo demum post horam primam noctis duas buccas manducaui, prius, quā ungui inciperem.* Ex hac

C. SVETON. TRANQ. LIB. II.

hac obseruantia nonnunquam, vel ante initium, vel post dimissum conuiuium solus cœnabat, cùm pleno conuiuio nihil tangeret.

- 77 Vini quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum super cœnam in castris apud Mutinam, Cornelius Nepos tradit. Postea quoties largissimè se inuitaret, senos sextantes nō excessit, aut, si excessisset, reiciebat. Et maximè delectatus est Rhetico, neque temere interdū bibit. Pro portione fumebat perfusum aqua frigida panem, aut cucumeris frustum, vel lactuculæ thyrum, aut recens, acidumve pomum succi vinosioris.
- 78 Post cibum meridianum, ita, vt vestitus, calceatusque erat, reiectis pedibus, paulisper conuiescebat, opposita ad oculos manu. Accena lucubratoriam se in lecticulam recipiebat. Ibi donec residua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte, cōficeret, ad multam noctem permanebat. In lectū inde transfessus, non amplius, cùm plurimum, quam septem horas dormiebat: ac ne eas quidē cōtinuas, sed, vt in illo temporis spatio ter, aut quater expergisceretur. Si interruptū somnū recuperare, vt euenit, non posset: lectoribus, aut fabulatoribus accessitis, resumebat, proquecebatq; ultra primā sepe lucē. Nec in tenebris vigilauit vnquā, nisi assidētē aliquo. Ma-

rutina vigilā offendebatur: ac, si, vel officij,
 vel sacri causa maturius euigilandum esset,
 ne id contra commodum faceret, in proximo
 cuiuscumque domesticorum cœnaculo ma-
 nebat. Sic quoque sæpe indigens somni, & dū
 per vias deportaretur, & deposita lectica,
 inter aliquas moras cōdormiebat. FORMA 79
 fuit eximia, & per omnes ætatis gradus venu-
 fissima, quanquā & omnes lenocinij negli-
 gēs, & in capite comēdo tā incuriosus, vt ra-
 ptim cōpluribus simul rōloribus operam da-
 ret: ac modò tonderet, modò raderet barbā:
 eòq; ipso tēpore, aut legeret aliquid, aut etiā
 scriberet. Vultu erat, vel in sermone, vel taci-
 tus, ad eò trāquillo, serenòq; vt quidā ē pri-
 moribus Galharū cōfessus sit inter suos, eo se
 inhibītū, ac remollitū, quò minùs, vt destina-
 rat, in transitu Alpiū per simulationē collo-
 qui propius admissus, in præcipitiū propel-
 leret. Oculos habuit claros, ac nitidos: quibus
 etiā existimari volebat in esse quiddam diui-
 ni vigoris: gaudebat que, si quis sibi acrius cō-
 tuēt, quasi ad fulgorē Solis, vultū submitte-
 ret: sed in senectū sinistro minus vidit. Dētes
 raros, & exiguos, & scabros: capillū leuiter in-
 flexū, & iussuū, supercilia cōiūcta, medio-
 cres aures: nasū, & à summo eminētiorē, & ab-
 imo deductiorē colorē inter aquilū, cādidūq;
 statu.

staturam breuem. (quam tamen Iulius Marathus libertus etiã in memoriam eius quinque pedum, & dodrantis fuisse, tradit:) sed quæ commoditate, & æqualitate membrorũ occuleretur; vt non nisi ex comparatione adstantis alicuius procerioris intelligi posset.

- 80 Corpore traditur maculoso, dispersis per petus, atque aluum genitiuis notis, in modum, & ordinem, ac numerum stellarum cœlestis Vrsæ, sed, & callis quibusdam ex prurigine corporis, assiduòque, & vehementi strigilis vsu, plurifariam cõcretis, ad impetiginis formam Coxendice, & femore, & crure sinistro, nõ perinde valebat, vt sæpè etiam in laudicaret: sed remedio harenarum, atque in dinum confirmabatur. Dextræ quoque manus digitum salutarem tam imbecillum interdum sentiebat, vt torpètem, contractumque frigore, vix cornei circuli supplemento scripture admoneret. Quæstus est & de vesica, cuius dolore, calculis demum per vrinam eie-
- 81 Etis, leuabatur. Græues, & periculosas valetudines per omnem vitam aliquot expertus est: præcipuè Cantabria domita, cùm etiam distillationibus, iecinore vitiato, ad desperationem redactus, cõtrariam, & ancipitem rationem medendi necessariò subiit: quia calida fomenta non proderant, frigidiscurari co-
- actus:

octus: auctore Antonio Musa. Quasdam, &
 anniuersarias, ac tempore certo recurrentes,
 experiebatur. Nam sub natalem suum plerū-
 que languebat: & initio veris præcordiū in-
 flatione tentabatur: austrinis autem tempe-
 statibus, grauedine. Quare, quassato corpo-
 re, neque frigora, neque æstus facillè tolera-
 bat. Hyeme quaternis, cum pingui toga, tu- 82
 nicis, & subuculæ thorace laneo, & femina-
 libus, & tibialibus muniebatur: æstate, aper-
 tis cubiculi foribus, ac sæpe in peristylis, sa-
 liente aqua, atque etiam ventilante aliquo, 8
 cubabat. Solis verò ne hyberni quidē patiens,
 domi quoque non nisi petasatus sub dio spa-
 tiabatur. Itinera, lætica, & noctibus ferè, cæ-
 que lenta, ac minuta faciebat, vt Prænestes,
 vel Tibur biduo procederet. Ac, si quò per-
 uenire mari posset, potius nauigabat. Verùm
 tantam infirmitatem magna cura tuebatur,
 in primis lauandi raritate. Vngebatur enim
 sæpius, & sudabat ad flammam: deinde per-
 fundebatur egelida aqua, vel sole multo ca-
 lesacta. At, quoties neruorū causa, marinis,
 Albulisque calidis vtendum esset, contentus
 hoc erat, vt insidens ligneo solio, quod ipse
 Hispanico verbo *duretani* vocabat, manus ad
 pedes alternis iactaret. Exercitationes cam- 83
 pestres equorum, & armorum statim post ci-
 uilia

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

uilia bella omisit: & ad pilam primò sollicitumque transijt: mox nihil aliud, quam uetabatur, & deambulabat: ita, ut in extremis spatijs subsultim decurreret, sestertio, vel lodi-cula inuolutus. Animi laxandi causa, modò piscabatur hamo: modò talis, aut uellatis, nucibusque ludabat cù pueris minutis, quos facie, & garrulitate amabiles undique conquirebat, præcipuè Mauros, & Syros. Nam pumilos, atque distortos, & omneis generis eiusdem, ut ludibria naturæ, maliq; omnis, abhorrebat. **ELOQVENTIAM**, studiaque liberalia ab ætate prima, & cupidè, & laboriosissimè exercuit. Mutinensi bello in tanta mole rerum, & legisse, & scripsisse, & declamasse quotidie, traditur. Nam deinceps, neque in senatu, neque apud populum, neque apud milites locutus est unquam, nisi meditata, & composita oratione: quanuis non deficeret ad subita ex temporali facultate. Ac, ne periculum memoriæ adiret, aut in ediscendo tempus absumeret, instituit recitare omnia. Sermones quoque cum singulis, atque etiam cum Liuia sua grauiores, non nisi in scriptis, & è libello habebat: ne plus, minusve loqueretur ex tēpore. Pronuntiabat dulci, & proprio quodā oris sono, dabatque assiduè phonalico opera, sed nonnunquā infirmitatis faucibus,

præconis voce ad populum concionatus est. Multa varij generis prosa oratione cōposuit, ex quibus nonnulla in cœtu familiarū, velut in auditorio recitavit: sicut *Rescripta Bruto de C. tone*. Que volumina, cū iā senior ex magna parte legisset, fatigatus, Tiberio tradidit perlegēda. Itē, *Hortationes ad philosophiā*: & aliqua *De vitā sua*, quā tredecim libris, Cātabrico tenus bello, nec vltiā, exposuit. Poeticā suam atim attigit. Vnus liber exstat scriptus ab eo hexametris versibus, cuius & argumētū, & titulus est, *Sicilia*. Extat alter æquē modicus *Epigrammatū*, quæ fere tēpore balnei meditabatur. Nā tragediā magno impetu exorsus, non succedente stylo, aboleuit: quærentibusque amicis *quidnam Ajax ageret*, respondit, *Aiacem suum in spongiam incubuisse*. Genus eloquendi secutus est elegans, & temperatum: vitatis sententiarum ineptijs, atque inconcinnitate, & *reconditorū verborū*, vt ipse dicit, *foetoribus*. Præcipuāque curā duxit, sensū animi quā aptissimè exprimere, quod quò facilius efficeret, aut necubi lectorē, vel auditorē obturbaret, ac moraretur, neq; præpositiones verbis addere, neq; cōiūctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detractæ afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiā augēt. Cacozelos, & antiquarios, vt diverso genere vitio-

fos, pari fastidio spreuit. Exagitabat nonnunquam in primis Mæcenatem iuuenem, cuius ut ait *cincinno* viq; quaq; persequitur, & imitâdo, periocû irridet. Sed, nec Tiberio parcit, & exoletas interdû, & recôditas voces aucupâti. M. quidem Antonium, ut insanû, increpat: quali ea scribentem, quæ mirentur potius homines, quàm intelligant. Deinde ludens malum, & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addidit hæc, *Tuque dubitas Cimbænae Annias, an Veracius Placcus imitandi fiat tibi? ita ut verbis, quæ C. Sallustius excerpfit ex Originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententijs, verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda.* Et quadam epistola Agrippinae neptis ingenium collaudans: *Sed opus est, inquit, dare te operam, ne molestè scribas, ut loquaris.*

- 87 Quotidiano sermone quædam frequētius, & notabiliter vsurpasse eum, litteræ ipsius autographæ ostentant. In quibus identidem, cum aliquos nunquam soluturos significare vult, *Ad Kalendas Græcas soluturos*, ait, & cû hortatur, ferenda esse præsentia, qualia cunque sint, *Contenti sumus hoc Catone*: & ad exprimendam festinatæ rei velocitatem, *Velocius, quàm asparagi coquantur.* Ponit assidue, & pro

& pro stulto, *baceolum*: & pro pullo, *pulleia-*
stum: & pro cerito *vacerrosum*: & *vapidè sese*
habere, pro male: & *betiffare*, pro languere:
 quod vulgò *lachaniffare* dicitur. Item, *simus*,
domos, genitiuo casu singulari, pro domus.
 Nec vnquam aliter hæc duo, ne quis mendæ
 magis, quam consuetudinem putet. Notavi
 & in chirographo eius illa præcipuè: non di-
 uidit verba, nec ab extrema parte versuum
 abundantes litteras in alterum transfert: sed
 ibidem statim subiicit, circumducitque. Or. 88
 thographiam, id est, formulam, rationemque
 scribendi à grammaticis institutam, non adeò
 custodijt: ac videtur eorum sequi potiùs opi-
 nionem, qui perinde scribendum, ac loqua-
 mur, existiment. Nam, quòd sæpe non litte-
 ras modo, sed syllabas, aut permutat, aut præ-
 terit, communis hominum error est. Nec ego
 id notarem, nisi mihi mirum videretur, tradi-
 disse aliquos, legato eum consulari successo-
 rem dedisse, vt rudi, & indocto, cuius manu
ixi pro *ipsi* scriptum animaduertent. Quoties
 autè per notas scribit, *b* pro *a*: *c* pro *b*, ac dein-
 cept eadem ratione sequentes litteras ponit,
 pro *z* autem duplex *aa*. Ne Græcarum quidè 89
 disciplinarù leuio re studio tenebatur: in qui-
 bus, & ipis præstabat largiter, magistro di-
 cendi vius Apollodoro Pergameno, quem in

grandem natu, Apolloniam quoque secum ab vrbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiã eruditione varia repletus Sphæri, Arci philosophi, filiorumque eius, Dionysij, & Nicanoris, contubernium iniit: non tamen, vt, aut loqueretur expedite, aut componere aliquid auderet. Nam, & si quid res exigeret. Latine formabat, vertendumque alij dabat. Sed plane poematum quoque non imperitus, delectabatur etiam comœdia veteri, & sæpè eam exhibuit publicis spectaculis. In euoluendis vtriusque linguæ auctoribus, nihil æquè sectabatur, quam præcepta, & exempla publicè, vel priuatim salubria: eaque ad verbum excerpta, ad domesticos, aut ad exercituum, prouinciarumque rectores, aut ad vrbis magistratus plerunque mittebat: prout quique monitione indigerent. Etiam libros totos, & senatui recitauit, & populo notos per edictum sæpe fecit: vt orationes *Q. Metelli, De prole augenda, & Rutilij, De modo ædificiorum*: quò magis persuaderet, vtramque ré non à se primò animaduersam, sed antiquis iam tunc curæ fuisse. Ingenia seculi sui omnibus modis fouit. Recitantes, & benigne, & patienter audiuit, nec tantum carmina, & historias, sed, & orationes, & dialogos. Componi tamen aliquid de se, nisi, & serio, & à præstantissimis, offen-

offendebatur: admonebatq; Prætores, ne pateretur, nomē suū cōmissiōibus abfolereri. CIRCA RELIGIONES talē accepimus. 90
 Tonitrua, & fulgura paulo infirmius expauescebat: vt temper, & vb:q; pellē vituli marini circūferret pro remedio, atq; ad omnē maioris tēpestatis suspiciōē, in abditū, & cōcameratū locū se reciperet: consternatus olim per nocturnū iter transcursu fulguris, vt supra diximus. SOMNIA neq; sua, neq; aliena de se, negligebat: Philippēū acie quauis statuisset, nō egredi tabernaculo, propter valetudinē: egressus est tamē, amici somnio monitus: cessitque res prospere, quando, captis castris, letitica eius, quasi ibi cubans remāisset, cōcursu hostiū confossā, atq; lacerata est. Ipse per omne ver, plurima, & formidolosissima, & vana, & irrita videbat: reliquo tēpore raro ora, & minus vana. Cū dedicatā in Capitolio ædē Tonanti Ioui assiduē frequentaret, somniauit, quæsi Capitolinum Iouem, cultores sibi abduci: sēque respōdide, Tonantem pro ianitore ei appositū: ideoque mox tintinnabulis fastigiū ædis redimiuit, quōd ea ferē ianuis depēdebant. Ex nocturno visu etiā stipē quotannis die certo emedicabat a populo, cauam manū asses porrigentibus præbens.

AVSPICIA quædam, & omina pro cer-

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

tissimis obseruabat. Si mane sibi calceus perperam, ac sinister pro dextero, induceretur, vt dirum: si terra, marive ingrediente se longinquam profectioem, fortè rorasset, vt lætum, maturique, & prosperi reditus. Sed, & ostentis præcipuè mouebatur. Enatam inter iuncturas lapidum, ante domum suam palmã in compluuium deorum Penatium transtulit: vtque coalesceret, magnopere curauit. Apud insulam Capreas, veterimæ ilicis demissos iã ad terram, languentèsque ramos conualuisse aduentu suo, adeò lætatus est, vt eas cum re publica Neapolitanorum permutauerit, Ænaria data. Obseruabat & dies quosdam, ne, aut postidie nundinas quoquam proficisceretur, aut nonis quicquam rei serix inchoaret: nihil in hoc quidem aliud deuitans, vt ad Tiberium scribit, quàm *infamiam* nominis. Peregrinarum cæremoniarum, sicut veteres, ac præceptas reuerentissimè coluit, ita cæteras cõtemptui habuit. Nanque Athenis initiatus, cum postea Romæ pro tribunali de priuilegio sacerdotum atticæ Cereris cognosceret, & quædam tæceriora proponerentur, dimisso consilio, & corona circumstantium, solus audiit diceptantes. At contra non modò in peragrada Ægypto paulum deflectere ad visendum Apin supersedit: sed & Caium nepo-

sem,

rem, quòd iudæam præteruehens, apud Hierosolymam non supplicasset, collaudauit. ET QVONIAM ad hoc ventum est, non absfuerit subtexere, quæ ei prius, quàm nasceretur, & ipso natali die, ac deinceps euenirent, quibus futura magnitudo eius, & perpetua felicitas sperari, animaduertique posset. Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri, responsum est, eius oppidi ciuem quandoque rerum potiturum: qua fiducia Velitri, & tunc statim, & postea sæpius pæne ad exitum sibi cum pop. Rom. belligerauerant, serò tandem documentis apparuit, ostentum illud AVGVSTI potentiam portendisse. AVCTOR est Iulius Marathus, ante paucos, quàm nasceretur menses, prodigium Romæ factum publicè, quo denuntiabatur, regem pop. Rom. naturam parturire: senatum exterritum censuisse, ne quis illo anno genitus educaretur: eos, qui grauidas vxores haberent, quo ad se quisque spem traheret, curasse ne senatuscòsultum ad ærarium deferretur. In Asclepiadis Mèdetis *aiuinariù disputationù* libris lego, Atiã cum ad solenne Appollinis sacrum media nocte venisset, posita in templo lectica, dum ceteræ matronæ dormirent, obdormissæ, draconem repente irrepsisse ad eam, paulò que post egressum: illamque expergefactam quasi à concu-

bitu mariti purificasse se: & statim in corpore eius extitisse maculã, velut depicti draconis: nec potuisse vnquam eximi: adeò, vt mox publicis balneis perpetuò abstinerit: Augustum natum mense decimo, & ob hoc Appollinis filium existimatum. Eadem Atia prius, quam pareret, somniauit, intestina inferri ad sydera, explicarique per omnem terrarum, & cœli ambitum. Somniauit, & pater Octavius, vtero Atiæ iubar solis exortum. Quo natus est die, cum de Catilinæ coniuratione ageretur in curia, & Octavius ob vxoris puerperium ferrius adfuisset, nota ac vulgata res est, P. Nigidum comperta moræ causa, vt horam quoque partus acceperit, affirmasse, dominum terrarum orbi natum. Octauio postea, cum per secretâ Thraciæ exercitum duceret, in Liberi patris ludo barbarâ cetermonia de filio confideti, idem affirmatum est à sacerdotibus: quod infuso super altaria mero, tantum flammæ emicuisset, vt supergressa fastigium templi, ad celum vsque ferretur: vniue olim omnino Magnò Alexandro apud eandem aras sacrificanti, simile prouenisset ostentum. Atque etiam sequenti nocte statim videre visus est filium mortali specie ampliorem, cum fulmine, & sceptro, exuijsque Iouis Opt. Max. ac radiata corona super laureatam currum, bis se-

nis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, vt scriptum apud C. Drusum exstat, repositus vespere in cunas à nutricula, loco plano, posteraluce nō comparuit: & diu questus, tandem in altissima turri repertus est, iacens contra Solis exortum. Cū primūm fari cōpisset, in auito suburbano obstrepentes forte ranas silere iussit: atque ex eo negatur ibi ranæ coaxare. Ad quartum lapidem Campanæ viæ, in nemore prandenti, ex improviso aquila panem ei è manu rapuit: & cū altissimè volasset, rursus ex improviso leniter delapsa reddidit. Q. Catulus post dedicatum Capitolium, duabus continuis noctibus somniauit: prima, Iouem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, vnum secreuisse: atque in eius sinum signum Reip, quod manu gestaret. reposuisse, at in sequenti, animaduertisse se in gremio Capitolini Iouis eundem puerum: quem cū detrahi iussisset, prohibitum monitu Dei, tanquam is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obuium sibi, Avgustum, cū incognitum aliàs haberet, non sine admiratione contuitus, simillimum dixit puero, de quo somniasset. Quidam prius somnium Catuli aliter exponunt, quasi Iupiter compluribus prætextatis tutorè à se poscentibus,

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

Vnum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent: eiusque osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. M. Cicerō C. Cæsarem in Capitolium profecutus, somnium pristinae noctis familiaribus forte narrabat: puerum facie liberali, demissum, celo, catena aurea, ad fores Capitolij constituisse, eique Iouem flagellum tradidisse: deinde repente AVgusto viso, quem ignotum adhuc plerisque auunculus Cæsar ad sacrificandum acciuerat, affirmavit, ipsum esse, cuius imago secundum quietem sibi obuersata sit. Sumentem virilem togam, tunica lati clauis refuta ex vtraque parte, ad pedes decidit. Fuerunt, qui interpretarentur, non aliud significare, quam, ut is ordo, cuius insigne id esset, quandoque ei subijceretur. Apud Mundam D. Iulius castris locum capiens, cum syluam cederet, arborem palmæ repertam conseruari, ut omen victoriæ, iussit: ex ea continuo enata soboles adeo in paucis diebus adoleuit, ut non æquipararet modo matricem, verum etiam obegeret, frequentaretur ve columbarum nidis: quanuis id auium genus durum, & asperam frondem maximè vitet. Illo & præcipue ostento, motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi succedere, quam sororis nepotem vellet. In secessu Apolloniæ Theog-

nis mathematici pergulam comite Agrippa
 adscenderat: cum Agrippæ, qui prior consu-
 lebat, magna, & pæne incredibilia prædicer-
 ètur, reticere ipse genituram suam, nec velle
 edere, perseverabat, metu, ac pudore ne mi-
 nor inueniretur. Qua tamen post multas ad-
 hortationes vix, & cunctanter edita, exsili-
 uit Theogenes, adoravitque eum. Tantam
 mox fiduciam sati AVgustus habuit, vt the-
 ma suum vulgauerit, nummumque argenteum
 nota sideris Capricorni, quo natus est percus-
 serit. POST necesse Cæsaris, reuerso ab Apol- 95
 lonia, & ingrediente eo urbem, repente liqui-
 do, ac puro sereno, circulus ad speciem cœle-
 stis arcus orbem Solis arabit: ac subinde Iu-
 liæ Cæsaris filia monumentum fulmine ictum
 est. Primo autem consulatu ei augurium ca-
 pienti duodecim se vultures, vt Romulo ostē-
 derunt: & immolanti omnium victimarum
 iecinera replicata intrinsecus ad inassa pa-
 ruerunt: nemine peritorum aliter coniectan-
 te, quàm leta per hæc, & magna portendi.
 QVIN & bellorum omnium euentus antè 96
 præsensit. Contractis ad Bononiam Trium-
 virorum copijs, aquila tentorio eius superse-
 dens, duos coruos hinc, & inde infestantes af-
 flexit, & ad terram dedit: notante omni exer-
 citu, futuram quandoque inter collegas dis-
 cor-

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

cordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præfagiente. In Philippis, Thessalus quidam de futura victoria nuntiavit, auctore D. Cæsare, cuius sibi species itinere avio occurrisset. Circa Perusiam, sacrificio non litante, cum auguri hostias, imperasset: ac subita eruptione hostes omnem rei diuinæ apparatus abstulissent: constitit inter haruspices, quæ periculosa, & aduersa sacrificanti denuntiata essent, cuncta in illos recasura, qui exta haberent. Neque aliter euenit: Pridie quam Sicihensem pugnam classe committeret, deambulanti in litore, piscis è mari exiit, & ad pedes iacuit. Apud Aetium descendenti in arietem, asellus cù asinario occurrit: E Vtychus, homini: bestię, Nicon, erat nomen. Vtriusque simulacrum aeneum victor posuit in templo, in quod castrorũ suorum locũ vertit. MORS quoque eius, de qua dehinc dicam, diuinitasque post mortem, euidentissimis ostētis præcognita est. Cùm lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eũ sæpius circumuolauit: transgressamque in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit: quo animaduerso, vota, quæ in proximũ lustrũ suscipi moest, collegã suum Tiberium nuncupare iussit. Nã se quãquã cõscriptis, paratisq; iã tabulis, negauit suscep-

fcepturum, quæ non esset soluturus. Sub idem
 tempus ic̄tu fulminis ex inscriptione statuæ
 eius prima nomini, litera effluxit. Resp̄ctum
 est, centum solos dies posthac victurum, quē
 numerum Clit̄era notaret, fut̄n̄umque, ut in-
 ter deos referretur, quod *AESAR*, id est, re-
 liqua pars è Cæsaris nomine. Etrusca lingua
 Deus vocaretur. Tiberium igitur in Illyricū
 dimissurus, & Beneuentum vsque profecutu-
 rus, cū interpellatores alijs atque alijs cau-
 sis in iure dicendo obtinerent, exclamavit,
 (quod & ipsum mox inter omnia relatū est,)
Non si omnia morarentur, amplius se posthac
Roma futurum. Atque, itinere inchoato, A-
 sturam perrexit: & inde, præter consuetudi-
 nem, de nocte ad occasionem auræ euectus
 est. Caulam valetudinis contraxit ex proflu- 98
 uio alui. Tunc Cāpaniæ ora, proximiq; insu-
 lis circuitis, Caprearū quoq; secessui quadri-
 duū imp̄dit: remississimo ad otium, & ad omnē
 comitatē animo. Fortè Puteolanū sinū præ-
 teruehenti, vectores, nauæq; de nauī Alexā-
 drina, quæ tantū quod appulerat, candidati,
 coronatiq; & thura libantes, fausta omnia, &
 eximias laudes congesierant. *Per illū se viue-*
re per illam nauigare: libertate, atque fortunis
per illū frui. Quare admodū exhilaratus, qua-
 dragenos aureos comitibus diuisit: iūsq; iuran-

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

jurandum, & cautionem exegit à singulis, nõ aliò datam summam, quàm in emptionem Alexandrinarum mercium absumpturos. Sed & ceteros continuos dies, inter varia munuscula, togas insuper ac pallia distribuit: lege proposita, vt Romani, Græco, Græci, Romano habitu, & sermone vterentur. Spectauit assidue & exercentes ephebos, quorum aliqua adhuc copia ex vetere instituto Capreis erat. Isdem etiam epulum in conspectu suo præbuit, permissa, immò exacta iocandi licentia, diripiendique pomorum, & obsoniorum, rerumque missilium. Nullo denique genere hilaritatis abstinuit. Vicinam Capreis insulam *desidia urbem* appellabat, à desidia secedētium illuc è comitatu suo. Sed ex dilectis vnum Masgabam nomine, quasi cõditorem insule, *edificatorem* vocare consueuerat: huius Masgabæ, ante annum defuncti, tumulum, cùm ex triclinio animaduertisset magna turba, multisque luminibus frequentari, versum compositum ex tẽpore clarè, pronuntiauit, *conditoris tumbam conspicio flagrantem*. Conuersusque ad Thrasylum Tiberij comitem, contra accubantem, de ignarum rei, interrogauit, cuiusnam poetæ putaret esse, quo hæsitante, subiecit alium.

Vides luminibus Masgabam honoratum,

de hoc quoque consuluit, cùm ille nihil aliud responderet, quàm cuiuscumque essent, optimos esse: cachinnum sustulit, atque in iocos effusus est. Mox Neapolim traiecit, quanquam & tum infirmis intestinis morbo variãte: tamen & quinquennale certamen gymnium honori suo institutum perspectavit: & cum Tiberio ad destinatum locum cõtendit. Sed in redeundo, agrauiata valetudine, tandem Nolæ succubuit: reuocatumque ex itinere Tiberium, diu secreto sermone detinuit, neque post vlli maiori negotio animum accommodavit. Supremo die identidem exquirens, an iam de se tumultus foris esset, perito speculo, capillum sibi comi, ac malas labentes corrigi præcepit. Et amicos admissos percunctatus, *Ecquid us videretur mimum vitæ commodè transegisse*, adiecit & clausulam:

Date plausum, & omnes vos cum gaudio aliquid facite.

Omnibus deinde dimissis, dum aduenientes ab vrbe de Drusi filia ægra interrogabat, repente in osculis Liuiæ, & in hac voce defecit: *Liuiæ, nostri coniugij memor vius, ac vale:* fortitus exitum facile, & qualem semper optauerat. Nam ferè quoties audisset, cito, ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi & suis

similem hoc enim & verbo

vti solebat) precabatur. Vnum omninò ante
 efflatam animam signũ alienatæ mentis oste-
 dit, quòd subinò paucifactus, à quadraginta se-
 iuuenibus abripi questus est. Id quoque ma-
 gis præ agium, quam mentis diminutio fuit:
 siquidem totidem milites Prætoriani extule-
 100 runt eum in publicum. Obijt in cubiculo co-
 dem, quo pater Octavius: duobus Sextis, Põ-
 peio, & Appuleio COSS. XIII. Kalend.
 Septembris, hora diei nona, septuagesimo,
 & sexto ætatis anno, diebus quinque, & tri-
 ginta minus. Corpus decuriones municipio-
 rum, & coloniarũ a Nola Bouillas vsque de-
 portarũt noctibus propter anni tempus, cum
 interdum in basilica cuiusque oppidi, vel in æ-
 diũ sacrarum maxima reponeretur. A Bouil-
 lis equester ordo suscepit, vrbique intulit, atq;
 in vestibulo domus collocavit. Senatus, & in
 funere ornando, & in memoria honoranda eo
 studio certatim progressus est, vt inter alia
 complura censuerint quidam, funus trium-
 phali porta ducendum, præcedente Victoria,
 quæ est in curia, canentibus neniã principũ
 liberis vtriusque sexus. Alij, exequiarum die
 ponendos anulos aureos, ferreosque sumen-
 dos: nonnulli, legẽda ossa per sacerdotes sum-
 morum collegiorum. Fuit & qui suaderet ap-
 pellationem mensis Augusti in Septembrem
 trans-

transfendam: quòd hoc genitus AVgustus, illo defunctus esset. Alius, vt omne tempus à primo die natali ad exitum eius, seculú AVgustum appellaretur, & ita in fastos referretur. Verùm adhibito honoribus modo, bifariam laudatus est: pro eade D. Iulij à Tiberio: & pro Rostris Sub veteribus, à Druso Tiberij filio, ac senatorum humeris delatus in Cápum, crematúsque. Nec defuit vir pratorius, qui se effigiem cremati euntem in cælum vidisse, iurasset. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati, & discincti, pedibusque nudis, ac in Mausoleo condiderunt. Id opus inter Flaminiam viam, ripamque Tiberis, sexto suo consulatu extruxerat: circumiectasque sylvas, & ambulationes in vsum populi tunc iam publicarat.

Testamentum, L. Planco, C. Silio, COSS. 108.
 III. Nonas Aprilis ante annum, & quatuor menses, quàm decederet, factú ab eo, ac duobus codicibus, partim ipsius, partim libertorú Polybij, & Hilarionis manuscriptum, depositumque apud se virgines Vestales, cú tribus signatis equè voluminibus protulerunt. Quæ omnia in senatu aperta, atq; recitata sunt. Hæredes instituit primos, Tiberium ex parte dimidia, & sextante, Liuiam ex parte tertia, quos & ferre nomé suú iussit: secúdos Drusú
 Ti.

C. SVET. TRANQ. LIB. II.

Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum, liberòsque eius tres sexus virilis: tertio gradu, propinquos amicòsque complures. Legavit populo Rom. quadringentes, tribubus tricies quinquies H S. Prætorianis militibus singula millia nummorum: cohortibus vrbanis quingenos: legionarijs trecentos nummos: quam summam representari iussit. nam, & confiscatam semper, repositamque habuerat. Reliqua legata variè dedit: produxitque quædam ad vicena sestertia, quibus soluendis annum diem finijt, excusata rei familiaris mediocritate: nec plus peruenturum ad hæredes suos, quam millies, & quingentes professus, quanuis viginti proximiis annis quater decies millies ex testamentis amicorum percepisset: quod pene omne cum duobus paternis patrimonijs, cæterisque hæreditatibus in Remp. absumpisset. Iulias, filiam, neptemque, si quid his accidisset, vetuit sepulchro suo inferri. De tribus voluminibus, vno, mandata de funere suo complexus est: altero, indicem rerum à se gestarum, quem vellet incidi in æneis tabulis, quæ ante Mausoleum statuerentur: tertio breuiarium totius imperij, quantum militum sub signis vbiq; esset, quantum pecuniæ in ærario, & fiscis, & vctigaliorum residuis. Adiecit & libertorum

rum, feruorūque nomina, à quibus ratio
exigi posset.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI DE XII CÆSARIBVS
LIBER III.

TIBERIVS NERO CÆSAR.

DATRICIA Gens Claudia ⁱ
(fuit enim, & alia plebeia, nec
potentiam inor, nec dignitate)
orta est ex Regillis, oppido Sa-
binorum. Inde Romam recens
conditam, cum magna clientum manu com-
migravit, auctore Tito Tatius consorte Ro-
muli vel, quod magis constat, Atta Claudio
gentis principe, post reges exactos sexto fe-
re anno, à patribus in patricios cooptata. A-
grum insuper trans Anienem clientibus, lo-
cūque sibi ad sepulturam sub capitolio pu-
blice accepit. Deinceps, procedente tempo-
re, duodeciginta cōsulatus, dictaturas quin-
que,

que, censuras septem, triumphos septē, duas
 ouationes adepta est. Cūm prænominibus,
 cognominibusque varijs distingueretur, Lu-
 cij prænomen consensu repudiavit, post quā
 ē duobus gentilibus præditis eo, alter latro-
 cinij, cædis alter conuictus est. Inter cogno-
 2 mina autem, & Neronis assumpsit, quo si-
 gnificatur lingua Sabina fortis, ac strenuus.
 Multa multorum Claudiorum egregia me-
 rita, multa etiam secus admissa in Kemp. ex-
 tant. Sed, vt præcipua commemorem, Ap-
 pius Cæcus societatem cum rege Pyrrho, vt
 parum salubrē, iniri dissuasit. Claudius Cau-
 dex, primus freto classe transiecto, Pœnos
 Sicilia expulit, Claudius Nero aduenientem
 ex Hispania cum ingentibus copijs Asdruba-
 lem, prius quā Hannibali fratri coniugere-
 tur, oppressit. Contra Claudius Appius Re-
 gillanus decemuir, legibus scribendis, virgi-
 nem ingenuam, per vim, libidinis gratia, in
 seruitutem asserere conatus, causa fuit plebi
 secedendi rursus à patribus. Claudius Dru-
 sus, statua sibi cum diademate ad Appij Fo-
 rum posita, Italiam per clientelas occupare
 tentauit. Claudius Pulcher apud Siciliam,
 non pascentibus in auspiciando pullis, ac per
 contemptum religionis mari demersis, quasi
 vt biberent, quādo essent nollent, prælium na-
 uale

uale inijt: superatūſque, cū dictatorem dicere à ſenatu iaberetur, velut iterum illudēs discrimini publico, Ilyciam viatorem ſuum dixit. Extant & fœminarum exempla diuerſa æquè: ſiquidem gentis eiudem vtraque Claudia fuit, & quæ nauem cum ſacris matris deūm Ideq̄ ob hærentem Tiberino vado extraxit, precata propalam, *ut ita demum ſe ſequeretur, ſi ſibi pudicitia conſtaret*: & quæ nouo more iudiciam maiestatis apud populum mulier ſubiijt, quòd in conferta multitudine agrè procedente carpento palam optauerit, *ut frater ſuus Pulcher reuuiſeret, atq̄ iterum claſſem amitteret quò minor tui ba Roma foret*. Præterea notiſſimum eſt, Claudios omnes, excepto dumtaxat P. Clodio, qui ob expellendum vrbe Ciceronem, plebeio homini, atque etiam natu minori, in adoptionem ſe dedit, optimates, aſſertorèſque vnicos dignitatis, ac potentix patriciorum ſemper fuſſe, atque aduerſus plebem aded̄ violentos ac contumaces, vt ne capitis quidem quiſquam reus apud populum mutare veſtem, aut deprecari ſuſtinuerit: nonnulli in altercatione, & iurgio tribunos plebis pulſauerint. Etiam vulgo Veſtalis fratrem inuſſu populi triumphantem, adſcenſo ſimul curru, vique in Capitolium proſe-

cūta est, ne vetare, aut intercedere fas
 cuiquam tribunorum esset. Ex hac stirpe Ti-
 berius Cæsar genus trahit, & quidem vtrum-
 que: paternum, a Tiberio Nerone: maternū,
 ab Appio Pulchro, qui ambo Appij Cæci fi-
 lij fuerunt. Insetus est & Liuiorum familia,
 adoptato in eam materno auo. Quę familia,
 quanquam plebeia, tamen & ipsa admodum
 floruit, octo consulatibus, censuris duabus,
 triūphis tribus: dictatura etiā, ac magisterio
 equitū honorata: clara & insignibus viris, ac
 maximē Salinatore, Drusisque. Salinator vni-
 uersas tribus in censura notauit leuitatis no-
 mine, quòd cū se post priorem consulatū,
 mūlta irrogata, condemnassent, consulem
 iterum, censorēque fecissent. Drusus, ho-
 stium duce Drauso cominus trucidato, sibi,
 posterisque suis cognomen inuenit. Tradi-
 tur etiā proprætoꝛe ex prouincia Gallia re-
 tulisse aurum, Senonibus olim in obsidione
 Capitoli j datum: nec, vt fama, extortum à
 Camillo. Eius abnepos ob eximiam aduer-
 sus Gracchos operam patronus senatus di-
 ctus, filium reliquit, quem in simili dissensio-
 ne multa variè molientem, diuersa factio per
 4 fraudem interemit Pater verò Tiberij, quæ-
 stor C. Cæsaris Alexandrino bello clasi præ-
 positus, plurimum ad victoriam contulit.

Quare, & Pontifex in locū P. Scipionis substitutus, & ad deducēdas in Galliam colonias, in quibus Narbona, & Arelate erant, missus est. Tamen, Cæsare occiso, cunctis turbarū metu abolitionē facti decernētibus, etiam de præmijs tyrannicidarum referendum censuit. Prætura deinde functus, cū exitu anni discordia inter Triumuiros exorta esset, retentis ultra iustum tempus insignibus, L. Antonium consulem Triumuiri fratrem ad Perrussam secutus, deditione à cæteris facta, solus permansit in partibus, ac primò Præneste, inde Neapolim euasit: seruisque ad pileum frustra vocatis, in Siciliam profugit. Sed indignè ferens nec statim se in cōspectum Sex. Pompeij admissum, & fascium usu prohibentum, ad M. Antonium traiecit in Achaiam. Cum quo breui reconciliata inter omnes pace, Romam redijt, vxorēque Liuiam Drusillam, & tunc grauidam, & ante iam apud se filium enixam, petenti AVgusto concessit. Nec multò post diem obiit, utroque liberorum superstite, Tiberio, Drusōque Neronibus.

TIBERIVM quidam Fundis natum existimauerūt, secuti leuem coniecturam quòd materna eius auia Fundana fuerit, & quòd mox simulacrum Felicitatis ex senatusconsulto

sulto publicatum ibi sit. Sed, vt plures, certioresque tradunt, natus est Romæ in Palatio, XV. Kal. Decemb. M. Aemilio Lepido iterum, L. Monatio Planco & OSS. post bellum Philippense. Sic enim in Fallo, Act; que publica relatum est. Nec tamē defunt, qui partim antecedente anno, Herij ac Panfæ: partim iniequente, Serulij Maurici, Antonijque consilatu, genitum eum, scribant.

- 6 INFANTIAM, pueritiamque habuit luxuriosam, & excretatâ comēs vsque quaque parētum fugæ: quos quidem apud Neapolim sub irruptionem hostis nauigium etiam petentes, vagitu suo pueri huius prodidit: semel, cum a nutricis vberibus cum a sinu matris raptim auferretur ab his, qui pro necessitate temporis mulierculas seuat conere tentabant. Per Siciliam quoque, & Achaia circūdūctus, ac Lacedæmonijs publicè, quod in tutelam Claudiorum erant, demandatus, digrediens inde itinere nocturno, discit mentis adijt: flamma repente e syluis undique exorta, adeo que omnem comitatum circumplexa, vt Liuiæ pars vestis, & capilli amburerentur. Munera, quibus à Pompeia Sext. Pompeij sorore in Sicilia donatus est, chlamys, & stibula item bullæ aureæ durant, ostēdunturque adhuc Baijs. Post reditum in urbem,

beni, à M. Gallio senatore testamento adoptatus, hæreditate adita, mox nomine abstinuit, quòd Gallius aduersarù AVgusto partium fuerat. Nouem natus annos, defunctù patrem pro Rostris laudauit. Dehinc pubescens. Actiaco triumpho currù Augusti comitatus est, sinisteriore funali equo, cù Marcellus Octauix filius dexteriore veheretur. Præfedit & Actiacis ludis, & Troianis Circensibus ductor turmę puerorum maiorum. 7

VIRILI toga sumpta, adolescētiam, omnē, spatiumque insequentis ætatis vsque ad principatus initia, per hæc ferè transegit: Munus gladiatorium in memoriam patris, & alterum in aui Drusi, dedit, diuersis temporibus, aut locis: primum in foro, secundum in Amphitheatro, rudiarijs quoque quibusdã reuocatis, auctoramento centum millium. Dedit & ludos, sed absens: cuncta magnificè, impensu matris, ac vitrici. Agrippinam M. Agrippa genitam, neptem Cæcilij Attici equitis Romani, ad quem sunt Ciceronis epistolæ, duxit vxorem: sublatòque ex ea filio Druso, quanquã bene cõuenientē, rursus; grauidã dimittere, ac Iuliã AVgusti filiã cõfessim coactus est ducere: nõ sine magno angore animi, cù, & Agrippinæ consuetudine teneretur, & Iuliæ mores improbaret: vt quã

senfisset, sui quoq; sub priore marito appetē-
tē: quod sanē vulgò etiā existimabatur. Sed
Agrippinam, & abegisse post diuortium do-
luit: & semel omnino ex occurſu viſam, ad eō
contentis, & tumentibus oculis proſecutus
eſt, vt cuſtoditum ſit, ne vnquam in conſpe-
ctum eius poſthac veniret. Cum Iulia primò
concorditer, & amore mutuo vixit: mox diſ-
ſedit, & aliquanto grauius, vt etiam perpe-
tuò ſecubaret, intercepto communis filij pi-
gnore, qui Aquileiæ natus infans exſtinctus
eſt Drulum fratrem in Germania amiſit, cu-
ius corpus pedibus toto itinere pergit edens,

- 8 Romanam vſque peruenit. CIVILIVM offi-
ciorum rudimentis regem Archelaum, Traly-
lianos, & Theſſalos: varia quoſque de cauſa,
AVguſto cognoſcente, defendit. Pro Lao-
dicensis, Thyatirenis. Chriſti tenemora affli-
ctis, opemque implorantibus, ſenatum depre-
catuſ eſt Fannium Capionem, qui cum Var-
rone Muræna in Auguſtum conſpirauerat,
reum maiestatis apud iudices fecit, & condē-
nauit. Inter que hæc duplicem curam admi-
niſtrauit, annonæ, quæ arctior inciderat. &
repurgandorum tota Italia ergaſtulorum,
quorum domini in inuidiam venerant: quaſi
exceptos ſupprimerent, non ſolum viatores,
ſed & quos ſacramenti metus ad huiusmodi
latē-

latebras compulisset. STIPENDIA prima 9
 expeditione Cætabrica tribunus militū fecit:
 deinde ducto ad orientē exercitu, regnū Ar-
 menię Tigrani restituit, ac pro tribunali dia-
 dema imposuit. Recepit & signa quæ M.
 Crasso ademerant Parthi. Posthac Comariā
 Galliam anno ferè rexit, & barbarorum in-
 cursionibus, & principum discordia inque-
 tam. Ex hinc Rheticum, Vindelicumque bel-
 lum, inde Pannonicum, inde Germanicum
 gessit. Rhetico, atque Vindelico, gentes Al-
 pinas: Pannonico, Breucos, & Dalmatas su-
 begit. Germanico, quadraginta millia dedi-
 tionum traiecit in Galliam, iuxtaque ripam
 Rheni, sedibus assignatis, collocavit, quas
 ob res, & otians, & curru vibem ingressus est
 primus, ut quidam putant, triumphalibus or-
 namentis honoratus, novo, nec antea cuiquā
 tribuo genere honoris Magistratus, & ma-
 turus inchoavit, & pæne iunctim percurrit,
 qua sturam, præturam, consulatum: interpo-
 sitōque tempore COS iterum, etiam tribu-
 nariam potestatem in quinquennium acce-
 pit.

TOT PROSPERIS confluentibus, in- 10
 tegra ætate, ac valetudine statuit repētē se-
 cedere, seque è medio quam lōgissimè amo-
 uere. Dubium, vxoris ne tædio, quam neque
 cri-

criminari, aut dimittere auderet, neque vltra perferre posset, an, vt, vitato assiduitatis fastidio, auctoritatem absentia tueretur, atque etiam augetet, si quando indignisset sui Resp. Quidam existimant, adultis iam Augusti liberis, loco, & quasi possessione usurpati à se diu secundi gradus, sponte cessisse: exemplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenas abierit: ne, aut obstarè, aut obrectare præsens videretur. Quam causam & ipse, sed postea, reddidit. Tunc autem honorum satietatem, ac requiem laborum prætedens, comeatum petijt. Neque, aut matri suppliciter precanti, aut vitrico, deseruisse etiam in senatu cõquerenti, veniam dedit. Quin & pertinaciùs retinentibus, cibo per quatrimum abstinuit. Facta tandem abeundi potestate, relictis Romæ vxore, & filio, confestim Ostiam descendit: ne verbo quidem cuiquam prosequentium reddito, paucosque admodum in digressu ostulatus. Ab Ostia oram Campaniæ legens, imbecillitate Augusti nuntiata, paulum sublitit. Sed increbrescèntè rumore, quasi ad occasionem maioris spei commoraretur, tantum non aduersis tempestatibus Rhodum enauigauit, amœnitate, & salubritate insulæ iam inde captus, cum ad eam ab Armenia rediēs appu-

appulisset. Heic modicis contentus ædibus,
 nec multo laxiore suburbanò, genus vitæ ci-
 uile admodum instituit: sine lictore, aut via-
 tore gymnasia interdum obambulans: mu-
 tuaque cum Græculis officia vsurpans pro-
 pè ex æquo. Fortè quodã in disponendo die,
 mane prædixerat, quicquid ægrorum in citi-
 tate esset, visitare se velle: id a proximis ali-
 ter exceptum est: iusque sunt omnes ægri
 in publicam porticum deferri, ac per valetu-
 dinum genera disponi. Percussus igitur ino-
 pinata re, diu, quid ageret, incertus, tandem
 singulos circuit: excusans factum etiam te-
 nuissimo euique, & ignoro. Vnum hoc tan-
 tum modo, neque præterea quicquam nota-
 tum est, in quo exercuisse ius tribunitiæ po-
 testatis vilius sit. Cum circa scholas, & audi-
 toria professorum assiduus esset, moto inter
 antisophistas grauiore iurgio, nõ defuit, qui
 eum interuenire rem, & quasi studiosiorem
 partis alterius conuictio incesset. Serfim
 itaque regressus domum, repente cum ap-
 paritoribus prodijt: citatumque pro tribu-
 nali voce præconis conuictiorem, rapi ius-
 sit in carcerem. Cõperit deinde Iuliam vxo-
 rem ob libidines, atque adulteria damnatã,
 repudiũq; ei suo nomine, ex auctoritate AV-
 gusti, remissum: & quanquam lætus animo,
 tamen

tamen oficij duxit, quantum in se esset, exorare filiaē patrem frequentibus litteris, & vel utcumque meritæ, quicquid unquam dono dedisset, concedere. Transiit autem tribunitiæ potestatis tempore, confessus tandem, nihil aliud secessu deuitasse se, quàm æmulationis cum Caio, Lucioque suspicionem, petijt, vt sibi securo iam ab hac parte corroboratis his, & secundum locum facile curantibus, permetteretur reuifere necessitudines, quarum desiderio teperetur. Sed, neque impetrauit: vtròque etiam admonitus est, dimitte, et omnem curam suorum, quos tam
 12 cupidè reliquisset. Remansit ergo Rhodi cōtra voluntatem: vix per matrem consecutus, vt ad velandam ignominiam, quasi legatus ab Augusto abesset. Enimvero tūc non priuatum modò, sed etiam obnoxium, & trepidū egit, mediterraneis agris abditus, vitansque præternauigantium oficia, quibus frequentabatur assiduè, nemine cum imperio, aut magistratu tendente quoquam, quin diuerteret Rhodum. Et accesserūt maioris sollicitudinis causæ. Namque priuignum Caium, Orienti præpositum, cum visendi gratia traiecisset Samum, alieniorem sibi sensit ex criminationibus M Lollij comitis, & rectoris eius. Venit etiam in suspicionem per
 quof-

quosdam beneficij sui centuriones, à com-
meatu castra repentes, mandata ad com-
plures dedisse ambigua, & quæ tentare sin-
gulorum animos ad nouas res videretur. De
qua suspitione certior ab AVgusto factus,
non cessauit efflagitare aliquem, cuiuslibet
ordinis custodem factis, atque dictis suis.

Equi quoque, & armorû solitas exercita- 13
tiones omisit: redegitque se, deposito patrio
habitu, ad pallium, & crepidas, atque in tali
statu biennio ferè permansit contentior in
dies, & inuisior: adeò, vt imagines eius, & sta-
tuas Nemausenses subuerterint: ac familiari
quodam conuiuio, mentione eius orta, existi-
terit, qui Caio polliceretur, *Confestim se, si
iuberet, Rhodum nauigaturum, caputque exsu-
lis* (sic enim appellabatur) *relaturum*. Quo
præcipuè, non iam metu, sed discrimine, co-
actus est, tam suis, quàm matris impèssimis
precibus reditum exostulare: impetrauque
adiutus aliquantum etiam casu. Destinatum
AVgusto erat, nihil super ea re, nisi ex volû-
tate maioris filij, statuere. Is fortè tunc M.
Lollo offensior, facilis, exorabilisque in vi-
tricum fuit. Permittente ergo Caio, reuoca-
tus est: verùm sub conditione, ne quam par-
tem, curam ve Reip. attingeret. **REDIIT**
octauo post secessum anno, magna, nec in-
certa

certa spe futurorū, quam, & ostentis, & predictionibus ab initio ætatis conceperat. Pregnans enim Liuia, cum, an marem editura esset, varijs captaret ominibus, ouum incubanti gallinæ subductum, nunc sua, nunc ministrarū manu per vices vsque eò fouit. quoad pullus insigniter cristatus exclusus est. Ac de infante Scribonius mathematicus præclaro popondit: *etiam regnaturum quandoque, sed sine regio insigni ignota scilicet tunc adhuc Cæsarum potestate.* Et ingresso primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam, accidit, vt apud Philippos sacratæ olim victricium legionum ara, sponte subitis collucerent ignibus: & mos, cum Illyricum petens, iuxta Patavium adisset Geryonis oraculum, sorte tracta, qua monebatur, vt de cõsultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret: euenit, vt summum numerum iacti ab eo ostenderent: hodiè que sub aqua visuntur ij tali. Ante paucos verò, quam reuocaretur, dies aquila, nunquam antea Rhodi inspecta, in culmine domus eius assedit: & pridie, quam de redditu certior fieret, vestimenta mutanti, tunica ardere visa est. Thrasyllum quoque mathematicum, quæ vt sapientiæ professorem, contubernio ad-mouerat, tunc maximè expertus est, affirmat-

tem, naue preuisa, gaudium afferri, cum quidem illum durius, & contra prædicta cadentibus rebus, vt falsum, & secretorum temerè conscium, eo ipso momento dum spatiatur vnà, præcipitare in mare, destinasset. Romã reuersus, deducto in forum filio Druso, statim è Carinis, ac Pompeiana domo, Esquilias in hortos Mecenationes transmigravit: totumque se ad quietè contulit, priuata modo officia obiens, ac publicorum munerum expers. Caio, & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab AVgusto simul cum fratre eorum M. Agrippa: coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare. Nec quicquam postea pro patre familiam egit: aut ius, quod adoptione amiserat, ex vlla parte retinuit. Nam, neque donauit, neque manumisit: nec hæreditatem quidem, aut legata percepit vlla aliter, quam, vt peculio referret accepta: nihil ex eo tempore prætermisum est ad maiestatem eius augendam, ac multo magis, postquam, Agrippa abdicato, atque seposito, certum erat, vni spe successionis incumbere. Data rursus potestas tribunitia in quinquennium: delegatus pacandæ Germaniæ status: Parthorum legati, mandatis AVgusto Romæ redditis, eum quoque adire in prouinciam iussit. Sed, nuntiata Illyrica defe-

defectione, transijt ad curam noui belli: quod grauisimum omnium externorum bellorum post Punica, per XV legiones, parèmq; auxiliorum copiam, triennio gelsit: in magnis omnium rerum disti'ultatibus, summaque frugum inopia. Et quanquam sepius reuocaretur, tamen perseuerauerit: metuens, ne vicinus, & præualens hostis instaret vltro cedentibus. Ac perseuerantiæ grande pretium tulit: toto Illyrico, quod inter Italiam, regnumque Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interque Danubium flumen, & sinû maris Adriatici patet, perdomito, & in ditionem redactò. Cui gloria amplior adhuc ex opportunitate cumulus accessit. Nam sub id ferè tempus Quintilius Varus, cum tribus legionibus in Germania periit: nemine dubitante, quin victores Germani iuncturi se Pannonijs fuerint, nisi debellatum prius Illyricû esset. Quas ob res triumphus ei decretus est, multique, & magni honores. Censuerunt etiam quidam, vt *Pannonicus*, alij, vt *Triuictus*, nonnulli, vt *Pius* cognominaretur. Sed de cognomine interceisit AVgustus eo contentum repromittens, quod, se defuncto, suscepturus esset. Triumphum ipse distulit, inextincta ciuitate clade Variana. Nihilominus urbem prætextatus, & laurea coronatus intrauit:

uit: positumq; in Septis tribunali, senatu ad-
 stante, conscendit: ac medius inter duos coss.
 cum AVgusto simul sedit: vnde, populo cō-
 salutato, circum templa deductus est. Proxi- 18
 mo anno, repetita Germania, cū animad-
 uerteret, Varianam, cladem temeritate, &
 negligentia ducis accidisse, nihil non de con-
 silij sententia egit: semper aliās sui arbitrij,
 contentusque se vno, tunc præter consuetu-
 dinem cum pluribus de ratione belli cōmu-
 nicauit. Curam quoque solito exactiorē præ-
 stitit. Traiecturus Rhenum, comneatum om-
 nem ad certam formulam adstrictum non
 antè transmisit, quàm consistens apud ripam
 explorasset vehiculorum onera: nequa de-
 portarentur, nisi concessa, aut necessaria.
 Trans Rhenum verò eum vitæ ordinem te-
 nuit, vt sedēs in cespite nudo cibum caperet:
 saepe sine tentorio pemoctaret: præcepta se-
 quentis diei omnia, & siquid subiti muneris
 iniungendum esset, per libellos daret: addita
 monitione, vt de quo quisque dubitaret, se,
 nec alio interprete, quacumque vel noctis
 hora vteretur. Disciplinam acerrimè exegit: 19
 animaduersionum, & ignominiarum generi-
 bus ex antiquitate repetitis: atq; etiã legato
 legionis, quòd paucos milites cū liberto suo
 trans ripam venatum misisset, ignominiano-
 tato.

tato. Prælia quanuis minimum fortunæ, ca-
 sibùsque permetteret, aliquanto constantius
 inibat, quoties lucubrante se, subito, ac nul-
 lo propellente, decideret lumē, & extingue-
 retur, confidens, vt aiebat, ostēto, sibi, ac ma-
 ioribus suis in omni ducatu expertissimo.
 Sed, re prosperè gesta, non multum abfuit,
 quin à Bruetero quodam occideretur: cui in-
 ter proximos versanti, & trepidatione dete-
 cto, tormentis expressa confessio est cogita-
 20 ti facinoris. A Germania in vibem post bien-
 niū regressus, triumphum, quem distulerat,
 egit: pro sequentibus etiam legatis, quibus
 triumphalia ornāmēta impetrarat. Ac, prius
 quàm in Capitolium flecteret, descendite
 curru, sèque præsidenti patri ad genua sub-
 misit. Batonem Pannonium ducem ingenti-
 bus donatum præmijs, Rauenam transtulit:
 gratiam referens, quòd se quondam cū exer-
 citu iniquitate loci circumclusum, passus es-
 set euadere. Prandiū dein populo millemen-
 sis, & congiarium trecenos nummos viritini
 dedit. Dedicauit & Concordiæ ædem: item
 Pollucis, & Castoris, suo, fratrisque nomine
 21 de manubijs. Ac non multò post lege per
 Coss. lata, vt prouincias cū AVgusto cō-
 muniter administraret, simulq; censum age-
 ret, condito lustrō, in Illyricū profectus est.

Et statim ex itinere reuocatus, iam quidem affectū, sed tamen spirantē adhuc AVgustū repetit: fuitque vna secretò per totū diem. Scio vulgo persuasam, quasi egresso post secretū sermonem Tiberio, vox AVgusti percubicularios excepta sit: *Miserū populum Romanū, qui sub tā lentis maxillis erit.* Nec illud quidē ignoro, aliquos tradidisse, AVgustum palam, nec dissimulanter morū eius diritatem adeò improbasse, vt nonniquam remissiores, hilariorēque sermones, superueniente eo, abrumperet: sed expugnatū precibus vxoris adoptionem non abuisse: vel etiā ambitione tractūm, vt tali successore desiderabilior ipse quandoque fieret. Abduci tamē nequeo, quin existimem circūspectissimum, & prudentissimum principem, in tanto præsertim negotio, nihil temerè fecisse, sed vitijs virtutibūq; Tiberij perpensis, potiores dixisse virtutes: præsertim, cum, & *Reip. causa adoptare se etī*, pro conuentione iurauerit: & epistolis aliquorū, vt veritissimū rei militaris, vtq; vnicū populi Rom. præsidium prosequatur. Ex quibus in exēplū pauca, hinc, inde subieci. *Vale iucundissimi Tiberi, & rem gere feliciter, mihi. & tuis imp. ratorē agens, iucundissime, & ita sim. felix, vir fortissimus, & dux prudentissimus. Vale. & ordinē astringorū iurū. Ego ve-*

ro, mi Tiberi, & inter tot rerū difficultates, & inter tantā desidiā militantium non potuisse quemquam prudentiūs gerere se, quā tu gesseris, existimo. Hi quoque, qui tecum fuerunt omnes, confitentur, versum illum in te posse dici,

Vnus homo nobis vigilando restituit rem, Siue, inquit, quid incidit, de quo sit cogitādū diligentius, siue quid stomachor valde, mediis fidius, Tiberium meū desidero: succurritque versus ille Homericus.

Hoc autem comite vel ex igne ardenti ambo redibimus,

Propterea quod optime nouit intelligere Attenuatum te esse cōtinuatione laborum, cū audio, & lego, Dij me perdant, nisi cohorrescit corpus meum: tēque rogo, ut parcas tibi: ne, si te languere audierimus, & ego, & mater tua expiremus, & de summa imperij sui populus Rom. periclitetur. Nihil interest, valeam ipse, nec ne, si tu non valebis. Deos obsecro, ut te nobis conseruent. & valere nunc, & semper pantiantur, si non populum Rom. perosi sunt.

22 CESSVM AVgusti non prius palam fecit, quā Agrippa iuuenē interempto. Hunc tribunus militum custos appositus occidit, lectis codicillis, quibus, vt id faceret, iubebatur. Quos codicillos, dubium fuit, Augustūne moriēs reliquisset, quò materiam tumultus

tus post se subduceret : an nomine AVgusti
 Liuia, & ea conscio Tiberio, an ignaro, di-
 ctasset. Tiberius, renuntianti tribuno, factū
 esse, quod imperasset, *Neque imperasse se: &
 redditurum eum senatui rationem, respondit:*
 inuidiam scilicet in præsentia vitans. Nam
 mox silētio rem obliterauit. Iure autem tri- 23
 bunitiæ potestatis coactō senatu, inchoatā-
 que allocutione de re, repente, velut impar
 dolori, cōgemuit: vtque, non solūm vox, sed
 & spiritus deficeret, optauit: ac perlegēdum
 librum Druso filio tradidit. Illatum deinde
 AVgusti testamentum, non admissis signa-
 toribus, nisi senatorij ordinis, cæteris extra
 curiam signa agnoscentibus recitauit per li-
 bertum. Testamenti iuitium fuit. *Quoniam si-
 nistra Fortuna Caium, & Lucium filios mihi
 eripuit, Tiberius Cæsar mihi ex parte dimidia,
 & sextante heres esto.* Quo, & ipso aucta est
 suspicio opinantium, successorem adscitum
 eum necessitate magis, quā iudicio: quan-
 do ita præfari non abstinerit. Principatum 24
 quanuis, neque occupare confestim, neque
 agere dubitasset, & statione militum, hoc
 est, vi, & specie dominationis assumpta, diu
 tamen recusauit impudentissimo animo, nūc
 adhortantes amicos increpans, vt ignaros
 quanta bellua esset Imperium: nunc precan-

tem senatum, & procumbentem sibi ad genua, ambiguis responsis & callida cunctatione suspendens: ut quidam patientiam impellent, atque vnus in tumultu proclamaret, *Aut agat, aut desinat*: alter coram exprobraret, *Ceteros quod polliciti sim, tardè prestare, sed ipsum quod prestat, tardè polliceri*. Tandem quasi coactus, & querens, *miseram, & onerosam iniungi sibi seruitutem*, recepit imperium: nec tamen aliter, quam, ut depositurum se quandoque spem faceret. Ipsius verba sunt hæc: *Dum veniam ad id tempus, quo vobis æquum possit videri, dare vos aliquam senectuti meæ requiem.*

- 25 Cunctandi causa erat, merus vndique imminentiū discriminū: ut sæpe *lupū se auribus tenere*, diceret. Nam & Ieruus Agrippæ, Clemens nomine, non contemendā manum in vltionem domini compararat: & L. Scribonius Libo vir nobilis res novas clam moliebatur: & duplex seditio militum in Illyrico, & in Germania exorta est. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem ante omnia, ut æquarētur stipendio prætorianis Germaniciani. Quidā etiam principē detractabant, non à se datū: summāq; vi Germanicū, qui tū illis præerat ad capeffendā Remp. perurgebā, quanquā obfirmatè resistentē. Quæ maxime casum

casum, timens, partes sibi, quas senatui liberet, tuendas in Rep. depoposcit: quando vniuersæ sufficere solus nemo posset: nisi cū altero, vel etiã cum pluribus. Simulauit & valetudinem, quo æquiore animo Germanicus celebrem successionem, vel certè societatem principatus, operiretur. Cōpositis seditiōibus, Clementēque quoq; fraude deceptū, redigit in potestatē. Libonem, ne quid in nouitate acerbius fieret, secundò demum anno in senatu coarguit, medio tēporis spatio tātū cauere contentus. Nā & inter pontifices sacrificiati simul pro secespita plumbeū cultrū subiiciendum curauit: & secretum petenti, non nisi adhibito Druso filio, dedit: dextrāq; obambulātis, veluti incumbens, quoad perageretur sermo, continuit. VERVM libe- 26
 ratus metu, civilem admodum inter initia, ac paulò minus, quàm priuatū egit. Ex plurimis maximisq; honoribus, præter paucos, & modicos non recepit. Natalē suum plebeijs incurrentem Circensibus, vix vnius bigæ adiectione honorari, passus est. Tempa, flamines, sacerdotes decerni sibi, prohibuit: etiam statuas, atque imagines, nisi permitte se, poni: permisitque, ea sola conditione, ne inter simulacra, deorum, sed inter ornamenta ædium ponerentur. Interces-

fit, & quò minus in acta sua iuraretur: & ne
 mensis September, Tiberius: October, Li-
 uius, vocarentur. Prænomen quoque *IM-*
PERATORIS, cognomènque *PATRIS*
PATRIÆ, & ciuicam in vestibulo coronam
 recusauit. Ac, ne *AVGVSTI* quidem nomen,
 quanquam hæreditarium, vllis, nisi ad reges,
 ac dynastas epistolis addidit. Nec amplius,
 quam omnino tres consulatus, vnum paucis
 diebus, alterum tribus mensibus, tertium ab-
 77 sens vsque in Idus Maias gessit. Adulationes
 adeò auersatus est, vt neminem senatorum,
 aut officij, aut negotij causa ad lecticam suã
 admiserit: consularem verò satisfaciètem si-
 bi, ac per genua orare conantem, ita suffuge-
 rit, vt caderet supinus, atque etiam, si quid in
 sermone, vel in continua oratione blandius
 de se diceretur, non dubitaret interpellare,
 ac reprehendere, & commutare continuo
Dominus à pœllatus à quodam, denuntiauit,
 ne se amplius contumeliæ causa nominaret.
 Alium dicentem, *sacras eius occupationes*: &
 rursus aliũ, *auctore eo, senatum se adijisse*, verba
 mutare, & pro *auctore*, *suasorem*: pro *sacris*,
laboriosas dicere coegit. Sed aduersus conui-
 tia, malosque rumores, & famosa de se, ac
 suis carmina firmus, ac patiēs, subinde iacta-
 bat, *In ciuitate libera, linguam, mentemque li-*
beras

beras esse debere. Et quondam senatu cognitionem de eiusmodi criminibus, ac reis flagitante: *Non tātum, inquit, otij habemus, ut implicare nos pluribus negotijs debeamus, si hanc fenestrā aperueritis, nihil aliud agi sinetis: omnium inimicitie hoc pretextu ad vos deferentur. Exstat & termo eius in senatu percivilis: Siquidem locutus aliter fuerit, dabo operam, ut rationem factorum meorum, dictorumque reddam: si perseveraverit, in vicem eum odero.* Atque hæc eo notabiliora erant, quòd ipse 29 in appellandis, venerandisque singulis, & uniuersis, propè excesserat humanitatis modū. Dissentiens in curia à Q. Haterio, *Ignoscas, inquit, rogo, si quid aduersus te liberius, sicut senator, dixerō* Et inde omnes alloquens, *Dixi, & nunc, & sæpè alias P. C. bonum, & salutar em principem, quem vos tanta, & tam libera potestate instruxistis, senatui seruire debere, & uniuersis ciuibus sæpe, & plerunque etiam singulis, neque id dixisse me pœnitet, & bonos, & equos, & fauentes vos habui dominos, & adhuc habeo.*

Quin etiam speciem libertatis quandam 30 induxit, cōseruatis senatui, ac magistratibus, & maiestate pristina, & potestate: neque tā paruum quicquam, neque tam magnum publici, priuatique negotij fuit, de quo non ad

P. C. referretur. De vectigalibus, ac monopolijis, de extruendis, reficiendisve operibus, etiam de legendo, vel exauctorando milite, ac legionum, & auxiliorum descriptione: denique, quibus imperium prorogari, aut extraordinaria bella mandari, quid, & qua forma regū litteris rescribi placeret. Præfectum alæ, de vi, & rapinis reum, causam in senatu dicere coegit. Nunquam curiā, nisi solus, intravit: lectica quondam intro latus æger, comites à se remouit. Quædam aduersus sententiam suam decerni, ne questus quidem est. Negante eo, destinatos magistratus abesse oportere, vt præsentem honori acquiesceret, prætor designatus liberam legationem impetrauit. Iterum censente, vt Trebianis legatā in opus noui theatri pecuniam ad munitionem viæ transferre concederetur, obtinere non potuit, quin rata voluntas legatoris esset. Cū senatusconsultū per discessionem fortè fieret, transeuntem eū in alteram partem in qua pauciores erāt, secutus est nemo, Cætera quoque nonnisi per magistratus, & iure ordinario agebantur: tanta Coss. auctoritate, vt legati ex Africa adierint eos, querentes, trahi se à Cæsare, ad quem missi forent. Nec mirum, cū palam esset ipsum quoq; eis.

133 de assurgere, & decedere via. Corripuit consulat

fulares exercitibus præpositos, quòd non de
 rebus gestis senatui scriberent: quòdque de
 tribuendis quibusdam militaribus donis ad se
 referrent: quasi non omnium tribuendorum
 ipsi jus haberent. Prætozem collaudavit,
 quòd, honore invito, consuetudinem anti-
 quam retulisset de maioribus suis pro con-
 cione memorandi. Quorundam illustrium
 exequias usque ad rogum frequentavit. Pa-
 rem moderationem minoribus quoque, &
 personis, & rebus exhibuit: cum Rhodiorum
 magistratus, quòd litteras publicas sine sub-
 scriptione ad se dederant, euocasset, ne ver-
 bo quidem insectatus, ac tantummodo ius-
 sos subscribere, remisit. Diogenes gràmaticus
 disputare sabbatis Rhodi solitus, veniètem ut
 se extra ordinè audiret, nõ admiserat: ac per
 servulũ suum in septimũ diẽ distulerat. Húc
 Romæ salutãdi sui causa pro foribus adstan-
 tẽ, nihil ampliùs, quã, ut post septimũ annũ
 rediret, admonuit. Præsidibus onerãdas tri-
 buto provincias suadentibus rescripũt, *Boni*
pastoris esse tũdere pecus, nõ deglubere. Paula- 33
 sim principẽ exercuit, præstititq; etsi varium
 diu, cõmodiorẽ tamẽ sæpius, & ad utilitates
 publicas proniorẽ. Ac primò ea tenus inter-
 veniebat, ne quid perperã fieret. Itaq; & cõ-
 stituciones quasdã senatus rescidit, & magi-
 stra-

stratibus pro tribunali cognoscentibus plerunque se offerebat consiliarium, assidebatque mistim, vel ex aduerso in parte primori: & si quem reorum elabi gratia rumor esset, subitus aderat: iudicesque, aut e plano, aut e quaesitoris tribunali legum, & religionis, & noxæ de qua cognoscerent, admonebat, atque etiam, si qua in publicis moribus desidia, aut mala consuetudine labarent, corrigenda

34 suscepit. Ludorum, ac munerum impensas corripuit: mercedibus scenicorum rescissis, paribusque gladiatorum ad certum numerum redactis. Corinthiorum vasorum pretia in immensum exarsisse, tresque nullos xxx milibus nummum venisse, grauiter conquestus, adhibendum supellectili modum, censuit: annonamque macelli, senatus arbitrata, quotannis temperandam: dato edilibus negotio, popinas, ganeasque vsque eò inhibèdi, vt, ne opera quidem pistoria proponi venalia sine-
rent. Et, vt parsimoniam publicam exemplo quoque inuaret, solemnibus ipse coenis pridiana sæpè, ac semesa opsonia apposuit, dimidia, tumque aprum: *afarmans: Omnia eadem habere, quæ totum.* Quotidiana oscula prohibuit edicto: item strenarum cõmercium, ne ultra Kalend. Ianuarias exerceretur. Cõsueuerat quadruplam strenam, & de manu red-
dere;

dere : sed offensus interpellari se toto mense ab his, qui potestatem sui die festo non habuissent, vltra nõ reddidit. Matronas prosta- 35
 tæ pudicitæ, quibus accusator publicus de-
 esset, vt propinqui more maiorum de com-
 muni sententia coercerēt, auctor fuit. Equiti
 Rom. iurifurandi gratiam fecit, vt vxorem
 in stupro generi compertam dimitteret, quã
 se nunquam repudiaturum, antè iurauerat.
 Fœminæ famosæ, vt ad euitandas legum pe-
 nas iure, ac dignitate matronali exsolueren-
 tur, lenocinium profiteri cœperant: & ex iu-
 uentute vtriusque ordinis profligatissimus
 quisque, quò minùs in opera scenæ, arenæq;
 edenda senatusconsulto tenerentur, famosi
 iudicij notam sponte subibant: eos, easque, om-
 nes, ne quòd refugium in tali fraude cuiquã
 esset, exilio affecit. Senatori latum clauum
 ademit, cum cognouisset sub Kalend. Iulij
 demigrasse in hortos, quòd viliùs post diem
 ædes in vrbe conduceret. Alium & quæstura
 remouit, quòd vxorem pridie sortitione du-
 ctam postridie repudiasset.

Externas cæremonias, Ægyptios, Iudai- 36
 cõsque ritus compescuit: coactis, qui super-
 stitione ea tenebantur, religiosas vestes cum
 instrumẽto omni comburere. Iudæorum iu-
 uentutem, per speciem sacramenti, in pro-
 uin-

C. SVETON. TRANQ. LIB. III.

uincias grauioris celi distribuit: reliquos gē-
 tis eiusdem, vel similia se & antes, vrbe sub-
 mouit sub pœna perpetuæ seruitutis, nisi ob-
 temperassent. Expulit & mathematicos: sed
 deprecantibus, ac se artē desituros, promit-
 37 tentibus veniam dedit. In primis tuendæ pa-
 cis à grassaturis, ac latrocinijs, seditionum-
 que licentia, curam habuit. Stationes militū
 per Italiam solito frequentiores disposuit.
 Romæ castra constituit, quibus Prætorianæ
 cohortes, vagæ ante id tempus, & per hospiti-
 tia dispersæ, continerentur. Populares tu-
 multus exortos grauiſsimè coercuit: &, ne
 orirentur, sedulo cauit. Cæde in theatro per
 discordiam admissa. capita factionum, & hi-
 striones, propter quos dissidebatur, relega-
 uit: nec, vt reuocaret, vnquã vllis populi pre-
 cibus potuit euinci. Cùm Polentina plebs fu-
 nus cuiusdam primipilaris non prius ex foro
 misisset, quàm extorta pecunia per vim hæ-
 redibus ad gladiatoriu munus: cohortem ab
 vrbe, & aliam à Cotij regno, dissimulata iti-
 neris causa, detectis repente armis, concinē-
 tibusque signis, per diuersas portas in oppi-
 dum immisit: ac partem maiorem plebis, ac
 decurionū in perpetua vincula coniecit. A-
 boleuit, & ius, morēque asylorum, quæ vs-
 quam erant, Cyzicenis: in ciues Romanos

violentiùs quædam ausis, publicè libertatem
 ademit, quam Mithridatico bello meruerât.
 Hostiles motus, nulla postea expeditione
 suscepta, per legatos compescuit: nec per eos
 quidem, nisi cunctanter, & necessariò. Re-
 ges infestos, suspectòsque comminationibus
 magis, & querelis, quàm vi, repressit. Quo-
 dam per blâditias, atque promissa extractos
 ad se non remisit: vt Maraboduum Germa-
 num, Thrascypolim Tracem, Archelaum
 Cappadocem, cuius etiam regnum in formã
 prouinciæ redegit. Biennio continuo post a-
 deptum imperium, pedem porta non extu-
 lit: sequenti tempore, præter quàm in pro-
 pinqua oppida, & cum longissimè, Antio te-
 nus nusquam absuit: idque perarò, & pau-
 cos dies, quanuis prouincias quoque, & exer-
 citus reuisurum se sæpe, pronuntiaffet: &
 propè quotannis profectiõnem præpararet:
 vehiculis comprehensis, com meatibus per
 municipia, & colonias dispositis. Ad extre-
 mum vota pro itu, & reditu suo suscipi, pas-
 sus, vt vulgò iam per iocum *Callipides*: vo-
 caretur què cursitare, ac ne cubiti quidémẽ-
 furã progredi, prouerbio Græco notatũ est.

SED ORBATVS vtroque filio, quo-
 rum Germanicus in Syria, Drusus Romæ
 obierat, secessum Campaniæ petijt constãti,
 & opi-

& opinione, & sermone pæne omnium, quasi, neque rediturus vnquam, & citò mortem etiam obiturus: quòd paulò minùs vtrumque euenit. Nam, neque Romam ampliùs redijt, sed & paucos post dies iuxta Terracinam in prætorio, cui speluncæ nomen erat, in cœnate eo, complura & ingentia saxa fortuitò supernè delapsa sunt: multisque conuiuiarum, ministrorum elisis, præter spem euasit.

40 Peragrata Campania, cum Capua Capitolium, Nolæ templum AVgusti, quam causam profectiois prætenderat, dedicasset, Capreas se contulit præcipuè delectatus insula, quòd vno, paruòque litore adiretur, septa vndique præruptis immensæ altitudinis rupibus, & profundo maris. Statimque, reuocante assidua obtestatione populo, propter cladem, quæ apud Fidenas, supra xx. hominum millia gladiatorio munere, amphitheatri ruina perierant, transijt in continentem, potestatemque omnibus adeundi sui fecit: tantò magis, quòd ab vrbe egrediens, ne quis se interpellaret, edixerat, ac toto itinere, adeuntes submouerat.

41 Regressus in insulam, Reip: quidam curam vsque adeò abiecit, vt postea non decurias equitum vnquam supplerit: non tribunos militum, præfectosque, non prouinciarum præfides

fides vllos mutauerit: Hispaniam, & Syriam per aliquot annos sine cōsularibus legatis habuerit. Armeniam à Parthis occupari, Mœsiam à Dacis, Sarmatisque: Gallias à Germanis vastari neglexerit: magno dedecore imperij, nec minori discrimine. CAETERVM⁴² secreti licentiã nactus, & quã ciuitatis oculis remotus, eundem simul vitia malè diu dissimulata, tandem profudit: de quibus sigillatim ab exordio referam. In castris tiro etiam tum, propter nimiam vini auiditatẽ, pro Tiberio, *Biberius*: pro Claudio, *Cladius*: pro Nerone, *Mero* vocabatur. Postea princeps in ipsa publicorum morum correctione cum Pomponio Flacco, & L. Pisone noctem, continuumque biduum epulando, potandòque consumpsit: quorum alteri Syriam Prouinciã, alteri præfecturam vrbis confestim detulit, codicillis quoque *iucundissimos*, & *omnium horarum amicos* professus. Sestio Gallo libidinoso, ac prodigo seni, olim ab AVgusto ignominia notato, & à se ante paucos dies apud senatum increpito, cœnam ea lege condixit, ne quid ex consuetudine immutaret, aut demeret: vtque, nudis puellis ministrantibus, cœnaretur. Ignotissimum quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio, propinante se, vini amphorã. A sel-

lio Sabino HS. ducenta donauit, pro dialo-
 go, in quo boleti, & ficedulæ, & ostreæ, &
 turdicertamen induxerat. Nouum denique
 officium instituit à voluptatibus, præposito
 43 equite Rom. T. Cæsonio Prisco. Secessu ve-
 rò Capreenfi, etiam sellariam excogitauit
 sedem arcanarum libidinum, in quam vndi-
 que conquisiti puellarum, & exoletorū gre-
 ges, monstrosiq; concubitus repertoies, quos
spintrias appellabat, triplici serie connexi,
 inuicem incestarent se coram ipso, vt adspe-
 ctu deficientes libidines excitaret. Cubicula
 plurifariam disposita tabellis, ac sigillis lasci-
 uissimarum picturarum, & figurarum ador-
 nauit, librisque Elephantidis instruxit: ne cui
 in opera edenda exemplar impetratæ sche-
 mæ decisset. In syluis quoque, ac nemoribus
 passim venercos locos commentus est, pro-
 stitutesque per antra, & cauas rupes, ex vtrius-
 que sexus pube, Paniscorum, & Nympharum
 habitu: palamque iam, & vulgato nomine in-
 44 sulæ abutētes, *Caprineum* dictitabant. Maio-
 re adhuc, & turpiore infamia flagrauit, vix
 vt referri, audiriue, ne dum credi, fas sit. Qua-
 si pueros primæ teneritudinis, quos piscicū-
 los vocabat, institueret, vt natanti sibi inter
 femina versarentur, ac luderēt: lingua, mor-
 sūque sensim appetentes, atque etiam quasi
 in^o

infantes firmiores, nec dum tamen lacte depul-
 sos, inguini ceu papillæ admoueret: pro-
 nior sane ad id genus libidinis, & natura, &
 ætate. Quare Parrhasij quoque tabulam, in
 qua Meleagro Atalanta ore morigeratur, le-
 gatam sibi sub conditione, vt, si argumentum
 offenderetur, decies pro ea HS. acciperet: nō
 modò prætulit, sed & in cubiculo dedicauit.
 Fertur enim in sacrificando quondam captus
 facie ministri, acerram præferentis, nequisse
 abstinere, quin pene vix dum re diuina per-
 acta, ibidem statim seductum constupraret,
 simulque fratrem eius tibicinem: atque vtri-
 que mox, quòd mutuò flagitium exprobra-
 bant, crura fregisse. Fœminarum quoque, & 45
 quidem illustrium capitibus quantopere &
 solitus sit illudere euidentissimè apparuit,
 Malloniæ cuiusdam exitu: quam perductam,
 nec quicquam amplius pati cōstantissimè re-
 cusantem, delatoribus obiecit: ac, ne reā qui-
 dē interpellare desijt, *Ecquid pœniteret*, do-
 nec ea relicto iudicio, domum se arripuit,
 ferròque transegit, obscenitate oris hirsuto,
 atque olido seni clarè exprobrata. Vnde no-
 ta in Atellanico exodio proximis ludis assen-
 su maximo excepta, percrebuit: *Hircum ve-
 tulū capris naturam liquorire* PECVNIAE
 parcus, ac tenax, comites peregrinationum,

expeditionumque nunquam salario, cibarijs tantum, sustentavit: vna modo liberalitate ex indulgentia vitrici profecutus cum tribus classibus factis pro dignitate cuiusque primæ sexcenta sestertia, secundæ quadraginta distribuit, ducenta tertiæ, quam non amicorū, sed gratorum appellabat.

- 46 Princeps neque opera vlla magnificā fecit. Nam, & que sola susceperat, AVgusti templum, restitutionemque Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit: neq; spectacula omnino edidit: & ijs, que ab aliquo ederentur, rarissimè interfuit, nequi exposceretur, vtique postquam comœdum Actium coactus est manumittere. Paucorum senatorum inopia sustentata, ne pluribus opem ferret, negavit se alijs subuenturum, nisi senatui iustas necessitatum causas probassent. Quo peracto, plerosque modestia: & pudore deterruit: in quibus Ortalum Q Hortensij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, auctore AVgusto, quatuor libros tulerat.
- 47 Publicè magnificentiam bis omnino exhibuit: proposito millies HS. gratuito in triennij tempus, & rursus quibusdam dominis insularum, que in monte Cœlio deflagrant, pretio restituto Quorum alterum magna difficultate nummaria, populo auxiliū flagitante, coactus est

est facere, cum per senatusconsultum sanxis-
 set, vt fœneratores duas patrimonij partes in
 solo collocarent, debitores totidem eris alie-
 ni statim soluerent, nec res expediretur: alte-
 ram ad mitigandam temporum atrocitatem.
 Quod tamen beneficium tanti æstimauit, vt
 montem Cœlium, appellatione mutata, vo-
 cari AVgustum, iusserit. Militi post duplica-
 ta ex AVgusti testamento legata nihil vnquã
 largitus est, præterquam singula milia de-
 nariorum prætorianis, quod Seiano se non
 accommodassent: & quædam munera Syria-
 cis legionibus, quod solè nullam Seiani ima-
 ginem inter signa coluissent: atque etiam mis-
 siones veteranorum rarissimas fecit, ex senio
 mortem, ex morte compendium captans. Ne
 prouincias quidem vlla liberalitate subleua-
 uit: excepta Asia, disiectis terræ motu ciuita-
 tibus, Procedente mox tempore, etiam ad ra- 48
 pinas conuertit animum. Sat constat, Cn. Læ-
 tulum augurem, cui census maximus fuerit,
 metu, & angore ad fastidium vitæ ab eo
 actum, & vt, ne quò, nisi ipso hærede, more-
 retur. Condemnatam & generosissimam
 fœminam Lepidam, in gratiam Quirini con-
 sularis prædiuitis, & orbi, qui dimissam
 eam è matrimonio post vigesimum an-
 num veneni olim in se comparati arguebat:

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

præterea Galliarum, & Hispaniarum, Siriaëque, & Græciæ principes confiscatos ob tam leue, ac tam impudens calumniarum genus: ut quibusdam non aliud sit obiectum, quam, quòd partem rei familiaris in pecunia haberent, plurimas etiam ciuitatibus, & priuatis veteres immunitates, & ius metallorum, ac vectigalium adempta, sed & Venonem regē Parthorum, qui pulsus à suis, quasi in fidem pop. Rom. cum ingenti gaza Antiochiam se receperat spoliatum perfidia, & occisum.

42 ODIUM aduersus necessitudines, in Druso primùm fratre detexit: prodita eius epistola, qua secum de cogendo ad restituendam libertatem AVgusto agebat: deinde & in reliquis. Iulix vxori tantum abfuit, vt relegatæ, quòd minimum est, officij, aut humanitatis aliquid impertiret, vt ex constitutione patris vno oppido clausam, domo quoque egredi, & commercio hominum frui vetuerit: sed & peculio concessio à patre, præbitisque annuis fraudauit, per speciem publici iuris, quòd nihil de his Augustus testamento cauisset Matrem Liviæ grauatus, velut partes sibi æ quas potentix vindicantem, & congressum eius assiduum vitauit, & longiores, tectioresque sermones, ne eius consilijs, quibus tantum interdum, & ægrè uti solebat,

bat, regi videretur. Tulit etiam per indignè
 actum à senatu, vt titulis suis quasi AVgusti,
 ita & Liuiæ filius adijceretur. Quare non pa-
 rentem patriæ appellari, non vllum insignem
 honorem recipere publicè passus est. Sed &
 frequenter admonuit, quod non maioribus, nec
 femina conuenientibus negotijs abstineret: præ-
 cipuè, vt animaduertit, incendio iuxta ædem
 Vestæ & ipsam interuenisse: populùmque, &
 milites, quò enixiùs opem ferrent, adhorta-
 tam, sicut sub marito solita esset. Dehinc ad
 simultatem vsque processit, hæc, vt ferunt, de
 causa. Instanti sæpius, vt ciuitate donatum
 in decurias allegeret, negauit, alia se condi-
 tione alleكتورum, quam si pateretur adscribi
 albo, exortum id sibi à matre. At illa commo-
 ta, veteres quosdam ad se Augusti codicillos
 de acerbitate, & intolerantia morum eius è
 sacratio protulit, atque recitauit. Hos, & cu-
 stoditos tandiu, & exprobratos tam infestè,
 adeò grauiter tulit, vt quidam putent, inter
 causas secessus hanc ei vel præcipuam fuisse.
 Toto quidem triennio, quo, viuente matre,
 afuit, temel omnino eam, nec amplius, quam
 vno die, ac paucissimis vidit horis: ac mox,
 neque ægræ adesse curauit, defunctamque, &
 dum aduentus sui spem facit, compluriùm die-
 rum mora, corrupto demum, & tabido cor-
 pore,

pore funeratam prohibuit consecrari: quasi
 id ipsa mandasset. Testamentum quoque eius
 pro irrito habuit, omnesque inimicitias, & fa-
 miliaritates, etiam quibus ea funeris curam
 moriens demandarat, intra breue tempus af-
 fluxit: vno ex his equestris ordinis viro, & in
 SI antiam condemnato. Filiorum neque natu-
 ralem Drusum, neque adoptiuum Germani-
 cum patria charitate dilexit. Alterius vitijs
 infensus: nam Drusus animi fluxioris, remis-
 siorisque viue erat. Itaque, ne mortuo quidē
 perinde affectus est: sed tantum non statim à
 funere ad negotiorum consuetudinem re-
 diit, iustitio longiore inhibito. Quin & Ilien-
 sium legatis paulò seriùs consolantibus, qua-
 si oblitterata iam doloris memoria irridens:
Se quoque respondit vicem eorum dolere, quod
egregium ciuem Heliozem amississent. Germa-
 nico vique ad eò obtreclauit, vt & præclara
 facta eius pro superuacuis eleuaret, & glo-
 riosissimas victorias ceu damnosas Reip. in-
 creparet. Quod verò Alexandriam, propter
 immensam, & repentinam famem, inconsul-
 to se, adisset, questus est in senatu. Etiam
 causa mortis fuisse ei per Cn. Pisonem lega-
 tum Syriæ creditur: quem mox huius crimi-
 nis reum putant quidam mandata prolaturum,
 nisi ea secreta obstarent. Per quæ mul-
 tifa-

tifariam increpitum, & per noctes creberimè
 acclamatum est, *Redde Germanicū.* Quam
 suspicionem confirmavit ipse postea: coniu-
 ge etiam, ac liberis Germanici crudelem in
 modum afflicto. Nurum Agrippinam, post 2
 mortem mariti, liberius quiddam questam,
 manu apprehendit: Græcòque versu, *Si non
 dominaris, inquit, filiola, iniuriam te accipere
 existimas?* Nec villo mox sermone dignatus
 est. Quondam verò inter cenam porrecta à
 se poma guttare non aulam, etiam vocare de-
 sist, simulans, se veneni crimine accersitum:
 cùm præstructum verum que consultò esset,
 ut, & ipse tentandi gratia esseret, & illa qua-
 si certissimum exitium caueret. Nouissimè
 calūniatus, modò ad statuam AVgusti, mo-
 dò ad exercitus confugere velle, Pandara-
 niam relegavit: conuittantique oculum per
 centurionem verberibus excussit. Rursus mo-
 ri inedia destinanti, per vim ore diducto, in-
 fulciri cibum iussit. Sed & perseverantem, at-
 que ita absumptam, criminosisimè insecta-
 tus est, cùm diem quoque natalem eius inter
 nefastos referèdum suavisset. Imputavit etiā,
 quòd nò laqueo stragularā in Gemonias abie-
 cerit: pròq; tali clemètia interponi decretum
 nullus est, quo sibi gratiæ agerètur, & Capi-
 tolii Ioni donū ex auro sacraretur. Cùm ex 53

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

Germanico tres nepotes, Neronē, & Drusū & Caiū: ex Druso vnū Tiberiū haberet, destitutus morte liberorū, maximos natu de Germanici filijs, Neronem, & Drusum P. C. commendauit: diēmq̄ vtriusque tirocinij, congiario plebi dato, celebrauit. Sed, vt comperit, ineunte anno, pro eorum quoque salute publicē vota suscepta: egit cum senatu, *Non debere talia præmia tribui, nisi expertis, & ætate prouectis*: atque ex eo, patefacta interiore animi sui nota, omnium criminationibus obnoxios reddidit: variāque fraude inductos, vt, & concitarentur ad conuitia, & concitati perderētur, accusauit per litteras, amarissimē congestis etiam probris, & iudicatos hostes fame necauit. Neronem, in insula Pōtia. Drusum, in ima parte Palatij. Patant Neronem ad voluntariam mortem coactum, cū ei carnifex, quasi ex senatus auctoritate missus, laqueos, & vncos ostentaret: Druso autem ad eō alimenta subducta, vt tomentum ē culcitra tentauerit mandere: amborum sic reliquijs dispersis, vt vix quādoque colligi possent. Super veteres amicos, ac familiares, viginti sibi ē numero principū ciuitatis deposcebat, velut consiliarios: in negotijs publicis Horum omnium vix duos, aut tres incolumes præstitit: ceteros, alium alia de causa

perculit. Inter quos cum plurimorum clade
 Ælium Seianum, quem ad summam potentiam,
 non tam benevolentia prouiderat, quam, ut
 esset, cuius ministerio, ac fraudibus liberos
 Germanici circumueniret: ne potèmq; suū
 ex Druso filium naturalem ad successionem
 imperij confirmaret. Nihilò lenior in conui- 54
 ctos Græculos, quibus vel maximè acq̄ue-
 scebat. Zeronem quēdam exquisitius sermo-
 cinantem, cum interrogasset, *quenam illa tã*
molesta dialectos esset: & ille respondisset, *Do-*
ridem: relegauit Ciniariam: existimans expro-
 bratum sibi veterem secessum, quòd Doricè
 Rhodij loquantur. Item cum toleret ex le-
 ctione quotidiana quaestiones super cœnam
 proponere: comperissetque, Seleucum gram-
 maticū à ministris suis perquirere, quos quo-
 que tempore tractaret auctores, atq; ita præ-
 paratum venire: primū à cõtubernio remo-
 uit, deinde etiam ad mortem compulit.

Sæua, ac lenta natura ne in puero quidem 55
 latuit: quàm Theodorus Gadareus rhetori-
 cæ præceptor, & perspexisse primus sagaci-
 ter, & assimilasse aptissimè visus est. subinde
 in obiurgando appellans eum, *lutum à san-*
guine maceratum. Sed aliquanto magis in
 principe eluxit, etiam inter initia, cum adhuc
 fauorem hominum moderationis simulatio-
 ne

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

nē captaret. Scurram, qui, prætereunte fune-
 re, elato mortuo mandarar, vt nuntiaret AV-
 gusto, *nonaum reddi legata, quæ plebi reliquis-*
set, attractum ad se recipere debitum, duci-
 que ad supplicium imperavit, & patri suo ve-
 rum referre. Nec multo post in senatu Pom-
 peio cuidam, equiti Romano quiddam per-
 neganti, dum vincula minatur, affirmavit:
 fore, *vt ex Pompeio Pompeianus fieret:* acerba
 cavillatione simul hominis nomen incessens,
 56 veterumque partium fortunam. Sub idem tē-
 pus, consulente prætore, an iudicia maiesta-
 tis cogi iuberet, exercendas esse leges respō-
 dit, & atrocissimè exercuit. Statuæ quidam
 AVgusti caput dempserat, vt alterius impo-
 neret. Acta res in senatu. Et quia ambigeba-
 tur, per tormenta quæ sita est. Damnato reo,
 paulatim hoc genus calumniæ eò processit,
 vt hæc quoque capitalia essent: circa AVgu-
 sti simulacrum seruum cecidisse: vestimenta
 mutasse: nummo, vel anulo effigiem impres-
 tam, larrinæ, aut lupanari intulisse, dictum
 vllū, factūve eius existimatione aliqua læ-
 sisse. Perijt denique & is, qui honores in colo-
 nia sua eodem die decerni sibi passus est, quo
 decreti & AVgusto olim erant.

57 Multa prætereà, specie gravitatis ac morū
 corrigendorū, sed & magis naturæ obtēpe-
 rans,

rans, ita sæuè, & atrociter factitauit, vt non-
nulli versiculis quoq; & præsentia exprobra-
rent, & futura denuntiarent mala:

Asper, & immitis, breuiter, vis, omnia dicam?

Dispeream, si te mater amare potest.

Non es eques; quare? nõ sunt tibi millia centi:

Omnia si queras, & Rhodos exilium est.

Aurea mutasti Saturni sacula, Cæsar:

Incolumi nam te, ferrea semper erunt.

Fastidit vinum, quia iam sitit iste errorem:

Tam bibit hunc auidè, quàm bibit antè merum:

Adspice felicem sibi non tibi Romule Sullam:

Et Marium, si vis, adspice, sed reduce.

Nec non Antoni ciuilia bella mouentis,

Nec semel infectas adspice cæde manus.

Et dic, Roma perit: regnabit sanguine multo,

Ad regnum quisquis venit ab exilio.

Quæ primò quasi ab impatiētibus Romæ do-

mini, ac non tam ex animi sententia, quam

bile, & stomacho fingerentur volebat accipi.

Dicebātque identidem, *Oderint, dum probēt.*

Deinde vera planè, certaq; esse, ipse fecit fidè

In paucis diebus quàm Capreas attrigit, pi- s s

scatori, qui sibi secretum agenti grādem mul-

lū inopinanter obtulerat, perfricari eodē pis-

cefatiè iussit: territus, quòd is à tergo insulæ

per aspera, & deuia erepsisset ad se. Gratulā-

tia autē inter pœnā, quòd nõ & locustā, quam

prægrandē ceperat, obtulisset, locusta quoq;
lacerari os imperavit. Militē prætorianū, ob
surreptum è viridario pavonē, capite punijt.
In quodam itinere leæica, qua vehebatur,
vepribus impedita, exploratorem viæ prima-
rum cohortium centurionem stratum humi
pœne ad necem verberavit.

- 59 Mox in omne genus crudelitatis erupit,
nunquam deficiente materia: cum primò ma-
tris, deinde nepotū, & nurus, postremò Seiani
familiares, atque etiam notos persequeretur.
Post cuius interitū vel seivissimus extitit: quo
maximè apparuit: non tam ipsum à Seiano
concitari solitum, quam Seianum quærenti
occasiones subministrasse. Et si commētario,
quem de vita sua summatim, breviterque cō-
povit, ausus est scribere, *Seianum se punisse,*
quòd comperisset furere aduersus Germanici li-
beros filij sui: quorum ipse alterum suspecto
iam, alterum oppresso demum Seiano inte-
remit. Sigillatim crudeliter facta eius exequi
longum est: generatim velut exemplaria læ-
vitæ enumerare sat erit. Nullus à pœna ho-
minum cessavit dies: ne religiosus quidem ac
facer. Animaduersum in quosdā ineunte an-
no nouo: accusati, damnatique multi cum li-
beris, atque etiam vxoribus suis. Interdictum,
ne capite damnatos propinqui lugerent: de-

creta accusatoribus præcipua præmia, nonnunquam & testibus. Nemini delatorum fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptum, etiã paucorum, simpliciumque verborum. Obiectum est poetæ, quod in tragœdia Agamemnonem probris læcessisset obiectum & historico, quod *Brutum, Cassiumque ultimos Romanorum* dixisset: animaduersum est statim in auctores, scriptaque abolita, quãuis probarentur aliquot ante annos, etiã AVgusto audiente, recitata. Quibusdam custodię traditis non modò studendi solatium ademptum, sed etiam sermonis, & colloquij vsus. Citati ad causam dicendam, partim sedomi vulnerauerunt, certi damnationis, & ad vexationem, ignominiamque vitandam: partim in media curia venenum hauserunt, & tamen colligatis vulneribus, ac semianimes, palpitantesque in carcerem rapti. Nemo punitorum non & in Gemonias abiectus vnicòque tractus. Viginti vno die abiecti, tractique sunt, inter eos pueri, & foeminae. Immatuæ puellæ, quia more tradito nefas esset virgines strangulari, vitiate priùs à carnifice, dein strangulata. Mori volētibus vis adhibita viuendi. Nam mortem adeò leue supplicium putabat, ut cum audisset, vnum è reis, Carnulium nomine, anticipasse eam, exclamauerit,

Carnulius me evasit. Et in recognoscendis custodia-
 stodijs, precanti cuidam poenæ maturitatem
 respondit, *Nondum tecum ingratiâ redij.* An-
 nalibus suis vii consularis intervit, frequenti
 quodam convivio, cur & ipse assuerit, inter-
 rogatum, cum subito, & clarè à quodam na-
 no adstante mentæ inter copreas, cur Pao-
 nius, maiestatis reus, tamdiu viveret: statim
 quidem petulantiam linguæ obiurgasse, ceterum
 post paucos dies scripsisse senatui, ut de
 60 poena Paconij quàm primùm statueret. Au-
 xit, intenditque sevitiam exacerbatus iudicio
 de morte filij sui Drusi: quem, cum morbo, &
 intemperantiâ perijsse existimaret, ut tandè
 veneno interemptum fraude Luillæ vxoris,
 atque Seiani cognovit, neque tormentis, ne-
 que supplicio cuiusquam pepercit: soli huic
 cognitioni adeò per totos dies deditus, & in-
 tentus, ut Rhodiensem hospitem, quem famili-
 liaribus litteris Romam evocarat, advenisse
 sibi nuntiatum, torqueri sine mora iusserit,
 quasi aliquis ex necessarijs quæstioni adesset:
 deinde, errore detecto, & occidi, ne divulga-
 ret iniuriam. Carnificinque eius ostenditur lo-
 cus Capreis: vnde damnatos post longa, &
 exquisita tormenta, præcipitari coram se in
 mare iubebat: excipiente classiariorum manu,
 & contis, atque remis elidente cadavera: ne

cui residui spiritus quicquam inesset. Excogitauerat autem inter genera cruciatus, etiam vt larga meri portione per fallaciã oneratos, repente veretris deligatis, fideularum simul, vrinæque tormento distenderet. Quòd, nisi eum & mors præuenisset, & Thrasyllus consultò, vt aiunt, differre quædam, spe longioris vitæ compulisset: plures aliquanto necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus parturus creditur: cum & Caium suspectum haberet, & Tiberium, vt ex adulterio conceptum, aspernaretur. Nec abhorret à verò: namque identidem *Felicem Priamum* vocabat, quòd 61
superstes omnium suorum extitisset. Quàm verò inter hæc non modò inuisus, ac detestabilis, sed prætrepidus quoque, atque etiam contumeliosobnoxius vixerit, multa indicia sunt. Haruspices secretò, ac sinè testibus consuli, vetuit. Vicina verò vrbi oracula etiam disjungere conatus est: sed maiestate Prænestinatum sortium territus, destitit: cum obsignatas, deuectasque Romam non reperisset in arca, nisi relatas rursus ad templum. Vnum, & alterum consulares, oblatiis provincijs, non ausus à se dimittere, vsque adeò detinuit, donec successores post aliquot annos præsentibus daret: quum interim, manente officij titulo, etiam delegaret plurima: assiduè que illi

62 per legatos, & adiutores suos exequenda curarent. Nurum, ac nepotes nunquam aliter post damnationem, quàm catenatos, obstruque lectica, loco mouit, prohibitis per militē obuijs, ac viatoribus respicere vsquam, vel
 63 consistere. Seianum res nouas molientem, quanuis iam, & natalem eius publicè celebrari, & imagines aureas coli passim videret: vix tandem, & astu magis, ac dolo, quàm principali auctoritate, subuertit. Nam primò, vt à se per speciem honoris dimitteret, collegam sibi assumpsit in quinto consulatu, quem longo interuallo abiens ob id ipsum susceperat. Deinde spe affinitatis, ac tribunitiæ potestatis deceptum, inopinã rem criminatus est pudenda, miserãdãque oratione: cùm inter alia P. C. precaretur, *mitterent alterum è consuli- bus, qui senem se, & solum in conspectum eorum cum aliquo militari presidio perduceret.* Sic quoque diffidens, tumultumque metuens, Drusum nepotem, quem vinculis adhuc Romæ continebat, solui, si res posceret, ducemque constitui præceperat. Aptatis etiã nauibus, ad quascũque legiones meditabatur fugam, speculabundus ex altissima rupe identidem signa, quæ, ne nuntij morarentur, tolli procul, vt quidque foret factum, mandaue-
 rat. Verùm & oppressa coniuratione Seiani, nihilò

nihilò securior, aut constantior, per nouem proximos menses non egressus est villa, quæ vocatur Iouis. Vrebant in super anxiam mentem varia vndique conuitia, nullo non damnatorum omne probri genus coram, vel per libellos in orchestra positos, ingerente. Quibus quidem diuersissimè afficiebatur: modò, vt præ pudore ignota, & celata cuncta cupe-
 ret, nonnunquam eadem cõtemneret, & proferret vltro, atque vulgaret. Quin & Artabani Parthorum regis laceratus est litteris, par-
 ricia, & cædes, & ignauiam, & luxuriam obijcientis, moventisque, vt voluntaria morte, maximo, iustissimòque ciuium odio quã-
 primùm satisfaceret. Postremò semetipse per-
 tæsus talis epistolæ principio, tantum non summam malorum suorũ professus est. *Quid scribam vobis, Patres conscripti, aut quomodo scribam, aut quid omnino non scribam hoc tem-
 pore? Dij me. Deaque peius perdant, quam quotidie perire sentio, si scio.* Existimant quidam, præcisse hæc eum peritia futurorum: ac multò antè, quanta se quandoque acerbitas, & infamia maneret, prospexisse. Ideòque, vt imperium inierit, & PATRIS PATRIÆ appellatione, & ne in acta sua iuraretur obstinacissimè recusasse: ne mox maiore dedecore impar tantis honoribus inueniretur. Quod

sanè, & ex oratione eius, quam de vtrâque re habuit, colligi potest: vel, cum ait, *Similem se semper sui futurum: nec unquam mutaturum mores suos, quoadiu mentis sanæ fuisset, sed, exempli causa, cauendum, ne se senatus in acta cuiusquam obligaret, qui aliquo casu mutari posset.* Et rursus: *Si quando autem, inquit, de moribus meis, deuotoque vobis animo dubitaueritis: quod priûs quàm eueniat, opto, vt me supremus dies huic mutata vestra de me opinioni eripiat: nihil honoris adijciet mihi*

66

PATRIS appellatio: vobis autem improbrabit, aut temeritatem delati mihi eius cognominis, aut inconstantiam contrarij de me iudicij. **CORPORE** fuit amplò, atque robùsto: statura, quæ iustam excederet. Latus ab humeris, & pectore: cæteris quoque membris vsque ad imos pedes æqualis, & congruens: sinistra manu agiliore, ac validiore: articulis ita firmis, vt recens, & integrum malum digito terebraret: caput pueri, vel etiam adolescentis, talitro videretur. Colore erat candido, capillo pone occipitium submissiore, vt ceruicem etiam obtegeret, quod gentile in illo videbatur: Facie honesta: in qua tamen crebri, & subtiles tumores cum prægrandibus oculis: & qui, quod mirû esset, noctu etiam, & in tenebris viderent,

sed

sed ad breue : & cùm primū à somno patuissent, demum rursus hebescebant. Incedebat ceruice rigida, & obstipa: adducto fere vultu, plerūque tacitus: nullo, aut rarissimo, etiā cū proximis, sermone, eoque tardissimo: nec sine molli quadam digitorum gesticulatione. Quę omnia ingrata, atque arrogantia plena, & animaduertit AVgustus in eo, & excusare tentauit sæpe apud senatum, ac populum, professus, *Natura vitia esse, non animi.* Valetudine prosperrima vsus est, tempore quidem principatus pœne toto propè illata: quamuis à trigésimo ætatis anno arbitratu eam suo rexerit, sine adiumento, consiliove medicorum. CIRCA DEOS, ac re-⁶⁷

ligiones negligentior: quippè addictus mathematicæ: persuasionisque plenus, cuncta fato agi. Tonitrua tamen præter modū expauescebat: & turbatiore cœlo nunquam nõ coronam lauream capite gestauit, quòd fulmine afflari negetur id genus frondis. A R-⁶⁸

TES liberales vtriusque generis studiosissimè coluit. In oratione Latinā secutus est Coruinum Messallam: quem senem adulescens obseruauerat. Sed affectatione, & morositate nimia obscurabat stylum: vt aliquanto ex tēpore, quā à cura præstantior haberetur. Cōposuit & carmē lyricū, cuius est

titulus, *Conquestio de L. Caesaris morte*. Fecit & Græca poemata, imitatus EVphorionem, & Rhianum, & Parthenium: quibus poetis admodum delectatus, scripta eorum, & imagines, publicis bibliothecis inter veteres, & præcipuos auctores dedicavit: & ob hoc plerique eruditorum certatim ad eum multa de his ediderunt. Maximè tamen curavit notitiam historiæ fabularis, vsque ad ineptias atque derisum. Nam & grammaticos, quod genus hominum præcipuè, vt diximus, appetebat, eiusmodi ferè questionibus experiebatur: *Quæ mater Hecubæ? Quod Achilli nomen inter virgines fuisset? Quid Sirenes cantare sint solitæ?* Et quo primû die, post excessum AVgusti, curiam intrauit: quasi pietati simul, ac religioni satisfacturus. Minois exemplo, thure quidem, ac vino, verùm sine tibicine, supplicavit: vt ille olim in morte filij.

- 69 Sermone Græco, quanquam aliàs promptus, & facilis, non tamen vsquequaque vsus est. Abstinentque maximè in senatu: adeò quidem, vt *Monopolium* nominaturus, prius veniam postularit, quòd sibi verbo peregrino vtendum esset: atque etiam in quodam decreto patrum, cum emblemata recitaretur, cõmutandam censuerit vocem, & pro peregrina nostratem requirendam, aut, si non reperiretur,

riretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem quoque Græcè testimonium interrogatum, nisi Latine, respondere vetuit. Bis omnino toto secessus tempore, Romam redire conatus, semel triremi vsque ad proximos. Naumachie hortos subuectus est. disposita statione per ripas Tiberis, quæ obuiam prodeuntes submoueret. Iterum Appià vsque ad septimum lapidem, sed prospectis modò, nec aditis vrbs manibus, redijt. Primò incertū qua de causa, postea ostento territus. Erat ei in oblectamentis serpens draco, quem ex consuetudine manusua cibaturus, cū consumptum à formicis inuenisset, monitus est, vt vim multitudinis caueret. Redjens ergo propere Campaniam Asturæ in languorem incidit. Quo paulū leuatus, Circeios pertendit. Ac, ne quā suspicionem infirmitatis daret, castrensibus ludis non interfuit solū, sed etiam missum in harenā aprum iaculis desuper petijt, statimque, latere conuulso, & vt exæstuarat, afflatus aura, in grauiorem recidit morbum. Sustentaui tamen aliquandiu, quanuis Misenum vsque deuectus, nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ne conuiuia quidem, ac ceteras voluptates, partim intemperantia, partim dissimulatione. Nam Charielem

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

medicum, quod com meatu abfuturus è con-
 uiuiuo egrediens, manum sibi osculandi causâ
 apprehendisset, existimans tentatas ab eo
 venas sibi, remanere, ac recumbere, hortatus
 est, cœnamque protraxit. Nec abstinuit con-
 fectudine, quum tunc quoque instans in me-
 dio triclinio, adstante lictore, singulos vale-
 re dicentes appellaret. Interim, cum in actis
 senatus legisset, dimissos, ac ne auditos qui-
 dem quosdam reos, de quibus strictim, & ni-
 hil aliud quàm nominatos ab indice scripse-
 rat: pro contempto se habitum fremens, re-
 petere Capreas quoquo modo destinavit,
 non temere quicquam, nisi ex tuto ausurus.
 Sed, & tempestatibus, & ingrauescente vi
 morbi retentus, paulò post obiit in villa Lu-
 culliana, octauo, & septuagesimo ætatis an-
 no, tertio & vigesimo imperij, decimo septi-
 mo Kalend. Aprilis, Cn. Acerronio Procu-
 lo, C. Pontio Nigro COSS. Sunt qui putet,
 venenum ei à Caio datum lentum, atque ta-
 bificum Alij, in remissione fortuite febris ci-
 bum desideranti negatum: nonnulli, pulvi-
 num iniectum, cum extractum sibi deficienti
 anulum mox resipiscens requisisset. Seneca
 eum scribit, *Intellecta deficiente, exemptum
 anulum, quasi alicui traditurum parumper te-
 nuisse: dein rursus aptasse digito, & compressa
 fini.*

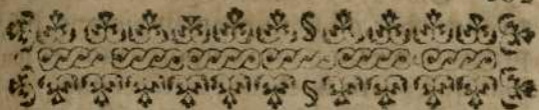

sinistra manu iacuisse diu immobilem: subito
vocatis ministris, ac nemine respondente, con-
surrexisset, nec procul à lectulo, deficientibus vi-
ribus, concidisset. Supremo natali suo Apol- 72
 linem Temenitem, & amplitudinis, & artis
 eximæ aduectum Syraculis, vt in biblio-
 theca noui templi poneretur, viderat per
 quietem affirmantem sibi, *Non posse se ab ip-*
so dedicari. Et antepaucos, quàm obiret, dies,
 turtis Phari terræ motu Capreis concidit.
 Ac Misenti cinis è fauilla, & carbonibus ad
 calefaciendum trichnium illatus, extinctus,
 & iam diu frigidus exarsit repēte prima ves-
 pera, atque in multam noctem pertinaciter
 luxit. Morte eius ita lætatus est populus, vt
 ad primum nuntium discurrentes, pars *Tibe-*
rium in Tiberim clamitarent: pars *Terrā ma-*
trem, deosque Manes orarent, ne mortuo se-
 dem ullam, nisi inter impios darent: alij vn-
 cum, & Gemonias cadaveri minarentur,
 exacerbatī se per memoriam pristinae crude-
 litatis etiam recenti atrocitate. Nam, cū
 senatusconsulto cautum esset, vt pœna dam-
 natorum in decimum semper diem differ-
 retur, forte accidit, vt quorundam sup-
 plicij dies is esset, quo nuntiatum de Tibe-
 rio erat. Hos implorantes hominum fidem,
 quia absente adhuc Cajo, nemo extabat,
 qui

qui adiri, interpellarique posset, custodes, ne quid aduersus constitutum facerent, strangulauerunt, abieceruntque in Gemonias. Creuit igitur inuidia: quasi, etiam post mortem tyranni, scuitia permanente. Corpus vt moueri à Miseno cœpit, conclamantibus plerisque. *Atellam potius deferendum, & in Amphitheatro semustulandum.* Romam per milites deportatum est, crematumque publico funere.

- 73 Testamentum duplex ante biennium fecerat: alterum sua, alterum liberti manu, sed eodem exemplo, obsignauerantque etiam humillimorum signis. Eo testamento hæredes æquis partibus reliquit, Caium ex Germanico, & Tiberium ex Druso, nepotes: substituitque inuicem. Dedit & legata plerisque: inter quos virginibus Vestalibus, ac militibus vniuersis, plebique Romanæ viritim, atque etiam separatim vicorum magistris.

* *
* *

C. SVETONII TRAN-
 QVILLI DE XII. CÆSARIBVS
 LIBER III.

G. CAESAR CALIGVLA.

GERMANICVS C. Cæsaris pa-
 ter, Drusi, & minoris Antoniaæ fi-
 lius, à Tiberio patruo adoptatus,
 quæsturam quinquennio, antè
 quàm per leges liceret, & post eam, consula-
 tum statim gessit. Missusque ad exercitum
 in Germaniam, excessu AVgusti nuntiato,
 legiones vniuersas imperatorem Tiberium
 pertinacissimè recusantes, & sibi summam
 Reip. deferentes incertum, constantia, an pie-
 tate maiore, compescuit: atque, hoste mox
 deuictò, triumphauit. Consul deinde iterum
 creatus, ac prius quàm honorem iniret ad cõ-
 ponendum Orientis statû expulsus, cum Ar-
 meniaæ regem deuicisset, Cappadociã in pro-
 uinciaæ formam redegisset, annû ætatis agens
 quartum, & trigessimum, diutino morbo An-
 tiochia

C.SVET. TRANQ. LIB. IIII.

tiochia obiit, nō sine veneni suspicione. Nā,
 præter liuores, qui toto corpore erant, & spu-
 mas, quæ per os fluebant, cremati quoq; cor-
 inter ossa incorruptum repertum est: cuius ea
 natura existimatur, vt tinctum veneno igne
 confici nequeat: Obiit autē, vt opinio fuit,
 fraude Tiberij, ministerio, & opera C. Piso-
 nis. Qui sub idem tēpus Syriæ præpositus nec
 dissimulans, offendendū sibi, aut patrem, aut
 filium, quasi planè ita necesse esset, etiā egrū
 Germanicum grauisimis verborum, ac rerū
 acerbitatibus, nullo adhibito modo, affecit:
 propter quæ, vt Romam redijt, pœne discer-
 ptus à populo, à senatu capitis damnatus est.
 Omnes Germanico corporis, animique vir-
 tutes, & quantas nemini cuiquā, contigisse
 satis constat, formam, & fortitudinem egre-
 giā: ingenium in vtroque eloquentiæ, doctri-
 neque genere præcellens, benevolentiam sin-
 gularem: conciliandæque hominum gratiæ,
 ac promerendi amoris mirum, & efficax stu-
 dium. Formæ minus congruebat gracilitas
 crurum, sed ea quoque paulatim repleta assi-
 dua equi veltatione post cibum. Hostem
 cominus sæpe percussit. Orauit causas etiam
 triumphales: atque inter cetera studiorum
 monumenta reliquit & comœdias Græcas.
 Domi, forisq; ciuilibus: libera, ac fœderata
 oppida

oppida sine liētoribus adibat. Sicubi clarorū virorum sepulchra cognosceret, inferias Manibus dabat. Cæsarū clade Variana veteres, ac dispersas reliquias vno tumulo humaturus, colligere sua manu, & comportare prius aggressus est. Obtrectatoribus etiā qualescumque, & quantacunque de causa nactus esset, lenis adeo, & innoxius, vt Pisoni decreta rescindentem, clientelas diu vexanti, non prius succensere in animum induxerit, quàm beneficijs quoque, & deuotionibus impugnari se, comperisset: ac, ne tunc quidem vltra progressus, quàm, vt, & amicitiam ei more maiorum renuntiaret, mandarētque domesticis vltionem, si quid sibi accideret.

QV A R V M virtutum fructum vberimum tulit, sic probatus, & dilectus à suis, vt AVgustus (omitto enim necessitudines reliquas) diu cunctatus, an sibi successorem destinaret, adoptandum Tiberio dederit. Sic vulgo fauorabilis, vt plurimi tradunt, quoties aliquò adueniret, vel sicundè discederet, præ turba occurrentium, sequentiūque nonnumquam cum discrimen vitæ adisse: è Germania verò, post compressam seditionem, reuertenti, prætorianas cohortes vniuersas prædisse obuiam,

uiam, quamuis pronuntiatum esset, ut duæ
 tantummodò exirent populi autem Romani
 sexum, ætatem, ordinem omnē vique ad vi-
 cesimum lapidem effudisse se. TAMEN lon-
 gè maiora, & firmiora de eo iudicia in mor-
 te, ac post mortem extitere. Quo defunctus
 est die, lapidata sunt templa, subuersa Deum
 aræ, Lares à quibusdam familiares in publi-
 cum abiecti, partus cōiugum expositi. Quin,
 & Barbaros ferunt, quibus intestinum, qui-
 busque aduersus nos bellū esset, velut in do-
 mestico, communique mœrore consensisse ad
 inducias. Regulos quosdam barbam posuisse,
 & vxorum capita rasisse; ad indicium maxi-
 mi luctus Regum etiam regem, & exercita-
 tione venandi, & conuictu megistanum ab-
 stinuisse, quod apud Parthos iustitij instar
 est. ROMAË equidem, cum ad primam fa-
 mam valetudinis attonita, & mœsta ciuitas
 sequentes nuntios opperiretur, & repente iā
 veiperi incertis auctoribus conualuisse tandē
 percrebuisse: passim cum luminibus, & victi-
 mis in Capitolium concursum est, ac pœne
 reuulsiæ templi fores, ne quid gestientes vota
 reddere moraretur. Expergefactus è somno
 Tiberius est gratulātium vocibus, atque vn-
 dique concinentium, *Salua Roma, Salua pa-
 tria, Saluus est Germanicus*. Sed, vt demum fa-

to functum palam factum est, nō solatijs vllis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: duravitque etiam per festos Decembris mensis dies. Auxit gloriam, desideriumque defuncti etiam atrocitas insequentium temporum: cunctis, nec temere, opinantibus, reverētia eius, ac metu repressam Tiberij saevitiam, quæ mox eruperit. **HABVIT** in matrimonio Agrippinam, M. Agrippæ, & Iuliæ filiam, & ex ea novem liberos tulit: quorum duo infantes adhuc rapti vnus iam puerascēs, insigni festiuitate, cuius effigiem habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris Liuia dedicavit **AV**gustus in cubiculo suo positam, quotiescunque introirēt, exosculabatur. Cæteri superstites patri fuerunt. Tres sexus fœminini, Agrippina, Drusilla, Liuilla, cōtinuo triennio natæ: totidem mares, Nero, & Drusus, & C. Cæsar. Neronem, & Drusum senatus, Tiberio criminante, hostes iudicavit. C. Cæsar natus est pridie Kal. Septembres, patre suo, & C. Fonteio Capitone **COSS.** Vbi natus sit, incertum diuersitas tradentium facit. Cn. Lentulus Getulicus, Tiburi genitum, scribit. Plinius Secūndus, in Treueris vico Ambiatino supra Confluentes: addit etiam pro argumento, *aras ibi ostendi inscriptas*, **OB**
AGRIPPINAE PVERPERIVM. Verficuli,

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

ficuli, imperante mox eo, diuulgati apud hybernas legiones procreatum indicant:

In castris natus, patrijs nutritus in armis,

Iam designati principis omen erat.

Ego in actis Antij inuenio editum. Getulicū refellit Plinius, quasi mentitum per adulationem, vt ad laudes iuuenis, gloriosi que principis aliquid etiam ex vrbe Herculi sacra sumeret: ab usumque audētius mendacio, quod ante annum fere natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus & ipse C. Cesar: de cuius amabili pueritia, immaturòque obitu suprà diximus. Plinium arguit ratio temporum. Nam, qui res AVgusti memoria mandarunt, Germanicum exacto consulatu in Galliam missum, consentiunt, iā nato Caio. Nec Plinij opinionem inscriptio aræ quicquam adiuuerit, cūm Agrippina bis in ea regione filias enixa sit: & qualiscunque partus, sine vllò sexus discrimine, *puerperium* vocetur: quod antiqui etiam puellas *pueras*, sicut & pueros *puellos* dictitarent. Extat & AVgusti epistola ante paucos, quam obiret, menses, ad Agrippinam neptē ita scripta de Caio hoc (neque enim quisquam iam alius infans nomine pari tunc supererat) *Puerum Caium* XV. Kalend. Iunij, si Dij volent, vt ducerent *Talarus, & Afellius, heri cum his constitui.*

Mitto præterea cum eo ex servis meis medicum,
 quem scripsi Germanico, si vellet, ut retineret.
 Valebis mea Agrippina, & dabis opera, ut va-
 lens peruenias ad Germanicum tuum. Abundè
 arbitror apparere, non potuisse ibi nasci Ca-
 ium, quò propè bimulus demum perductus
 ab urbe sit. Versiculorum quoque fidem hæc
 eleuant: & eò facilius, quòd hi sine auctore
 sint. Sequenda igitur est, quæ sola Actorum
 restat, & publici instrumenti auctoritas: præ-
 sertim, cum Caius Antium, omnibus semper
 locis atque secessibus prælatum, non aliter,
 quam natale solum dilexerit: tradaturque
 etiam, sedem, ac domicilium Imperij tædio
 urbis transferre eò destinasse. Caligulae co-
 gnomen castrensi ioco traxit, quia manipu-
 lario habitu inter milites educabatur. Apud
 quos quantum præterea per hanc nutrimen-
 torum consuetudinè amore, & gratia value-
 rit, maxime cognitum est: cum post excessum
 AVgusti tumultuantes, & in furorem usque
 præcipientes, solus haud dubiè conspectu suo
 flexit. Non enim priùs destiterunt, quàm able-
 gari eum ob seditionis periculum, & in pro-
 ximam ciuitatem demandari, animaduertis-
 sent. Tunc demum ad pœnitentiam versi,
 represso, ac retento vehiculo, inuidiam, quæ
 sibi fieret deprecata sunt. Comitatus est pa-
 trem,

frem, & in Syriaca expeditione. Vnde reuer-
sus primùm in matris, deinde ea relegata, in
Liviæ AVgustæ proaviæ suæ contubernio
mansit: quam defunctam prætextatus etiam,
rum pro Rostris laudavit. Transiitque ad
Antoniam auiam, & inde vicesimo ætatis
anno accitus Capreas à Tiberio, vno, atque
eodem die togam sumpsit, barbâque po-
suit: sine vlllo honore, qualis contigerat tiro-
cinio fratrum eius. His omnibus insidijs ten-
tatus elicientium, cogentiùmque se ad que-
relas, nullam vnquam occasionē dedit: per-
inde oblitterato suorum casu, ac si nihil cui-
quam accidisset: quæ verò ipse pateretur, in-
credibili dissimulatione transmittens. Tan-
tique in auum, & qui iuxta erant, obsequij:
vt non immerito sit dictum: *Nec seruum me-
liorem vllum, nec deteriorem dominum fuisse.*

¶ Naturam tamen sæuam, atque probrosam,
nec tunc quidem inhibere poterat: quin &
animaduersionibus, pœnisque ad supplicium
datorum cupidissimè interesset: & gancas,
atque adulteria, capillamento celatus, & ve-
ste longa noctibus obiret: ac scenicas saltan-
di, canendique artes studiosissimè appete-
ret: facilè id sanè Tiberio patiente, si per has
mansueferi posset ferū eius ingenium. Quod
sagacissimus senex ita prorsus perspexerat,

ut aliquoties predicaret; *Exitio suo, omniumque Caium vivere: & se natricem* (serpentis id genus) *populo R. Phaentontem orbi terrarum educare.* Non ita multo post luniam Claudiam M. Silani nobilissimi viri filiam duxit uxorem. Deinde augur in locum fratris sui Drusi destinatus, prius quam inauguraretur, ad Pontificatum traductus est: insigni testimonio pietatis, atque indolis: cum deserta, desolataque reliquis subsidijs aula, Seiano verò tunc suspecto, mox & oppresso, ad spem successionis paulatim admoueretur. Quam, quò magis confirmaret, amissa Lunia ex partu, Enniam Næviam Macronis uxorem, qui tum prætorianis cohortibus præerat, sollicitavit ad stuprum, pollicitus & matrimoniū suum, si potitus Imperio fuisset: deque ea re, & iureiurando, & chirographo cavit. Per hanc insinuatus Macroni, veneno Tiberium aggressus est, ut quidam opinantur: spirantique adhuc detrahi anulum: & quoniam suspicionem retinentis dabat, pulvinum iussit iniici: atque etiam fauces manu sua oppressit: liberto, qui ob atrocitatem facinoris exclamauerat, confestim in crucem acto. Nec abhorret à veritate: quum sint quidam auctores, ipsum postea, & si non de perfecto, at certè de cogitato quòdā particidio

professum. Gloriatum enim esse assidue, in commemoranda sua pietate, *ad ultionem necem matris, & fratrum, introisse se cum pugione cubiculum Tiberij dormientis: & misericordia correptum, abiecto ferro, recessisse: nec illum, quanquam sensisset, aut inquirere quic-*

13 *quam, aut exequi ausum.* Sic imperium adeptus, populum Rom. vel, vt ita dicam, hominum genus, voti compotem fecit, exoptatissimus princeps maximæ parti prouincialium, ac militum, quod infantem plerique cognouerant: sed & vniuersæ plebi vrbanae ob memoriam Germanici patris, miserationemque propè afflictæ domus. Itaque, vt à Miseno mouit, quanuis lugentis habitu, & funus Tiberij, prosequens: tamen inter altaria, & victimas, ardentesque tedas, densissimo, & letissimò obuorum agmine incelsit, super facta nomina, *fidus, & pullum, & puppi, & alium* appellantium.

14 Ingressòque urbem, statim consensu senatus, & irrupentis in Curiam turbæ, irrita Tiberij voluntate, qui testamento alterum nepotem suum prætextatum adhuc cohæredem ei dederat, ius, arbitriumque omnium rerum illi permissum est: tanta publica lætitia, vt tribus proximis mensibus, ac, ne totum quidem, supra centum sexaginta millia vic-

marum cæsa tradantur. Cum deinde paucos post dies in proximas Capaniæ insulas traiecit, vota pro reditu suscepta sunt: ne minimam quidem occasum quocumque omittente in testificanda sollicitudine, & cura de incolumitate eius. Ut verò in aduersam valentudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa Palatium, non defuerunt, qui depugnatos se armis pro salute ægri, quique capita sua, titulo proposito, vouerent. Accessit ad immensum ciuium amorem notabilis etiam externorum fauor. Nanque Artabanus Parthorum rex, odium semper, contemptumque Tiberij præse ferens, amicitiam eius vitro petijt: venitque ad colloquium legati consularis: & transgressus Euphratem, aquilas, & signa Romana, Cæsariumque imagines adorauit. Incendebat & ipse studia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lachrymis pro concione laudato, funeratòque amplissimè, confestim Pandateriã, & Pontias, ad transferendo matris, fratrisque cineres festinauit, tempestate turbida, quò magis pietas emereret: adiitque venerabundus, ac per semet in urnas condidit. Nec minore scena Ostiã, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romã Tiberi subiectos, per splendidissimum quemque equestris ordinis,

C SVET. TRANQ. LIB. III.

dinis, medio, ac frequenti die, duobus ferculis Mausoleo intulit. Inferiasque his annua religione publicè instituit; & eò amplius matri Circenies, carpentumque, quo in pompa traduceretur. At in memoriam patris, Septembrem mentem *Germanicum* appellauit. Post hæc, Antoniaæ auia quicquid vnquam Liuia AVgusta honorum cepisset. vno lenatufconsulto congelsit. Patrum Claudium equitem Rom. ad id tempus collegam sibi in consulatu assumpsit. Fratrem Tiberium die virilis togæ adoptauit, appellauitque *prinetipem iuuentutis*, De sororibus auctor fuit, vt omnibus sacramentis adijceretur, **NEQVE ME, LIBEROSQVE MEOS CHARIORES HABEO, QVAM CAIVM, ET SORORES EIVS.** Item relationibus consulum: **QVOD BONVM, FELIXQVE SIT C. CAESARI, SORORIBVSQVE EIVS.** Pari popularitate damnatos, relegatòsque restituit: criminumque, si qua residua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit. Commentarios ad matris, fratrumque suorum causas pertinentes, ne cui postmodum delatori, aut testi maneret vllus metus, conuectos in forum, & antè clarè obtestatus es deos, neque legisse, neque

que attigisse quicquam, concremauit. Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens. *Nihil sibi admissum, cur cuiquam inuisus esset*: negauitque, se delatoribus aures habere. Spintrias monstruosarum libidinum 16 ægrè, ne profundo mergeret, exoratus, vrbe submouit. Titij Labieni, Cordi Cremutij, Cassij Seueri scripta senatusconsultis abolita, requiri, & esse in manibus, lectitarique, permisit: quando maximè sua intellesset, vt facta quæque posteris tradantur. Rationes imperij ab AVgusto, proponi solitas, sed à Tiberio intermissas, publicauit Magistratibus liberam iurisdictionem, & sine sui appellatione concessit. Equites Romanos seuerè, curiosèque, nec sine moderatione recognouit: palam adempto equo, quibus, aut probri aliquid, aut ignominia inesset: eorum, qui minore culpa tenerentur, nominibus modo in recitatione præteritis. Vt leuior labor iudicantibus foret, ad quatuor priores quintam decuriam addidit. Tentauit & committiorum more reuocato, suffragia populo reddere. Legata ex testamento Tiberij, quamquam abolita, sed & Iuliae AVgustæ, quod Tiberius suppresserat, cum fide, ac sine calumnia representata persoluit.

Centesimam auctionum Italiae renūsit. Multis incendiorum damna suppleuit. ac ū quibus regna restituit, adiecit & fructum omnē vectigaliorum, & reddituum medijs temporis, vt Antiocho Comageno HS. millies confiscatum. Quoque magis nullius non bene exempli fautor videretur, mulierem libertinae octoginta donauit, quod ex cruciata grauissimis tormētis de scelere patroni teticiuisset, quas ob res inter reliquos honores decretus est ei clypeus aureus: quem quotannis certo die collegia sacerdotum in Capitolium ferrent, senatu prosequente: nobilibusque pueris, ac puellis. carmine modulato, laudes virtutum eius canentibus. Decretum autem, vt dies, quo cepisset imperium, *Palilia* vocaretur, velut argumentum rursus conditae urbis.

17 **CONSULATUS** quatuor gessit: primum ex Kal. Iulij per duos menses: secundum ex Kalend. Ianuarijs per triginta dies: tertium vsque in Idus Ianuarij: quartū vsque in VII Idus easdem. Ex omnibus duos nouissimos coniunxit. Tertium autem Lugduni inijt solus non, vt quidam opinantur, superbia, negligentiaue, sed quod defunctum sub Kalendarum diem collegam rescisse absens non potuerat. Congiariū populo bis dedit trecentos HS. toties abundantissimum epulum senatus.

natui, equeſtrique ordini, etiam coniugibus,
 ac liberis vtrorūque. Poſteriore epulo, fo-
 renſia inſuper viris, pueris, ac fœminis faſcias
 purpuræ, ac conchylj diſtribuit. Et, vt lœti-
 tiam publicam in perpetuum quoque auge-
 ret, adiecit diem Saturnalibus, appellauitque
Iuuenalem. MVNERA gladiatoria partim 18
 in Amphitheatro Tauri, partim in Septis ali-
 quot edidit: quibus inſeruit cateruas Afro-
 rum, Campanorumque pugilum ex vtraque
 regione electiſſimorum. Neque ſpectaculis
 ipſe ſemper præſedit: ſed interdum, aut ma-
 giſtratibus, aut amicis præſidendi munus in-
 iurxit. Scenicōs ludos, & aſſiduè, & varij ge-
 neris, multifariam fecit: quondam etiam &
 nocturnos, accēſis tota vrbe luminibus Spar-
 ſit & miſſilia variarum rerum: & panaria cū
 opſonio viritim diuiſit. Qua epulatione equi-
 ti Rom. contra ſe hilarit̃s, auidiũsque veſcen-
 ti, partes ſuas miſit: ſed & ſenatori ob eandẽ
 cauſam codicillos, quibus prætorem eum ex-
 tra ordinem deſignabat. Edidit & Circen-
 ſes plurimos à mane vſque ad veſperam, in-
 teriecta modò Africanarum venatione, mo-
 dò Troiæ decurſione: quosdam autem præ-
 cipuos minio, & chryſocolla conſtrato Cir-
 co: nec vllis niſi ex ſenatorio ordine aurigan-
 tibus. Commisit & ſubitos, cūm è Gelotiana
 appa-

C. SVET. TRANQ. LIB. IIII.

apparatum Circi prospiciētem pauci ex pro-
 19 ximis manianis postulassent. Nouum præ-
 terea, atque inauditum genus spectaculi ex-
 cogitauit. Nam Baiarum medium interual-
 lum Puteolanas ad moles trium millium, &
 sexcentorum ferè passuum ponte coniunxit,
 contractis vndique onerarijs nauibus, & or-
 dine duplici ad ancoras collocatis superie-
 ctòque aggere terreno, ac directo in Appiæ
 viæ formam. Per hunc pontem vltro, citrò-
 que commeauit, biduo continenti. Primo die
 phalerato equo, insignisque quercica coro-
 na, & securi, & cætra, & gladio, aureaque
 chlamyde. Postridie quadrigario habitu,
 curriculòque bijugi famosorum equorū præ-
 se ferens Darium puerum ex Parthorum ob-
 sidibus, comitante pratorianorum agmine,
 & in effedis cohorte amicorum. Scio pleros-
 que existimasse, talem à Caio pontem exco-
 gitatum æmulatione Xerxis, qui non sine
 admiratione aliquantò angustiozem Helle-
 spontum contabulauerit. Alios, vti Germa-
 niam, & Britanniam, quibus imminebat,
 alicuius immensi operis fama territaret. Sed
 auum meum narrantem puer audiebam,
 causam operis ab interioribus anlicis prodi-
 tam, quòd Thrasylus mathematicus, anxio
 de successore Tiberio, & in verum nepo-
 tem

tem proniori, affirmasset, *Non magis Ca-
ium imperaturum, quam per Baianum sinum
equis discursurum.* Edidit & peregre spe-
ctacula: in Sicilia Syracusis aſtycos ludos, &²⁰
in Gallia Lugduni miscellos. Sed & cer-
tamen quoque Græcæ, Latinæque facun-
diæ. Quo certamine ferunt, victoribus præ-
mia victos contulisse, eorunden. & laudes
componere coactos. Eos autem, qui ma-
ximè displicuissent, scripta sua spongia,
linguave delere iussos, nisi ferulis obiurga-
ri, aut flumine proximo mergi maluissent.

O P E R A sub Tiberio semiperfecta, tem-²¹
plum AVgusti, theatrumque Pompeij ab-
soluit. Inchoavit autem aquæductum re-
gione Tiburi, & Amphitheatrum iuxta Se-
pta: quorum operum à successore eius Glau-
dio, alterum peractum, omisſum alterum
est. Syracusis collapsæ vetustate mœniâ, Deo-
rumque ædes reſectæ. Destinauerat & Sami
Polycratis regiam restituere, Miletî Didy-
meum peragere, in iugo Alpium urbem condere,
sed ante omnia Isthmum in Achaia perfodere.
Miseratq; iam ad demetiendum opus primipilarè.

H A C T E N V S quasi de principe,
reliqua, vt de monstro narranda sunt. Cõplu-²²
ribus cognominibus assumptis (nã & PIVS,
& CASTRORVM FILIVS, & PATER
EXER-

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

EXERCITIVVM, & OPTIM. MAX. CAESAR Vocabatur) cum audiret forte reges, qui officij causa in urbem aduenerant, concertantes apud se super coenam de nobilitate generis, exclamauit, *vnus sit dominus, vnus Rex*. Nec multum abfuit, quin stat in diadema sumeret; speciemque principatus in regni formam conuerteret. Verum admonitus, & principum & regum se excessisse fastigium, diuinam ex eo maiestatem asserere sibi coepit. Datòque negotio, vt simulacra numinum religione, & arte praecleara, inter quae Olympici Iouis, apportarentur è Græcia, quibus, capite dempto, suum imponeret, partem palatij ad Forum vsque promouit, atque de Castoris, & Pollucis in vestibulum transfigurata, consistens saepe inter fratres deos medium se adorandum aduentibus exhibebat & quidam cum LATIALEM IOVEM consalutauerunt. Templum etiam numini suo proprium, & Sacerdotes, & excogitatisimas hostias instituit. In templo simulacrum stabat aureum iconicum. Amiciebaturque quotidie veste, quali ipse vteretur. Magisteria sacerdotij ditissimus quisque, & ambitione & licitatione maxima vicibus comparabant. Hostiae erant phœnicopteri, pauones, tetraones, Numicidae, moleagrides, phasianæ.

quæ generatim per singulos dies immolarentur. Et noctibus quidem plenam, fulgentemque lunam inuitabat assiduè in amplexus, atque concubitus: interdum verò cum Capitolino Ioue secretò fabulabatur, modò insurrant, ac præbens inuicem aures, modò clariùs, nec sine iurgijs. Nam vox comminantis audita est,

In terram Danaorum transferam te.

donec exoratus, vt referebat, & in contubernium vltro inuitatus, super templum Diui AVgusti ponte transmissò, palatium, Capitoliumque coniunxit. Mox, quò propior esset, in area Capitolina nouæ domus fundamenta iecit. Agrippæ se nepotem, neque cre- 23
di, neque dici ob ignobilitatem eius volebat: succensebatque, si quid, vel oratione, vel carmine imaginibus eum Cæsarum infererent. Prædicabat autem, matrem suam ex incesto, quòd AVgustus cum Iulia filia commississet, procreatam. Ac non contentus hac AVgusti insectatione, Asiaticas, Siculasque victorias, vt funestas pop. Rom. & calamitosas, vetuit solemnibus ferijs celebrari. Liuiam AVgustam proauiam, *Vlysem stolatum* identidem appellans, etiam ignobilitatis quadam ad senatum epistola arguere ausu est, quasi materno auo decurione Fundano ortam: cum
publi,

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

publicis monumentis certum fit, AVsidium
 Lingonem Romæ honoribus functum, Auic
 Antonia secretum petenti denegavit, nisi,
 vt interueniret Macro præfectus. Ac per
 istiusmodi indignitates, & tædia, causa ex
 titit mortis: dato tamen, vt quidam putant,
 & veneno. Nec defunctæ vllum honorem
 habuit, prospexitque è triclinio ardentem
 rogam. Fratrem Liberium inopinantem, re
 pentè immisso tribuno militum, interemit.
 Silanum item socerum ad necem, secandâs
 que nouacula fauces, compulit: causatus in
 vtroque, quòd hic ingressum se turbatus ma
 re non esset secutus, ac spe occupandi vr
 bem, si quid sibi per tempestates accideret,
 remansisset: ille antidotum oboluisse, quasi
 ad præcauenda venena sua sumptum: cùm,
 & Silanus impatientiam nausæ vitasset, &
 molestiam nauigandi, & Tiberius propter
 assiduam, & ingrauescentem tussim medica
 mento vsus esset. Nam Claudium patrum
 non nisi in ludibrium reseruauit. C V M
 24 omnibus sororibus suis stupri consuetudi
 nem fecit: plenòque conuiuio singulas in
 fra se vicissim collocabat, vxore supra cu
 bante. Ex his Drusillam vitiasse virginem,
 prætextatus adhuc, creditur. Atque etiam
 in concubitu eius quondam deprehensus ab

auiã Antonia, apud quam simul educabantur. Mox Lucio Cæsio Longino consulari collocatam abduxit, & in modum iustæ vxoris propalam habuit. Hæredem quoque bonorum, atque Imperij æger instituit. Eadem defuncta, iustitium indixit: in quo risse, lauiffe, cœnasse cum parentibus, aut coniuge, liberisve, capitale fuit. Ac mœroris impatiens cum repente, noctûque profugisset ab vrbe, transcurrissetque Campaniam, Syracusas petijt: rursusque inde properè redijt, barba, capillòque promisso. Nec vnquam postea quantiscunque de rebus, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, nisi *per numen Drusillæ* deierauit. Reliquas sorores, nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit, vt quas sæpe exoletis suis prostrauerit. Quo faciliùs eas in causa AEmilij Lepidi condemnauit, quasi adulteras, & insidiarum aduersus se conscias. Nec solùm chirographa omnium requisita fraude, ac stupro diulgauit, sed & tres gladios in necem suam præparatos Marti vltori, addito elogio, consecrauit. MATRIMONIO. 25
 NIA contraxerit turpiùs, an dimiserit, aut tenuerit, non est facile discernere. Liuiam Orestillam C. Pisoni nubentem, cum ad officium & ipse venisset, ad se deduci imperauit intrà

intrâque paucos dies repudiâtâ biennio pôst
 relegauit: quòd repetisse vsam prioris mari-
 ti tempore medio videbatur. Alij tradunt,
 adhibitum cœnæ nuptiali, mandasse ad Pulo-
 nem, contrâ accumbentem. *Noli uxorem
 meam premere*: statimque è conuiuium abdu-
 xisse eam secum, & proximo die edixisse,
**MATRIMONIUM SIBI REPER-
 TUM EXEMPLO ROMVLI, ET AV-
 GVSTI.** Lolliam Paulinam, G. Mémio con-
 sulari, exercitus regenti, nuptam, facta men-
 tione auix eius, vt quondam pulcherrime,
 subitò ex prouincia euocauit, ac perductam
 à marito coniunxit sibi, breuique missam fe-
 cit, interdicto cuiusquam in perpetuum coi-
 tu. Cæsoniâ neque facie insigni, neque ata-
 te integra, matrèmque iam ex alio viro triu
 filiarum, sed luxuriæ, ac lasciuix perditæ, &
 ardentius, & constantius amauit: vt saepe
 chalmys, peltaque, & galea ornatam, &
 iuxta adequitantem, militibus ostenderit:
 amicis verò et annudam Quâ enixam vxor-
 rio nomine dignatus est vno, atque eodem
 die professus, & maritum se eius, & patrem
 infantis ex ea natæ. Infantem autem Iuliam
 Drusillam appellatam, per omnium dearum
 templa circumferens, Mineruæ gremio im-
 posuit, alendamque, & instituendam com-
 men-

mendauit. Nec villo firmitate indicio fui semi-
 nis esse credebat, quàm feritatis, quæ illi quo-
 que tanta iâ tunc erat, vt infestis digitis ora, 26
 & oculos simul ludentium infantium inces-
 seret. Leue, ac frigidum sit his addere, quo
 propinquos, amicosque pacto tractauerit.
 Ptolemæum regis Iuba filium conlobrinum
 suum (erat enim & is M. Antonij ex Selenæ
 filia nepos) & in primis ipsum Macronem,
 ipsam Enniâ, adiutores imperij: quibus om-
 nibus pro necessitudinis iure, proque meri-
 torum gratia cruetâ mors persoluta est. Ni-
 hilo reuerentior, leniôrve erga senatû: quos-
 dam summis honoribus functos, ad essedum
 sibi occurrere togatos per aliquot passuum
 millia, & cœnanti, modò ad pluteum, modò
 ad pedes stare succinctos linteo, passus est:
 alios cum clam interemisset, citare nihilò-
 minus, vt viuos perseueravit, paucos post
 dies voluntaria morte perijsse mentitus.
 COSS. oblitus de natali suo edicere, abroga-
 uit magistratum, fuitque per triduum sine
 summa potestate Resp. Quæ storem suum in
 coniuratione nominatum flagellauit, veste
 detracta, subiectaque militum pedibus, quò
 firmè verberaturi iussissent. Simili superbia,
 violentiâque cæteros tractauit ordines. In-
 quietatus fremitu gratuita in Circo loca de
 P. media

media nocte occupantium, omnes fustibus abegit. Elisique per eum tumultum viginti amplius equites Rom. totidem matronæ, super innumeram turbam cæteram. Scenicis ludis inter plebem, & equitem causam discordiarum serens decimas maturius dabat, ut equestria ab infimo quoque occuparentur. Gladiatorio munere, reductis interdum flagrantissimo Sole velis, emitti quemquam vetabat: remotòque ordinario apparatu, rabidis feris vilissimos senio confectos gladiatores quoque pegmares, patres familiarum notos, sed insignes debilitate aliqua corporis subijciebat. Ac nonnunquã, horreis præclusis, populo famem indixit.

27 SÆVITIAM ingenij per hæc maxime ostendit. Cum ad saginam ferarum muneri præparatarum carius pecudes compararentur, ex noxijs laniandos adnotavit, & custodiarum seriem recognoscens, nullius inspecto elogio stans tantummodo intra porticum mediam, *à caluo ad caluum duci* impetravit. Votum exegit ab eo, qui pro salute sua gladiatoriam operam promiserat: spectavitque ferro dimicantem: nec dimisit, nisi victorem, & post multas preces. Alterum, qui se perituum ea de causa vouerat, cunctantem pueris tradidit verbenatum, infulatumque,

qui votum repositos per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatū notis ad metalla, aut ad viarum munitiones, aut ad bestias condemnauit, aut bestiarum more quadrupedes cauea coercuit, aut medios ferra dissecuit. Nec omnes grauis ex causis, vel ūm malè de munere suo opinatos, vel quòd nunquam per Genium suum deierallent. Parentes supplicio filiorū interesse cogebat. Quorum vni valetudinem excusantilectam misit: alium è spectaculo pœnæ epulis statim adhibuit, atque omni comitate ad hilaritatem, & iocos prouocauit. Curatorem munerum, ac venationum per cōtinuos dies in conspectu suo catenis verberatum nō prius occidit, quàm offensius putrefacti cerebri odore. Arellanæ poetam, ob ambigui iociverficulum, media Amphitheatri harena igni cremavit. Equitem Rom. obiectum feris, cūm se innocentem proclamaſſet, reduxit: abscissaque lingua, rursus induxit. Reuocatum quendam à vetere exilio, scilicet, quidnam ibi facere consueſſet, respondente eo per adulationem: *Deos semper oravi, ut quod evenit, periret Tiberius, & tu imperares*: opinans, sibi quoque exules suos mortem imprecari,

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

misit circum insulas, qui vniuersos contruci-
 darent. Cùm discerpi senatorem cōcupisset,
 subornauit, qui ingredientem curiam, repen-
 te hostem publicum appellantes, inuaderēt,
 graphijsque confossum lacerandum cæteris
 traderent. Nec ante satiatus est, quam mem-
 bra, & artus, & viscera hominis tracta per
 29 vicos, atque ante se congesta vidisset. Imma-
 nissima facta augebat atrocitate verborum.
*Nihil magis in natura sua laudare se, ac pro-
 bare dicebat, quàm, vt ipsius verbo vtar, inue-
 recundiam.* Monens Antoniaë auia, tanquã
 parum esset non obedire: *Memento ait, om-
 nia mihi, & homini licere.* Trucidaturus fra-
 trem, quem metu venenorũ præmuniri me-
 dicamentis suspicabatur: *Antidotum, inquit,
 aduersus Casarem?* Relegatis sororibus, non
 solum insulas habere se, sed etiã gladios mi-
 nabatur. Pretorium virum ex secessu Anti-
 cyræ, quam valetudinis causa petierat, pro-
 pagari sibi commeatum sæpius desiderantē,
 cùm mandasset interimiri, adiecit, *Necessariã
 esse sanguinis mistionem, cui tam diu non pro-
 deisset elleborum.* Decimo quoque die, nume-
 rum puniendorum ex custodia subscribens,
Rationem se purgare dicebat. Gallis, Græcis-
 que aliquot vno tempore condemnatis, glo-
 30 ciabatur *Gallograciam sese subegisse.* Non te-
 mere

mere in quemquam, nisi crebris, & minutis ictibus animaduerti, passus est: perpetuo, notoque iam præcepto; *Ita feri, vt se mori sentiat* Punito per errorem nominis alio, quam, quem destinauerat, ipsum quoque paria meruisse dixit: Tragicum illud subinde iactabat.

Oderint, dum metuant.

Sæpe in cunctos pariter senatores, vt Sciant clientes, aut matris, ac fratrum suorum delatores, inuectus est, prolatis libellis, quos crematos simulauerat, defensaque Tiberij seuitia, quasi necessaria, cum tot criminantibus credendum esset. Equestrem ordinem, vt scene, harenæque deuorum assidue proscidit. Infensus turbæ fauenti aduersus studium suum exclamauit: *Vtinam pop. Rom. vnâ ceruicem haberet.* Cumque Tetrinius latro postularetur, & qui postularent, Tetrinios esse, ait. Retrarij tunicati quinque numero gregatim dimicantes, sine certamine vlllo totidem secutoribus succubuerant: cum occidi iuberentur, vnus, resumpta fuscina, omnes victores interemit. Hanc, vt crudelissimam cædem, & defleuit edicto, & eos qui spectare sustinuisent, execratus est. Queri etiam palam de conditione temporum suorum solebat: *quod nulli calamitatibus publicis insignirentur.* AV- gusti principatum clade Variana: Tiberij, P 3 ruina

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

ruina spectaculorum apud Fidenas, memo-
 rabile factum: uti oblivionem imminere pro-
 speritate rerum. Atque identidem exercitiū
 caedes, famem, pestilentiam, incendia, hia-
 tum aliquem terræ optabat. ANIMVM
 quoque remittenti, ludōque, & epulis dedi-
 to, eadem dictorum, factorūque seueritia
 aderat. Sæpe in conspectu prandentis, vel
 comissantis serix quæstiones per tormenta
 habebantur. Miles decollandi artifex quibus-
 cunque è custodia capita amputabat. Pu-
 reolis dedicatione pontis, quem excogita-
 tum ab eo significauimus, cum multos è li-
 tore mutasset ad se, repente omnes precipi-
 tavit: quosdam gubernacula apprehenden-
 tes contis, remisque detruxit in mare. Roma
 publico epulo seruū, eb detractam lectis
 argenteam laminam, canifici confestim tra-
 cidit, ut manibus abscissis, atque ante pe-
 ctus è collo pendentibus, præcedente titulo
 qui causam pœnæ indicaret, per cœtus epu-
 lanium circumduceretur. Mirmillonem è
 ludō ludibus secum haurientem, & sponte
 prostratum, confodit ferrea sica, ac more vi-
 ctorum cum palma discurrat. Admotā al-
 tibus, v. & lima, succinctus poparum habitu,
 elato aliè malleo, cultrarium machinauit. Lau-
 tiore conuiuio effusus subito incachinnos,

COSS. qui iuxta cubabant, quidnam rideret
 blande quærentibus: *Quid, inquit, nisi uno*
meo nutu iugulari utrumque vestrum statim
posse? Inter varios iocos, cum assistens simu- 33
 lacro Iouis Apellem tragœdum consuluis-
 set, vter illi maior videretur, cum antem fla-
 gellis discidit: collaudans subinde vocem de-
 precantis, quasi etiam in gemitu prædulcem.
 Quoties vxoris, vel amiculæ collum exo-
 scularetur, addebat, *Tam bona cervix, simul*
ac iussero, demetur. Quin & subinde iacta-
 bat, *Exquisituum se, vel fideiculis de Cæso-*
nia sua, cur eam tanto opere diligeret. NEC 34
 MINORE liuore, ac malignitate, quam
 superbia, sauitiâque pœnæ aduersus omnis
 sui homines grassatus est. Statuas virorum
 illustrium, ab AVgusto ex Capitolinâ area
 propter angustias in Martium campum col-
 latas, ita subuertit, atque disiecit, vt resti-
 tuti saluis titulis non valuerint. Vetuitque
 posthac viuentium cuiquam vsquam statuâ,
 aut imaginem, nisi consulto se, & auctore,
 poni. Cogitauit etiam de Homeri carmini-
 bus abolendis. *Cur enim sibi non liceret, di-*
cens, quod Platoni licuit, qui eñ è cinitate, quâ
cõstituebat, eiecerit? Sed & Virgülij, & Titiliuij
 scripta, & imagines, paulû abfuit, quin ex om-
 nibus bibliothecis amouerit: quorû alterum,

ut nullius ingenū, minimæque doctri-
 rum, ut verboſum in hiſtoria, negligentemque
 carpebat. De iuris quoque conſultis, quaſi
 ſcientiæ eorum omnem uſum aboliturus sæ-
 35 pe iactauit, *Se, me hercle, effecturum, ne quid*
reſpondere poſſent præter eum. Vetera fami-
 liarum inſignia nobiliſſimo cuique ademittit:
 Torquato Torquent. Cincinnato crinem. Cn.
 Pompeio ſtirpis antiquæ Magni cognomen
 Prolameum, de quo retuli, & acceſſitum è
 regno, & exceptum honorificè, non alia de
 cauſa repente perculiſt, quàm, quod, edente
 ſe munus, ingreſſum ſpectacula, conuertiffe
 hominum oculos fulgore purpureæ abollæ
 animaduertit. Pulchros, & comatos, quoties
 ſibi occurrerent, occipitio ralo, deturpabat.
 Erat Eſius Proculus patre primipilari, ob
 egregiam corporis amplitudinem, & ſpeciè
Coloſſeros dictus. Hunc è ſpectaculis detra-
 ctum, repente, & in arenâ deductū, Thraci,
 & mox hoplomacho comparauit: hiſque vi-
 & rorem conſtringi ſine mora iuſit: & pannis
 obſitum vicatim circumduci, ac mulieribus
 oſtendi deinde iugulari. Nullus, denique tā
 abiectæ conditionis, tamque extremæ fortis
 fuit, cuius non commodis obtreſcetet. Ne-
 morenſi regi, quòd multos iam annos poti-
 retur ſacerdotio, validiorem aduerſarium

subornauit. Cùm quodam die muneris, esse-
dario Porio ob prosperam pugnam seruum
suum manumittenti studiosius plausum es-
set, ita se proripuit è spectaculis, vt calcata
lacinia togæ, præceps per gradus iret indi-
gnabundus, & clamitans, *Domnum gentium
populum ex re leuissima plus honoris gladiato-
ri tribuentem, quam consecratis principibus,
aut presenti sibi.* PVDICITIAE, neque 36
sue, neque alienæ pepercit. M. Lepidum Mne-
sterem pantominum, quosdam obfides di-
lexisse fertur, commercio nutui stupri. Va-
lerius Catullus consulari familia iuuenis, stu-
pratum à se, ac latera sibi contubernio eius
defessa, etiam vociferatus est. Super sororum
incesta, & notissimum prostitutæ Pyralidis
amorem, non temere vlla illustriore foemina
abstinuit: quas plerunque cùm maritis ad cœ-
nam vocatas, præterque pedes suos transeun-
tes, diligenter, ac lente, mercantium more,
considerabat: etiam faciem manu alleuans, si
que pudore submitterent. Quoties deinde li-
bisset egressus trichino. cùm maximè placi-
tam seuocasset, paulò post, recentibus adhuc
lasciuia notis, reuersus, vel laudabat palam,
vel vituperabat, singula numerans bona, ma-
læ corporis, atque concubitus. Quibusdam
absentium maritorum nomine, repudium
ipse

ipse misit, iussitque in acta referri. NEPO-
 37 TINIS sumptibus omnium prodigorum
 ingenia superavit; commentus nouum bal-
 nearum vsum portentosissima genera cibo-
 rum, atque coenarum: vt calidis, frigidisque
 vnguentis lauaretur: pretiosissimas marga-
 ritas aceto liquefactas sorberet: conuiuis ex
 auro panes, & opsonia apponeret: *Aut fru-
 gi hominem esse oportere discolitans, aut Cesa-
 rem.* Quin & nummos non mediocris sum-
 me è fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot dies
 sparsit in plebem. Fabricauit & de cedris Li-
 burnicas, gemmatis puppibus, versicolori-
 bus velis, magna thermarum, & porricuum,
 & trichinorum laxitate, magnaque etiam
 vitium, & pomiferarum arborum varieta-
 te: quibus discumbens de die inter choros,
 ac symphonias litora Campaniæ peragraret.
 In extru&tionibus prætoriorum, atque vil-
 larum omni ratione posthabita, nihil tam
 efficere concupiscebat, quam, quod posse ef-
 fici, negaretur. Et iactæ itaque moles infe-
 sto, ac profundo mari, excisæ rupes duris-
 simi silicis, & campi montibus aggere aqua-
 ti, & complanata fossuris montium iuga,
 incredibili quidem celeritate, cum moræ
 culpa capite lueretur. Ac, ne singula enu-
 merem, immensas opes, totumque illud Ti-
 berij

berij Cæsaris, vicies ac septies millies HS. ³⁸
 non toto vertente anno absūpsit. EXHAUSTVS
 igitur, atque egeus, ad rapinas con-
 uertit animum, vario, & exquisitissimo ca-
 lumniarum, & auctiorum, & vectigalium
 genere. Negabat, iure ciuitatem Romanam
 viurpare eos, quorum maiores sibi, posteris-
 que eam impetrassent, nisi filij essent. Ne-
 que enim intelligi debere *posteris* ultra hunc
 gradum, Prolataque Dinorum Iulij, & AV-
 gusti diplomata, vt vetera, & obsolēta de-
 scibat. Arguebat & perpetam editos census,
 quibus postea quacumque de causa quicquā
 incrementi accessisset. Testamenta primipi-
 larium, qui ab initio principatus Tiberij, ne-
 que illum, neque se heredem reliquissent,
 vt ingrata rescidit. Item cæterorum, vt irri-
 ta, & vana, quoscumque quis diceret, hæ-
 rede Cæsare, non destinasse. Quo metu
 iniecto, cum iam, & ab ignotis inter familia-
 res, & a parentibus inter liberos palam hæ-
 res nuncuparetur, derisores vocabat, quod
 post nuncupationem vivere perseuerarent,
 & multis venenatas mactæas misit. Cogno-
 scebat autem de talibus causis, taxato prius
 modo summe, ad quem conficiendum confi-
 deret: cōfesto demū excitabatur. AC ne pau-
 lulū quidē moræ patiens super quadraginta

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

reos quōdam ex diuersis criminibus vna sententia condemnauit, gloriatusque est expe-
 gefacte somno Cesonix, *quantum egisset, dū
 ea meridiaret.* Auctione proposita, reliquias
 omnium spectaculorum subiecit, & vendi-
 tauit, exquirens per se pretia, & vsque eò ex-
 tendens, vt quidam immenso coacti quædā
 emere, ac bonis exuri venas sibi incidere-
 rent. Nota res est, Aponio Saturnino inter subfel-
 lia dormitante, monitum à Caio præconem,
 ne prætorium virum crebro capitis motu nu-
 tantem sibi præteriret: nec licendi finem fa-
 & am, quoad tredecim gladiatores HS. nona-
 39 gies ignorantibus addicerentur. In Gallia quo-
 que, cum damnatarum sororum ornamenta,
 & supellectilem, & seruos, atque etiam libe-
 ros immensis pretijs vendidisset: inuitatus
 luero, quicquid instrumēti veteris aule erat,
 ab vrbe repetijt: comprehensis ad deportan-
 dum meritorijs quoque vehiculis, & pistri-
 nensibus iumentis: adeò, vt, & panis Romæ
 sepe deficeret, & litigatorum plerique, quod
 occurrere absentes ad vadimonium non pos-
 sent, causa caderent. Cui instrumento distra-
 hendo nihil non fraudis, ac lenocinij adhi-
 buit: modò avaritię singulos increpans, &
*quod non puderet eos locupletiores esse, quàm
 se,* modò poenitentiam simulans, quod prin-
 cipa-

cipalium rerum priuatis copiam faceret. Cō-
 pērerat, prouincialem locupletem ducenta
 HS. numerasse vocatoribus, vt per fallaciam
 conuiuio interponeretur, nec tulerat mole-
 stē tam magno æstimari honorē cœnæ suæ.
 Huic postero die sedenti in auctione militi,
 qui nescio quid friuoli ducētes millibus tra-
 deret: diceretque, *cœnaturum apud Casarem,*
vocatu ipsius. Vectigalia noua, atque inaudi- 40
 ta, primum per publicanos, deinde, quia lu-
 crum exuberabat, per centuriones, tribunos-
 que prætorianos exercuit: nullo rerum, aut
 hominum genere omisso, cui non tributi ali-
 quid imponeret. Pro edulijis, quæ tota vrbe
 venrēt, certum, statumque exigebatur. Pro
 litibus, atque iudicijs vbicumque conceptis,
 quadragesima summæ, de qua litigaretur;
 nec sine pœna, si quis composuisse, vel donas-
 se negotium conuinceretur. Ex gerulorum
 diurnis quæstibus pars octaua, ex capturis
 prostitutarum, quantum quæque vno con-
 cubitu mereret. Additumque ad caput legis,
 vt tenerentur publico, & quæ meretricium,
 & qui lenocinium fecissent: nec non & ma-
 trimonia obnoxia essent. Huiusmodi vecti- 41
 galibus indictis, neque propositis, cum per
 ignorantiam scripturæ multa commissa fie-
 rent, tandem flagitante pop. Rom. propo-
 sitis

suit quidem legem: sed & minutissimis litteris, & angustissimo loco: ut ne cui describere liceret. AC ne quod non manubiarum genus experiretur, lupanar in palatio constituit: distinctique, & instructis pro loci dignitate compluribus cellis, in quibus matronæ, ingenuique starent. Misit circum fora, & basilicas nomenclatores ad inuitandos in libidinem iuuenes, senesque: præbita aduenientibus pecunia fenebris, appositique qui nomina palam subnotarent, quasi adiuantium Cæsaris redditus. AC ne exclusu quidem aleæ compendium spernens, plus mendacio, atque etiam periurio lucrabatur. Et quondam proximo collusori, demandata vice sua, progressus in atrium domus, cum prætereuntes duos equites Rom. locupletes sine mora corripere, confiscarique iussisset: exultans rediit, gloriânsque nunquam se prosperiore aleæ usum. Filia verò nata, paupertatem, nec iam imperatoria modò, sed & patria conquerens onera, collationes in alimoniam, atque dotem puellæ recepit. Edixit & strenas, ineunte anno, se recepturum: stetitque in vestibulo ædium Kalend. Ianuarijs ad captandas stipes, quas plenis ante eum manibus, ac sinu omnis generis turba fundebat. Nouissimè contrectandæ pecuniæ cupidine incen-

sus, sæpe super immensos aureorum aceruos
 patentissimo diffusos loco, & nudis pedi-
 bus spatatus, & toto corpore aliquandiu
 volutatus est. MILITIAM, resque bel-
 licas semel attigit, neque ex destinato, sed ⁴³
 cum ad visendum nemus, flumenque Clitu-
 mni Meuianam processisset: admonitus de
 supplendo numero Batauorum, quos circa
 se habebat expeditionis Germanicæ impe-
 tum cepit: neque distulit, sed legionibus, &
 auxilijs vndique excitis, delectibus vbique
 acerbissimè actis, contracto & omnis ge-
 neris commeatu, quantum nunquam alius,
 iter ingressus est: confecitque modò tam
 festinanter, & rapidè, vt pratorianæ co-
 hortis contra morem signa iumentis impo-
 nere, & ita subsequi cogerentur: interdum
 adeo segniter, & delicatè, vt octaphoro
 veheretur, atque à propin quarum vrbium
 plebe verri sibi vias, & conspergi propter
 puluerem exigeret. Postquam castra attri-
 git, vt se acrem, & seuerum ducem osten-
 deret, legatos, qui auxilia serius ex diuersis
 locis adduxerant, cum ignominia dimisit.
 At in exercitu recensendo, plerisque centu-
 rionum maturis iam, & nonnullis ante pau-
 cissimos, quã cõsummaturi esset dies, primos
 pilos ademit, causatus sensu cuiusq; & imbe-
 cillisa-

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

cillitatem: caterorum increpita cupiditate,
 comoda emeritæ militiæ ad sex millium
 summam reſcidiſit. Nihil autem ampliùs, quã
 Adminio Cnobellini Britannorum regis fi-
 lio, qui pulſus à patre, cù exigua manu tranſ-
 fugerat, in deditiõnem recepto: quaſi vni-
 uerſa tradita inſula, magnificas Romam lit-
 teras miſit: monitiſ ſpeculatoribus, vt vehi-
 culo ad Forum uſque, & Curiam pertende-
 rent, nec, niſi in eade Martiſ, ac frequente ſe-
 45 naru, C O S S. traderent. M O X deficiente
 belli materia, paucos de cuſtodia Germanos
 traieci, oculique trans Rhenum uſiſit: ac ſibi
 poſt prandium, quã tumultuoſiſſimè a deſ-
 ſe hoſtem nuntiaſi. Quo factõ, proripuit ſe
 cum amicis, & parte equitum prætorianorũ
 in proximam ſyluam: truncatiſque arbori-
 bus, & in modi tropæorum adornatiſ ad
 lumina reuerſuſ, eorũ quidem, qui ſecuti
 non eſſent, timiditatem, & ignauiam corri-
 puit: comiteſ autem, & participeſ victoriæ,
 nouo genere, ac nomine coronarũ dona-
 uit, quaſ diſtinctaſ Soliſ, ac Luna ſiderũmq;
 ſpecie, *exploratoriſ* appellauit. Ruruſ obli-
 deſ quõſdam abductoſ è literario ludo, clãq;
 præmiſſoſ, deſerto repente conuiuio, cum
 equitatu inſecutuſ. ueluti profugoſ, ac re-
 prehenſoſ in cateniſ reduxit: in hoc quoque

nimo præter modum intemperans. Repetita cœna, renuntiantes coactum agmen, sicut erant, loricatorum ad discumbendum adhortatus est. Monuit etiam notissimo Virgilij versu, *Durarent, secundisque se rebus seruant.* Atque inter hæc absentem senatum, populumque grauisimo obiurgauit edicto, quod *Cæsare præliante, & tantis discriminibus obiectis, intempestiua conuiuia, circum & theatra, & amœnos secessus celebrarent.* Postremo⁴⁶ quasi perpetraturus bellum, directa acie in litore Oceani, ac ballistis, machinisque dispositis, nemine gnaro, ac opinante, quidnam cœpturus esset, repente, vt conchas legeret, galeasque, & sinus replerent, imperauit: *spolia Oceani* vocans, *Capitolio, Palatioque debita.* Et in iudicium victoriæ altissimam turrem excitauit: ex qua, vt ex Phario, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent; pronuntiatioque militi donatiuo, centenis viritim denarijs, quasi omne exemplum liberalitatis supergressus: *Abite, inquit, latibite locupletes.*

Conuersus hinc ad curam triumphi, præ⁴⁷ter captiuos, & transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quemque, & vt ipse dicebat, *triumpho dignum*, ac nonnullos ex principibus legit, ac seposuit ad pompam:

coegitque non tantum rutilare, & submittere comam, sed & sermonem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre. Praecipit etiam, triremes, quibus introierat Oceanum, magna ex parte itinere terrestri Romam deuehi. Scripsit & procuratoribus, *Triumphum apparent quam minima summa, sed quantum nunquam alius fuisset: quando in omnium hominum bona ius haberent.*

- 48 Priusquam provincia decederet, consilium iniit nefandae atrocitatis, legiones, quae post excessum Augusti seditionem olim mouerant, contrucidandi: quod patrem suum Germanicum ducem, & se infantem tunc obsecrassent. Vixque a tam precipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo quin decimare velle perseveraret. Vocatas itaque ad concionem inermes, atque etiam gladijs depositis, equitatu armato, circumfedit. Sed cum videret, suspecta re, plerosque dilabi ad resumenda, si qua vis fieret, arma, profugit concione: confestimque urbem petiit, deflexa omni acerbitate in senatum, cui animaduertendos tantorum dedecorum rumores palam minabatur: querens inter cetera, fraudatum se iusto triumpho, cum ipse paulo antea, ne quid de honoribus suis ageretur, etiam sub mortis poena denuntiaisset. Aditus ergo

in itinere a legatis amplissimi ordinis, ut ma-
 turaret orantibus, quam maxima voce, *Ve-*⁴⁹
niam, inquit, veniam, & hic mecum: capuluio
gladij crebro verberas, quo cinctus erat: Edi-
xit, & reuerti se, sed ijs tantum, qui optarent
equestri ordini, & populo. nam se, neque ciuem,
neque principem senatui amplius fore. Vetuit
 etiam quemque senatorū sibi occurrere: at-
 que omisso, vel dilato triumpho, ouans vr-
 bē natali suo ingressus est. Intraque quar-
 tum mensem perijt, ingentia facinora ausus,
 & aliquanto maiora moliens. Siquidem pro-
 poluerat, Antium, deinde Alexandriam, cō-
 migrare, interempto prius vtriusque ordinis
 electissimo quoque. Quod ne cui dubium vi-
 deatur, in secretis eius reperti sunt duo libel-
 li, diuerso titulo: alteri, **GLADIVS**: alteri,
PVGIO index erat. Ambo notas, & nomi-
 na continebant morti destinatorum. Inuen-
 ta & arca ingens, variorum venenorum plea-
 na: quibus mox à Claudio demersis, infecta
 maria traduntur, nō sine pisciū exitio, quos
 enectos æstus in proxima litora eiecit.

STAVRA fuit eminēti, pallido colore, ^{50.}
 corpore enormi, gracilitate maxima cervi-
 cis, & crurū, & oculis, & tēporibus cōcauis,
 fronte lata, & torua, capillo raro, ac circa
 verticem nullo, hirsutus cætera. Quare

transeunte eo, prospicere ex superiore parte, aut omnino quacumque de causa *capram* nominare, criminofum, & exitiale habebatur. Vultum verò natura horridum ac tetrū etiam ex industria efferebat, componens ad speculum in omnem terrorem, ac formidinem. Valetudo ei, neque animi, neque corporis constitit. Puer comitali morbo vexatus: in adolescentia ita patiens laborum erat, vt tamen nonnunquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet, ac sufferre vix posset. Mentis valetudinem & ipse senserat: ac subinde de secessu, de que purgādo cerebro cogitauit. Creditur potionatus à *Cæsonia* vxore, amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem verterit. Incitabatur insomnia maximè: neque enim plus, quam tribus nocturnis horis quiescebat: ac, ne his quidem placida quiete, sed pauida miris rerum imaginibus: vt qui inter cæteras, pelagi quòdam speciem colloquentem secum videre visus sit. Ideòque magna parte noctis vigiliæ, cubandique tædio, nunc toro residens, nunc per longissimas porticus vagus, inuocare idētidem, atque expectare lucem consueuerat.

§1 Non immeritò mentis valetudini attribuerim diuersissima in eodem vitia, summā confidentiam, & contrā nimium metum. Nam,

qui

qui deos tantopere contemneret, ad minima tonitrua, & fulgura conuiuere, caput obuolueret, ad verò maiora proripere se è strato, sub lectumque condere solebat. Peregrinatione quidem Siciliensi, irrifis multorum locorum miraculis, repente à Messana noctu profugit, Aetnei verticis fumo, ac murmure pauefactus. Aduersus Barbaros quoque minacissimus, cum trans Rhenum inter angustias, densumque agmen iter effedo faceret, dicente quondam, *Non mediocrem fore consternationem, sicunde hostis appareat*, equum illico conscendit: ac propere versus ad pontes, ut eos calonibus, & impedimentis supatos reperit, impatiens moræ, per manus, ac super capita hominum translatus est. Mox etiam, audita rebellione Germaniæ, fugam, & subsidia fugæ, classes apparabat: vno iolatio acquiescens, transmarinas certè sibi super futuras prouincias, si victores Alpium iuga, ut Cimbri, vel etiam urbem, ut Senones quondam, occuparent: vnde credo percussoribus eius postea consilium natum, apud tumultuantes milites ementiendi ipsum sibi manus intulisse, nuntio malæ pugnae perterritum. VESTITV, calceatùque, & cætero habitu, 5 2 neque patrio, neque ciuili, ac ne virili quidè, ac denique humano, semper vsus est. Sape

depictas, gemmatasque indutus pœnulas,
 manuleatus, & armillatus in publicum pro-
 cessit: aliquando sericatus, & cycladatus, ac
 modò in crepidis, vel cothurnis, modò in
 speculatoria caliga, nonnunquam socco mu-
 liebri: plerunquè verò aurea barba, fulmen
 tenens, ac fuscinam, aut caduceum, deorum
 insignia, atque etiam Veneris cultu conspe-
 ctus est. Triumphalem quidem ornatû etiã
 ante expeditionem assiduè gestavit: inter-
 dum & magni Alexandri thoracem repeti-
 tum è conditorio eius. **E DISCIPLINIS**
 liberalibus minimum eruditioni, eloquentiæ
 plurimum attendit, quantumvis facundus,
 & promptus: utique si perorandum in ali-
 quem esset, irato, & verba, & sententiæ sup-
 petebant: pronuntiatio quoque, & vox, ut
 neque eodem loci præ ardore confisteret, &
 exaudiretur à procul stantibus. Peroratu-
 rus *striclorum se lucubrationis suæ telum, mi-*
nabatur: lenius comptiusque scribendi genus
 adeò contemnens, ut Senecam tum maxime
 placentem, *commissions meras componere,*
& narenam esse sine calce, diceret. Solebat etiã
 pro peris oratorum actionibus rescribere, &
 magnorum in senatu reorum accusationes,
 defensionè que meditari: ac, prout stylus
 cesserat, vel onesare sententiã suã quemque,

vel subleuare: equeſtri quoque ordine ad audiendum inuitato per edicta. Sed & aliorum generum artes ſtudioſiſſimè, & diuerſiſſimas exercuit. Thrax, & auriga, idem cantor, atque ſaltator. Batuebat pugnatorijs armis, aurigabat extructo plurifariam circo. Canendi, ac ſaltandi voluptate ita efferebatur, vt ne publicis quidem ſpectaculis temperaret, quo minùs, & tragœdo pronuntianti concineret: & geſtum hiſtrionis, quaſi laudàs, vel corrigens palàm eſtingeret. Nec alia de cauſa videtur eo die quo periit, peruigilium indixiſſe, quàm vt initium in ſcenam prodeundi licentia temporis auſpicaretur. Saltabat autem nonnunquam etiam noctu: & quondam tres conſulares ſecunda vigilia in palatium accitos, multa que, & extrema mœtuentes ſuper pulpitum collocauit: deinde repente magno tibiæ, & ſcabellorum crepitu, cum palla, tunica que talari proſultuit, ac deſaltato cantico abiit. Atque hic tam docilis ad cætera, natare neſciit. Quo rù verò ſtudio teneretur, omnibus ad inſaniã fauit. Mneſterè pantomimum etiã inter ſpectacula oſculabatur: ac ſi quis, ſaltãte eo, vel leniter obſtreperet, detrahi uulſu manu ſua flagellabat. Equi Romano tumultuati, per ceterioronè denũtiauit, abiret ſine mora.

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

perferretque ad Ptolemæum regem in Mauritaniam codicillos suos. Quorum exemplū erat: *Ei, quem istuc misi, neque boni quicquam, neque mali feceris.* Thraces quosdam Germanis corporis custodibus præposuit. Mirmillonum armaturas rescidit. Columbo victori, leuiter tamen faucibus venenum in plagam addidit, quod ex eo *Columbinum* appellauit. Sic certè inter alia venena scriptum ab eo repertum est. Prasinae factioni ita addictus, & deditus, vt cœnaret in stabulo assidue, & maneret. Agitatori Cythico comestatione quadam in apophoretis vicies HS. contulit. Incitato equo, cuius causa pridie Gircenses, ne inquietaretur, viciniae silentium per milites indicere solebat, præter equile marmorum, & præsepe eburneum, præterque purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, domum etiam, & familiam, & suppellectilem dedit, quò lautius nomine eius inuitati, acciperentur: consulatum quoque traditur destinasse.

36 ITA BACCHANTEM, utque grassantem non defuit plerisque animus adoriri. Sed, vna, alteraque conspiratione detecta, alijs per inopiam occasionis cunctantibus, duo consilium communicauerunt, perfecruntque: non sine conscientia potentissimorum

rum libertorum, præfeetorùmque prætorij: quòd ipsi quoque, et si falso, in quadam cõiuratione, quasi participes nominati, suspectos tamen se, & inuisos sentiebant. Nam & statim seductis magnam fecit inuidiam, *districto gladio affi mans, sponte se periturum, si illis morte dignus videretur*: nec cessauit ex eo criminari alterum alteri, atque inter se omnes committere. Cùm placuisset Palatinis ludis spectaculo egressum meridiæ aggredi, primas sibi partes Cassius Chærea tribuntis cõhortis prætoriæ depoposcit: quem Caius senioreni iam, vt mollem, & effœminaturn denotare omni probro censuerat: & modò, signum petenti *PRIAPVM*, aut *VENEREM* dare: modo, ex aliqua causa agenti gratias, osculandam manum offerre, formatam, commotamque in obscœnum modum. Futuræ cædis multa prodigia extiterunt. Olympiæ simulacrum Iouis, quod dissolui, ⁵⁷ transfetrique Romam placuerat, tantum cachinnum repente edidit, vt machinis labefactis opifices diffugerint Superuenitque illico quidam Cassius quoque nomine, iustum se somnio afirmandans immolare taurum Ioui. Capitolium Capuq; Idibus Martijs de cœlo tactum est: item Romæ cella Palatini atrie-sis. Nec defuerunt, qui coniectarent, altero osten-

ostēto periculum a custodibus domino por-
tendi: altero, eadem rursus insignem, qualis
eodem die facta quondam fuisset. Consulenti
quoque de genitura sua, Sulla mathematicus,
certissimam necem appropinquare, affir-
mauit. Monuerunt & sortes Antiatinæ, *ut à
Cassio caueret*. Qua causa ille Cassium Lon-
ginum Asiæ tum proconsulem occidendum
delegauerat, immemor, Chaream Cassium
nominari. Pridie, quàm periret, somniauit,
consistere se in cælo iuxta solium Iouis: im-
pullumque ab eo dextri pedis pollice, & in
terras præcipitatum. Prodigijs loco ha-
bita sunt etiam, quæ fortè illo ipso die pau-
lò priùs acciderant. Sacrificans resperitus est
phœnicopteri sanguine. Et pantomimus
Mnester tragœdiam saltauit, quâ olim Neo-
ptolemus tragœdus ludis, quibus rex Mace-
donum Philippus occisus est, egerat. Et cum
in Laureolo mimo, in quo actor proripiens
se ruina sanguinem vomuit, ut plures secun-
darum certatim experimentum artis darent,
eruoere scena abundauit. Parabatur & inno-
stem sœctaculum, quo argumenta inferiorum
per Aegyptios, & Aethiopes explicarētur.

58 Nono Kalēdas Februarias, hora quasi septi-
ma, cū staret, an ad prædiū surgeret marcēte
ab stomacho pridiani cibi onere, tandem-

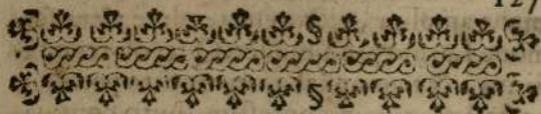
suadentibus amicis, egressus est. Cùm in crypta, per quam transeundum erat, pueri nobiles ex Asia ad edendas in scena operas evocati præpararentur, vt eos inspiceret, hortareturque, restitit. Ac, nisi princeps gregis algere se, diceret, redire, ac repræsentare spectaculum voluit. Duplex dehinc fama est: alij tradunt alloquenti pueros à tergo Chæream ceruicem gladio, cesim grauitè percussisse, premissa voce: *Hoc age*. Dehinc Cornelium Sabinum, alterum è coniuratis tribunum, ex aduerso traicisse pectus: alij, Sabinum, submota per conscios centuriones turba, signum morte militiæ petisse, & Caio Iosum dante, Chæream exclamasse: *Accipe ratum*: respicientique maxillam ictu discidisse. Iacentem, contractisque membris clamitantem, se viuere, cæteri vulneribus triginta cõfecerunt. Nam signum erat omnium, *Repete*. Quidam etiam per obscœna ferrum adegerunt. Ad primũ tumultũ lecticarij cù asseribus in auxiliũ accurrerũt. mox Germani corporis custodes, ac nõnullos ex percussoribus, quosdã etiã senatores innoxios, interemerũt. Vixit annis xxix. imperauit triennio, & x mē-⁵⁹ sibus, diebusque viii. Cadauer eius clam in hortos Lamianos asportatũ, & tumultuario rogo semiambustũ leui cespite obrutum est: postea

C. SVET. TRANQ. LIB. III.

postea per sorores ab exilio reuersas erutum,
 crematum, sepultumque. Satis constat, prius,
 quam id fieret, hortorum custodes umbris
 inquietatos: in ea quoque demo, in qua oc-
 cubuerit, nullam noctem sine aliquo terrore
 transactam, donec ipsa domus incendio con-
 sumpra sit. Perijt vna, & vxor Cæsonia, gla-
 dio a centurione confossa, & filia parietibus
 illisa. Conditionem temporum illorum etiam
 60 per hæc existimare quibus possit. Nam, neque
 cede vulgata, statim creditum est. Fuitque
 suspicio, ab ipso Caio famam cædis simula-
 tam, & emissam: vt eo pacto erga se homi-
 num mentes deprehenderet. Neque coniu-
 rati cuiquam imperium destinauerunt. Et
 senatus in asserenda libertate adeo consen-
 sit, vt COSS. primò non in curiam, quia Iu-
 lia vocabatur, sed in Capitolium conuoca-
 rent. Quidam verò sententiæ loco abolen-
 dam Cæsarum memoriam, ac diruenda tem-
 pla censuerunt. Obseruatum autem, nota-
 tumque est in primis, Cæsares omnes, qui-
 bus Caij prænomen fuit, ferro perijsse,
 iam inde ab eo, qui Cinnanis, tem-
 poribus sit occisus.

* * *

C. SVETONII TRAN-
 QVILLI DE XII. CAESARIBVS
 LIBER V.

CL. CLAVDIVS DRVSVS CAESAR.

PATREM Claudij Cæsaris Dru-
 sum, olim Decimum, mox Nero-
 nem prenomine, Livia, cum Au-
 gusto grauida nupisset, intra mē-
 sem tertium peperit: fuitque suspicio, ex vi-
 trico per adulterij consuetudinem procrea-
 tum. Statim certè vulgatus est versus:

Felicibus etiam trimestres si ij.

Is Drusus in quæsturæ, præturæque hono-
 re, dux Rhætici, deinde Germanici belli.
 Oceanum septentrionalem primus Roma-
 norum ducum nauigauit: transque Rhenum
 fossas noui, & immensi operis effecit, quæ
 nunc adhuc DRVSINAE vocantur. Ho-
 stem etiam frequenter cæsum, ac penitus in
 intimas solitudines actura, non prius destitit
 insequi, quam species barbaræ mulieris hu-
 mana

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

mana amplior, victorem tendere vltra sermone Latino prohibuisset. Quas ob res ouandi ius, & triumphalia ornamenta percepit: ac post præturam confestim, inito consulatione, atque expeditione repetita, supremum diem morbo obiit, in æstiuis castris, quæ ex eo *Scelerata* sunt appellata. Corpus eius per municipiorum, coloniarumque primores, suscipientibus obuijs scribarum decurijs, ad urbem deuectum, sepultum est in Martio campo. Ceterum exercitus honorarium ei tumulum excitauit: circa quem deinceps statim die quotannis miles decurreret, Galliarumque ciuitates publice supplicarent. Præterea senatus inter alia complura, marmoreum arcum cum tropæis via Appia decreuit, & Germanici cognomen ipsi, posterisque eius. Fuisse autem creditur non minus gloriosi, quam civilis animi. Nam ex hoste super victorias optima quoque spolia captasse, summòque læpius discrimine duces Germanorum tota acie insectatus: nec dissimulasse vnquam, pristinum se Reip. statum quandoque restitutum, si posset. Vnde existimo, nonnullos tradere ausos, suspectum eum AVgusto, reuocatumque ex prouincia: & quia cunctaretur interceptum veneno. Quod equidem magis, ne prætermitterem, retuli, quam, quia verum,

rum, aut verifimile putem: cum AVgustus tantopere, & viuum dilexerit, vt coheredem semper filijs instituerit, sicut quondam in senatu professus est, & defunctum ita pro concione laudauerit, vt deos precatus sit, *Similes ei Cæsares suos facerent: sibi que tam honestum quandoque exitum darent, quam illis dedissent.* Nec contentus elogium tumulo eius versibus à se compositis inculpasse, etiam vitæ memoriam prosa oratione composuit. Ex Antonia minore complures quidem liberos tulit: veràm tres omnino reliquit, Germanicum, Liuillam, Claudium. CLAVDIVS natus est, Iulio Antonio, Fabio Africano COSS. Kalen. Augusti, Lugduni, eo ipso die, quo primùm ara ibi Augusto dedicata est: appellatùsq; Tiberius Claudius Drusus. Mox fratre maiore in Iuliam familiam adoptato, Germanici cognomen assumpsit. Infans auté relictus à patre, ac per omne fere pueritiæ, atq; adolescentiæ tēpus, varijs, & tenacibus morbis cōflatus est: adeò, vt animo simul, & corpore hebetaro, ne progressa quidē etate, vlli publico, priuatòq; muneris habilis existimaretur. Diu, atq; etiã post tutelã receptã, alieni arbitrij, & sub pēdago go fuit: quē *Barbarū, & olim superiū mētariū, ex industria sibi appositū, vt se quibuscūq; de*

causis

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

causis quam seuisimo coerceret, ipse quodam libello conqueritur. Ob hanc eandem valetudinem, & gladiatorio munere, quod simul cum fratre memoria patris edebat, palliolatus nouo more præsedit: & togæ virilis die, circa mediam noctem, sine sole mni officio lectica in Capitolium latus est.

- 3 Disciplinis tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrem operam dedit, ac sæpe experimenta cuiusque etiam publicauit. Verùm, ne sic quidem quicquam dignitatis assequi, aut spem de se commodiorem in posterum facere potuit. Mater Antonia *portentum eum hominis* dictitabat, *nec absolutum à natura, sed tantùm inchoatum*: ac si quem socordie argueret, *stultiorẽ* aiebat *filio suo Claudio*. Auia Augusta pro despectissimo semper habuit: non affari, nisi rarissimè: non mone re, nisi acerbo, & breui scripto, aut per internuntios solita. Soror Liuilla, cùm audisset, quandòque imperaturum, tam iniquam, & tam indignam sortem populo Rom. palam, & clarè derestata est. Nam & auunculus maior AVgustus quid de eo in vtramque partem opinatus sit, quò certius cognoscatur,
- 4 capita ex ipsius epistolis posui. *Collocutus sum cū Tiberio, ut mandasti, mea Liua, quid nepoti tuo Tiberio faciendum esset ludis Martialibus.*

tialibus. Consentit autem uterque nostrum, se-
 mel esse nobis statuendum, quod consilium in il-
 lo sequamur. Nam si est integer, ut ita dicam,
 totus perfectus, quid est, quod dubitemus, quin
 per eosdem articulos, & gradus producendus
 sit, per quos frater eius productus, fuit? Sin au-
 tem minui, & hebetari sentimus eum, nocumē-
 to affectum esse circa corporis, & animi integri-
 tatem, prebenda materia deridendi, & illum,
 & nos non est hominibus, hac cauillari, & ri-
 dere consuestitis. Nam semper aestuabimus, si de
 singulis articulis temporum delibērabimus, ne
 subiacentem nobis, posse eum gerere honores, ar-
 bitremur, nec ne. In praesentia tamen, quibus de
 rebus consulis, curare eum ludis Martialibus
 triclinium Sacerdotum, non displicet nobis, si
 est passurus se ab Silani filio, homine sibi affini,
 admoneri, ne quid faciat, quod conspici, & deri-
 deri possit. Spectare eum Circenses ex puluina-
 ri, non placet nobis. Expositus enim in prima
 fronte spectaculorum conspicitur. In Albanū
 montem ire eum, non placet nobis, aut esse Ro-
 mae Latinarum diebus. Cur enim non praeficitur
 urbi, si potest fratrem suum sequi in montem?
 Habes nostras, mea Liuia, sententias, quibus
 placet semel de tota re aliquid constitui; ne sem-
 per inter spem, & metum fluctuemus. Licebit
 autem, si voles, Antonia quaeque nostra des hāc

partem epistolæ huius legendam. Rursus alteris litteris: Tiberiam adolescentem ego vero, dum tu aberis, quotidie inuitabo ad cœnam, ne solus cœnet cum suo Sulpicio, & Athenodoro: qui vellem diligentius, & minus suspensus deligeret sibi aliquem, cuius motum, & habitum, & incessum imitaretur misellus: infeliciter agit valde nimis inter studiosos: ubi non aberravit eius animus, satis apparet animi ipsius generositas. Item tertijs litteris: Tiberium nepotem tuum placere mihi declamâtem potuisse, pereâ, nisi, mea Liuia, admiror. Nam, qui tam per ple-
 xæ loquatur, qui possit, cum declamat, perspi-
 que dicere, quæ dicenda sunt, non video. Nec
 dubium est, quin post hæc Augustus consti-
 tuerit, & reliquerit eum nullo præter augu-
 ralis sacerdotij honore impertitum: ac ne
 hæredem quidem, nisi inter tertios, ac pœne
 extraneos, e parte sexta nuncuparit: legatò-
 que non ampliùs, quàm octingentorum se-
 stertiorum prosecutus. TIBERIVS patruus
 petenti honores consularia ornamenta de-
 tulit. Sed instantiùs legitimos flagitanti, id
 solû codicillis rescripsit, *Quadraginta aureos
 in Saturnalia, & Sigillaria misisse ei.* Tunc
 demum abiecta spe dignitatis, ad otium con-
 cessit, modò in hortis, & suburbana domo,
 in Capaniæ secessu delitescens: atque ex cõ-
 tuber-

tubernio sordidissimorū hominū super veterē segnitiae notā, ebrietatis quoq; & alex infamia subijt. Cū interim, quāquam hoc modo agenti, nunquam, aut officium hominū, aut reuerentia publica defuit. Equester ordo bis patronū eum perferendæ pro se legationis elegit: semel cū deportandum Romam corpus AVgusti humeris suis à COSS. exposceretur: iterū cū oppressum Seianum apud eosdem gratularetur. Quin & spectaculis aduenienti assurgere, & lacernas deponere solebat. Senatus quoque, vt ad numerum sodalium AVgustalium sorte ductorum extra ordinem adijceretur, censuit: & mox, vt domus ei, quā incendio amiserat, publica impēsa restitueretur, dicēdeq; inter cōsulares sentētiæ ius esset. Quod decretū abolitū est, excusante Tiberio imbecillitatē eius, ac damnum liberalitate sua resarturum, pollicente. Qui tamen moriens, & in terris hæredibus eum ex parte tertia nuncupatum, legato, etiam circa sestertium vicies prosecutus, commendauit insuper exercitibus, senatui, populòque Rom. inter cæteras necessitudines nominatim. Sub Caio demum fratris filio secundam existimationem circa initia imperij omnibus lenocinijs colligēte, honores auspiciatus, consulatum gessit vnā pe-

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

duos menses: euenitque, vt primitus ingredi-
 denti cum fascibus Forum, præteruolans
 aquila dexteriore humero consideret: Sorti-
 tus est & de altero consulatu in quartum an-
 num: præsedit que nonnunquam spectaculis
 in Gaij vicem acclamante populo, *Feliciter,*
 partim *patruo Imperatoris,* partim *Germani-*
ci fratri.

8 Nec eo minùs contumelijs obnoxius vi-
 xit. Nam, & si paulò seriùs ad prædictam cœ-
 næ horam occurrisset, non nisi ægrè, & cir-
 cuito demum triclinio, recipiebatur. Et quo-
 ties post cibum addormisceret, quod ei ferè
 accidebat, olearum, ac palmularum ossibus
 incessabatur: interdum ferula, flagròve, ve-
 lut per ludum, excitabatur à copreis. Solebât
 & manibus stertentis focci induci, vt repen-
 te experges factus faciem sibi confricaret. Sed
 9 ne discriminibus quidem caruit: primùm in
 ipso consulatu, quòd Neronis, & Drusi, fra-
 trum Cæsaris, statuas segniùs locandas, po-
 nendasque curasset, pœne honore submotus
 est: deinde extraneo, veletiam domesticò-
 rum aliquo deferente, assiduè, varièque in-
 quietatus. Cùm verò detecta esset Lepidi, &
 Gatulici coniuratio, missus in Germaniam
 inter legatos ad gratulandum: etiam vitæ
 periculù adiit: indignante, ac fremente Caio,

patrum potissimum ad se missum, quasi ad puerum regendum: adeò, ut non defuerit, qui traderent, præcipitatum quoque in flumen, sicut vestitus aduenerat. Atque ex eo nunquam non in senatu nouissimus consularium sententiam dixit, ignominie causa post omnes interrogatus. Etiam cognitio falsi testamenti recepta est, in quo & ipse signauerat. Postremò etiam sestertium octogies pro introitu noui Sacerdotij coactus impendere, ad eas rei familiaris angustias decidit, ut cum obligatam ærario fidè liberare non posset, in vacuum lege prædicatoria venalis penderit sub edicto præfectorum.

PER HÆC, AC talia, maxima ætatis ¹⁰ parte transacta, quinquagesimo anno Imperium cepit, quantumuis mirabili casu. Exclusus inter ceteros ab insidiatoribus Caij, cum, quasi secretum eo desiderante, turbam submouerent, in diætam, cui nomen est Hermaurum, recesserat. Neque multò post ramore cædis exterritus, prorepit ad solariû proximum: interque prærenta foribus vela se abdidit: latentem discurrens fortè gregarius miles animaduersis pedibus è studio sciscitandi, quisnam esset, agnouit, extractumque, & præ metu ad genua sibi accidentem, *IMP*
RATORE salutauit. Hinc ad alios com-

miliones fluctuantes, nec quicquam adhuc,
 quam frementes perduxit. Ab his lectica im-
 positus, & quia serui diffugerant, vicissim
 succollantibus, in castra delatus est, tristis,
 ac trepidus, miserante obuia turba, quasi ad
 pœnâ raperetur insons. Receptus intra val-
 lum, inter excubias militum pernoctauit, ali-
 quanto minore spe, quam fiducia. Nam con-
 sules cum senatu, & cohortibus vrbans Fo-
 rum, Capitoliũque occuparunt, asserturi
 communem libertatem: accitũsque & ipse
 per Tribunam pleb. in curiam ad suadenda,
 quæ viderentur, *visæ, & necessitate teneri*,
 respondit. Verũ postero die, senatu se-
 gniore in exequendis conatibus, per tædiũ,
 ac dissensionem diuersa consentium, & mul-
 titudine, quæ circumstabat, vnum ræclorem
 iam & nominatim exposcente, armatos pro
 concione iurare in nomen suum passus est:
 a i promisitque singulis quindena HS. primus
 Cæsarum fidem militis etiam præmio pigne-
 ratus. IMPERIO stabilito, nihil antiquius
 duxit, quam id biduum, quo de mutando
 Reip. statu hæsitatum erat, memoriæ exi-
 mere. Omnium itaque factorum, dicto-
 rumque in eo veniam, & obliuionem in
 perpetuum sanxit, ac præstitit: tribunis mo-
 dõ, ac centurionibus paucis è coniuratorum

in Caium numero interēptis, exempli simul
 causa, & quod suam quoque cædem depo-
 posuisse, cognouerat. Conuersus hinc ad of-
 ficia pietatis, iusiurandum, neque sanctius si-
 bi, neque crebrius instituit, quã *PER AV-
 GUSTVM*. Auie Liuiæ diuinos honores, &
 Circensî pompa currum elephantorum AV-
 gustino similem decernendum curauit. Pa-
 rentibus inferias publicas: & hoc amplius,
 patri Circenses annuos natali die: matri car-
 pentum, quod per Circum duceretur: & co-
 gnomen AVgustæ, ab auia recusatû. Ad fra-
 tris memoriã per omnẽ occasionẽ celebratã,
 comediam quoq; Gracã Neapolitano certa-
 mine docuit, ac de sentetia iudicũ coronauit.
 Ne Marcũ quidẽ Antoniũ inhonoratũ, ac
 sine grata mētione trãsmisit: testatus quodã
 per edictum *Tanto impensius petere se, ut na-
 talem patris Drusi celebrarent, quod idem esset
 & auis sui Antonij*. Tiberio marmoreum ar-
 cum iuxta Pompeij theatrum, decretum qui-
 dem olim à senatu, verũ omissum, peregit.
 Caij quoque, & si acta omnia rescidit, diem
 tamen necis, quanuis exordium principatus
 sui, vetuit inter festos referri.

Ac in semet augendo parcus, atque ciui-
 lis, prenomine *Imperatoris* abstinuit, nimios
 honores recusauit, sponsalia filia, natalẽq;

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

geniti nepotis silentio, ac tantum domesticā
 Religione, transegit. Neminem exulum, nisi
 ex senatus auctoritate, restituit: vt sibi in cu-
 riam præfectum Prætorij, tribunosque mili-
 tum secum inducere liceret, vtque rata es-
 sent, quæ procuratores sui in iudicando sta-
 tuerent, precario exegit. Ius nundinarum in
 priuata prædia à consulibus petijt: cognitio-
 nibus magistratum, vt vnus è consiliarijs
 frequenter interfuit. Eosdè spectacula eden-
 tes, surgens & ipse cum cætera turba, voce,
 ac manu veneratus est. Tribunis pleb. adu-
 tibus, se pro tribunali excusauit, quòd pro-
 pter angustias non posset audire eos nisi stā-
 tes. Quare in breui spatio tantum amoris, fa-
 uorilque collegit, vt, cùm profectum eum
 Ostiam perisse ex insidijs nuntiatum esset,
 magna consternatione populus, & militem
 quasi proditorem, & senatum quasi partici-
 dam, diris execrationibus incessere non antè
 destiterit, quam vnus, atque alter, & mox
 plures à magistratibus in Rostra producti,
 saluū, & appropinquare cōfirmarent. NEC
 tamen expers insidiarum vsquequaque per-
 mansit, sed & à singulis, & per factionem, &
 denique ciuili bello infestatus est. E plebe
 homo nocte media iuxta cubiculum eius cū
 pugione deprehensus est: reperi & equestris
 ordi-

ordinis duo in publico cum dolone, ac venatorio cultro præstolantes, alter, vt egressum theatro, alter, vt sacrificantem apud Martis ædem adoriretur. Conspirauerant autem ad res nouas Gallus Asinius, & Stätilius Coruinus, Pollionis, ac Messala oratorum nepotes, assumptis compluribus libertis ipsius, atque seruis. Bellum civile mouit Furius Camillus Scribonianus Dalmatię legatus; verum intrà quintum diem oppressus est, legionibus, quę sacramentum mutauerant, in poenitentiam religione conuersis, postquam denuntiato ad nouum Imperatorem itinere, casu quodam, an diuinitus, neque aquila ornari, neque signa cõuelli, mouerique potuerunt. **CONSVLATVS** super pristinũ quatuor gessit: ex quibus duos primos iunctim: sequentes per interuallum, quarto quemque anno, semestrem nouissimum, bimestres cæteros, tertium autem, nouo circa principem exemplo in locum demortui suffectus. Ius, & consul, & extra honorem laboriosissimè dixit, etiam suis, suorumque diebus solennibus, nonnunquam festis quoque antiquitus, & religiosis. Nec semper præscripta legum secutus, duritiam, lenitatẽve multarum, ex bono, & æquo perinde, vt afficeretur, moderatus est. Nam & ijs, qui apud priuatos iudices,

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

ces, plus petendo, formula excidissent, restituit actiones: & in maiore fraude conuictos, legitimam pœnam supergressus, ad bestias condemnauit. IN cognoscendo autem, ac decernendo, mira varietate animi fuit, modo circumspectus, & sagax, modo inconsultus, ac præceps: nonnunquam friuolus, amen-rique similis. Cùm decurias rerû actu expungeret, eum, qui dissimulata vacatione, quam beneficio liberorum habebat, responderat, vt cupidum iudicâdi dimisit: alium interpellatum ab aduersarijs de propriâ lite, negantemque cognitionis rem, sed ordinarij iuris esse, agere causam confestim apud se coegit, proprio negotio documentum daturum, quàm æquus iudex in alieno negotio futurus esset. Fœminam nō agnoscentē filium suum, dubia vtrunque argumentorum fide, ad cōfessionem compulit, indicto matrimonio iuuenis. Absentibus secundum præsentēs facillimè dabat, nullo delectu, culpa, ne quis in aliqua necessitate cessasset. Proclamante quodam, precidendas falsario manus, carnificem statim acciri cum machæra, mensaque lanonia flagitauit. Peregrinitatis rerum, orta inter aduocatos leui contentione, togatumne, an palliatum dicere causam oporteret, quasi æquitatem integram ostentans,

mutare habitum sæpius, & prout accusaretur, defendereturve, iussit. De quodam etiã negotio ita ex tabella pronuntiasse creditur, *SECUNDVM EOS SE SENTIRE, QUI VERA PROPOSSISSENT*: propter quæ vsque eò euiluit, vt passim, ac propalam contemptui esset. Excusans quidam testem è provincia ab eo vocatum, negavit præsto esse posse. Dissimulata diu cautela, ac post longas demum interrogaciones, *mortuus est*, inquit, *Puteolis*. Alius gratias agens, quòd reum defendi pateretur, adiecit: *Et tamen fieri solet*. Illud quoque à maioribus natu audiebam, ad eò cau fidicos patientia eius solitos abuti, vt descendentem è tribunali non solùm voce reuocarent, sed & lacinia togæ retenta, interdum, pede apprehenso, retinerent. Ac, ne cui hac mirasint, litigatori Græculo vox in altercatione excidit, *Et tu senex es, & stultus*. Equitem quidè Romanum obscenitatis in feminas reus, sed falso, & ab impotētibus inimicis cōstituto crimine, satis cōstat, cū scorta meritoria citari aduersus se, & audiri pro testimonio videret, graphiũ, & libellos, quos tenebat in manu, ita cū magna stultitia, & sequitiæ exprobratione iecisse in faciem eius, vt genã nõ leuiter perstrinxerit. *Gessit & cæsura* 16
inter.

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

intermissam diu post Paulum, Plancumque
 censores: sed hanc quoque inæqualiter, va-
 riorque & animo, & euentu. Recognitione
 equitum iuuenem probri plenum, sed, quem
 pater probatissimum sibi affirmabat, sine i-
 gnomina dimisit *habere, dicēs, censorem suū.*
 Alium corruptelis, adulteriisque famosum,
 nihil amplius, quam monuit, *ut, aut parcius*
et atule indulgeret, aut certe cautius. Addidit-
 que: *Quare enim ego scio, quam amicā habeas?*
 Et cum oratibus familiaribus decessisset cui-
 dam appositam notam, *Litura tamen, inquit,*
extet. Splendidum virum, Græciæque pro-
 uinciæ principem, verum Latini sermonis i-
 narum, non modo albo iudicum erasit, sed
 etiam in peregrinitatem redegit. Nec quen-
 quam nisi sua voce, utcunque quis posset, ac
 sine patrono, rationem vitæ passus est red-
 dere. Notauitque multos, & quosdam ino-
 pinantes, & ex causa noui generis, quod, se-
 inscio, ac sine comœatu Italia excessissent:
 quendam verò, & quod comes regis in pro-
 uincia fuisset, referens, maiorum temporibus,
 Rabirio Postumo, Ptolemæum Alexandriam
 crediti seruandi causa secuto, maie-
 statis crimē apud iudices motum. Plures no-
 tare conatus, magna inquisitorum negligē-
 tia, sed suo maiore dedecore, innoxios fere
 repe-

reperit, quibuscumque cœlibatum, aut orbitatem, aut egestatem obijceret, maritos, patres, opulentos se probantibus: eo quidem, qui sibimet vim ferro intulisse arguebatur, illæsum corpus, veste deposita, ostentante. Fuerunt & illa in cœsura eius notabilia, quòd effedum argenteum sumptuosè fabricatum, ac vana ad Sigillaria, redimi, condicique coram imperavit: quòdque vno die XX. edita proposuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat, *ut vberi vinearum prouentu bene dolia picarentur*: altero, *nihil aequè facere ad viperæ morsum, quàm taxi arboris succum*.

EXPEDITIONEM vnã omnino suscepit, eamque modicam: cùm decretis sibi à senatu ornamentis triumphalibus leuiorem maiestati principali titulū arbitraretur, velletque iusti triumphus decus, vnde acquireret, Britaniã potissimùm elegit: neque tentatam vlli post Diuum Iulium, & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas. Huc cùm ab Ostia nauigaret, vehementi circio bis pœne demersus est prope Liguriam, iuxtaque Stœchadas insulas. Quare à Massilia Gessoriacum vsque pedestri itinere confecto, inde transmisit: ac sine vllò prælio, aut sanguine intra paucissimos dies parte insulæ in deditiõnem recepta, sexto quam profectus

erat

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

erat mense Romam redijt, triumphauitque maximo apparatu. Ad cuius spectaculum commeare in urbem non solum præsidibus provinciarum permittit, verum etiam exulibus quibusdam: atque inter hostilia spolia, naualem coronam fastigio Palatinæ domus iuxta ciuicam fixit, traiecti, & quasi domiti Oceani insigne. Currû eius Messalina vxor carpento secuta est. Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti, sed cæteri pedibus, & in prætexta: Crassius Frugi equo phalerato, & in veste palmata, quod eum honorem iterauerat.

18 V R B I S, annonæque curam sollicitissime semper egit. Cùm AEmiliana pertinacius arderent, in diribitorio duabus noctibus mansit: ac, deficiente militum, ac familiarum turba, auxilio plebæ per magistratus ex omnibus vicis cõuocauit: ac, positus ante se cum pecunia fisci, ad subueniendum hortatus est, representaturus pro opera dignam cuique mercedem. Arctiore autem annona ob alsiduas sterilitates detentus quondam, medio foro à turba, conuitijsque, ac simul fragminibus panis ita instratus, vt egrè, nec nisi postico euadere in Palatium valuerit: nihil non excogitauit ad inuehendos etiam in tempore hyberno commeatus. Nam, & negotiatoribus

bus certa lucra proposuit, suscepto in se dā-
 no, si cui quid per tēpestates accidisset: & na-
 ues mercaturæ causa fabricātibus magna cō-
 moda cōstituit. Pro cōditione cuiusq; ciui- 19
 bus vacationē legis Papiæ Poppeæ: Latinis
 ius Quiritū: fœminis ius quatuor liberorum:
 quæ cōstituta hodie seruātur. Opera magna 20
 potius quā necessaria, quam multa perfecit:
 sed vel præcipua, aquæ ductū à Caio inchoa-
 tum, itē emissarium Fucini lacus, portūmq;
 Ostiensem: quāquā sciret, ex his alterum ab
 AVgusto precantibus assiduè Mār̄is nega-
 tum, alterū à D. Iulio sæpius destinatum, ac
 propter difficultatē omissum: Claudia aquæ
 gelidos, & vberes fōtes, quorū alteri Cæru-
 leo, alteri Curtio, & Albulino nōmē est: si-
 mulq; riuū Anienis noui lapideo opere in vr-
 bē perduxit, diuisitq; in plurimos, & ornatis-
 simos lacus. Fucinū aggressus est, non minus
 cōpendij spe, quā glorię, cūm quidam pri-
 uato sumptu emissuros se repromitterent, si
 sibi siccati agri concederentur. Per tria autē
 passuum millia, partim effosso mōte, partim
 exciso, canalem absoluit agrē, & post vnde-
 cim annos, quanuis continuis triginta homi-
 num millibus sine intermissione operanti-
 bus. Portum Ostiæ extruxit, circumducto
 dextra, sinistraque brachio, & ad introitum

profundo iam solo mole obiecta, quam quo
 stabilius fundaret, nauem antè demersit, qua
 magnus obeliscus ex Ægypto fuerat adue-
 ctus, congestisque pilis, superposuit altissimã
 turrim in exemplum Alexandrini Phari, vt
 ad nocturnos ignes cursum nauigia dirige-
 rent. Congiaria populo sæpius distribuit.
 21 **SPECTACVLA** quoque complura, ma-
 gnificaque edidit, non vtitata modò, ac soli-
 tis locis, sed & commentitia, & ex antiquita-
 te repetita, & vbi præterea nemo ante eum.
 Ludos dedicationis Põpeiani theatri, quod
 ambustum restituerat, è tribunali posito in
 orchestra commisit, cùm prius apud superio-
 res ædes supplicasset, pèrque mediam caueã,
 sedētibus, ac silentibus cunctis, descendisset.
 Fecit & sæculares, quasi anticipatos ab AV-
 gusto, nec legitimo tempori reseruatos: quã-
 uis ipse in historijs suis prodat, *intermissos eos*
Augustum multò pòst, diligentissimè annorum
ratione subducta, in ordinem redegisse. Quare
 vox præconis irrita est, inuitantis more so-
 lenni ad ludos, *quos nec spectasset quisquam,*
nec spectaturus esset: cū superessēt, qui adhuc
 spectauerant, & quidam histrionum produ-
 cti olim, tunc quoque producerentur. Cir-
 censes frequenter etiam in Vaticano com-
 misit, nonnunquam interiecta per quinos
 missus

missus venatione. Circo verò maximo mar-
 moreis carceribus, auratisque metis, quæ
 vtraque, & tophina, ac lignea antea fuerant,
 exculto, propria senatoribus constituit loca,
 promiscuè spectare solitis. Ac super quadri-
 garum certamina, Troiæ lusum exhibuit, &
 Africanas, conficiente turra equitum præ-
 torianorum, ducibus tribunis, ipsoque præ-
 fecto: oraterea Thessalos equites, qui feros
 tauros per ipatia circi agunt, insiliuntque de-
 fessos, & ad terram cornibus detrahunt. Gla-
 diatoria munera plurifariam, ac multiplicia
 exhibuit. Anniuersarium in castris prætoria-
 nis, sine venatione, apparatusque, iustum, at-
 que legitimum in Septis, ibidem extraordi-
 narium, & breue, dierumque paucorum,
 quòdque appellare cœpit *Sportulam*: quia
 primum daturus edixerat, *velut ad subitam,*
condictamque cœnulam inuitare se populum.
 Nec villo spectaculi genere communior, aut
 remissior erat, adeò, vt oblatos victoribus
 aureos prolata sinistra pariter cum vulgo,
 voce, digitisque numeraret: ac sepe hortan-
 do, rogandòque ad hilaritatè homines pro-
 uocaret, *dominos* identidem appellans, im-
 mistis interdum frigidis, & arceritis iocis:
 Qualis est, vt cum Palumbum postulantibus,
daturum se promisit, si captus esset. Illud quo-

que planè quantunvis salubriter, & in tempore, cum esedario, pro quo quatuor filij deprecabantur, magno omnium favore indulisset rudem, tabulam illico misit admonens populum *quantopere liberos suscipere deberet, quos videret & gladiatori præsidio, gratiaque esse.* Edidit & in Martio campo expugnationem, direptionemque oppidi ad imaginem bellicam, & deditioem Britannia regum, præfeditque paludatus. Quin & emissurus Fucinum lacum, naumachiam antè commisit. Sed cum proclamantibus naumachiaris, *Aue Imperator, morituri te salutant,* respondisset, *Auete vos:* neque post hanc vocem, quasi venia data, quisquam dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes igni, ferroque absumeret, tandem è sede sua profiluit: ac per ambitum lacus, non sine sæda vacillatione, discurrens, partim minando, partim adhortando, ad pugnam compulit. Hoc spectaculo classis Sicula, & Rhodia concurrerunt, duodenarum triremium singule, exciente buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per

22 machinam emererat. QVAEDAM circa caerimonias, civilèmq; & militarem morè, item circa omnium ordinum statum, domi, forisq; aut correxit, aut exoleta reuocauit, aut etiam noua instituit. In cooptandis per

collegia Sacerdotibus, neminem nisi iuratus nominavit: obseruauitque sedulo, vt quoties terra in vrbe mouisset, ferias aduocata concione prætor incideret: vtque dira aui in vrbe, aut in Capitoliæ visa, obsecratio haberetur, eamque ipse iure Max. Pont. communito pro Rostris populo præiret, submotâque operariorum, seruorumque turba.

Rerum actum diuisum antea in hybernos, 23
æstiuosque menses coniunxit. Iurisdictione de fideicommissis, quotannis, & tantum in vrbe delegari magistratibus solitam in perpetuum, atque etiam per prouincias potestatibus demandauit. Capiti Papiæ Poppeæ legis, à Tiberio Cæsare, quasi sexagenarij generare non possent, addito, abrogauit. Sanxit, vt pupillis extra ordinem tutores à COS S. darentur, vtque hi, quibus à magistratibus prouinciæ interdicerentur, vrbe quoque, & Italia submouerentur. Ipse quosdam nouo exemplo relegauit, vt ultra lapidem tertium vetaret egredi ab vrbe. De maiore negotio acturus, in curia medius inter consulum sellas, tribunitio subsellio sedebat. Commeatus à senatu peti solitos beneficij suscipit.

Ornamenta cõsularia etiã procuratoribus 24
ducenarijs indulxit. Senatoriam dignitatem

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

recusantibus, equærem quoque ademit. Larum clauum, quanuis initio affirmasset non lecturum senatorem, nisi ciuis R. abnepoté, etiam libertini filio tribuit: sed sub conditione, si prius ab equite R. adoptatus esset. Ac sic quoque reprehensionem verens, etiam App. Cæcum generis sui proauctorem, censorem, libertinorum filios in senatum allegisse, docuit: ignarus, temporibus Appij, & deinceps aliquandiu *libertos* dictos, non ipsos, qui manumitterentur, sed ingenuos ex his procreatos. Collegio quæstorum prostratura viarum gladiatorum munus iniunxit: detractâque Ostiensi, & Gallica prouincia, curam ærarij Saturni reddidit, quam medio tempore prætores, aut vtique prætura functi sustinuerant. Triumphalia ornamenta Silano filix sue sponso nondum puberi dedit. Maioribus verò natu, tam multis, tamque facile, vt epistola communi legionum nomine extiterit, petentium, *vt legatis consularibus simul cum exercitu, & triumphalia darentur, ne causam belli quoquo modo quærerent.* A. Plautio etiam ouationem decreuit: ingressoque urbem obuiam progressus, & in Capitolium eunti, & inde rursus reuertenti latus texit. Gabinio secundo, Chaucis, gente Germanica, superatis, Chaucius cognomé viurpare

pare concessit. Equestreis militias ita ordinauit, vt post cohortem, alam: post alam, ²⁵ tribunatum legionis daret: stipendiaque instituit, & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur *Supra numerum*, quo abientes, & titulo tenus fungerentur. Milites domos senatorias salutandi causa ingredi, etiam patrum decreto prohibuit. Libertinos, qui se pro equitibus Romanis agerent, publicauit. Ingratos, & de quibus patroni quererentur, reuocauit in seruitutem: aduocatisque eorum negauit se aduersus libertos ipsorum ius dicturum. Cùm quidam egra, & affecta mancipia in insulam AEsculapij rædio medendi exponeret, omnes, qui exponerentur, liberos esse sanxit, nec redire in ditionem domini, si conualuissent: quod, si quis necare quem mallet quam exponere, cædis crimine teneri. Viatores ne per Italiæ oppida, nisi aut pedibus, aut sella, aut leuicæ transirent, monuit edicto. Puteolis, & Ostiæ singulas cohortes ad arcendos incendiorum casus collocauit. Peregrinæ conditionis homines vetuit vsurpare Romana nomina, dumtaxat gentilitia. Civitatem Romanam vsurpantes in campo Esquilino securi percussit. Prouincias Achaïam, & Macedoniam, quas Tiberius ad curâ suam transtulerat, senatui reddidit. Lycijs

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

ob exitiabiles inter se discordias libertatem
 ademit: Rhodijs ob pœnitentiam veterum
 delictorum reddidit. Iliensibus, quasi Roma-
 næ gentis auctoribus, tributa in perpetuum
 remisit: recitata vetere epistola Græca sena-
 tus, populique R. Seleuco regi amicitiam, &
 societatem ita demum pollicentis, si constan-
 guineos suos Ilienses ab omni onere immu-
 nes præstitisset. Iudæos impulsore CHRIS-
 TIANO assidue tumultuantes Romæ expulit.
 Germanorū legatis in orchestra sedere per-
 misit, simplicitate eorum, & fiducia motus,
 quòd in popularia deducti, cùm animaduer-
 tissent Parthos, & Armenios sedentes in se-
 nata, ad eadem loca sponte transferant, ni-
 hilo deteriorem virtutem, aut conditionem
 suam prædicantes. Druidarum religionem
 apud Gallos diræ immanitatis, & tantum ci-
 uibus sub AVgusto interdicitam, penitus abo-
 leuit. Contrà, sacra Eleusina etiam transfer-
 re ex Attica Romam conatus est. Templum
 quoque in Sicilia Veneris Erycinæ vetusta-
 te collapsum, vt ex ærario populi R. refice-
 retur, auctor fuit. Cum regibus foedus in fo-
 ro icit, porca cæsa, ac vetere fecialium præ-
 fatione adhibita. Sed & hæc, & cetera, to-
 tūq; adeò ex parte magna principatū, non tã
 suo, quàm vxorū, libertorūq; arbitrio admi-
 nistra:

nistravit: talis ubiq; plerunque, qualem esse eum, aut expediret illis, aut liberet.

SPONSAS admodū adolefcēs duas ha-²⁶
 buit: AEmiliā Lepidā, AVgusti proneptem:
 itē Liuiā Medullinam, cui & cognomen Ca-
 millæ erat, è genere antiquo Dictatoris Ca-
 milli, priorē, quòd parētes eius AVgustū of-
 fēderāt, virginē adhuc repudiavit: postero-
 ré, ipso die, qui erat nuptijs destinatus, ex va-
 letudine amisit. Vxores deinde duxit Plautiā
 Vrgulanillā, triūphali, & mox AEmiliā Petinā,
 cōsulari patre. Cū vtraq; diuortiū fecit: sed
 cū Petina, ex leuibus offensis: cū Vrgulanilla,
 ob libidinū probra, & homicidij suspicionē.
 Post has Valeriā Messallinā, Barbatī Messal-
 læ consobrini sui filiā in matrimoniū accepit.
 Quā cū comperisset super cætera flagitia
 atque dedecora, C. Silio etiam nupsisse, dote
 inter auspices consignata, supplicio affecit:
 confirmavitque pro concione apud prætō-
 rianos, *Quatenus sibi matrimonia malè cede-
 rent, permansurum se in cœlibatu: ac nisi per-
 mansisset, non recusaturum confodi manibus
 ipsorum.* Nec durare valuit, quin de condi-
 tionibus continuò tractaret, etiam de Peti-
 næ, quam olim exegerat, deque Lollia Paul-
 linæ, quæ C. Cæsari nupta fuerat. Verū il-
 lecebris Agrippinæ, Germanici fratris sui
 S 4 filia,

filiæ, per ins osculi, & blanditiarum occasio-
 nes plectus in amorem, subornauit proxi-
 mo lenatu, qui cenleret cogendum se ad du-
 cendum eam vxorem, quasi Reip. maximè
 interesset. dandamque cæteris veniam talium
 coniugiorum, quæ ad id tempus incesta ha-
 bebantur. Ac vix vno interposito die, confe-
 cit nuptias: non repertis, qui sequerentur
 exemplum, excepto libertino quodam, & al-
 tero primipilari, cuius officium nuptiarum &
 ipse cum Agrippina celebravit.

- 27 LIBEROS ex tribus vxoribus tulit: ex
 Vrgullanilla Drusum, & Claudiam: ex Peti-
 na Antoniam: ex Messalina Octauiam, &
 quem primo Germanicum, mox Britannicum
 cognominauit. Drusum Pompeijs impube-
 rem amisit, pyro per lufum in iublime iacta-
 to, & natu oris excepto strangulatum: cum
 ei ante paucos dies filiam Seiani despondis-
 set. Quo magis miror fuisse qui traderent,
 fraude à Seiano necatum. Claudiam ex liber-
 to suo Botere cõceptam, quamuis ante quin-
 tum mensem diuortij natam, alicque cõceptâ,
 exponi tamen ad matris ianuam, & nudam
 iussit abijci. Antoniam Cn. Pompeio Ma-
 gno, deinde Fausto Sullæ, nobilissimis iuue-
 nibus, Octauiam Neroni priuigno suo col-
 locauit, Silano antè desponsatam. Britanni-
 cum

cum vigesimo imperij die, inque secundo cō-
 sulatu natum sibi paruulum etiã tum, & mī-
 litibus pro concione manibus suis gestans, &
 plebi per spectacula gremio, aut ante se re-
 tinens, assidue commēdabat, faustisque omi-
 nibus cum acclamantium turba prosequēba-
 tur. E generis Neronem adoptauit: Pompe-
 ium, atque Silanum non recusauit modò, sed
 & interemit. **LIBERTORVM** præcipuè ²⁸
 suspexit Posiden spadonem, quem etiam Bri-
 tannico triumpho inter militares viros hasta
 pura donauit. Nec minus Felicem, quem co-
 hortibus, & alis, prouinciæque Iudæa pro-
 posuit, trium reginarum maritum. Et Har-
 pocram, cui lectica per urbem vehendi, spe-
 ctaculaque publicè edendius tribuit. Ac su-
 per hos Polybium à studijs, qui sæpe inter
 duos **C. OSS.** ambulabat. Sed ante omnes,
 Narcissum ab epistolis, & Pallantem à ra-
 tiõibus: quos decreto quoque senatus non
 præmijs modò ingentibus, sed & quæstorijs,
 prætorijsque ornamentis ornari libenter pas-
 sus est: tantum præterea acquirere, & rape-
 re, vt querente eo quondam de fisci exigui-
 tate, non absurdè sit dictum. *Abuniatuum,*
si à duobus libertis in consortium reciperetur.

His, vt dixi, vxoribusque addictus, non ²⁹
 principem se, sed ministrum egit. **Compen-**
 dio

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

dió cuiusque horum, vel etiam studio, ac li-
 bidine, honores, exercitus impunitates, sup-
 plicia largitus est: & quidem insciens plerun-
 q; & ignarus. Ac, ne sigillatim minima que-
 que enumerem, reuocatas liberalitates eius,
 iudicia rescissa, suppositos, aut etiam palam
 immutatos datorum officiorum codicillos:
 App. Silanum consocerum suum, Iuliasque,
 alteram Drusi, alteram Germanici filiam,
 crimine incerto, nec defensione vlla data,
 occidit. Item Cn. Pompeium, maioris filiae
 virum, & L. Silanum minoris sponsum. Ex
 quibus Pompeius in cōcubitu dilecti adole-
 scētuli confossus est. Silanus abdicare se pre-
 tura ante quartum Kalend. Ianuarias, mori-
 que initio anni coactus, die ipso Claudij, &
 Agrippinae nuptiarum. In quinque, & trigin-
 ta senatores, trecentosque amplius equites
 Rom. tanta facilitate animaduertit, vt de ne-
 ce consularis viri renuntiante centurione,
Factum esse quod imperasset, negaret, quicquā
se imperasse, nihilominus rem comprobaret:
 afirnantibus libertis, officio milites functos,
 quòd ad vltionem Imperatoris vltro procur-
 rissent. Nam illud omnem fidem excefferit,
 quòd nuptijs, quas Messalina cum adultero
 Silio fecerat, tabellas dotis & ipse consigna-
 uerit: inductus, quasi de industria simulare-

tur, ad euertendum, transferendūque periculum, quod imminere ipsi per quādam ostenta portēderetur. AVCTORITAS, di- 30.
gnitasque formæ non defuit, vel stanti, vel sedenti, ac præcipuè quiescenti. Nam, & pro-
dixit, nec exili, corpore erat: & specie, can-
ticęque pulera, opimis ceruicibus. Cæterum,
& ingredientem destituebant poplites mi-
nus firmi, & remissè quid, vel ferio agentem
multa dehonestabant. Ritus indecens: ira tur-
rior, spumante rictu, humentibus naribus:
præterea linguæ titubantia, caputque, cum
semper, tum inquantulocumque actu, vel
maximè tremulum. Valetudine, sicut olim 31
gravi, ita princeps per prospera usus est, ex-
cepto stomachi dolore. Quo se correptum
etiam de consciscenda morte cogitasse, dixit.
CONVIVIA agitauit, & ampla, & assidua, 32
ac ferè parentissimis locis, vt plerunque sex-
centi simul discumberent. Conuiuatus & su-
per emissariū Fucini lacus, ac pœne submer-
sus, cū emissa impetu aqua redūdasset. Adhi-
bebat omni cœnæ, & liberos suos cum pue-
ris, puellisque nobilibus, qui more veteri ad
fulcra lectorū sedētes vēscerētur. Conuiu-
u, qui pridie scyphū aureū surripuisse exstim-
batur, reuocato in diem posterum, calice fi-
stulē apposuit. Dicitur etiam meditatus edi-
ctum,

Etum, quo veniam daret flatum, crepitumque
 ventris in conuiuio emittendi: cum periclitatum
 quendam præpudore ex continentia re-
 33 perisset. Cibi, vini que quocumque, & tem-
 pore, & loco appetentissimus. Cognoscens
 quondam in AVgusti foro, ictusque nidore
 prandij, quod in proxima Martis æde Salijs
 apparabatur, deserto tribunali, ascendit ad
 Sacerdotes, vnâque discubuit. Nec temere
 vnquam triclinio abscessit, nisi distentus, ac
 madens: & vt statim supino, ac per somnum
 hianti pinna in os inderetur, ad exoneran-
 dum stomachum. Somni breuissimi erat. Nã
 ante mediam noctem plerunque euigilabat,
 vt tamen interdum nonnunquam in iure di-
 cendo obdormisceret, vixque ab aduocatis
 de industria vocem augentibus excitaretur.
 Libidinis in fœminas profusissime, marium
 omnino expers. Aleam studiosissime lusit:
 de cuius arte librum quoque emisit: solitus
 etiam in gestatione ludere, ita effedo, alueo-
 34 que adaptatis, ne lusus confunderetur. SAE-
 VVM & sanguinarium natura fuisse, ma-
 gnis, minimisque apparuit rebus. Tormenta
 quæstionum, pœnasque partidarum repre-
 sentabat, exigebatque coram. Cùm & spe-
 ctare antiqui moris supplicium Tiburi con-
 cupisset, & deligatis ad palum noxijs, carni-
 fex

fex deeffet, accitum ab vrbe vesperam vsque
 operiri perfeueravit. Quocumque gladiato-
 rio munere, vel fuo, vel alieno, etiam fortè
 prolafpos iugulari iubebat: maximè retiarios,
 vt expirantiũ facies videret. Cùm par quòd-
 dam mutuis iētibus concidiffet, cultelios fibi
 paruulos ex vtroque ferro in vſum fieri, ſine
 mora iuſſit. Beſtiarijs, meridianiſque adeò
 delectabatur, vt etiam prima luce ad ſpecta-
 culum descenderet: & meridie, dimiſſo ad
 prandium populo, perſederet: præterque de-
 ſtinatos, etiam leui, ſubitaque de cauſa, quos-
 dam committeret, de fabrorum quoque, ac
 miniſtrorum, atque id genus numero, ſi *ma-
 china artificialiter ſe mouens*, vel pegma, vel
 quid tale aliud parum ceſſiſſet. Induxit &
 vnum ex nomenclatoribus ſiſis, ſicut erat to-
 gatus. SED NIHIL equè, quam timidus, ac 35
 diſfidens fuit. Præmiſ imperij diebus, quan-
 quam, vt diximus, iactator ciuilitatis, neque
 conuiuia inire auſus eſt, niſi vt ſpiculatores
 cum lanceis circumſtarent, militeſque vice
 miniſtrorum fungèrentur: neque agrũ quẽ-
 quam viſitauit niſi explorato priùs cubiculo,
 culcitriſque, & ſtragulis prætentatiſ, & ex-
 cuſiſ: reliquo autem tempore ſalutatoribus
 ſcrutatores ſemper appoſuit, & quidem om-
 nibus, & acetbiſſimos. Seiò enim, ac vix remi-
ſit,

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

sit, ne scemine, prætextatique pueri, & puella
 læ contrectarentur, & ne cuius comiti, aut
 librario calamariæ, aut graphiariæ thecæ adi-
 merentur. Motu civili cum eum Camillus non
 dubitans etiam citra bellum posse terreri, con-
 tumeliosa, & minaci, & contumaci epistola
 cedere imperio iuberet, vitamque otiosam in-
 priuata re agere: dubitauit, adhibitis princi-
 36 pibus viris, an obtemperaret. Quosdam infi-
 dias temerè delatas adeò expauit, vt depo-
 nere imperium tentauerit. Quodam, vt su-
 præ retuli, cum ferro circa sacrificantem se de-
 presso, senatum per præcones propere con-
 uocauit: lacrymisque, & vociferatione mise-
 ratus est conditionem suam, cui nihil tuti vs-
 quam esset, ac diu publico abstinuit. Messal-
 linæ quoque amorem flagrantissimum, non
 tam indignitate contumeliarum, quam peri-
 culi metu abiecit, cum adultero Silio acquiri
 imperium credidisset: quo tempore fœdum
 in modum trepidus ad castra confugit, nihil
 tota via, quam, *esset ne sibi saluum imperium,*
 37 requirens. Nulla adeò suspicio, nullus auctor
 tam leuis extitit, à quo, nõ mediocri scrupu-
 lo iniecto, ad cauendum, vlciscendumque cõ-
 pelleretur. Vnus ex litigatoribus, seducto in
 salutatione asfirmavit se vidisse per quietem,
 occidi eum à quodã: deinde paulò post, quasi
 per-

percussorem agnosceret, libellum tradentem
 aduersarium suum demonstraui: confestim-
 que is pro deprehenso ad pœnam raptus est.
 Pari modo oppressum ferunt App. Silanum:
 quem cum Messallina, & Narcissus cõspiras-
 sent perdere, diuisis partibus, alter ante lucē
 similis attonito patroni cubiculum irrupit:
 affirmans, somniasse se, vim ei ab Appio illa-
 tam: altera, in admirationem formata, sibi
 quoque eandem speciem aliquot iam nocti-
 bus obseruari retulit. Nec multò post ex cõ-
 posito irrupere Appius nuntiatus, cui pri-
 die ad id temporis, vt adesset, præceptũ erat,
 quasi planè repræsentaretur somnij fides, ar-
 celsi statim, ac mori iussus est. Nec dubitauit
 postero die Claudius ordinem rei geste per-
 ferre ad senatum, ac liberto gratias agere,
 quòd pro salute sua etiã dormiēs excubaret.

IRAE, ATQVE iracundiæ conscius sibi, 38
 vtrumque excusauit edicto: distinxitque,
 pollicitus *alteram quidem breuem, & inno-*
xiã, alteram non iniustam fore. Ostiensibus,
 quia sibi subeunti Tiberim scaphas obuiam
 non miserint, grauitè correptis, eaque cum
 inuidia, *vt in ordinem se coactum* conscribe-
 ret, repente tantum non satisfaciētibus ve-
 niam modò dedit. Quosdam in publico pa-
 rum tempestiuè adentes manu sua repulit.

Item

Item scribam quaestorium, itemque praetura
 functum senatorem, inauditos, & innoxios,
 relegauit: quòd ille aduersus priuatum se in-
 temperantiùs affuisset: hic, in edilitate inqui-
 linos praediorum suorum contra vetitum co-
 cta vendentes multasset, villicumque inter-
 uenientem flagellasset. Quae de causa etiam
 coercionem popinatum aedilibus ademit.

AC, ne stultitiam quidem suam reticuit, si-
 mulatamque a se ex industria sub Caio, quòd
 aliter euasurus, peruenturusque ad susceptam
 stationem non fuerit, quibusdam oratiun-
 culis testatus est. Nec antè persuasit, quam
 intra breue tempus liber editus sit, cui in-
 dexerat, *suscitatio fatuorum*, argumentum
 autem, *stultitiam neminem fingere*. INTER

39 CAETERA in eo mirati sunt homines, &
 obliuionem, & inconsiderationem. Occisa
 Messallina, paulò post quam in triclinio de-
 cubuit, *cur domina non ueniret*, requisit.
 Multos exijs, quos capite damnauerat poste-
 ro statim die, & in conuiuium, & ad alea lu-
 sum admoueri iussit: & quasi morarentur, ut
 somniculosos per nuntium, increpuit. Du-
 cturus contra fas Agrippinam uxorem, non
 cessauit omni ratione *filiam*, & *alumnam*, &
ingremio suo natam, atque *educatam* praedica-
 re. Adsciturus in nomen familiae suae Nero-
 nem,

nem, quasi parum reprehenderetur, quod
adulto iam filio priuignum adoptaret, iden-
tidem diuulgauit, *neminem unquam per ado-
ptionem familie Claudie insertum.*

SE R M O N I S verò, rerumque tantam
sepe negligentiam ostendit, vt nec quis, nec
inter quos, quòve tempore, ac loco verba
ficeret, scire, ac cogitare existimaretur. Cùm
de lanijs, ac vinarijs ageretur, exclamauit in
euria: *Rogo vos, quis potest sine offula viuere?*
descripsitque abundantiam veterum taber-
narum. vnde solitus esset vinum olim & ipse
petere. De qua flore quodam candidato in-
ter causas suffragationis suæ posuit, *quòd pa-
ter eius frigidam egro sibi tempestiue decessisset.*
Inducta teste in senatu, *Et ac, inquit, matris
meæ liberta, & ornatrix fuit: sed me patronus
semper existimauit. Hoc ideo dixi, quòd quidam
sunt adhuc in domo mea, qui me patronum non
putant. Sed & pro tribunali, Ostitibus quidam
publicè orantibus, cùm excanduisset,
Nihil habere se, vosiferatus est, quare eos de-
mereatur: si quem alium, & se liberum esse.*
Nam illa eius quotidiana, & planè omnium
horarum, & momentorum erant, *Quid, ego ti-
bi Theogonius videor, & eloquentissimis; mul-
taque talia etiam priuatis deformia, ne dum
principi, neque infacundo, neque indocto,*

I. immo

41 inmo etiam pertinaciter liberalibus studijs
 dedito. HISTORIAM in adoleſcētia, hor-
 tante T. Liuiō, Sulpicio verò Flauo etiam
 adiuuante, ſcribere aggeſſus eſt. Et cum pri-
 mūm frequenti auditorio commiſiſſet, agrē
 perlegit, refrigeratus ſepe à ſemetipſo. Nam,
 cū initio recitationis, defraſtis, compluri-
 bus ſubſellijs, obelitate cuiuſdam, riſus exor-
 tus eſſet: ne, ſedato quidem tumultu, tempe-
 rare potuit, quin ex interuallo ſubinde facti
 reminiſceretur, cachinnòſque reuocaret. In
 principatu quoque, & ſcripſit plurimum, &
 aſſiduè recitauit per lectorem. Initium au-
 tem ſumpſit hiftoriæ poſt cædem Cæſaris
 Dictatoris. Sed & tranſijt ad inferiora tem-
 pora, cœpitque à pace ciuili: cū ſentiret,
 neque liberè, neque verè ſibi de ſuperioribus
 tradendi poteſtatem relictam, correptus ſe-
 pe, & à matre, & ab auia. Prioris materiæ
 duo volumina, poſterioris vnum, & quadra-
 ginta reliquit. Cōpoſuit & *De vita ſua* octo
 volumina, magis ineptè, quàm ineleganter.
 Item *Ciceronis deſenſionem aduerſus Aſinij
 Galli libros*, ſatis eruditam. Nouas etiam cō-
 mentuſ eſt litteras tres, ac numero veterum
 quaſi maximè neceſſarias addidit. De qua-
 rum ratione cū priuatus adhuc volumen
 edidiſſet, mox princeps non difficulter ob-

rituit, vt in vsu quoque promiscuo essent. Extat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis, titulisque operum. Nec minore cura 42
 Græca studia secutus est, amorem, præstantiamque linguæ occasione omni professus. Cuidam barbaro Græcè, & Latinè differenti *Cum utroque*, inquit, *sermone nostro sis peritus*. Et in commendanda patribus conscriptis Achaia, *gratam sibi prouintiam*, ait, *communium studiorum commercio*. Ac sæpe in senatu legatis perpetua oratione respondit. Multum verò pro tribunali etiam Homericis locutus est versibus. Quoties quidem hostem, vel insidiatorem vltus esset, excubitori tribuno signum de more poscenti, non temerè aliud dedit quàm,

Virum vlciisci, quando prior aliquis iniurietur, siue molestus sit.

Denique & Græcas scripsit historias, *Tyrrenorum XX. Carthedoriorum VIII.* Quarum causa veteri Alexandria Museo alterum additum ex ipsius nomine: institutumque, vt quotannis in altero *Tyrrenorum* libri, altero *Carthedoriorum*, diebus statutis, velut in auditorio, recitarentur toti à singulis per vices. SVB EXITV VITÆ, signa quedã nec obscura poenitētis de matrimonio Agrippinæ, 43
 deq; Neronis adoptione dederat. Siquidem

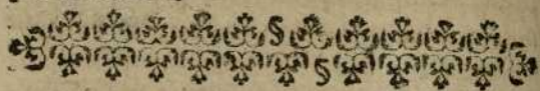
commemorantibus libertis, ac laudantibus
 cognitionem, qua pridie quandam adulterij
 ream condemnauerat: *sibi quoque in fatis esse*
iacitavit omnia impudica, sed non impunita
matrimonia. Et subinde obuium sibi Britan-
 nicum arctius complexus, hortatus est, *ut*
cresceret, rationemque à se omnium factorum
acciperet, Græca insuper voce profecutus,
amor impellit. Cùmque impubi, teneròque,
 adhuc, quando statura permetteret, togam
 dare destinasset, adiecit: *ut tandem pop. Rom.*
 44 *verum Cæsarem habeat.* Non multòque post
 testamentum etiam conscripsit, ac signis om-
 nium magistratuum ob signauit. Prius igitur,
 quàm ultra progredere, præuentus est ab
 Agrippina, quam præter hæc, conscientia
 quoque, nec minùs delatores multorum cri-
 minum arguebant. Et veneno quidem occi-
 sum conuenit: vbi autem & per quem dato,
 discrepat. Quidam tradunt, epulanti in arce
 cùm Sacerdotibus, per Halotum spadonem
 pregustatorem: alij, domestico conuiuio, per
 ipsam Agrippinam, quæ boletum medicatũ
 auidissimo ciborum talium obtulerat. Etiam
 de subsequentibus diuersa fama est. Multi
 statim, hausto veneno, obmutuisse, aiunt, ex-
 cruciatumque doloribus nocte tota, defecisse
 se prope lucem. Nonnulli inter initia conuo-
 pitum,

pitum, deinde cibo affluente euomuisse omnia, repetitumque toxico, incertum pultine addito, cum velut exhaustum refici cibo oporteret, an immisso per clysterem: vt quasi abundantia laboranti etiam hoc genere egestionis subueniretur. MORS eius celata est do- 45
 nec circa successorem omnia ordinarentur. Iraque & quasi pro ægro adhuc vota suscepta sunt, & inducti per simulationem comædi, qui velut desiderantem oblectarent. Excessit III. Idus Octobris, Asinio Marcello, Acilio Auiola COSS. LXIII. ætatis, imperij XIII. Anno. Funeratus est soleni principum populi, & in numerum deorum relatus. Quæ honorem, à Nerone destitutum, abolitumque, recepit mox per Vespasianum. Præfagia mor- 46
 tis eius præciosa fuerunt: exortus crinitæ stellæ, quam cometem vocant: tactumque de cælo monumentum Drusi patris: & quod eodem anno ex omnium magistratum genere plerique mortem obierant. Sed ipse nec ignorasse, aut dissimulasse vltima vitæ suæ tempora videtur, aliquot quidem argumentis. Nam, & cum COSS. designaret, neminem ultra mensem, quo obiit, designauit: & in senatu, cui nouissimè interfuit, multum ad concordiam liberos suos cohortatus, vtriusque ætatem simpliciter patribus commendauit.

C. SVET. TRANQ. LIB. V.

Et in vltima cognitione pro tribunali, *accessisse ad finem mortalitatis*, quamquam abominantibus qui audiebant, semel atque iterum pronunciauit.

C. SVETONII TRAN-
QVILI DE X. CAESARIBVS
LIBER VI.

NERO CLAVDIVS CAESAR.

EX gente DOMITIA duæ familiae claruerunt, CALVINORVM, & AENOBABORVM. AEnobarbi auctorem originis, itemque cognominis habent L. Domitiũ: cui rure quondam reuertenti iuuenes gemini augustiore forma ex occurſu imperaſſe traduntur, nuntiaret ſenatui, ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat: atque in fidem maiestatis adeo permulsiſſe malas, vt è nigro rutilum, ærique aſſimilem capillum redderent. Quod inſigne manſit, & in poſteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt. Fuit etiam autem, conſulatibus VII. triũpho, cenſuraq, duplici, & inter patritios allecti perſeuerat.

uerarunt omnes in eodē cognomine. Ac ne
 prænomena quidē vlla, præterquā Cnæi, &
 Lucij vsurparūt: eaq; ipsa notabili varietate,
 modò cōtinuātes vnūquodq; per ternas per-
 sonas, modò alternātes per singulas. Nā pri-
 mū, secundūq; ac tertiū Ænobarborū, Lucios:
 rursus sequētes tres ex ordine Cnæos accepi-
 mus: reliquos nō nisi vicissim, tū Lucios, tum
 Cnæos. Plures è familia cognosci referre ar-
 bitror: quò facilius appareat, ita degenerasse
 à suorū virtutibus Neronē, vt tamē vitia cu-
 iusq; quasi tradita, & ingenita retulerit. Vt
 igitur paulò altius repetam, atauus eius Cn.
 Domitius in tribunatū pōtificibus offensior,
 quòd aliū quā se in patris sui locū cooptas-
 sent, ius Sacerdotum subrogandorum à col-
 legijs ad populum transtulit: ac in consulatū
 Allobrogibus: Aruenisque superatis, ele-
 phanto per prouinciam inuēctus est: turba
 militum, quasi inter solemnia triumphi pro-
 sequente. In hunc dixit Licinius Crassus ora-
 tor, *Non esse mirandam, quod aeneam barbaram
 haberet, cui esset os ferreum, cor plumbeum.*
 Huius filius prætor C. Cæsarem abeuntem
 consulatū, quem aduersus auspicia, legesque
 gessisse existimabatur, ad disquisitionem se-
 natus vocauit: mox consul imperatorem
 ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit:

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

successorque ei per factionem nominatus,
 principio civilis belli ad Corfiniū captus est.
 Unde dimissus, Malsidenses obsidione labo-
 rantes cum aduentu suo confirmasset, repen-
 tē destituit. Acieque demum Pharsalica oc-
 cubuit. Vir neque satis constans, & ingenio
 truci in desperatione rerum, mortem timore
 appetitam ita expauit, vt haustum venenum
 poenitentia euomuerit, medicumque manu-
 miterit, qui id sibi prudens, ac sciens minus
 noxium temperasset. Consultante autem
 Cn. Pompeio de medijs, ac neutram partem
 sequentibus, solus censuit hostium numero
 habendos. Reliquit filium omnibus gentis
 suæ proculdubio præferendum. Is inter con-
 scios Casarianæ necis, quanquam insons, dā-
 natus lege Pedia, cum ad Cassium, Brutum-
 que se, propinqua sibi cognatione iunctos,
 contulisset, post vtriusque interitum classem
 olim commissam retinuit: auxit etiam: nec
 nisi partibus vbique profligatis, M. Antonio
 sponte, & ingentis meriti loco, tradidit: so-
 lusque omnium ex ijs, qui pari lege damnati
 erant, restitutus in patriam, amplissimos ho-
 nores percucurrit: ac subinde redintegrata
 dissensione civili, eidē Antonio legatus de-
 latam sibi summam imperij ab ijs, quos Cleo-
 patra pudebat, neque suscipere, neque recu-
 sare

fare fidenter, propter subitam valetudinem,
 aulus, transfijt ad AVgustum: & in diebus
 paucis obiit, non nulla & ipse infamia ad-
 spersus. Nam Antonius eum desiderio amici-
 cæ Seruiliæ Naidis transfugisse, iactauit. Ex 4
 hoc Domitius nascitur, quem emptorem fa-
 miliæ, pecuniæque in testamento AVgusti
 fuisse, mox vulgò notatum est: non minùs
 aurigandi arte in adolescentia clarus, quam
 deinde ornamentis triumphalibus ex Ger-
 manico bello. Verùm arrogans, profusus, im-
 mitis, censorem L. Plancum via sibi decede-
 re Ædilis coegit: præturæ, cōsularis que ho-
 nore equites R. matronasque ad agendum
 mimum produxit in scenam: venationesque,
 & in circo, & in omnibus vrbs regionibus
 dedit. Munus etiam gladiatorium: sed tanta
 sauitia, vt necesse fuerit AVgusto clam fru-
 stra monitam edicto coercere. Ex Antonia 5
 maiore patrem Neronis procreauit, omni
 parte vitæ detestabilem. Siquidem comes ad
 orientem C. Cæsar iuuenis, occiso liberto
 suo, quod potare quantum iubebatur, recu-
 sarat, dimissus è cohorte amicorum nihilò
 modestius vixit. Sed & in viæ Appiæ vico re-
 pente puerum citatis iumentis haud ignarus
 obtriuuit: & Romæ, medio foro cuidam equi-
 ti R. liberiùs iurganti oculum eruit perniciæ
 verò

verò tantæ, vt non modò argentarios pretijs
 rerum cœmptarum, sed & in prætura mer-
 cede palmarum aurigarios fraudauerit. No-
 tatus ob hec & sororis ioco, querentibus do-
 minis factionum, *representanda premia in po-
 sterum* sanxit. Maiestatis quoque, & adulte-
 riorum, incestique cum sorore Lepida sub
 excessu Tiberij reus, mutatione temporum
 euasit: decessitque Pyrgis morbo aque inter-
 cutis, sublato filio Nerone ex Agrippina Ger-
 manico genita. **NERO** natus est Antij post
 6 IX. menses quàm Tiberius excessit, XVIII.
 Kal. Ianuarias: tantum quod ex oriente Sole,
 pœne vt radijs, prius quàm terra continge-
 retur. De genitura eius statim multa, & for-
 midolosa, multis coniectantibus, præfagio
 fuit etiam Domitij patris vox, inter gratula-
 tiones amicorum, negantis quicquam ex se,
 & Agrippina nisi detestabile, & malo publi-
 co nasci potuisse. Eiusdem futuræ felicitatis
 signum cuidens die Iustico extitit: nam C.
 Cæsar, rogante sorore, vt infanti, quod vel-
 let, nomen daret, intuens Claudium patruû
 suum, à quo mox principe Nero adoptatus
 est, eius se dixit dare: neque id ipse seriò, sed
 per iocum, & spernante Agrippina, quòd
 tum Claudius inter ludibria aulæ erat. Tri-
 mulus patrè amisit: cuius ex parte tertia hæ-
 res,

res, ne hanc quidem integram cepit, correptis per cohæredem Caium vniuersis bonis, & subinde matre etiã relegata, pœne inops, atque egens apud amitam Lepidam nutritus est, sub duobus pædagogis, saltatore, atque tonsore. Verùm, Claudio Imperium adepto, non solum paternas opes recuperauit: sed & Crispi Palsieni vitrici sui hæreditate ditatus est. Gratia quidem, & potentia reuocata, restituteque matris vsque eo floruit, vt emanaret in vulgus, missos à Messallina vxore Claudij, qui eum meridianam quasi Britanici æmulum strangularent. Additum fabulæ est, eosdem dracone è puluino se profertente cõterritos refugisse. Quæ fabula exorta est, deprehensis in lecto eius circum cervicalia serpentis exuuijs: quas tamen aureæ armillæ ex voluntate matris inclusas dextro brachio gestauit aliquandiu: ac tædio tandem maternæ memoriæ abiecit, rursusque extremis suis rebus frustra requisit. TENE R adhuc, necdum matura pueritia, Ciræ censibus ludis Troiam constantissimè, fauorabiliterque lusit. Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus est, Annæ òque Senecæ iã tunc senatori in disciplinã traditus. Ferunt, Senecam proxima nocte visum sibi per quietem, C. Casari præcipere: & fidem somnio

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

Nero breuifecit, prodita immanitate naturæ, quibus primum potuit experimentis. Nāque Britannicum fratrem, quod se post adoptionem **ÆNOBARBVM** ex cōsuetudine salutasset, vt subditiuū apud patrem arguere conatus est. Amitam etiam Lepidam, ream testimonio coram afflixit gratificans matri, à qua rea premebatur. Deductis in forum tiro, populo cōgiarium, militi donatiuum proposuit: indictaque decursione prætorianis, scutum sua manu prætulit: exinde patri gratias in senatu egit. Apud eundem consulenti pro Bononiensibus Latinè, & pro Rhodijs atque Iliensibus Græcè verba fecit. Auspicatus est & iurisdictionem Præfectus vrbis sacro Latinarum, celeberrimis patronis, non translaticias, vt assolet, & breues, sed maximas, plurimasque postulationes certatim ingerentibus: quanuis interdictum à Claudio esset. Nee multò post duxit vxorem Octauiam: ediditque pro Claudij salute circēses, & venationem.

SEPTEMDECIM natus annos, vt de Claudio palam factum est, inter horam sextam, septimamque processit ad excubitores: cum ob totius diei diritatem non aliud auspicandi tempus accommodatius videretur: proque Palatij gradibus **IMPERATOR**

con.

consalutatus, lectica in castra, & inderap-
 ptim, appellatis militibus, in curiam delatus
 est. discessitque iam vesperi: ex immēsis qui-
 bus cumulabatur honoribus, tantum *P A-
 TRIS PATRIÆ* nomine recusato, propter
 ætatem. Orsus hinc à pietatis ostentatione, 9
 Claudium apparatusissimo funere elatum lau-
 dauit, consecrauitque. Memoriam Domitij
 patris honores maximos habuit. Matri sum-
 mam omnium rerum publicarum, priuata-
 rumque permisit. Primo etiam Imperij die
 signum excubanti tribuno dedit, *Optimam
 matrem*: ac deinceps eiusdem sæpe lectica
 per publicam simul vectus est. Antium colo-
 niam deduxit, adscriptis veteranis è præto-
 rio: additisque per domicilij translationem
 ditissimis primipilariū, vbi & portum ope-
 ris sumptuosissimi fecit. Atque, vt certio-
 rem adhuc indolem ostenderet, ex *AVgusti præ-
 scripto imperatum se*, professus, neque libera-
 litatis, neque clementiæ, nec comitatis qui-
 dem exhibendę vllā occasionem omisit: Gra-
 uiora vectigalia aboleuit, aut minuit. Præmia
 delatorum Papiæ legis ad quartas redegit,
 diuisis populo viritim quadringenis nummis
 Senatorum nobilissimo cuique, sed à refa-
 miliari destituto, annua salaria, & quibusdā
 quingena cōstituit. Item prætorianis cohorti-
 bus

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

tibus frumentum menstruum gratuitum. Et, cum de supplicio cuiusdam capite damnati, vt ex more, subscriberet, admoneretur: *Quã vellem, inquit, nescire literas.* Omnes ordines subinde, ac memoriter, salutauit. Agenti senatui gratias, respondit: *Cum meruero.* Ad cãpestres exercitationes suas admisit & plebem: declamauit & sæpius publicè: recitauit & carmina, non modo domi, sed in theatro, tanta vniuersorum lætitia, vt ob recitationem supplicatio decreta sit, eaque pars carminu aureis litteris Ioui Capitolino dicata.

II SPECTACVLORVM plurima, & varia genera edidit: Iuuenales, Circenses, scenicos ludos, gladiatorium munus. Iuuenalibus senes quoque consulares, anusque matronas recepit ad lusum. Circensibus loca equiti secreta à ceteris tribuit: commisitque etiã camelorum quadrigas. Ludis, quos pro æternitate Imperij susceptos appellari *Maximos* voluit, ex vtroque ordine, & sexu plerique ludicras partes sustinuerunt. Notissimus eques R. elephanto super sedens per catadromum decucurrit. Inducta est & Afranij togata, quę *Incendium* inscribitur: concessumque, vt scenici ardentis domus supellectilem diriperent, ac sibi haberent. Sparsa & populo missilia omnium rerum per omnes dies singula

singula quotidie millia. Auium cuiusque ge-
 neris multiplex penus, tesserae frumentariae,
 vestis, aurum, argentum, gemmae, margari-
 te, tabulae pictae, mancipia, iumenta, atque
 etiam mansuetae ferae: nouissimè, naues, in-
 sulae, agri. Hos ludos spectauit è proscenij 13
 fastigio. Munere quod in Amphitheatro li-
 gneo, in regione Martij campi intra anni
 spatium fabricato, dedit, neminem occidit,
 ne noxiorum quidem. Exhibuit autem ad
 ferrum etiam quadringentos senatores, sex-
 centosque equites R. & quosdam fortunae,
 atque existimationis integrae ex iisdem or-
 dinibus, confectorèsque ferarum, & ad varia
 arenae ministeria. Exhibuit & naumachiam,
 marina aqua innantibus belluis: item Pyrri-
 chas quasdam è numero epheborum, quibus
 post editam operam diplomata ciuitatis Ro-
 manae singulis obtulit. Inter Pyrricharum ar-
 gumenta, taurus Pasiphaem ligneo iuuenae
 simulacro abditam iniicit, vt multi spectantium
 crediderunt. Icarus primo statim conatu iuxta
 cubiculum eius decidit, ipsiq; cruore resperfit.
 Nam perraro praesidere, ceterum accubas primam
 paruis foraminibus, deinde toto podio ada-
 perto spectare consueuerat. Instituit & quin-
 quennale certamen primus omnium Romae, mo-
 re Greco triplex, musicum, gymnicum, equestre,
 quod

quod appellavit NERONIA. Dedicatisq;
 thermis, atque gymnasio, senatui quoque, &
 equiti oleum præbuit. Magistros tot certami-
 ni præposuit consulares sorte, sede præto-
 rum, deinde in orchestram, senatumque de-
 scendit, & orationis quidem, carminisque La-
 rini coronam, de qua honestissimus quisque
 contenderat, ipsorum consensu concessam,
 sibi recepit. Citharam autem à iudicibus ad
 se delatam adoravit, ferrique ad Augusti sta-
 tuam iussit. Gymnico, quod in Septis edebat,
 inter buthyfiæ apparatus, barbam pri-
 mam posuit, conditamque in auream pyxi-
 dem, & pretiosissimis margaritis adornatam
 Ioui Capitolino consecrauit. Ad athletarum
 spectaculum inuitavit & virgines Vestales:
 quia Olympiæ Cereris Sacerdotibus specta-
 re conceditur. Non immeritò inter specta-
 cula ab eo edita, & Tiridatis in urbem introi-
 tum retulerim. Quem Armeniæ regem ma-
 gnis pollicitationibus sollicitatum, cum de-
 stinato per edictum die ostensurus populo
 propter nubilum distulisset, produxit, quò
 opportunissimè potuit: dispositis circa fori
 templa armatis cohortibus, curuli residens
 apud Rostra triumphantis habitu, inter si-
 gna militaria, atque vexilla: & primò per de-
 nexum pulpitem subeuntem admisit ad ge-

13

nua,

nua, alleuatùmque dextra exosculatus est:
 dein precanti, tiara deducta, diadema impo-
 suit, verba supplicis interpretata prætorio
 viro multitudini pronuntiante. Perductum
 deinde in theatrum, ac rursus supplicem,
 iuxta se latere dextro collocavit. Ob quæ
 imperator consalutatus, laurea in Capito-
 lium lata, lanam geminum clausit tã nullo,
 quam residuo bello: **CONSVLATVS** qua-
 tuor gessit: primum bimestrem, secundum, ¹⁴
 & nouissimum semestres, tertium quadri-
 mestrem: medios duos continuauit, reliquos
 inter annua ipatia variauit. In iurisdictione
 postulatoribus nisi sequenti die, ac per libel- ¹⁵
 los, non temere respondit. In cognoscendo
 morem eum tenuit, vt, continuis actionibus
 omiſſis, sigillatim quæque per vices ageret.
 Quoties autem ad consultandum secederet,
 neque in commune quicquam, neque pro-
 palam deliberabat: sed & conscriptas ab vno-
 quoque sententias tacitus, ac secretò legens
 quid ipsi libuisset, perinde atquè pluribus
 idem videretur, pronuntiabat. In Curiam li-
 bertinorum filios diu non admisit: admissis-
 que à prioribus principibus honores denega-
 uit. Candidatos qui supra numerum essent,
 in solatium dilationis, ac moræ, legionibus
 præposuit. Consulatum in senos plerumque

menses dedit. Defuncto òque circa Kalend. Ianuarias altero è COSS. neminem substituit: improbens exemplum vetus Caninij Rebili, vno die consulis. Triumphalia ornamenta, etiam quæstorie dignitatis, & nonnullis ex equestri ordine tribuit: nec vtique de causa militari. De quibusdam rebus rationes ad senatum missas, præterito quæstoris officio, per COSS. plerumque recitabat. Formam ædificiorum vrbs nouam excogitauit: &, vt ante insulas, ac domos porticus essent, de quarum solarijs incendia arcerentur: easque sumptu suo extruxit. Destinarat etiam Ostia tenus mœnia promouere, atque inde fossa mare veteri vrbi inducere. Multa sub eo & animaduersa seuerè, & coercita, nec minus instituta: adhibitus sumptibus modus: publicæ cœnæ ad sportulas redactæ: interdictum, ne quid in popinis cocti præter legumina, aut olera veniret, cum antea nullum non optonij genus proponeretur: afflictis supplicijs CHRISTIANI, genus hominum superstitionis nouæ, ac maleficæ: vetiti quadrigariorum lusus, quibus inueterata licentia passim vagantibus, fallere, ac furari per iocum ius erat: pantomimorum factiones cum ipsis simul relegatæ.

17 Aduersus falsarios tunc primùm repertū,

ne tabulæ nisi pertulæ, ac ter lino perforamina traiecto, obſignarētur. Cautū, vt in teſtamentis primæ duæ ceræ, teſtatorū modò nomine inſcripto, vacuæ ſignaturis oſtenderetur: ac, ne quis alieni teſtamenti ſcriptor legatū ſibi adſcriberet. Itē, vt litigatores pro patrocinijs certā, juſſūq; mercedē, pro ſubſellijs nullā omnino darēt, præbente ærario gratuita: vtq; rerū actu ab ærario cauſæ ad forū, ac recuperatore trāſferrētur: & vt omnes appellationes à iudicibus ad ſenatū fierēt.

AVgēdi, propagandique Imperij, neque 18 volūtare vlla, neque ſpe motus vnquā, etiā ex Britannia deducere exercitum cogitauit: nec niſi verecundia, ne obtreſtare parentis gloriæ videretur, deſtitit. Ponti modò regnum concedente Polemone, item Alpium, deſuncto Cottio, in prouinciæ formam redegit. PEREGRINATIONES duas omnino ſuſcepit, Alexandrinam, & Achaicā: ſed 19 Alexandrina ipſo profectionis die deſtitit, turbatus religione ſimul, ac periculo. Nam, circuitis templis, cū in æde Veſtæ reſediſſet, conſurgenti ei primū lacinia, obhæſit: deindē tanta oborta caligo eſt, vt deſpicere non poſſet. In Achaia Iſthmū perfodere aggreſſus, prætorianos pro cōciene ad inchoā, dū opus cohortatus eſt: tubāque ſigno dato,

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

primus rastello humum effodit, & corbulæ
 congestam humeris extulit. Parabat & ad
 Caspias portas expeditionem, conscripta ex
 Italicis senum pedum tyronibus noua legio-
 ne, quam Magni Alexandri phalangem ap-
 pellabat. Hęc partim nulla reprehensione,
 partim etiam non mediocri laude digna in
 vnum contuli: vt secernerem à probris, ac
 sceleribus eius, de quibus de hinc dicam. IN-
 20 TER cæteras disciplinas pueritiæ tempore
 imbutus & musica statim vt Imperium ade-
 ptus est, Terpnium citharædum vigentem
 tunc præter alios, accersijt: diebusque conti-
 nuis post cœnam canenti in multam noctem
 assidens, paulatim & ipse meditari, exerce-
 rique cœpit: nec eorum quicquam omittere,
 quæ generis eius artifices, vel conseruandæ
 vocis causa, vel augendæ factitarent. Sed &
 plumbeam chartam supinus pectore sustine-
 re: & clystere, vomitùque purgari: & absti-
 nere pomis, cibisque officientibus: donec blã-
 diente profectu (quanquam exiguæ vocis, &
 fuscæ) prodire in scenam concupiuit: subin-
 de inter familiares Græcum prouerbiū ia-
 ctans, *occultæ musica nullum esse respectum.*
 Et prodijt Neapoli primùm: ac, ne conuulso
 quidem repente motu terræ theatro, antè
 cantare destitit, quàm inchoatam absolue-

ret modum. Ibidem sæpius, & per complures cantauit diēs: sumpto etiam ad reficiendam vocem breui tempore, impatiens secretià balneis in theatrum transijt, mediàque in orchestra frequente populo epulatus, *si paulum subbibisset, aliquid se sufferti tinnituum* Græco sermone promisit. Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo comœatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo segnius adolescentulos equestris ordinis, & quinque amplius millia e plebe robustissimæ iuuentutis vndique elegit, qui diuisi in factiones, plausuum genera condicerent (*bombos, & imbrices, & testas* vocabant) operamque nauarent cantanti sibi insignes pinguisima coma, & excellentissimo cultu pueri, nec sine anulo leuis: quorum duces quadragena millia HS. merebant. Cùm 21 magni aestimaret cantare, etiam Romæ Neroneum agona ante præstitutam diem reuocauit. Flagitantibusque cunctis *cœlestem vocem*, respondit quidem, *in hortis se copiam uolentibus facturum*: sed adiuuante vulgi preces etiam statione militum, quæ tunc excubabat, repræsentaturum se pollicitus est libens: ac sine mora nomen suum in albo profitentium citharcedorum iussit adscribi: for-

ticulaque in urnam cum cæteris demissa in-
 travit ordine suo. simulque Præfecti præto-
 rij citharam sustinentes, post tribuni militū,
 iuxtaque amicorum intimi. Utque constitit,
 peracto principio, Niobem se cantaturum
 per Cluuium Rufum consularem pronun-
 tiauit, & in horam ferè decimam perseuera-
 uit: coronamque eam, & reliquam certami-
 nis partem in annum sequentem distulit, ut
 sæpius canendi occasio esset. Quod cum tar-
 dū videretur, non cessauit identidem se pu-
 blicare. Nō dubitauit etiam priuatis specta-
 culis operam inter scenicos dare, quodā præ-
 torum HS. decies offerēte. Tragedias quoque
 cantauit personatus: heroum, Deorumque,
 item heroidum, ac Dearum personis effictis
 ad similitudinem oris sui, & fœminæ, prout
 quamque diligeret. Inter cætera cantauit
Canacem parturientem, Orestem matricidam,
Oedipodem excecatum, Herculem insanum.
 In qua fabula fama est, tirunculum militem
 positum ad custodiam aditus, cum eum or-
 nari, ac vinciri catenis, sicut argumentū por-
 tulabat, videret, accurrisse ferè dæ opis gra-
 tia. **EQVORVM** studio, vel præcipue ab
 ineunte ætate flagrauit, plurimūque illis ser-
 mo, quanquam vetaretur, de circensibus erat
 & quondam tractum Præsinum agitatore[m]
 inter

inter condiscipulos querens, obiurgante magistro, de Hectore se loqui e mentitus est. Sed cum inter initia Imperij eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet, ad omnes etiã minimos Circenses commeabat secessu, primò clam, deinde propalam: vt nemini dubium esset, eo die vtique affuturum. Neque dissimulabat, velle se palmarum numerum ampliare: quare spectaculum multiplicatis missibus in ferũ protrahebatur, ne dominis quidẽ iã factionũ dignantibus nisi ad totius dici cursum, greges ducere. Mox & ipse aurigare: atque etiã spectari sæpius voluit: positòque in hortis inter seruitia, & sordidã plebẽ rudimẽto, vniuersorũ se oculis in Circo maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappa, vnde magistratus solent. Nec contentus harum artium experimenta Romæ dedisse, Achaiam, vt diximus, petit, hinc maximè motus: Instituerant ciuitates, apud quas musici agones edi solent, omnes cirharædorum coronas ad ipsum mittere. Eas ad eò gratè recipiebat, vt legatos, qui pertulissent, non modò primos admitteret, sed etiã familiaribus epulis interponeret. A quibusdam ex his rogatus, vt cãtaret super cœnam, exceptũque effusiũ: *solos scire audire Græcos, solòsque se, & studijs suis dignos, ait.*

23 Nec profectioe dilata, vt primùm Cássio-
pen traiecit, statim ad aram Iouis Cássij cā-
tare auspicatus est. CERTAMINA dein-
ceps obit omnia. Nam & quæ diuersissimo-
rum temporum sunt, cogi in vnum annum,
quibusdam etiam iteratis, iussit. Olympiæ
quoque præter consuetudinem musicū ago-
na commisit. Ac, ne quid circa hæc occupa-
tum auocaret, detineretve, cùm præsentia
eius vrbicas res egere, à liberto Helio admo-
neretur, rescripsit his verbis, *Qua anis nunc
tuum consilium sit, & votum, celer iter reuerti
me: tamen suadere, & optare potius debes, vt
Nerone dignus reuertar*

Cantante eo, ne necessaria quidem causa
excedere theatro licitum erat. Itaque, & eni-
xæ quædam in spectaculis dicuntur, & mul-
titudine audiendi, laudâdique, clausis oppi-
dorum portis, aut furtim desiluisse de muro,
aut, morte simulata, funere elati. Quàm au-
tem trepide, anxieque certauerit, quanta ad-
uersariorum æmulatione, quo metu iudicū,
vix credi potest. Aduersarios quasi planè
conditionis eiusdem obseruare, captare, in-
famare secretò, nonnunquam ex occurstu
maledictis incessere: ac, si qui arte præcelle-
rent, corrumpere etiam solebat. Iudices au-
tem prius quàm inciperet, reuerentissimè al-
loque-

loquebatur, omnia se facienda fecisse, sed euentum in manu esse Fortune illos, ut sapientes, & doctos viros fortuita debere excludere: atque, ut auderet hortantibus, equiore animo recedebat: ac ne sic quidem sine solitudine taciturnitatem, pudorè inque quorūdam pro tristitia, ac malignitate arguens, suspectòsque sibi dicens. In certando verò ita legi obediēbat, ut nunquam excreare ausus, sudorem quoque frontis brachio detergeret: atque etiam in quodam tragico actu cum elapsum baculum citò resumpisset, pavidus, & metuens, ne ob delictum certamine submoueretur, non aliter confirmatus est, quàm adiurante hypocrita, non animaduersum inter exultationes, succlamationesque populi. Victorem autem se ipse pronuntiabat. Qua de causa & præconio vbique contendit. A Cne cuius alterius hieronicarum memoria, aut vestigium extaret vsquam, subuerti, & vincti, abijci que in latrinas omnium statuas, & imagines, imperauit. Aurigauit quoque plurifariam, Olympijs verò etiam decem iugem: quanuis ad ipsum in rege Mithridate, carmine quodam suo prehensisset. Sed excussus curru, ac rursus repositus, cum perdurare non posset, destitit ante decursum; nec eo secius coronatus est. Decedens deinde,

de, prouinciam vniuersam libertate donauit: simulque iudices ciuitate Romana, & pecunia grandi. Quæ beneficia è medio stadio, Isthmiorum die sua ipse voce pronuntiauit.

25 REVERSVS è Græcia Neapolim, quòd in ea primùm artem protulerat, albis equis introijt, disiecta parte muri, vt mos hieronicarum est. Simili modo Antium, inde Albanum, inde Romam. Sed & Romam eo curru, quo AVgustus olim triumphauerat, & in veste purpurea, distinctaque stellis aureis chlamyde, coronamque capite gerens Olympiacam, dextra manu Pythinam, præcunte pompa cæterarum cum titulis, *vbi, & quos, quo cationum, quove fabularum argumento vicisset.* sequentibus currum ouantium ritu plausoribus, *AVgustianos, militesque se triumphi eius* clamitantibus. Dehinc diuoto Circi maximi arcu, per Velabrum, Forùmque, Palatium, & Apollinem petijt. Incedenti passim victimæ celsæ, sparso per vias identidem croco, ingestaque aues, ac lemnisci, & bellaria. Sacras coronas in cubili circum lectos posuit. Item statuas suas citharædico habitu: quia nota etiam nummum percussit. Ac post hæc tantum abfuit à remittendo, laxandòque studio: vt conseruandæ vocis gratia, neque milites vnquam, nisi absens, aut alio verba pronun-

nuntiante, appellaret: neque quicquã serio,
iocòve egerit, nisi adstante phonaseo, qui
moneret, parceret arterijs, ac sudorium ad
os applicaret: multisque vel amicitiam suam
obtulerit, vel similitatem indixerit; prout
quisque se magis, parciusve laudasset. P E-26

IVLANTIAM, libidinem, luxuriam, aua-
ritiam, crudelitatem sensim quidem primo,
& occultè, vel vt iuuenili errore, exercuit:
sed, vt tunc quoque dubium nemini foret,
naturæ illa vitia, non etatis esse. Post crepu-
sculum statim, arrepto pileo, vel galero, po-
pinas inibat: circumque vicos vagabatur lu-
dibundus, nec sine pernicie tamen. Siquidem
redeuntes à cœna verberare, ac repugnantes
vulnerare, cloacisque demergere assueuerat:
tabernulas etiã effringere, & expilare: quin-
tana domi constituta, vbi partæ & ad licita-
tionem diuidendæ prædæ pretium assume-
retur. AC sæpe in eiusmodi rixis, oculorũ, &
vitæ periculum adiit, à quodam laticlauio,
cuius vxorem attrectauerat, propè ad necè
cæsus. Quare nunquam postea se publico il-
lud horæ sine tribunis cõmissit, procul, & oc-
cultè subsequētibus. Interdiu quoq; clagesta-
toria sella delatus in theatrum, seditioibus
pantomimorũ ex parte proscenij superioris,
signifer simul, ac spectator aderat. Et cum
ad

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

ad manus ventum esset, lapidibusque, & sub-
 selliorum fragminibus decerneretur, multa
 & ipse iecit in populum, atque etiam præto-
 ris caput consauciauit. PAVLATIM verò,
 inualescentibus vitijs, iocularia, & latebras
 omisit, nullaque dissimulandi cura ad maio-
 ra palam erupit. Epulas à medio die ad me-
 diam noctem protrahebat: refotus sæpius ca-
 lidis piscinis, ac tempore æstiuo niuatis. Cœ-
 nitabaturque nōnunquam & in publico, Nau-
 machia præclusa, vel Martio campo, vel Cir-
 co maximo, inter scortorum totius vrbis,
 ambubaiarumque ministeria. Quoties Ostiā
 Tiberi deflueret, aut Baianum sinum præ-
 ternavigaret, dispositæ per litora, & ripas
 diuersoriarum tabernarum parabantur, insignes ga-
 neæ, & matronarum institoria copas imitā-
 tium, atque hinc inde hortantium, vt appel-
 leret. Inducebat & familiaribus cœnas, quo-
 rum vnimitellita quadragies HS. constitit,
 28 alteri pluris aliquanto absortio rosaria. Su-
 peringenuorum pædagogia, & nuptarum
 concubinitus, Vestali virgini Rubriæ vim
 intulit. Actem libertam paulum absuit, quin
 iusto matrimonio sibi coniungeret: submissis
 consularibus viris, qui regio genere ortam
 peierarent. Puerum Sporum, ex ætate testibus,
 etiam in muliebrem naturam transfigurare
 conatus

conatus est: cum dote, & flamine per solenne nuptiarum celeberrimo officio, deductum ad se pro vxore habuit. Extatque cuiusdam non inscitus iocus, *Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius pater talem habuisset uxorem.* Hunc Sporum AVgustarum ornamentis excultum, lecticâque vectum, & circa conuentus, mercatûsque Græciæ, ac mox Romæ circa Sigillaria, comitatus est, identidem exosculans. Nam matris concubitum appetijse, & ab obtrektoribus eius, ne ferrox, & impotens mulier, & hoc genere gratiæ præualeret, deterritum nemo dubitauit: utique postquam meretricem, quam fama erat Agrippinæ simillimam, inter concubinas recepit. Olim etiam quoties lectica cum matre veheretur, libidinatum incestè, ac maculis vestis proditum, affirmant. Suam quidem pudicitiam vsque adeò prostituit, vt, 29 contaminatis pœne omnibus membris, nouissime quasi genus luxus excogitaret: quatenus ferè pelle contactus emitteretur è cauea, virorûmque, ac fœminarum ad supitem deligatorum inguina inuaderet: & cum affatim desquisset, conficeretur à Doryphoro liberto: cui etiam, sicut ipsi Sporus, ita ipse denupfit. voces quoque, & eiulatus vim patientium virginum imitatus. Ex nonnullis comperi,

30 peri, persuasissimum habuisse eum, neminem
 hominem pudicum, aut vlla corporis parte
 purum esse: verum plerosque dissimulare vi-
 tium, & calliditate obtegere: ideòque pro-
 fessis apud se obscœnitatem, cœtera quoque
 conceisisse delicta. DIVITIARVM, & pec-
 unia fructum non alium putabat, quã pro-
 fusionem: sordidos, ac deparcos esse, quibus
 ratio impensarum constaret: prælautos, ve-
 rēque magnificos, qui abuterentur, ac perde-
 rent. Laudabat, mirabaturque avunculum
 Caium, nullò magis nomine, quã, quòd in-
 gentes à Tiberio relictas opes in brevi spatio
 prodegisset. Quare, nec largiendi, nec absu-
 mendi modum tenuit. In Tiridatem, quod
 vix credibile videatur, octingena nummum
 millia diurna erogavit, abeuntique super HS.
 millies contulit. Menecratem citharœdum,
 & Spicillum mirmillonem triumphalium vi-
 rorum patrimonij, ædibusque donavit. Cer-
 copithecum Panerotem fœneratorem, &
 urbanis, rusticisque prædijs locupletatum,
 propè regio extulit funere. Nullam vestem
 bis induit. Quadringenis in punctum HS.
 æleam lusit. Piscatus est rete aurato, purpu-
 ra, coccòque fimbis nexis. Nunquam carru-
 cis minus mille fecisse iter traditur, soleismu-
 larum argenteis, canusinatis mulionibus, ar-
 millata,

millata, & phalerata cum Mazacum turba,
atque cursorum.

Non in alia re damnosior, quàm in edifi- 3 I
cando. Domum à Palatio Esquilias vsque
fecit. Quam primò *Transitoriam*, mox in cæ-
dio absumptam, restitutamque, *Auream* no-
minauit. De cuius spatio, atque cultu suffe-
cerit hoc retulisse. Vestibulum eius fuit, in
quo colossus centum viginti pedum staret i-
pſius effigie: tanta laxitas, vt porticus tripli-
ces milliarias haberet: item stagnum maris
instar, circumseptum ædificijs ad urbium spe-
ciem. Rura insuper aruis, atque vinetis, & pa-
scuis, syluisque, varia cum multitudine om-
nis generis pecudû, ac ferarû. In cæteris par-
tibus cuncta auro lita, distincta gēnis, vni-
nūq; cōchis erant. Cœnationes laqueate ta-
bulis eburneis versatilibus, vt flores, fistulis,
vt unguēta desuper spargerentur. Præcipua
cœnationû rotûda, quæ perpetuò diebus, ac
noctibus vice mûdi circumageretur: balineæ
marinis, & Albulis fluentes aquis. Eiusmodi
domû cum absolutâ dedicaret, hæc lenus cō-
probauit, vt se diceret *quasi hominem tandem
habitare cepisse*. Præterea inchoabat piscinâ
à Miseno ad Auernum lacum, contestam,
porticibus cōclusam, quò quicquid totis Ba-
ijs calidarum esset, conuerteretur. Fossam ab
Averno

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

Auerno Ostiam vsque, vt nauibus, nec tamē mari iretur, longitudinis per centum sexaginta milliaria: latitudinis, qua contrariæ quinqueremes commearent. Quorum operum perficiendorum gratia, quod vbi que esset custodia in Italiam deportari, etiam scelerē cōuictos, non nisi ad opus damnari, præceperat. Ad hunc impendiorum furorem super fiduciam imperij, etiam spe quadam repentina immensarum, & reconditarum opū impulsus est: ex indicio equitis Rom. pro cōperto pollicētis thesauros antiquissimæ gazæ, quos Dido regina fugiens Tyro secum extulisset, esse in Africa vastissimis specubus abditos, ac posse erui paruula molientium opera.

32 Verū, vt spes sefellit, destitutus, atque ita iam exhaustus, & egens, vt stipendia quoque militum, & commoda veteranorū protrahi, ac differri, necesse esset, calūnijs, rapinisque intendit animum. Ante omnia instituit, vt è libertorum defunctorum bonis profemisse dodrans cogeretur ei, si qui sine probabili causa eo nomine essent, quo fuissent illæ familiæ, quas ipse contingeret: deinde, vt ingratorum in principem testamenta ad fiscum pertinerent: ac, ne impune esset studiosis iuris, qui scripsissent, vel dictassent ea: tū,

vt lege maiestatis facta, dictaque omnia, qui-
 bus modò delator non deesset, tenerentur.
 Reuocauit & præmia coronarum, quæ vn-
 quam sibi in certaminibus ciuitates derulis-
 sent. Et cum interdixisset vsum amethystini,
 ac Tyrij coloris, submisissetque, qui nundi-
 narum die pauculas vncias venderet: præclu-
 dit cunctos negotiatores. Quin etiam inter
 canendam animaduersam matronam e spe-
 ctaculis, vetita purpura cultam, demonstras-
 se procuratoribus suis creditur: detractam-
 q; illicò, non veste modò, sed & bonis exiit.
 Nulli delegauit officium, vt non adijceret:
scis, quid mihi opus sit: & hoc agamus, ne quis
quicquam habeat Vltimò, templis compluri-
 bus dona detraxit, simulacrà que ex auro, vel
 argento fabricata conflauit: in his Penatium
 deorum, quæ mox Galba restituit. PARRI-
 CIDIA, & cædes à Claudio exorsus est: cu-
 ius necis, etsi non auctor, at cõsciens fuit: ne-
 que dissimulanter, vt qui boletos, in quo ci-
 bi genere venenum is acceperat, quasi deo-
 rum cibum, posthac prouerbio Græco col-
 laudare lit solitus. Certè omnibus rerum,
 verborumque cõtumelijs mortuum insecta-
 tus est, modò stultitiæ, modò sæuitiæ ar-
 guens. Nam & *morari* eum inter homines
 desijisse, producta prima syllaba, iocabatur:

multa que decreta, & constituta, vt insipientis, atque deliri, pro irritis habuit. Denique, bustum eius consepiti, nisi humili, leuique materia, neglexit. Britannicum, non minus æmulatione vocis, quæ illi iucundior suppetebat, quàm metu, ne quandoque apud hominum gratiam paterna memoria præualeret, veneno aggressus est. Quod acceptum à quadam Locusta, venenariorum indice, cum opinione tardius cederet: ventre modò Britannici moto: accersitam mulierem sua manu verberauit, arguens, pro veneno remediū dedisse. Excusantique minus datū ad occultandam facinoris inuidiam: *Sanè, inquit, legem Iuliam timeo:* coegitque se coram in cubiculo, quàm posset velocissimum, ac præsentaneum coquere. Deinde in hœdo expertus, postquam is quinque horas protraxit: iterum, ac sepius recoctum porcello obiecit. Quo statim exanimato, inferri in triclinium, darique cœnanti secum Britannico, imperauit. Et, cum ille ad primum gustum concidisset, comitali morbo ex consuetudine correptum apud conuiuas euentus, postero die raptum inter maximos imbres trāslatitio extulit funere. Locustæ pro nauata opera, impunitatem, prædiæque ampla, sed & discipulos dedit. Matrem, dicta, factaque suâ exquisentem

rentem acerbius, & corrigentem, hætenus primò grauabatur, vt inuidia identidè oneraret, quasi cessurus imperio, Rhodùmque abiturus: mox, & honore omni, & potestate priuauit: abductâque militum, & Germanorum statione, contubernio quoque, ac palatio expulit. Neque in diuexanda quicquam pensi habuit: submissis & qui Romæ morantem, litibus, & in secessu quiescentem, per conuitia, & iocos, terra, marique præteruolente, inquietarent. Verùm minis eius, ac violentiâ territus perdere statuit. Et, cū veneno ter tētasset, sentiretque antidotis præmunitâ: lacunaria, quæ noctu super dormientem, laxata machina, deciderēt, parauit. Hoc consilio per conscios parum celato, solutilem nauem, cuius vel naufragio, vel cameræ ruina periret, commentus est. Atque ita reconciliatione simulata, iucundissimis litteris Baïas euocauit ad solennia Quinquatrum simul celebranda: datòque negotio trierar-chis, qui Liburnicam, qua aduecta erat, velut fortuito cōcursu, cōfringerent, protraxit conuiuî. Repetentiq; Baïos, in locû corrupti nauigij, machinolum illud obtulit, hilare prosecutus: atque in digressu papillas quoq; exosculatus, reliquū tēporis cū magna trepidatione vigilauit, cœptorū opperrens exitû.

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

Sed, vt diuersa omnia, nãdòque euasisse eã, comperit, inops consilij, L. Agernium, libertum eius, saluam, & incolumem cum gaudio nuntiantem, obiecto clam iuxta pugione, vt percussorem sibi subornatum, arripit, cõstringique, iussit, matrẽque occidi: quasi deprehensam crimẽ voluntaria morte vitasset. Adduntur his atrociora, nec incertis auctoribus, ad visendum interfecta cadauer accurrisse, contrectasse membra, alia vituperasse, alia laudasse, sitique interim oborta, bibisse. Neque tamen sceleris conscientiam, quanquam, & militum, & senatus, populique gratulationibus confirmaretur, aut statim, aut vnquam postea ferre potuit: sæpe confessus, exagitari se materna specie, verberibus Furiarum, ac tædis ardentibus Quin, & factò per Magos sacro, euocare Manes, & exorate tentauit. Peregrinatione quidem Græciæ, Eleusinijs sacris, quorum initiatione impij, & scelerati voce præconis submouerentur, interesse non ausus est. Iunxitque parricidio matris amite necem. Quam cum ex duritia alui cubantem visitaret: & illa tractans lanuginem eius, vt assolet, iam grandis natu per blanditias fortè dixisset, *Simul hanc excepero, mori volo*: conuersus ad proximos, confestim se positurum velut irridens ait:

præcepitque medicis, vt largius purgarent ægram. Nam necdum defundæ bona inuafit, fuppreffo testamento, ne quid abfcederet.

Vxores præter Octauiam duas poftca duxit. Poppæam Sabinam, quæftorio patre natam, & equiti Romano antè nuptam: deinde Statiliam Meffalinam Tauri bis confulis, ac triumphalis abneptem. Qua vt potiretur, virum eius Atticum Veftinum COS. in honore ipfo trucidauit. Octauix confuetudinem citò afpernatus, corripientibus amicis, *fufficere illi debere*, refpõdit, *uxoria ornãmẽta*. Eandem mox sæpe fruftra strangulare meditatatus, dimifit vt sterilem: fed improban- te diuortium populo, nec parcente conuiijs, etiam relegauit. Denique occidit fubcrimine adulteriorum, adeò impudenti, falfoque, vt in quæftione pernegantibus cunãtis, Anicetum pedagogum fuum indicem fubiecerit, qui dolo ftupratam à fe, fateretur. Poppæam duodecimo die poft diuortium Octauix in matrimonium acceptã, dilexit vnicè. Et tamen ipfam quoque icãtu calcis occidit: quòd fe ex aurigatione ferò reuerfum grauida, & ægra conuiijs incefferat. Ex hac filiam tulit Claudiam AVgufam, amifitque admodum infantem. Nullum adeò neceffitudinis genus

X 3 est,

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

est, quod non scelere perculerit. Antoniam
 Claudij filiam recusantē post Poppææ mor-
 tem nuptias suas, quasi molitricem nouarum
 rerum, interemit. Similiter interemit ceteros,
 aut affinitate aliqua sibi, aut propinquitate
 coniunctos. In quibus Avlum Plaucium
 iuuenem: quem cum ante mortem per vim
 constuprasset: *Eat nunc, inquit, mater mea,
 & successorem meum osculetur:* iactans dile-
 ctum ab ea, & ad spem imperij impulsum.
 Priuignum Rufinum Crispinum, Poppææ
 natum, impuberem adhuc, quia ferebatur
 ducatus, & imperia ludere, mergendum ma-
 ri, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit.
 Tuscum nutricis filium relegauit, quod in
 procuratione Ægypti, balneis in aduentum
 suum extructis lauaret. Senecam præceptor-
 em ad necem compulit: quanuis sæpe com-
 meatum petenti, bonisque cedenti, perian-
 tē iurasset, *suspectum se frustra, periturum
 que potius, quam nociturum ei:* Burro præfe-
 cto remedium ad fauces pollicitus, toxicum
 misit. Libertos diuites, & senes olim ado-
 ptionis, mox dominationis suæ fautores, at-
 que rectores, veneno partim cibus, partim po-
 tionibus indito, interceptit. Nec minore lau-
 ditia foris, & in exteros grassatus est. Stella
 crinita, quæ summis potestatibus exitum
 por-

portendere vulgo putatur, per cōtinuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re, vt ex Babilo astrologo didicit, solere reges talia ostenta cæde aliqua illustri expiare, atque à semet in capita procerum depellere: nobilissimo cuiq; exitium destinauit. Enimvero multò magis, & quasi per iustam causam duabus coniurationibus promulgatis: quarum prior, maiorque Pisoniana, Romæ: posterior, Vinicianæ, Beneuenti conflata, atque detecta est. Coniurati è vinculis triplicium catenarum dixere causam: cum quidam crimen vltro faterentur, nonnulli etiam imputarent, tanquam aliter illi non possent nisi morte succurrere, de decorato flagitijs omnibus. Dånatorũ liberi vrbe pulsi, enectique veneno, aut fame. Cōstat, quosdã cū pædagogis, & capsarijs vno prædio pariter necatos, alios diurnum, v. ðum prohibitos querere.

Nullus posthac adhibitus delectus, aut ³⁷ modus interimendi quoscunq; libuisset, quacumque de causa. Sed, ne de pluribus referã, Saluidieno Orfito obiectũ est, quòd tabernas tres de domo sua circa forum ciuitatibus ad stationem locasset: Cassio Longino iuriconsulto, ac luminibus orbato, quòd in veteri gentili stẽmate C. Calsij percussoris Cæsaris imagines restituisset: Pæto Thraseæ,

tristior, & pædagogum vultus. Mori iussis non
 amplius, quàm horarium spatium dabat. Ac,
 ne quid moræ interueniret, medicos admo-
 uebat, *qui cunctantes continuò curarent.* Ita
 enim vocabat, venas mortis gratia incidere.
 Creditur etiam polyphago cuidam Ægyptij
 generis, crudam carnem, & quicquid daretur
 mandere assueto, concupiscere viuos homines
 laniandos, absumendòsque obijcere. Elatus,
 inflatùsque tantis velut successibus, negauit
quemquam principum scisse, quid sibi liceret.
 Multasque, nec dubias, significationes læpe
 iecit, ne reliquis quidem se pariturum senato-
 ribus: eùmque ordinem sublaturum quando-
 que è Rep. ac prouincias, & exercitus equiti
 Rom. ac libertis permissurum. Certe, & eque
 adueniens, neque proficiscens, quemquam
 osculo impertiuit, ac ne resalutatione qui-
 dem. Et in auspiciando opere Isthmi, magna
 38 frequentia clarè, *Vt sibi, ac pop. Rom bene res*
erteret, optauit: dissimulata senatus men-
 tione. Sed, nec populo, aut mœnibus patriæ
 pepercit. Dicente quodam in sermone com-
 muni,

Me moriente, terra misceatur igni,
 imò, inquit, *me viuo.* Planèque ita fecit: nam
 quasi offensus deformitate veterum ædificio-
 rum, & angustijs, flexurisque vicorum, incē-
 dit

dit urbem tam palam, ut plerique consular-
 res, cubicularios eius, cum stupa, redaque, in
 praedijs suis deprehensos non attigerint: &
 quaedam horrea circa domum AVream, quo-
 rum spatium maximè desiderabat, ut bellicis
 machinis labefactata, atque inflammata sint,
 quòd iaxeo muro constructa erant. Per sex
 dies, septemque noctes ea clade sauitum est,
 ad monumentorum, bustorumque diuerso-
 ria plebe compulsa. Tunc praeter immensum
 numerum insularum, domus priscorum du-
 cum arserunt, hostilibus adhuc spolijs ador-
 natae, deorumque aedes ab regibus, ac deinde
 Punicis, ac Gallicis bellis votae, didicaturque:
 & quicquid vitendum, atque memorabile ex
 antiquitate durauerat. Hoc incē diem è tur-
 ni Mæcenatiana prospēctans, læuisque *flam-
 ma*, ut aiebat, *pulcritudine*, *captiuitatem* Ilij
 in illo suo scenico habitu decantauit. Ac, ne
 non hinc quoque quantum posset prædæ, &
 manubiarum inuaderet, pollicitus cadaue-
 rum, & ruderum gratuitam egestionem, ne-
 mini ad reliquias rerum suarum adire permi-
 sit: collationibusque non receptis modò, ve-
 rum & efflagitatis, provincias, privatorum-
 que census prope exhaustit. **ACCESSE** 39
RUNT tantis ex principe malis, probrisque,
 quaedam & fortuita: pestilentia vnius autū-
 ni,

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

ni, qua triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt: clades Britannica, qua duo præcipua oppida, magna ciuium, sociorumque cæde direpta sunt: ignominia ad Orientem legionibus in Armenia subiugum missis, agræque Syria retenta. Mirum, & vel præcipuè notabile inter hæc fuit, nihil eum patientius, quam maledicta, & conuitia hominum tulisse: neque in ullos leniorem quã, qui se dictis, aut carminibus laceßissent, extitisse. Multa Græcè, Latinèque proscripta, aut vulgata sunt, sicut illa,

Nero, Orestes, Alemæon matricida,

Novus sponsus propriam matrem interficit.

Quis neget Aeneæ magna de stirpe Neronem?

Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

Dū tendit citharã noster, dū corvæ Panthus,

Noster erit Pæan, ille procul iaculans.

Roma domus fiet: Veios migrate Quirites,

Si non & Veios occupat ista domus.

Sed neque auctores requisivit: & quosdam per iudicem delatos ad senatum, affici graviore pœna prohibuit. Transeuntem eum Isidorus Cynicus in publico clara voce corripuerat, quòd Nauply mala bene cantitaret, sic a boni malè disponeret. Et Datus Atellanarum histrio in cantico quodam, *Vale pater, vale mater*, ita demonstrauerat, ut bibentè,

natantēque faceret, exitū C. Claudij, Agrippinæque significās: & in nouissima clausula,

Orcus vobis ducit pedes,

senatū gestu notaret histrionem, & philosophum Nero nihil amplius, quàm vrbe, Italiaque submouit, vel contemptu omnis infamiae, vel, ne, fatendo dolorem, irritaret ingenia. TALEM principē paulò minùs XIIII. ⁴⁰ annos perpessus terrarum orbis, tandem destituit initium facientibus Gallis, duce Iulio Vindice, qui tum eam prouinciam pro præ-tore obtinebat. Prædictum à mathematicis Neroni olim erat, fore, vt quandoque destitueretur: vnde illa vox eius celeberrima, *articulam omnis terra nutrit*: quo maiore venia meditaretur citharæ dicā artem principi sibi gratam, priuato necessariam. Sponderunt tamen quidā destituto ei dominationē Orientis, nonnulli nominatim regnum Hierosolymorum, plures omnis pristinae fortunæ restitutionē. Cui spei pronior, Britannia, Armeniaque amissa, ac rursus vtraque recepta, defunctū se fatalibus malis existimabat. Vt verò cōsulto Delphis Apolline, septuagesimū, ac tertium annū cauendum sibi audiuit, quasi eo demum oditurus, ac nihil coniectans de ætate Galba, tanta fiducia, non modò senectam, sed etiam perpetuam, singularemque conce-

concepit felicitatem, vt, amissis naufragio
 pretiosissimis rebus, non dubitauerit inter
 suos dicere, *pisces eas sibi relaturos*. Neapoli
 de motu Galliarum cognouit die ipso, quo
 matrem occiderat: adeoque lentè, ac securè
 tulit, vt gaudentis etiam suspicionem præbe-
 ret, tanquam occasione nata spoliandarum
 iure belli opulentissimarum prouinciarum.
 Statimque in gymnasium progressus, certan-
 tes athletas effusissimo studio spectauit. Cæ-
 næ quoque tempore interpellatus, tumul-
 tuosioribus litteris, hætenus excanduit, vt
 malum ijs, qui descissent, minaretur. Deni-
 que per octo continuos dies non rescribere
 cuiquam, non mandare quid, aut præcipere
 41 conatus, rem silentio obliterauit. Edictis tã-
 dem Vindicis contumeliosis, & frequentibus
 per motus, senatum epistola in ultionem sui,
 rei que publicæ adhortatus est, excusato In-
 guore faucium, propter quem non adesset.
 Nihil autem eque doluit, quàm, vt citharce-
 dum malum se increpitum, ac pro Nerone
 Anobarbum appellatum. Et nomen quidem
 gentile, quod sibi per contumeliam expo-
 braretur, resumpturum se, professus est, de-
 positò adoptiuo. Cætera conuitia, vt falsa,
 non alio argumento refellebat, quàm, quòd
 etiam inscitia tantopere laboratæ, perfectæ-
 que

que à se artis obijceretur, singulos subinde rogans, nossentne quemquam præstantiorem. Sed, virgèribus alijs, super alios, nunvijs, Romam prætrepidus redijt. Leuiterque modò in itinere friuolo auspicio mente recreata, cùm annotasset in sculptrum monumento, militem Gallum ab equite Rom. oppressum, trahi criminibus, ad eam speciem exiit gaudio, cælumque adorauit. Ac ne tunc quidè, aut senatu, aut populo coram appellato, quosdam è primoribus viris domum euocauit: transactaque raptim consultatione, reliquã diei partem per organa hydraulica noui, & ignoti generis circumduxit. Ostendèsque singula, de ratione, ac difficultate cuiusque differens, iamque se etiam prolaturum omnia in theatrum, affirmauit, si per Vindictam liceat.

Postquam deinde etiam Galbam, & Hispanias desciuisse, cognouit, collapsus, animòque malè fracto, diu, & sine voce, & pronè inter mortuus iacuit. Virque resipijt, veste descissa, capite conuerberato, *actum de se*, pronuntiauit. Consolantique nutriculæ, & alijs quoque iam principibus similia accidisse, memoranti, *Se verè præter ceteros inaudita, & incognita pati*, respondit, qui *suum imperium visus amitteret*. Nec eo secius quicquam

quam ex consuetudine luxus, atque defidiæ
omisit, vel imminuit. Quinimo, cum prospere
ri quiddam ex provincijs nuntiatum esset,
super abundantissimam cœnam iocularia in
defectionis duces carmina, lasciuęque modu-
lata, quę vulgò innotuerunt, etiam gesticu-
latus est: ac spectaculis theatri clam illatus,
cuidam scenico placenti nuntium misit, *abu-
ti cum occupationibus suis.*

43 Initio statim tumultus, multa, & imma-
nia, verum non abhorrentia à sua natura,
creditur destitisse. Successores, percussorēs-
que submittere exercitus, & provincias re-
gentibus quasi conspiratis, idemque, & vnū
sentientibus: quicquid vbique exulum, quic-
quid in vrbe hominum Gallicanorum esset,
contrucidare: illos, ne descendentibus aggre-
garentur: hos, vt conscios popularium tuor-
um, atque fautores Gallias exercitibus diri-
piendas permittere: senatum vniuersum ve-
neno per conuiuia necare, vrbem incendere,
feris in populum immisisis, quò difficilius de-
fenderetur. Sed absterritus, non tam pœnitē-
tia, quàm perficiendi desperatione, credēsq;
expeditionem necessariam, COSS. ante tē-
pus priuauit honore: atque in vtriusque lo-
cum solus inijt cōsulatam, quasi fatale esset,
nō posse Gallias debellari nisi à consule. Ac,
susce-

susceptis fascibus, cū post epulas triclinio di-
 grederetur, innixus humeris familiarium, af-
 firmavit, simul, ac primū provinciā attigis-
 set, inermē se in conspectū exercituū prodi-
 turū, nec quicquā aliud, quā fleturū. Reuo-
 catisque ad pœnitentiā defectoribus, sequē-
 ti die lætū inter letos cantaturum epinicia,
 quę iā nunc sibi cōponi oporteret. In præpa-
 randa expeditione primā curam habuit deli-
 gendi vehicula, portandis scenicis organis,
 cōcubināsq; quas secum educeret, tondendi
 ad virilem modum, & securibus, peltisque
 Amazonicis instruendi. Mox tribus vibanas
 ad sacramentum citavit: ac, nullo idoneo re-
 spondente, certū dominis feraorum numerū
 indixit: nec nisi ex tota cuiusque familia pro-
 batissimos, ne dispensatoribus quidem, aut
 amanuē sibus exceptis, recepit. Partem etiam
 census omnes ordines conferre iussit: & in-
 super inquilinos privatarum ædium, atque
 insularum, pensionem annuam repræsentare
 fisco. Exegitque ingenti fastidio, & acerb-
 itate nummum asperum, argentum postula-
 tum, aurum ad obrusam: ut plerique om-
 nem collationem palām recusarent, consen-
 su flagitantes, à delatoribus potius reuocan-
 da præmia quęcumque cepissent. Ex annonæ
 quoque caritate luctantiū accreuit inuidia. 44

Nam

Nam & fortè accidit, vt in publica fame Alexandrina nouis nuntiaretur puluerem luctatoribus aulicis adnexisse. Quare, omnium in se odio concitato, nihil contumeliarum defuit, quin subiret. Statuæ eius à vertice currus appolitus est cum inscriptione Græca, *Nunc deorum agona esse, & Traberet tandem.* Alterius collo & ascopera deligata, simulque titulus, *Ego quid potui? sed tu culcum meruisti.* Adscriptum & columnis, *Etiâ Gallos cum cantando excitasse.* Iam noctibus iurgia cum seruis plerique simulantes crebrò Vindicem potebant.

- 46 Terrebatur ad hæc evidentibus portentis somniorum, & auspicioꝝ, & ominum, tū veteribus, tum nouis: nunquam antea somniare solitus. Occisa demū matre, vidit per quietem, nauem sibi regenti extortum gubernaculum: trahique se ab O&auia vxore in arētissimas tenebras, & modò pennatarū formicarū multitudine oppleri: modò à simulacris gētiū ad Pópeij theatrū dedicatarū circui, arcerique progressu. Asturconem, quo maximè letabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantum capite integro, hinnitus edere canoros. De Mausoleo, spōte foribus patefactis, exaudita vox est, nomine eum cientis. Kalen Ianuarij

nuarij exornati Lares in ipso sacrificij apparatu conciderunt. A Vspicanti Sportus anulum muneri obtulit: cuius gemmę sculptura erat, *Proserpina raptus*. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia vix repperat Capitolij claves. Cũ ex oratione eius, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, *datuos pœnas sceleratos, ac breui dignum exitum facturos*, conclamatum est ab vniuersis: *Tu facies AVguste*. Observatum etiam fuerat, nouissimam fabulam cantasse eum publicè *O Edipodem exulẽ*, atque in hoc decidisse versu,

Mori me iusserunt vxor, mater, pater.

Nuntiatâ interim etiam cæterorum exer. 47
 citium defectione, litteras prædenti sibi reditas concerpfit, mentam subuertit: duos scyphos gratissimi vsus, quos Homericos à cælatura carminum Homeri vocabat, solo illius ac sumpto à Locusta veneno, & in aureâ pyxidem condito, transijt in hortos Seruilianos. Vbi præmissis libertorum fidiissimis Ostitiam, ad classem præparandam, tribunos, centurionẽsque prætorij de fugæ societate tentauit. Sed partim tergiversantibus, partim apertè detrectantibus, vno verò etiam proclamante,

Vsq̃ue ad: òne miserum est?

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

varia agitauit: Parthòsne, an Calbam sup-
 plex peteret, an atratus prodiret in publi-
 cum, pròque Rostris quanta maxima posset
 miseratione veniam præteritorum precare-
 tur: ac ni flexisset animos, vel Ægypti præfe-
 cturam concedi sibi oraret. Inuentus est po-
 stea in scrinio eius hac de re sermo formatus.
 Sed deterritum putant, ne prius, quàm in fo-
 rum perueniret, discerperetur. Sic cogitatio-
 ne in posterum diem delata, ad mediam ferè
 noctem excitatus, vt comperit, stationem
 militum recessisse, prosiluit è lecto, misitque
 circum amicos. Et quia nihil à quoquam re-
 nuntiabatur, ipse cum paucis hospitia singu-
 lorum adiit. Verùm clausis omnium foribus,
 respondente nullo, in cubiculum redijt: vn-
 de iam & custodes diffugerant, direptis etià
 stragulis, amota & pyxide veneni. Ac statim
 Spicillum mirmillonem, vel quemlibet aliū
 percussorem, cuius manu periret, requisit.
 Et nemine reperto: *Ergo ego, inquit, nec ami-
 cum habeo, nec inimicum? procurritque quasi*
 48 *precipitaturus se in Tiberim.* Sed reuocato
 rursus impetu, aliquid secretioris latebræ ad-
 colligendum animum desiderauit: & offeren-
 te Phaonte liberto suburbanum suum inter
 Salariam, & Nomentanam viam circa quar-
 tum miliarium, vt erat nudo pede, atque tu-

nicatus, pœnulā obsoleti coloris superinduit:
 adopertòque capite, & antefaciem obtento
 sudario, equum inscendit, quatuor solùm co-
 mitantibus, inter quos & Sporus erat, Sta-
 timque tremore terræ, & fulgure aduerso
 paucta ctus, audiit ex proximis castris clamo-
 rem militum, & sibi aduersa, & Galbæ pro-
 spera ominantium: etiam ex obuijs viatori-
 bus quendam dicentem, *Hi Neronem perse-
 quantur*: alium sciscitantem, *Esquid in urbe
 noui de Nerone?* Equo autem odore abiecti
 in viā cadaueris consternato, detecta facie
 agnitus est à quodam Missicio pratoriano,
 & salutatus. Vt ad diuerticulum ventum est,
 dimissis equis inter fruticeta, ac vepres, per
 arundineti semitam agrè, nec nisi strata sub
 pedibus veste, ad aduersum villę parietē eua-
 sit. Ibi hortante eodē Phaonte, vt interim in
 specū egestæ harenæ concederet, negauit, *se
 viuū sub terrā iturū*: ac parūper cōmoratus,
 dū clandestinus ad villā introitus pararetur,
 aquam ex subiecta lacuna potaturus manu
 hausit: & *Hæc est*, inquit, *Neronis decocta*.
 Deinde diuisa sentibus pœnula traictos
 furculos rasit: atq; ita quadrupes per angu-
 stias effossę cauernę receptus, in proximā sel-
 lā decubuit super lectū modicella culcitra, ve-
 tere pallio strato instructū. Fameq; interim,

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

et si ti interpellante, panem quidem sordidū
 oblatum alpernatus est, aquæ autem tepidæ
 49 aliquantulum bibit. Tunc vnoquoque, hinc,
 inde instante, vt quàm primū se impenden-
 tibus contumelijs eriperet, scrobem coram
 fieri imperavit, dimensus ad corporis sui mo-
 dulum: componique simul, si qua inuenirentur,
 frustra marmoris, & aquam simul, ac li-
 gna conferri, curando mox cadaveri, flens ad
 singula, atque idemtidem dictitans: *Qualis
 artifex perco!* Inter moras perlatos à curso-
 re Phaontis codicillos præripuit, legitque, *se
 hostem à senatu iudicatum, & queri: vt punia-
 tur more maiorum.* Interrogavitque, quale id
 genus esset pœnæ. Et, cū comperisset, nudi
 hominis ceruicem inseri furcæ, corpus virgis
 ad necem cædi: conterritus, duos pugiones,
 quos secum tulerat, arripuit; tentatæque v-
 triusque acie, rursus condidit, causatus, *non-
 dum adesse fatalem horam.* Ac modò: sporum
 hortabatur, vt lamentari, ac plangere inci-
 peret: modò orabat, vt se aliquis ad mortem
 capessendam exemplo iuualet: interdum se-
 gnitiem suam his verbis increpabat, *Viuo de-
 formiter, ac turpiter: non decet Neronem, non
 decet; sobrium esse oportet ijs: age, excita te ip-
 sum.* Iamque equites appropinquabant, qui-
 bus præceptum erat, vt viuum eum attrahe-
 rent.

rent. Quod ut sensit trepidanter effatus,
Equorum velocium undique strepitus aures ferit,
 ferrum iugulo adegit, iuvante Epaphrodi-
 to, à libellis. Semianimisque adhuc interrumpenti
 centurioni, & pænula ad vulnus appo-
 sita in auxiliū se venisse simulanti, non aliud
 respondit, quam *Sero, &, Hæc est fides.* Arque
 in ea voce defecit, extantibus, rigentibusque
 oculis usque ad horrorem, formidinēque
 visentium. Nihil prius, ac magis à comitibus
 exegerat, quàm, ne potestas cuiquam capitis
 sui fieret: sed, ut quoquo modo, totus crema-
 retur. Permisit hoc Icelus Galbæ libertus, nō
 multo antè vinculis exolutus, in quæ primo
 tumultu coniectus fuerat. Funeratus est im- 50
 penta ducentorum millium, stragulis albis
 auro intextis, quibus usus Kalend. Ianuarij
 fuerat. Reliquias Eclogæ, & Alexandra nu-
 trices cum Acte concubina gentili Domi-
 tiorum monumento condiderunt, quod pro-
 spicitur è campo Martio impositum colle
 hortorum. In eo monumēto solium Porphy-
 retici marmoris superstanti Lunensi ara cir-
 cumseptum est lapide Thasio. **STATVRA**
 fuit pœne iusta: corpore maculoso, & fædo: 51
 sufflauo capillo: vultu pulcro magis, quàm
 venusto: oculis cæsijs, & hebetioribus: cerui-
 ce obesa, ventre proiecto, gracillimis cruri-

bus, valetudine prospera. Nam, qui luxuriæ immoderatissimæ esset, rer omnino per XIII. annos languit, atque ita, vt neque vino, neque consuetudine reliqua abstineret.

Circa cultum, habitumque adeò pudendus, vt comam semper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticè sum-

52 miferit: ac plerunque synthesinam in lutus, ligato circum collū sudario prodierit in publicum, sine cinctu, & discalceatus. LIBERALEs disciplinas omnes fere puer attigit. Sed à philosophia eum mater auertit, monens, imperaturo contrariam esse: à cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quò diutius in admiratione sui detineret. Itaque ad poeticam pronus carmina libenter, ac sine labore composuit: nec, vt quidam putant, aliena pro suis edidit. Venere in manus meas pugillares, libellique cum quibusdam notissimis versibus ipsius chirographo scriptis. vt facile appareret, non translatos, aut dictate aliquo, exceptos: sed planè, quasi cogitante, atque generante exaratos: ita multa, & deleta, & inducta, & superscripta inerant.

53 Habuit & pingendi, fingendique maximè non mediocre studium. Maximè autem popularitate efferebatur, omnium amulus, qui quoquo

quoquo modo animum vulgi mouerēt. Exijt opinio post scenicas coronas proximo Iustro, descēsurum eum ad Olympia inter athletas: Nam luētabatur assiduē: nec aliter certamina gymnica Græcia tota spe & auerat, quam brabeutarum more in stadio humi assidens: ac, si qua paria longius recessissent, in mediū manibus suis protrahens. Destinauerat etiā, qui Apollinem cantu, Solem aurigando æquiparare existimaretur, imitari & Herculis facta. Præparatūmq; leonem, aiunt, quem, vel claua, vel brachiorum nexibus in Amphitheatri harena, spectante populo, nudus elideret. Sub exitu quidem vitæ palam vouerat, si sibi incolumis status perman-⁵⁴ sisset, proditurum se partē victoriæ ludis, etiam hydraulam, & choraulam, & vtricularium, ac nouissimo die histrionem, salaturumque Virgilij Turnum. Et sunt, qui tradunt, Paridem histrionem occisum ab eo, quasi grauem aduersarium. Erat illi eterni-⁵⁵ tatis, perpetuæq; fame cupido, sed incōsulta. Ideoq; multis rebus, ac locis vetere appellatione detracta, nouā induxit ex suo nomine. Mēsē quoq; aprilē, Neroneū appellauit. Destinauerat & Romā Neropolim nuncupare.

Religionum vsquequaque contemptor⁵⁶
 præter unius deæ Syria. Hanc mox ita spre-

C. SVET. TRANQ. LIB. VI.

uit, vt vrina contaminaret: alia superstitione captus, in qua sola pertinacissimè hæsit. Siquidem icunculam puellarem, cum quasi remedium insidiarum à plebeio quodam, & ignoto muneri accepisset, detecta confestim coniuratione, pro summo numine, trinisque in die sacrificijs colere perseverauit: vo'ebarque, credi monitione eius futura prænosceret. Ante paucos, quàm periret, menses, attēdit, extispicio, nec vnquam litauit. **O B I I T** secundo, & trigesimo ætatis anno, die quo quondam Octauiam interemerat. Tantumque gaudium publicè præbuit, vt plebs pileata tota vrbe discurreret. Et tamen non defuerunt, qui per longum tempus vernis, æstiuisque floribus tumulum eius ornarent: ac modò imagines prætextatas in Rostris proferrent, modò edicta, quasi viuentis, & breui magno iniunctorum malo reuersuri. Quinetiam Vologesus Parthorum Rex, missis ad Senatum legatis de instauranda societate, hoc etiam magnopere orauit, vt Neronis memoria coleretur. Denique, cum post viginti annos, adolescente me, extitisset conditionis incertæ, qui se Neronem esse, iactaret, tam fauorabile nomē eius apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus, & vix redditus sit.

C. SVETONII TRAN-
QUILLI LIBER VII.

SER. SVLPITIVS GALBA:

PROGENIES Cæsarum in Nerone defecit, quod futurum complumbus quidam signis, sed evidentissimis duobus, apparuit. Liviæ olim post AVgusti statim nuprias Veientanum suum reuisenti, præteruolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, demisit in gremium: cumque nutrirî alitem, pangique ramulum placuisset, tanta pullo- rum soboles prouenit, ut hodie quoque ea villa ad Gallinas vocetur: tale verò lauretû, ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent: iuitque mox triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere: & obseruatum est sub cuiusque obitum, arborem ab ipso institutam, elanguisse. Ergo nouissimo
Neronis

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarum erat, interijt: ac subinde, tacta de cælo Cæsarum æde, capita omnibus simul statuis deciderunt: AV- gustique sceptrum è manibus excusum est.

2 Neroni GALBA successit, nullo gradu contingens Cæsarum domum: sed haud dubie nobilissimus, magnaque, & vetere profapia: vt qui statuarum titulis. **PRONEPOTEM Q. CATVLI CAPITOLINI** semper adscripserit: Imperator verò etiam stemma in atrio proposuerit, quo paternam originem ad Iouem: maternam, ad Pasiphaem Minois vxorem referret. Imagines, & elogia vniuersi generis exequi longum est: familiæ breuiter attingam. Qui primus Sulpiciorum cognomen Galbæ tulit, cur, aut vnde traxerit, ambigitur. Quidam putant, quòd oppidum Hispaniæ frustra diu oppugnatum illitis demum galbano facibus succenderit: alij, quòd in diuturna valetudine galbeo, idest, remedijs lana inuolutis assidue vteretur: nonnulli, quòd præpinguis fuerit visus, quem *galbam* Galli vocent: vel contra, quòd tam exilis, quàm sunt animalia, quæ in esculis nascuntur, appellanturque galbæ. Familiam illustravit Ser. Galba consularis, temporum suorum eloquentissimus: quem tradunt, Hi-
spaniam

spaniam ex prætura obtinētem, XXX. Lusitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriati-
 ni belli causam extitisse. Eius nepos ob re-
 pulsam consulatus infensus Iulio Cæsari, cu-
 ius legatus in Gallia fuerat, conspiravit cum
 Cassio, & Bruto: propter, quod Pedia lege
 damnatus est. Ab hoc sunt Imperatoris Gal-
 bæ auus, & pater. Auus clarior studijs, quàm
 dignitate: non enim egressus præturæ gradū,
 multiplicē, nec incuriosam, historiam edidit.
 Pater consulatu functus, quā breui corpore,
 atque etiā g bber, modicæq; in dicendo fa-
 cultatis, causas industrie actitavit. Vxores
 habuit Mummiam Achaicā, neptē Catuli,
 proneptē L. Mummij, qui Corinthū excidit:
 ne Liviā Ocellinā, ditē admodum, & pul-
 cram à qua tamen nobilitatis causa appeti-
 tus vltro existimatur, & aliquanto enixius,
 postquā subinde instanti vitiū corporis, se-
 cretò posita vesse, detexit, ne quasi ignaram
 fallere videretur. Ex Achaica liberos, Caiū,
 & Seruium procreavit. Quorum maior Cai-
 ius, attritis facultatibus, vi be cessit: prohibi-
 tūque à Tiberio sortiri anno suo proconsu-
 latū, volūtaria morte obiit. SER. Galba Im-
 perator, M. Valerio Messalla, Cn. Lentulo
 COS. natus est, ix. Kal. Ianuarij, in villa colli
 supposita, prope Terracinā sinistrorsū Fūdos
 peten-

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

petentibus. Adoptatus à nouerca sua Liuij nomen, & Ocellæ cognomen assumpsit, mutato prænominē. Nam & Lucium mox pro Seruio vsque ad tempus imperij vsurpauit. Constat, A Vgustum puero adhuc salutanti se inter æquales, apprehensa buccula, dixisse, *Et tu, fili, imperio nostro adhare*. Sed & Tiberius, cum comperisset, imperaturum eum, verum in senectâ: *Viuat sanè*, ait, *quando id ad nos nihil pertinet*. Auo quoque eius fulgur procuranti, cum exta de manibus aquila rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed seruum, imperium portendi familie, responsum est. Et ille irridens: *Sanè*, inquit, *cum mula pepererit*. Nihil æquè postea Galbam tentantem res nouas confirmauit, quàm mulæ partus: ceterisque vt obscœnum ostentum abhorrentibus, solus pro lætissimo accepit, memor sacrificij, dictique aui. Sumpta virili toga, somniavit fortunam dicentem, *stare se ante fores defessam: & nisi ocyus reciperetur, cuiuscunque obuiio præda futuram*. Utque euigilauit, aperto atrio, simulacrum æneum Deæ cubitali maius iuxta limen inuenit: idque gremio suo Tusculum, vbi æstiuare consueuerat, auexit: & in parte ædium consecratum, mēstruis deinceps supplicationibus, & peruigilio anniuersario coluit.

luit. Quanquam autem nondum ætate constanti, veterem ciuitatis, exoletumque morem, ac tantum in domo sua hærentem, obstinatissimè retinuit: vt liberti, seruique bis die frequentes adessent, ac mane, *saluere*, vespere, *valere* sibi singuli dicerent. **INTER** liberales disciplinas attendit & iuri. Dedit & 5 matrimonio operam: verum, amissa vxore Lepida, duobusque ex ea filijs, remansit in cœlibatu, neque sollicitari vlla cõditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem viduatæ morte Domitij, quæ maritum quoque adhuc necdum cœlibem Galbam, ad eò omnibus sollicitauerat modis, vt inter conuentum matronarum correpta iurgio, atque etiam manu pulsata sit à matre Lepida. Obseruauit ante omnes Liuiam AVgustam: cuius, & viue gratia plurimum valuit, & mortuæ testamento pœnæ ditatus est HS. namque quingentes cum præcipuum inter legatarios habuisset, quia notata non perscripta erat summa, hærede Tiberio legatum ad quingenta reuocante, ne hoc quidem accepit. **HONO-** 6 **RIBVS** ante legitimum tempus initis, prætor commissione ludorum Floralium, nouum spectaculi genus, elephantos funabulos edidit: exin prouinciæ Aquitaniæ anno fere præfuit: mox consularum per sex menses ordinari-
rium

rium gessit. Euenitque, vt in eo ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Saluius Otho pater Othonis succederet, velut prætagium insequentis casus, quo medius inter vtriusque filios extitit Imperator. A Caio Cæsare, Gætulico substitutus, postridie quam ad legiones venit, solempni forte spectaculo plaudentes inhibuit, data tessera, vt manus penalis continerent. Statim per castra iactatum est,

Disce miles militare, Galba est, non Gætulicus.

Pari seueritate interdixit, commeatus peti. Veteranum, ac tironem militem opere assiduo corroborauit: maturèque barbaris: quiam in Galliam vsque proruperant, coercitis, præsentis quoque Caio talem, & se, & exercitum approbauit, vt inter innumeras, cõtractasque ex omnibus prouincijs copias, neque testimonium, neque præmia ampliora vili perciperet. Ipse maximè insignis, quòd campestem decursionem scuto moderatus, etiam ad essedû Imperatoris per viginti passuum milliacucurrit.

7 CÆDE Caij nuntiata, multis ad occasionem stimulantibus, quietè prætulit. Per hoc gratissimus Claudio, receptusque in cohortem amicorum, tantæ dignationis est habitus, vt cum subita ei valetudo nec adeò grauis

uis incidisset, dilatus sit expeditionis Britan-
nicæ dies. Africam pro consule biennio obti-
nuit, extra sortē electus ad ordinādū provin-
ciam, & intestina dissensione, & barbarorum
tumultu inquietā. Ordinavitque magna se-
ueritatis, ac iustitię cura, etiā in paruulis re-
bus. Militi, qui per expeditionem annona ar-
dentissima residuum cibariorum tritici modiū
centum denarijs vendidisse arguebatur, ve-
tuit, simulatq; indigere cibo cœpisset, à quo-
quā opē ferri: & is fame extabuit. At in iure
dicendo, cū de proprietate iumenti querere-
tur, leuibus vtrinq; argumentis, & testibus;
ideòq; difficili cōiectura veritatis, ita decre-
uit, vt ad lacū, vbi adaquari solebat, ducere-
tur capite inuoluto: atq; ibidē reuelato, eius
esset ad quem spōte se à potu recepisset. Ob
res, & tūc in Africa, & olim in Germania ge-
stas, ornāmēta triūphalia accepit, & sacerdo-
tiū triplex, inter XV. viros, sodalēsque; Titios
itē AVgustales cooptatus: atq; ex eo tēpore
prope ad mediū Neronis principatū in seces-
su plurimū vixit: ne ad gestādū quidē vnquā
iter ingressus, quā, vt secum vehiculo pro-
ximo decies HS. in auro efferret, donec in
oppido Fundis moranti Hispania Terra-
conensis oblata est. Acciditque, vt, cū
provinciam egressus sacrificaret intraedem
publi-

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

publicam, puero è ministris acerram tenenti,
 capillus repente toto capite cabesceret. Nec
 defuerunt, qui interpretarentur, significari
 rerum mutationem, successurumque iuveni
 9 senem: hoc est, ipsum Neroni. Nec multo
 post in Cantabriæ lacum fulmen decidit: re-
 pertæque sunt duodecim secures, haud am-
 biguum summi Imperij signum. Per octo an-
 nos variè, & inæqualiter prouinciam rexit.
 Primo acer, vehemens, & in coercendis qui-
 dem delictis vel immodicus. Nam & num-
 mulario non ex fide versanti pecunias ma-
 nus amputauit, mensæque eius affixit. Et tu-
 torem, quod pupillum, cui substitutus hæres
 erat, veneno necasset, cruce affecit: implorã-
 tique leges, & ciuem Romanum se testifican-
 ti, quasi solatio, & honore aliquo pœnam le-
 uaturus, mutari, multòque præter ceteras al-
 tiorem, & dealbatam statui crucem, iussit.
 Paulatim in desidiam, legnitiemque con-
 uersus est, ne quid materiæ præberet Nero-
 ni: & vt dicere solebat, *quod nemo rationem
 otij sui reddere cogeretur.* Carthagine noua
 conuentum agens, tumultuari Gallias com-
 perit. Legato Aquitanie auxilia implorante,
 superuenerunt Vindicis litteræ, hortantis, vt
*humano generi assisterem, ducem, que se accom-
 modaret.* Nec diu cunctatus conditione par-
 tim

tim metu, partim ipse recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores etiam missa deprehenderat, & confirmabatur cum secundissimis auspicijs, & omnibus, tū virginis honeste vaticinatione, tanto magis, quòd eadē illa carmina sacerdos Iouis Clunia ex penetrali somnio monitus eruerat, ante ducentos annos similiter à fatidica puella pronuntiata. Quorum carmicum sententia erat, *Oriturum quandoque ex Hispania Principem, dominumque rerum.*

IGITUR, cum quasi manumissioni vacaturus conscendisset tribunal, propositis ante se damnatorum, occisorumque à Nerone quam plurimis imaginibus, & adstante nobili puero, quem exulantem ex proxima Baleari insula, ob id ipsum acciuerat, deplorauit temporum statum, cōsalutarūque **IMPERATOR**, *legatum se senatus, ac populi* professus est. Deinde iustitio indicto, è plebe quidē prouinciæ legiones, & auxilia conscripsit, super exercitum veterem legionis vnius, duarūque alarum, & cohortiarum trium. **AC** è primoribus prudentia, atque ætate præstantibus, velut instar senatus, ad quos de maiore re, quoties opus esset, referretur, instituit. Delegit & equestris ordinis iuuenes, qui, manente anulorum aureorum

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

vsu, Euocati appellarentur, excubiâsque cir-
 ca cubiculum suum vice militum agerent.
 Etiam per prouincias edieta dimisit, auctor
 singulis, vniuersisque conspirandi simul. Et,
 vt, qua posset quisque opera, communem cau-
 sam iuarent. Per idem fere tempus in mu-
 nitione oppidi, quod sedem bello delegerat,
 repertus est anulus opere antiquo, sculptu-
 ra gemme victoriam cum tropeo exprimen-
 te. Ac subinde Alexandrina nauis Dertosam
 appulit armis onusta, sine gubernatore, sine
 nauta, ac vectore vlllo: vt nemini dubium es-
 set, iustum, piûmque, & fauentibus dijs, bel-
 lum suscipi: cum repente ex inopinato pro-
 pe cuncta turbata sunt: alarum altera castris
 appropinquantem, poenitentia mutati sacra-
 menti, destituere conata est, ægréque retenti-
 ta in officio: & serui, quos à liberto Neronis
 ad fraudem præparatos muneri acceperat,
 per angiportum in balneas transeuntem poe-
 ne interemerunt: nisi cohortantibus inuicem,
 ne occasionem omitterent, interrogatisque
 de qua occasione loquerentur, expressa cru-
 ciatu confessio esset. Accessit ad tanta di-
 scrimina mors Vindicis, qua maxime cõsternatus,
 destitutõque similis, non multum ab-
 fuit, quin vitæ renuntiaret. Sed, superueni-
 entibus ab vrbe nuntijs, vt occisum Neronem,

cunctosque in verba sua iurasse, cognouit:
 deposita LEGATI, suscepit CÆSARIS ap-
 pellationem. Iterque ingressus est paludatus,
 ac dependente à cervicibus pugione ante pe-
 ctus, nec prius usum togæ recuperavit, quam
 oppressis, qui novas res moliebantur, præfe-
 cto prætorij Nymphidio Sabino, Rome: in
 Germania, Fonteio Capitone: in Africa,
 Clodio Macro, legatis. PRÆCESSERA T¹²
 de eo fama sævitiae simul, atque auaritiæ:
 quòd ciuitates Hispaniarum, Galliarumque,
 quæ cunctantiùs sibi accesserant, grauiori-
 bus tributis, quasdam etiam murorum de-
 structione punisset: & prepositos, procura-
 toresque supplicio capitis affecisset cum cõ-
 iugibus, ac liberis: quòdque oblatam à Tar-
 raconensibus è vetere templo Iouis coronã
 auream librarum quindecim confasset, ac
 tres uncias, quæ pòderi deerant, iussisset exi-
 gi. Ea fama, & confirmata, & aucta est, vt
 primùm vrbem introijt. Nam, cum classia-
 rios, quos Nero ex remigibus iustos milites
 fecerat, redigere ad pristinum statum coge-
 ret: recusantes, atque insuper aquilam, & si-
 gna pertinaciùs flagitantes, non modò im-
 misso equite disiecit, sed decimauit etiam.
 Item Germanorum cohortem à Caesaribus
 olim ad custodiã corporis institutã, multisq;

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

experimentis fidelissimam dissoluit, ac sine
 villo commodo remisit in patriam: quatuor Cn.
 Dolabella, iuxta cuius hortos tendebat, pro-
 niozem. Illa quoque, verènc, an falsò, per lu-
 dibrium iactabantur, apposita lautiore coc-
 na, ingemuisse eum. Et ordinario quidè di-
 spensatori breuiarium rationum offerenti
 paropsidem leguminis pro sedulitate, ac di-
 ligentia porrexisse. Cano autem choraula
 mirè placèti, denarios quinque donasse, pro-
 latos manu sua è peculiaribus loculis suis

13 Quare aduētus eius non perinde gratus fuit
 idque proximo spectaculo apparuit. Siqui-
 dem Atellanis notissimum canticum exor-
 sis, *Venit iò Simus à villa: cuncti simul specta-
 tores, consentiente voce, reliquam partè re-
 tulerunt: ac sæpius versu repetito egerunt*

14 Maiore adedò, & fauore, & auctoritate ade-
 ptus est, quàm gessit, Imperium: quanquam
 multa documenta egregij principis daret
 sed nequaquam tam grata erant, quàm inu-
 sa, quæ secus fierent. Regebatur trium asti-
 trio, quos vnà, & intra Palatium habitante
 nec vnquam non adhærentes, pædagogos
 vulgò vocabant. Hierant T, Vnius legati
 eius in Hispania, cupiditatis immensæ: Cor-
 nelius Laco, ex assessore præfectus prætor
 arrogantia, socordiaque intolerabilis: libe-

tus Icelus, paulò antè anulis aureis, & Mar-
 tiani cognomine ornatus, ac ià summi eque-
 stris gradus candidatus. His diuerso vitiorù
 genere grassantibus, adeò se abutendum per-
 mitit, & tradidit, vt vix sibi ipsi constaret:
 modò acerbior, parciorque, modò remissior,
 ac negligentior, quàm conueniret principi
 electo, atque illius ætatis. Quosdam claros
 ex vtroque ordine viros suspitione minima,
 inauditos condemnauit. Ciuitatem Roma-
 nã rarò dedit. Iura trium liberorum vix vni,
 atque alteri: ac, ne his quidem, nisi ad certũ,
 præfinitumque tempus. Iudicibus sextam de-
 curiam adijci precantibus, non modò nega-
 uit: sed etiam concessum à Claudio benefi-
 cium, ne hyeme, initioque anni ad iudican-
 dum euocarentur, eripuit. Existimabatur e- 15
 tiam senatoria, & equestria officia bienni-
 spatio determinaturus, nec daturus, nisi inui-
 tis, ac recusantibus. Liberalitates Neronis
 non plus decimis concessis, per quinquagin-
 ta equites & ea conditione reuocandas cu-
 rauit, exigendisque: vt, & si quid scenici, aut
 xylici donatum olim vendidissent, auferre-
 tur emporibus, quando illi, assumpto pre-
 tio, soluere nequirent. At contra, nihil non
 per comites, atque libertos adipisci, aut do-
 nari gratia passus est, veltigalia, immunita-

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

tes, pœnas innocentium, impunitates noxiorum. Quinetiam pop. R. deposcente supplicium Haloti, & Tigillini, solos ex omnibus Neronis emissarijs, vel maleficientissimos, incolumes præstitit: atque insuper Halotum procuratione amplissima ornauit. Pro Tigillino etiam scruitię populum increpuit edicto. **PER** hæc propè vniuersis ordinibus offensus, vel præcipua flagrauit inuidia apud milites. Nam, cùm in verba eius absentis iurantibus donatiuum grandius solito præpositi pronuntiaissent: neque ratam rem habuit, & subinde iactauit, *legere se militem, non emere consuisse*. Atque eo quidem nomine omnes, qui vbique erant exacerbauit. Cæterùm pratorianos etiam metu, & indignitate cõmonit, remouens subinde plerosque, vt suspectos, & Nymphidij socios. Sed maxime fremebat superioris Germaniæ exercitus, fraudari se præmijs nauatę aduersus Galios, & Vindicem operę. Ergo primi obsequium rumpere ausi, Kalend. Ianuarij adigi sacramento, nisi in nomen senatus, recusarunt: statimque legationem ad pratorianos cum mandatis destinauerunt *displicere Imperatorem in Hispania factum, etigerent ipsi quę cū eĩ exercitus comprobarent*. Quod vt nuntiatum est, despectui esse, non tam senectam suã, quam

quàm orbitarem, ratus, Pisonem Frugi Licinianum, nobilem, egregiùmque iuuenem, ac sibi olim probatissimũ, testamentoque semper in bona, & nomen adscitum, repente è media salutantium turba apprehendit: filiũque appellans, perduxit in castra, ac pro cõ-
 cione adoptauit: ne tunc quidem donatiui vlla mentione facta: quò faciliorem occasionem M. Saluio Othoni præbuit perficiendi conata, intra sextum adoptionis diem. **MAGNA**, & assidua monstrariam inde à prin-
 cipio exitum ei, qualis euenit, portenderant. Cum per omne iter dextra, sinistraque oppidatim victimæ cæderentur, taurus securis iectu consternatus, rupto vinculo, effedum eius inuasit: elatisque pedibus totum cruore perfudit, ac descendente spiculator impulsuræ lancea propè vulnerauit. Urbem quoque, & deinde Palatium ingressum excepit terra tremore, & assimilis quidam mugitui sonus. Secuta sunt aliquantò manifestiora. Monile margaritis, gemmisque conser-
 tum ad ornandam Fortunam suam Tusculanam ex omni gaza secreuerat: id repente, quasi augustiore dignius loco, Capitolinæ Veneri dedicauit: ac proxima nocte somniauit speciem Fortunæ querentis, fraudatam se dono destinato, minantisque ere-
 pturam,

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

pturam & ipsam, quæ dedisset. Cùmque ex-
 territus luce prima ad expiandum somnium,
 præmissis, qui rem diuinam appararent, Tu-
 sculum excucurrisset, nihil inuenit præter
 tepidam in ara fauillam, atratumque iuxta
 senem in catino vitreo thus tenentem, & in
 calice fictili merum. Obseruatum etiam est
 Kalend. Ianuarijs, sacrificanti coronam de
 capite excidisse: auspicianti, pullos euolasse:
 adoptionis die, neque milites allocuturo, ca-
 strensẽ sellam de more positam pro Tribu-
 nali, oblitis ministris, & in senatu curulem
 19 peruersè collocatam. Prius verò, quam occi-
 deretur, sacrificantem manu haruspex idem-
 tidem monuit, caueret periculum: non lon-
 gè percussores abesse. Haud multò post co-
 gnoscit, teneri castra ab Othone: ac pleris-
 que, vt eodem quam primùm pergeret, stia-
 dentibus (posse enim auctoritate, & præsen-
 tia preualere) nihil amplius, quam contine-
 re se statuit: & legionariorum firmare præ-
 sidijs, qui multifariam, diuersèque tendebãt.
 Loricam tamen induit linteam, quanquam
 haud dissimulans, parum aduersus tot mu-
 cronẽs profuturam. Sed extractus rumoribus
 falsis, quos conspirati, vt eum in publicum
 elicerent, de industria dissipant, paucis te-
 merè afirmantibus, transactum negotium,
 oppres-

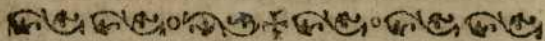
oppressos, qui tumultuarentur, aduenire frequentes cæteros gratulabundos, & in omne obsequium paratos: his, vt occurreret, prodijt tanta fiducia, vt militi cuidam occisum à se Othonem glorianti, *Quo auctore* responderit, atque in Forum vsque processit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat, cum per publicum dimota paganorum turba equos adegissent, viso procul eo, parumper restiterunt: deinde rursus incitati, desertum à suis contrucidarunt. **SUNT QVI** tradant, ad primum tumultum proclamasse eum. *Quid²⁰ agitis commilitones? ego vester sum, & vos mei:* donatium, etiam pollicitum. Plures autem prodiderunt, obtulisse vltro iugulum: & *vt hoc agerent, ac ferirent, quando ita videretur,* hortatum. Illud mirum admodum fuerit, neque presentium quempiam opem Imperatori ferre conatum: & omnes, qui accersirentur spreuisse nuntium, excepta Germanicorum vexillatione. Hi ob recens meritum, quod se agros, & inualidos magnopere fouisset, in auxilium aduolauere: sed ierius itinere deuiio per ignorantiam locorum retardati. Iugulatus est ad lacum **Curtij**, ac relictus, ita vt ierat, donec gregarius miles à fomentatione rediens, abiecto onere, caput ei amputauit. Et quoniam capillo præ caluitie-

arripe-

arripere non poterat, in gremium abdidit. Mox inserto per os pollice, ad Othonem detulit. Ille laxis, calonibusque donauit: qui hasta suffixum, non sine ludibrio circum castra portarunt, acclamantes idem idem, *Galba cupidé, fruaris etate tua*. Maximè irritati ad talem iocorum petulantiam, quòd ante paucos dies exierat in vulgus, laudanti cuidam formam suam, vt adhuc floridam, & vegetâ, respòdisse eum: *etiam robar mihi firmam est*. Ab his Patrobij Nerodiani libertus, centum aureis redemptum, eo loco vbi iussu Galbæ animaduersum in patronum fuerat, abiicit. Serò tandem dispensator Argius, & hoc, & ceterum truncû in priuatis eius hortis AVRELIE viæ sepulturæ dedit.

- 21 Statura fuit iusta, capite præcaluo, oculis cætuleis, adunco naso, manibus, pedibusque articulari morbo distortissimis: vt, neq; calcem perpeti, neque libellos euoluere, aut tenere omnino valeret. Excrenerat etiam in dexteriore latere eius caro, propendebatque
- 22 adeò, vt egrè fascia substringeretur. Cibi plurimi traditur, quem tempore hyberno etiam ante lucem capere consueuerat: inter cœnam verò, vsque eo abundantem, vt congestas super manus reliquias circumferri iuberet, spargique ad pedes stâtibus. Libidinis

in mares pronior: & eos non nisi præduros, exoletosque. Ferebant in Hispania Icelum è veteribus concubinis, de Neronis exitu nuntiantē, non modò arctissimis osculis palā exceptū ab eo, sed, vt sine mora velleretur oratum, atque seductū Perijt tertio, & septuagesimo ætatis anno, Imperij mense septimo. Senatus, vt primum licitum fuit, statuam ei decreuerat rostratę columnę superstantem in parte Fori, qua trucidatus est. Sed decretum Vespasianus aboleuit, percussores sibi ex Hispania in Iudæam submisisse opinatus.

M. SALVIUS OTHO.

MAIORES Othonis orti sunt oppido Ferentino, familia vetere, & honorata, atque ex principibus Etrurię. Auus M. Saluius Otho, patre equite Rom. matre humili, incertum, an ingenua, per gratiam Liuię AVgustę, in cuius domo creuerat, senator est factus, nec præturę gradum excessit. Pater L. Otho materno genere preclaro, multarum, & magnarum propinquitatum, tam charus, tamque non absimilis facie Tiberio principi fuit, vt plerique pro-

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

procreatum ex eo, crederet. Vibanos honores, proconsulatum Africę, & extraordinaria imperia, seuerissimę administravit. Ausus etiam est in Illyrico milites quosdam, quod motu Camilli ex pœnitentia præpositos suos, quasi defectionis aduersus Claudium auctores, occiderant, capite punire: & quidem ante principia se coram: quantum ob id ipsum promotos in ampliorem gradum à Claudio sciret. Quo factò, sicut gloriam auxit, ita gratiam minuit: quam tamen maturę recuperavit. detecta equitis R. fraude, quem prodeutibus seruis, necem Claudio parare compererat. Namque, & senatus honore rarissimo, statua in Palatio posita, profecutus est eum, & Claudius allectum inter patricios collaudans amplissimis verbis, hoc quoque adiecit: *Vir, quo meliores liberos habere, ne opto quidem.* Ex Albia Terentia fœmina duos tulit filios, L. Titianum, & minorem Marcũ cognominem sibi. Tulit & filiam, quam nõdum nubilem Druso Germanici filio despõdit. OTHO Imperator III. Kalend. Maij natus est Camillo Aruntio, Domitio Enobarbo, COSS. A prima adolescentiã prodigus, ac procax, adeo, vt sæpe flagris obiurgaretur à patre. Ferebatur, & vagari noctibus solitus: atque inualidum quemque obuiorũ, vel

vel potulentum, corripere: ac distento fago
 impositum in sublimi iactare. Post patris de-
 inde mortem, libertinam aulicam gratiosam,
 quò efficacius coleret, etiam diligere simula-
 uit, quanuis anam, ac pœne decrepitam. Per
 hanc insinuat Neroni, facilè summum in-
 ter amicos locum tenuit congruentià mo-
 rum: vt verò quidam tradunt, & consuetu-
 dine mutui stupiti: ac tãtùm potentia valuit,
 vt damnatum repetundis consularem virum,
 ingens præmium pactus, prius quàm planè
 restitutionem ei impetrasset, non dubitaret
 in senatum ad agendas gratias introducere.
 Omnium autem consiliorum, secretorùm-
 que particeps, die quem Nero necandę ma-
 tri destinauerat, ad auertendas suspiciones
 cœnam vtrique exquisitissimæ comitatis de-
 dit. Item Poppæam Sabinam, tunc adhuc
 amicam eius, abductam marito, demanda-
 tamque interim sibi, nuptiarum specie rece-
 pit. Nec corrupisse contentus, ad eò dilexit,
 vt, ne riualem quidem Neronem: a quo tulerit
 animo. Creditur certè, non modo missos
 ad arcessendam non recepisse, sed ipsum etiã
 exclusisse quondam pro foribus adstantem,
 miscentemque frustra minas, & preces, ac
 depositum reposcentem. Quare diducto ma-
 trimonio, sepositus est per causam legatio-
 nis

nis in Lusitaniam. Id satis visum, ne poenā acrior minus omnem divulgaret: qui tamē sic quoque hoc disticho enotuit.

Cur Otho, mentito sit, queritis, exul honore?

Vxor is iracundus ceperat esse sue.

4 Prouinciā administravit quęstorius per decem annos, moderatione, atque abstinentia singulari. VT tandem vltionis occasio data est, conatibus Galbæ primus accessit: eodēque momento, & ipse spem Imperij cepit, magnam quidem, & ex conditione temporum, sed aliquantō maiorem ex affirmatione Seleuci mathematici. Qui cum olim superstitem Neroni fore spondisset, tunc vltro inopinatus aduenerat, imperaturum quoque breui, repromittens. Nullo igitur officij, aut ambitionis in quemquam genere omisso, quoties cæna principem acciperet, aureos excubanti cohorti viritim diuidebat: nec eo minū alium alia via militum demerebatur. Cuidam etiam de parte finium cum vicino litiganti, adhibitus arbiter, totum agrum redemit, emancipauitque: vt iam vix vllus esset, qui non, & sentiret, & prædicaret solum successione Imperij dignum. Spera- uerat autem fore, vt adoptaretur à Galba: idque in dies expectabat. Sed postquam, Pisonē prælato, spe decidit, ad vim conuersus est:

est: infligante super animi dolorem etiã magnitudine gr̃is alieni. Neque enim dissimulabat, *nisi principem se stare non posse: nihilque referre, ab hoste in acie, an in furo sub creditoribus, caderet.* Ante paucos dies seruo Cæsaris pro impetrata dispēsatione decies festertium expresserat. Hoc subdium tanti cœpti fuit: ac primò quinque speculãtoribus cõmissa est res, deinde decem alijs, quos singuli binos produxerant: omnibus dena festertia repressætata, & quinquagena promissa. Per hos sollicitati reliqui, nec ad eò multi, haud dubia fiducia in ipso negotio pluribus affuturis. Erat animus post adoptionẽ statim Castra occupare, cœnatẽq; in Palatio Galbã aggredi: sed obstitit respectus cohortis, quẽ tũc excubabat, ne oneraretur inuidia, quòd eiusdem statione, & Caius fuerat occisus, & desertus Nero. Mediũ quoq; tẽpus religio, & Selenus exemit. Ergo destinata die, præmonitis cõscijs, vt se in Foro sub æde Saturni ad Miliarium aureũ opperirẽtur, mane Galbã salutauit: vtq; consueuerat, osculo exceptus, etiã sacrificanti interfuit, audiuitque prædicta haruspicis. Deinde liberto adesse architectos nuntiante, quod signum conuenerat, quasi vœnalẽ domum inspecturus abscessit: proripuitque se postica parte Palatij ad constitu-

tum. Alij febrem simulasse, aiunt, eamque
 excusationem proximis mandasse, si quere-
 retur. Tunc abditus properè muliebri sella
 in Castra contendit: ac, deficientibus lectica-
 rijs, cùm descendisset, cursùmque cepisset,
 laxato calceo, restitit, donec, omissa mora
 succollatus, & à præsentè comitatu IMPE-
 RATOR consalutatus, inter faustas accla-
 mationes, stridèòsque gladios ad principia
 deuenit: obuiò quoque non aliter, ac si con-
 scijs, & particeps foret, adherente. Ibi, mis-
 sis qui Galbam, & Pisonem trucidarent, ad
 conciliandos pollicitationibus militum ani-
 mos nihil magis pro concione restatus est,
 quàm *id demum se habiturum, quod sibi illi re-*
 7 *liquissent.* Deinde, virgentem iam die ingres-
 sus senatum, positaque breui ratione, quasi
 raptus de publico, & suscipere Imperium vi
 coactus, gesturùsque communi omnium ar-
 bitrio, Palatium petit. Ac super ceteras gra-
 tulantium, adulantùmque blanditias, ab in-
 fima plebe appellatus NERO, nullum indi-
 cium recusantis dedit: immo, vt quidam tra-
 diderunt, etiam diplomatibus, primisque e-
 pistolis suis ad quosdam prouinciarum Præ-
 fides Neronis cognomen adiecit. Certè, &
 imagines, statuasque eius reponi, passus est:
 & procuratores, atque libertos ad eadem
 officia

officia reuocauit. Nec quicquam prius pro potestate subscripsit, quàm quingentes HS. ad peragendam AVream domum. Dicitur eá nocte per quietem pauefactus gemitus maximos edidisse: repertusque à concursantibus humi ante lectum iacens, per omnia piaculorum genera manes Galbæ, à quo deturbari, expellique se viderat, propitiare tentasse: postridie quoque in augurâdo, tempestate orta, grauiter prolapsus, identidem obmurmurasse: *Quid enim mihi, & longis a sylvis?* SVB idem verò tempus, Germaniciani exercitus in Vitellij verba iurarant: Quod, vt cõperit, auctor senatui fuit mittendæ legationis, quæ doceret, electum iam principem: quietem, & concordiam iuaderet. Et tamen per internuntios, ac litteras, consortem Imperij, generumque se Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello, iam ducibus, & copijs, quas Vitellius præmiserat, appropinquantibus, animum, fidemque prætorianorum erga se pœne internecone amplissimi ordinis expertus est: & placuerat, per classiarios arma transferri, remittique nauibus. Ea cum in castris sub noctem promerentur, insidias quidam suspicati tumultum excitauerunt: ac repente omnes, nullo certo duce, in Palatium currerunt, eadem senatus flagitantes: repul-

C. SVET. TRANQ LIB. VII:

fisque tribunorum, qui inhibere tentabant,
 nonnullis, & occisis, sicut erant cruenti, vbi-
 nam Imperator esset, requirentes, perrupe-
 runt in triclinium vsque, nec nisi viso desti-
 terunt. Expeditionem autem impigrè, atque
 etiam præproperè inchoavit: nulla ne reli-
 gionum quidem cura, sed & motis, nec dum
 conditis ancilibus, quod antiquitus infaustū
 haberetur: & die, quo cultores Deūm matris
 lamentari, & plangere incipiunt: præterea
 aduersissimis auspicijs. Nam, & victimas Di-
 ti patri cælas litavit: cū talisacrificio con-
 traria exta potiora sint. Et primo egressu
 inundationibus Tiberis retardatus, ad XX.
 etiam lapidem ruina ædificiorum præclusam
 9 viam offendit. Simili temeritate, quanuis du-
 bium, nemini esset, quin trahi bellum oport-
 teret, quando, & fame, & angustijs locorum
 vrgeretur hostis, quàm primū tamen de-
 certare statuit: siue impatiens longioris soli-
 tudinis, speransque, ante Vitellij aduentum
 profligari plurimum posse: siue imparmili-
 tum ardori, pugnam deposcentium. Nec illi
 pugnae affuit, substititque Brixelli. Et tribus
 quidem, verū mediocribus prælijs, apud
 Alpes, circaque Placentiam, & ad Castoris,
 quod loco nomen est, vicit: nouissimo, maxi-
 mōque apud Bebrnacū fraude superatus est:
 cū

cum, spe colloquij facta, quasi ad conditionem pacis militibus eductis, ex improviso, atque in ipsa consalutatione, dimicandum fuisset: ac statim moriendi impetum cepit: ut multi, nec frustra, opinantur, magis pudore, ne tam rerum, hominumque periculo dominationem sibi asserere perseveraret, quam desperatione vlla, aut diffidentia copiarum: quippe residuis, integrisque etiam nunc, quas secum ad secundos casus detinuerat, & superuenientibus alijs è Dalmatia, Pannoniaque, & Mœsia: ne victis quidem adeò afflictis, ut non in ultionem ignominiae quiduis discriminis ultro, & vel solae subiret. Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiae decimae legionis tribunus angusticlauius. Is mox referre crebro solebat, Othonem etiam priuatū vsque adeò detestatum ciuilia arma, ut, memorante quodam inter epulas de Cassij, Brutique exitu, cohorrerit: nec concursurum cum Galba fuisse, nisi confideret, sine bello rem transigi posse. Tunc ad despiciendam vitam exemplo manipularis militis concitatum: qui, cum cladem exercitus nuntiaret, nec cuiquam fidem faceret, ac, nunc mendacij, nunc timoris, quasi fugisset ex acie, argueretur, gladio ante pedes eius incubuerit: hoc viso proclamasse eum, aiebat

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

non ampliùs se in periculum tales, tamque benemeritos coniecturum. Fratrem igitur, fratrisque filium, & singulos amicorum cohortatus, vt sibi quisque pro facultate consulere, ab amplexu, & osculo suo dimisit omnes, secretòque captato, binos codicillos exarauit ad sororem consolatorios. Sed & ad Messalinam Neronis, quam matrimonio destinauerat, commendans reliquias suas, & memoriam. Quicquid deinde epistolarum erat, ne cui periculo, aut noxæ apud victorem forent, concremauit. Diuisit & pecunias domesticis ex copia præsentis. Atque ita paratus, intentusque iam morti, tumultu inter moras exorto, vt eos, qui discedere, & abire cœptabant, corripere quasi desertores, detinerique sensit: *Adijciamus*, inquit, *vira & hanc noctem*, his ipsis, totidemque verbis, vetuitque, vim cuiquam fieri: & in serum vsque patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui præbuit. Post hæc sedata siti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, & explorata vtriusque acie, cum alterum puluino subdidisset, foribus adopertis, arctissimo somno quieuit. Et circa lucem demum expergestus, vno se traiecit ictu infra leuam papillam: irrumpentibusque ad primum gemitum, modò celans, modò detegens plagam, exanimatus

rus est: & celeriter (nam ita præceperat) funeratus, XXXVIII. ætatis anno, & XCV. imperij die. TANTO Othonis animo ne-¹²quaquam corpus, aut habitus cõpetijt. Fuisse enim traditur, & modicæ staturę, & male pedatus, scanbũsque. Munditiarum verò pœne muliebrium: vulso corpore: galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato, & annexo, vt nemo dignosceret. Quin & faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum: idque instituisse à prima lanugine, ne barbatus vnquam esset. Sacra etiam Iſidis sæpe in linteis, religiosaque veste propalam celebrasse. Per quæ factum putem, vt mors eius minimè congruens vitæ, maiori miraculo fuerit. Multi præsentium militum cum plurimo fletu manus, ac pedes iacentis exosculati, *fortissimum virum, vnicum Imperatorem* prædicantes, ibidẽ statim, nec procul à rogo vim suæ vitæ attulerunt. Multi & absentium, accepto nuntio, præ dolore armis inter se ad internecionem concurrerunt. Denique magna pars hominum incolumem grauisimè detestata, mortuum laudibus tulit: vt vulgò iactatum sit etiam, *Galbam ab eo non tam dominandi, quàm Reip. ac libertatis restituendæ causæ interemptum.*

A. VITELLIVS.

VITELLIORVM originem alij aliam,
 & quidem diuersissimam, tradunt: partim veterem, & nobilem: partim verò nouam, & obscuram, atque etiam sordidam. Quod ego per adultores, obtrectatoresque Imperatoris Vitellij euenisse, opinarer, nisi aliquanto prius de familię conditione variarum esset. Extat Q. E. Vlogij ad Q. Vitellium diui AVgusti quęstorem, libellus, quo continetur, Vitellios Fauno, Aboriginum rege, & Vitellia, quę multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imperasse. Horum residuam stirpē ex Sabinis transisse Romam, atque inter patritios allectam: indicia stirpis diu mansisse, viam Vitelliam ab Ianiculo ad mare vsque: item coloniam eiusdem nominis, quam gentili copia aduersus Æquicos rutandā olim depoposcissent: tempore deinde Samnitici belli presidio in Apuliam misso, quosdam ex Vitellijs subsedisse Nuceria: eorūque progeniem longo pōst intervallo repetisse urbem, atque ordinem senatorium. Contrā, plures auctorem generis libertinum prodiderūt. Cassius Seuerus, nec minus

minùs alij, eundem & sutorem veteramentarium: cuius filius sectionibus, & cognituris vberius cõpendium nactus, ex muliere vulgari, Antiochi cuiusdam furnariam exercentis filiam, equitem Rom. genuerit. Sed, quod discrepat, sit in medio. Cæterùm P. Vitellius domo Nucerià, siue ille stirpis antiquæ, siue pudendis parentibus, atque auis, eques certè Romanus, & rerum AVgusti procurator, quatuor filios amplissimæ dignitatis cognomines, ac tantùm prænominibus distinctos, reliquit, AVlum, Quintum, Publium, & Lucium. AVLVS in consulatu obiit, quem cum Domitio Neronis Cæsaris patre inierat; prælatus alioqui, famosusque cœnarum magnificentia. QVINIVS caruit ordine, cum, auctore Tiberio, secerni minus idoneos senatores, remouerique, placuisset. PVBIVS Germanici Comes Cn. Pisonẽ inimicum, & interfectorem eius, accusauit, condemnauitque: ac post præturæ honorẽ inter Seiani cõscios arreptus, & in custodiam fratri datus, scalpo librario venas sibi incidit: nec tã mortis penitẽtia, quã suorũ obtestatione obligari, curarique se passus, in eadẽ custodia morbo perijt. LVCIVS ex cõsultatu Syriæ præpositus, Artabanũ Parthorũ regẽ summis artibus, non modò ad colloquium suũ, sed etiam

ad veneranda legionum signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos in super ordinarios contulatus, censuramque gessit. Curam quoque imperij sustinuit, absente eo, expeditione Britannica: vir innocens, & industrius, sed amore libertinae per infamis, cuius etiam saluis melle commisit, nec clam quidem, aut raro, sed quotidie, ac palam artérias, & fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenij, primus C. Casarem adorari, ut Deum instituit: cum reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite velato, circum vertensque se, deinde procumbens. Claudium vxoribus, libertisque addictum nequa non arte demereretur, pro maximo munere à Messallina petiit, ut tibi pedes præberet ex calceandos: detractumque focculum dextrum, inter togam, tunicasque gestauit assidue, nonnunquam oculabundus. Narcisci quoque, & Pallantis imagines aureas inter Lares coluit. Huius, & illa vox est, *Sæpe facias*, cum sæculares ludos edenti Claudio gratularetur. Decessit paralyti altero die quam correptus est, duobus filijs superstitibus, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili foemina, editos consulens vidit & quidem eodem ambos, totoque anno, cum maiori minor in VI. menses successit. Defunctum

Etum senatus publico funere honorauit: ite
 statua pro Rostris, cum hac in scriptione,
 PIETATIS IMMOBILIS ERGA
 PRINCIPEM. AVlus Vitellius L. filius
 IMP. natus est VIII. Kalend. Octobris, vel,
 vt quidam, VII. Idus Septembris, Druso Cæ-
 sare, Norbano Flacco COSS. Geniturã eius
 prædictam à mathematicis, ita parentes ex-
 hortuerunt, vt magnopere semper conten-
 derit pater, ne qua ei prouincia viuo se com-
 mitteretur: & mater missum ad legiones, &
 appellatum Imperatorem pro afflicto statim
 lamentata sit. Pueritiam, primamque adole-
 centiam Capreis egit, inter Tiberiana scorta,
 & ipse perpetuo spintrique cognomine nota-
 tus: existimatusque corporis gratia initium,
 & causa incrementorum patri fuisse. Sequen-
 ti quoque etate omnibus probris contamina-
 tus, præcipuum in aula locum tenuit: Caro
 per aurigandi, Claudio per alex studium fa-
 miliaris. Sed aliquanto Neroni acceptior,
 cum propter eadem hæc, tum peculiari me-
 rito: quod præsidens certamini Neroneo,
 cupientem inter citharcedos contendere, nec
 quanuis flagrantibus curæ etis promittere au-
 dientem, ideòque egressum theatro, reuoca-
 uerat quasi perseverantis populi legatione
 sulcepta, exorandumque præbuerat. Trium
 itaque

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

- 5 itaque principum indulgentia, nō solūm honoribus, verūm & Sacerdotijs amplissimis auctus, proconsulatum Africæ posthæc, curamque operum publicorum administravit: & volūtate dispari, & existimatione. In provincia singularem innocentiam præstitit biennio continuato, cū succedenti fratri legatus substitutus esset. At in urbano officio dona, atque ornamenta templorum surripuisse, & commutasse quædam, ferebatur: præque auro, & argento, stannum, & aurichalcum
- 6 supposuisse. Vxorem habuit Petroniam, consularis viri filiam, & ex ea filium Petronianū, captum altero oculo. Hunc hæredem à matre sub conditione institutum, si de potestate patris exisset, manu emisit: breuique, vt creditum est, interemit, infimulatum insuper parricidij, & quasi paratum ad scelus venenum ex conscientia hausisset. Duxit mox Galeriam Fundanam prætorio patre. Ac de hac quoque liberos vtriusque sexus tulit: sed matrem, titubantia oris prope mutum, & elinguem.
- 7 A Galba in inferiorem Germaniam contra opinionem missus est. Adiutum putant T. Vinij suffragio, tunc potentissimi, & cui iam pridem per communem factionis suę fauorem conciliatus esset: nisi, quod Galba præ se tulit, nullos minus metuendos, quam,
qui

qui de solo victu cogitarent: ac posse prouincialibus copijs profundam eius expleri gulã, vt cuius euidentis sit, contemptu magis, quàm gratia electum. Satis constat, exituro viaticũ defuisse, tanta egestate rei familiaris, vt, vxore, & liberis, quos Romæ relinquebat, meritorio cœnaculo abditis, domum in reliquam partem anni ablocaret: vtque ex aure matris detractum vnionem pignerauerit ad itineris impensas. Creditorum quidem præstolantiũ, ac detinentium turbam, & in ijs Sinuessanos, Formianosque, quorum publica vestigalia interuerterat, nõ nisi terrore calumniæ amouit: cùm libertino cuidam acerbius debitum reposcenti, iniuriarum formulam, quasi calce ab eo percussus, intendisset, nec aliter, quàm extortis quinquaginta HS. remisisset. Aduentem malè animatus erga principem exercitus, pronusque ad res nouas, libens, ac supinis manibus excepit, velut dono Deũ oblatum ter consulis filium ætate integra, facili, ac prodigo animo. Quam veterem de se persuasionem Vitellius recentibus etiam de se experimentis auxerat, tota via caligantorum quosque militum obuios exosculans: perque stabula, ac diuersoria, mulionibus, ac viatoribus præter modum comis: vt mane singulos, iamne ientassent, sciscitaretur, seque

seque fecisse, ructu quoque ostenderet.

3 CASTRA verò ingressus nihil cuiquam
 poscenti negavit: atque etiam vltro ignomi-
 niosis notas, reis sordes, damnatis supplicia
 dempsit. Quare vixdum mense transacto,
 neque diei, neque temporis habita ratione,
 ac iam vespere, subitò à militibus è cubiculo
 raptus, ita vt erat in veste domestica, IMPE-
 RATOR est consalutatus: circumlatusque
 per celeberrimos vicos, strictum diui Iulij
 gladium tenens, detractum delubro Martis,
 atque in prima gratulatione porrectum sibi
 à quodam: nec antè in Prætorium redijt, quàm
 flagrante triclinio ex conceptu camini: tum
 quidem consternatis, & quasi omnine ad-
 uerso anxijs omnibus, inquit: *Bono animo e-
 stote, vobis alluxit*: nullo sermone alio apud
 milites vsus. Consentiente deinde etiam su-
 perioris prouinciæ exercitu, qui priùs à Gal-
 ba ad senatum defecerat, cognomen GER-
 MANICI delatum ab vniuersis cupidè re-
 cepit: AVGVSTI distulit: CAESARIS in
 9 perpetuum recusauit. Ac subinde cæde Gal-
 bæ annuntiata, compositis Germanicis rebus,
 partitus est copias, quas aduersus Othonem
 præmitteret, quasque ipse perduceret. Præ-
 missio agmini letum euenit auspiciu: si qui-
 dem à parte dextra repente aquila aduola-
 uit:

uit: iustratisque signis, ingressos viam sensim antecessit. At contra ipso mouente, statuæ equestres cum plurifariam ei poneretur, fractis repente cruribus, pariter corruerunt: & laurea, quam religiosissimè circumdederat, in profluentem excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura reddenti gallinaceus supra humerum, ac deinde in capite adstitit. Quibus ostentis par respondit exitus: nam confirmatum per legatos suos imperium per se retinere non potuit. De Bebriacensi victoria, & Othonis exitu, cum adhuc in Gallia esset, audiit: nihilque cunctatus, quicquid prætorianarum cohortium fuit, vt pessimi exempli, vno exauctorauit edicto iussus tribunis tradere arma. Centum autem, atque viginti, quorum libellos Othoni datos inuenerat, exposcentium præmia, ob editam in cæde Galbæ operam, conquiri, & supplicio aficere, imperauit: egregiè proflus, atque magnificè, & vt summi principis spem ostenderet, nisi cætera magis ex natura, & priore vita sua, quàm ex imperij maiestate gessisset. Namque, itinere inchoato, per medias ciuitates ritu triumphantium vectus est: perque flumina delicatissimis nauigijs, & variarum coronarum genere redimitis, inter profusissimos opsoniorum apparatus, nulla familiæ,

aut militis disciplina, rapinas, ac petulantiã
 omnium in iocum vertens: qui non contenti
 epulo vbique publicè præbito, quoscumque
 libuisset, in libertatem asserebant, verbera,
 & plagas, sæpe vulnera, nonnunquam necẽ
 repræsentantes aduersantibus. Utque cam-
 pos, in quibus pugnatum est, adiit abhorren-
 tes quosdam cadauerum tabem, detestabili
 voce confirmare ausus est: *Optimè olere occi-
 sum hostem, & meliùs ciuem.* Nec eò secius ad
 leniendam grauitatem odoris plurimum me-
 ri propalam hausit, passimque diuisit. Pari
 vanitate, atque insolentia lapidem memorię
 Othonis inscriptum intuens, dignũ eo Mau-
 soleo ait: pugioneraque, quo se is occiderat,
 in Agrippinensem coloniam misit, Marthi
 dedicandum. In Apennini quidem iugis etiã
 peruigilium egit.

II VRBEM denique ad classicũ introijt pa-
 ludatus, ferròque succinctus, inter signa, at-
 que vexilla, sagulatis comitibus, ac detectis
 commilitonum armis. Magis deinde, ac ma-
 gis, omni diuino, humanoque iure neglecto,
 Alliensis die pontificatum maximum cepit:
 commitia in decem annos ordinauit, seque
 perpetuum consulem. Et, ne cui dubiũ foret,
 quod exemplar regendæ Reip. eligeret, me-
 dio Martio campo adhibita publicorum Sa-
 cerdo-

cerdotum frequentia, inferias Neroni dedit:
 ac solemnibus conuiuio citharœdum placentem
 palam admonuit, vt & aliquid de Domitio
 diceret: inchoantique Neroniana cœtica pri-
 mus exultans etiam plaussit. Talibus princi-
 pijs magnam imperij partem, non nisi consi-
 lio, & arbitrio vilissimi cuiusque histrionũ,
 & aurigarum, administravit, & maximè A-
 siatici liberti. Hunc adolescentulum mutua
 libidine constupratum, mox tædio profu-
 gum, cum Puteolis poscam vendentem de-
 prehendisset, coniecit in cœpedes, statimque
 soluit, & rursus in delicijs habuit: iterum de-
 inde ob nimiam contumaciam, & ferocitatẽ
 grauatus, circumforaneo lanistæ vendidit,
 dilatũmque ad finem muneris repente surri-
 puit, & prouincia demum accepta, manumit-
 sit: ac primo imperij die aureis donauit anu-
 lis super cœnam, cum mane rogantibus pro
 eo cunctis, detestatus esset seuerissimè talem
 equestris ordinis maculam. Sed, vel præci-
 puè luxuriæ, sœuitiæque deditus, epulas tri-
 fariam semper, interdum quadrifariam dis-
 pertiebat: in ientacula, & prandia, & cœnas,
 comestationesque: facillè omnibus sufficiens,
 vomitandi consuetudine. Indicebat autem
 aliud alij eadem die: nec cuiquam minus
 singuli apparatus quadringenis millibus
 num.

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

nummum constiterunt. Famofissima super
 cæteras fuit cœna ei data aduentitia à fratre:
 in qua duo millia lectissimorum piscium, se-
 ptem autum apposita traduntur. Hanc quo-
 que exuperavit ipse dedicatione patinæ, quã
 ob immensam magnitudinem *Clypeum Mi-
 neruæ* dictitabat. In hac scarorum, iecinora,
 phasianorum, & pauonum cerebella, linguas
 phœnicopterum, murænarum lactes, à Car-
 pathio vsque, fretòque Hispaniæ, per nauar-
 chos, ac triemes petitarum, commiscuit. Ut
 autem homo non profundæ modò, sed intè-
 pestiuæ quoque ac sordidæ gulæ, ne in sacri-
 ficio quidem vnquam, aut itinere vllò tem-
 peravit, quin inter altaria ibidem statim vis-
 cus, & farra pœne rapta è foco manderet,
 circàque viarum popinas fumantia opsonia,
 14 vel pridiana, atque semesa. PRONVS verò
 ad cuiusque, & quacumque de causa, necem
 atque supplicium: nobiles viros, condiscipu-
 los, & æquales suos, omnibus blanditijs tan-
 tum non ad societatem imperij allicefactos,
 vario genere fraudis occidit: etiam vnum ve-
 neno manu sua porrecto in aquæ frigidæ po-
 tione, quam is affectus febre poposcerat. Tù
 fceneratorum, & stipulatorum, publicano-
 rumque, qui vnquam se, aut Romæ debitum,
 aut in via portorium flagitassent, vix vlli pe-
 percit.

percit. Ex quibus quendam in ipsa salutatio-
 ne supplicio traditum, statimque reuocatū,
 cunctis clementiam laudantibus, coram in-
 terfici iussit, *velle se*, dicens, *pascere oculos*: al-
 terius poenæ duos filios adiecit, deprecari
 pro patre conatos. Sed, & equitem Roma-
 num proclamantem, cūm raperetur ad poe-
 nam, *Hæres meus es*, exhibere testamenti ta-
 bulas coegit: utque legit, cohæredem sibi li-
 bertum eius adscriptum, iugulari cum liber-
 to, imperavit. Quosdam, & de plebe ob id
 ipsam, quòd Venetæ factioni clarè maledixe-
 rant, interemit: contemptu sui, & noua spe
 id ausos, opinatus. Nullis tamen infensior,
 quàm vernaculis, & mathematicis, ut quis-
 que deferretur, inauditum capite puniebat:
 exacerbatus, quòd post edictum suum, quo
 iubebat intra Kalend. Octobris vrbe, Italiã-
 que mathematici excederent, statim libellus
 est propositus, & *Chilæos dicere, Bonum fa-
 ctum, ne Vitellius Germanicus intra eundem
 Kalendarum diem vsquam esset*: Suspectus &
 in morte matris fuit, quasi ægræ præberi ci-
 bum prohibuisset: vaticinante Catta mulie-
 re, cui velut oraculo acquiescebat, *ita demum
 firmiter, ac diutissime imperaturum, si super-
 stes parenti extitisset*. Alij tradunt, ipsam tæ-
 dio præsentium, & imminentium metu, ve-

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

157
 nenum à filio impetrasse, haud sanè difficul-
 ter. OCTAVO imperij mense desciverunt
 ab eo exercitus Mœsiarum, atque Pannoniæ:
 item ex transmarinis, Iudaicus, & Syriacus:
 ac pars in absentis, pars in præsentis Vespasi-
 aniani verba iurarunt. Ad retinendum ergo
 cæterorum hominum studium, ac favorem,
 nihil non publicè, priuatimque nullo adhibi-
 to modo, largitus est. Delectum quoque ea
 conditione in vrbe egit, vt voluntarijs non
 modò missionem post victoriam, sed etiam
 veteranorum, iustæve militiæ cōmoda pol-
 liceretur. Vrgenti deinde terræ, marique ho-
 sti, hinc fratrem cum clasie, ac tironibus, &
 gladiatorum manu opposuit: hinc Bebriacē-
 ses copias, & duces. Atque vbique, aut supe-
 ratus, aut proditus, salutē sibi, & millies HS.
 à Flavio Sabino Vespasiani fratre pepigit:
 statimque pro gradibus Palatij apud frequē-
 tes milites *cedere se imperio, quod inuitus re-
 cepisset*, professus, cunctis reclamantibus, rem
 distulit: ac nocte interposita, primo diluculo
 sordidatus descendit ad Rostra: multisque
 cum lacrymis eadem verba, verum è libello
 testatus est. Rursus interpellante milite, ac
 populo, & ne deficeret, hortante, omnem-
 que operam suam certatim pollicente, ani-
 mum resumpsit, Sabinumque, & reliquos
 Flavia

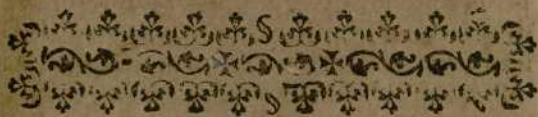
Flavianos nihil iam metuentes, vt subita in Capitolium compulit: succensòque templo Iouis Opt. Max. oppressit: cùm, & prælium, & incendium è Tiberiana prospiceret domo inter epulas. Non multò pòst pœnitens facti, & in alios culpam conferens, vocata cõ- cione, iuravit, coegitque iurare cæteros, *nihil sibi antiquius quiete publica fore.* Tunc solutum à latere pugionem, consuli primùm, deinde, illo recusante, magistratibus, ac mox senatoribus singulis porrigens nullo recipiẽte, quasi in æde Concordiæ positurus, abscessit. Sed, quibusdam acclamantibus, *ipsum esse concordiam*, redijt: nec solùm retinere se fer- rum, affirmavit, verùm etiam, **CONCOR** 16
DIÆ recipere cognomen. Suasitque senatui, vt legatos cum virginibus Vestalibus mitte- rent, pacem, aut certè tempus ad consultan- dum, petituros. Postridie responsa opperien- ti nuntiatum est per exploratorem, hostem appropinquare. Continud igitur abstrusus gestatoria sella, duobus solis comitibus, pi- store, & coquo, Auentinum, & paternam do- mum clam petijt, vt inde in Campaniam fu- geret. Mox leui rumore, & incerto tanquam pax impetrata esset, referri se in palatiũ, pas- sus est: vbi cù deserta omnia reperisset, dila- bẽtibz etiã, qui simul erãt, zona se aureorũ

C. SVET. TRANQ. LIB. VII.

plena circumdedit : confugitque in cellulam
 ianitoris, religato pro foribus cane, lectoq;
 17 & culcitra obiectis. IRRUPERANT iam
 agminis antecessores: ac, nemine obuio, rima-
 bantur, vt fit, singula. Ab ijs extractus è late-
 bra, sciscitantes, *quis nam esset*, (nam ignora-
 batur) & *vbi esse Vitellium, sciret*, mendacio
 elusit, deinde agnitus rogare non destitit,
 quasi quædam de salute Vespasiani dicturus,
 vt custodiretur interim, vel in carcere: donec
 religatis post terga manibus, iniecto cerui-
 cibus laqueo, veste discissa, seminudus in Fo-
 rum tractus est, inter magna rerum, verbo-
 rumque ludibria, per totum viæ Sacræ spa-
 tium, reducto coma capite, ceu noxij solent,
 atque etiam mento mucrone gladij subie-
 cto, vt visendam præberet faciem, nève sub-
 mitteret: quibusdam stercore, & cæno inces-
 sentibus, alijs *incendiarium*, & *patinarium*
 vociferantibus, parte vulgi etiam corporis
 vitia exprobrante (erat enim in eo enormis
 proceritas, facies rubida plerumque ex vino-
 lentia, venter obesus, alterum femur subde-
 bile, impulsu olim quadrigæ, cum auriganti
 Caio ministratorem exhiberet) iâdem apud
 Gemonias minutissimis ictibus excarnifica-
 tus, atque confectus est, & inde vinctus
 18 in Tiberim. Perijt cum fratre, & filio, anno
 vitæ

vitæ VII. & quinquagesimo: nec fefellit cō-
 ieduram eorum, qui augurio, quod factum
 ei Viennæ ostendimus, non aliud portendi
 prædixerant, quàm, vêturum in alicuius Gal-
 licani hominis potestatem: siquidem ab An-
 tonio Primo aduersarum partium duce op-
 pressus est: cui Tolosæ nato cognomen in
 pueritia *Becco* fuerat, id valet, gallinacei ro-
 strum.

C. SVETONII TRAN-
 QVILLI DE XII. CAESARI.
 BVSVS LIB. VIII.

T. FLAVIVS VESPASIANVS
 AVgustus.

REBELLIONE trium principū,
 & cede incertum diu, & quasi va-
 gant imperium suscepit, firmavit-
 que tandem gens FLAVIA: ob-
 scura illa quidem, ac sine vllis maiorum ima-
 ginibus: sed tamen Reipub. nequaquam pœ-

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

nitenda: constet licet, Domitianum cupiditatis, ac saevitiae merito poenas luisse. Titus Flavius Petro municeps Reatinus, bello civili Pompeianarum partium centurio: incertum sponte, an euocatus, profugit ex Pharfalica acie, domumque se contulit. Vbi deinde venia, & missione impetrata, coactiones argentarias factitavit. Huius filius cognomine Sabinus, expers militiae (et si quidam eum primipilarem, nonnulli, cum adhuc ordines duceret, sacramento solutum per causam valetudinis, tradunt) publicum quadragesimam in Asia egit. Manebantque imagines a civitatibus ei posite sub hoc titulo, *BENE VECTIGAL EXIGENTI*. Postea foenus apud Heluetios exercuit, ibique diem obiit, superstitibus vxore Vespasia Polla, & duobus ex ea liberis: quorum maior Sabinus ad praefecturam urbis, minor Vespasianus ad principatum usque processit. Polla Nursiae honesto genere orta, patrem habuit Vespasium Pollionem, ter tribunum militum, praefectumque castrorum, fratremque senatorem praetoriae dignitatis. Locus etiam nunc ad sextum miliarium a Nursia Spoletum euntibus in monte summo appellatur Vespasia: ubi Vespasiorum complura monumenta extant, magnum indicium splendoris familiae,

& ve

& vetustatis. Non negauerim, iactatū à quibusdam, Petronis patrem è regione Transpadana fuisse mancipē operarū, quæ ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorū quotannis commeari solerent: subsedisse autem in oppido Reatino, vxore ibidem ducta. Ipse ne vestigiū quidem de hoc, quanuis satis curiosè inquirerem inueni, VESPASIANVS natus est in Sabinis ultra Reate, vico modico, cui nomē est Phalacrine, XV. Kalen. Decēb. vesperi, Q. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sabino COSS. quinquennio antè quàm Augustus excederet: educatus sub paterna auia Tertulla, in prædijs Cofanis. Quare princeps quoq; & locū incunabulorū assiduè frequentauit: manente villa, qualis fuerat olim: ne quid scilicet oculorum consuetudini deperiret. Et auia memōriam tantopere dilexit, vt solemnibus, ac festis diebus pocillo quoque eius argenteo potare perseuerauerit. Sumpta toga virili, latum clauum, quanquam fratre adepto, diu auersatus est: nec, vt tandem appeteret, compelli nisi à matre potuit. Ea demum extudit, magis conuicio quàm precibus, vel auctoritate, dum eum identidem per contumeliam anteambulonē fratris appellat. Tribunatu militum in Thracia meruit. Quæstor Cretā, & Cyrenas prouinciam

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

forte cepit: ædilitatis, ac mox præturæ candi-
 datus, illam non sine repulsa, sextòque loco
 vix adeptus est: at prima statim petitione, &
 in primis prætor, infensus senatui, Caium ne
 quo non genere demereretur, ludos extraor-
 dinarios pro victoria eius Germanica depo-
 poscit, pœnæque coniuratorum addendum
 censuit, vt insepulti proijcerentur. Egit &
 3 gratias ei apud amplissimum ordinem, quòd
 se honore cœnæ dignatus esset. Inter hæc
 Flauiam Domitillam duxit vxorem Statilij
 Capellæ equitis Rom. Sabratenfis ex Africa
 delegatam olim, Latinæque conditionis, sed
 mox ingenuam, & ciuem Romanam recupe-
 ratorio iudicio pronuntiatam: patre asseren-
 te Flauio Liberale Ferenti genito, nec quic-
 quam amplius, quàm quaestorio scriba. Ex
 hac liberos tulit, Titum, & Domitianum, &
 Domitillam. Vxori, ac filiæ superstes fuit: at-
 que vtramque adhuc priuatus amisit. Post
 vxoris excessum, Cænidem Antonia liber-
 ram, & à manu, dilectam quondam sibi, re-
 uocauit in contubernium: habuitque etiam
 4 Imperator pœne iustæ vxoris loco. Claudio
 principe Narcissi gratia legatus legionis in
 Germaniam missus est: inde in Britanniam
 translatus tricies cum hoste confligit. Duas
 validissimas gentes, superque XX. oppida, &
 insulam

insulam Vectem Britanniae proximam in de-
 ditionem redegit: partim Avli Plautij con-
 sularis legati, partim Claudij ipsius ductu.
 Quare triumphalia ornamenta, & in spatio
 breui duplex Sacerdotium accepit. Præterea
 cōsulatum, quem gessit per duos nouissimos
 anni: menies: medium tempus ad Proconsu-
 latum vsque in otio, secessūque egit: Agrip-
 pinam timens potentem adhuc apud filium,
 & defuncti quoque Narcissi amicos pero-
 sam. Exin sortitus Africam, integerrimè, nec
 sine magna dignatione, administravit: nisi,
 quòd Adrumeti seditione quadam, rapa in
 eum iacta sunt. Redijt certè nihilo opulen-
 tior, vt qui, propè labefactata iam fide, om-
 nia prædia fratri obligarit: necessariòque ad
 mangonicos quæstus sustinendæ dignitatis
 causa descenderit, propter quod vulgò Mu-
 ho vocabatur. Conuictus quoque dicitur du-
 centa HS. expressisse iuueni, cui latum clauū
 aduersus patris voluntatem impetrarat, eò-
 que nomine grauitè increpitus. Peregrina-
 tione Achaica inter comites Neronis, cūm,
 cantante eo, aut discederet sæpius, aut præ-
 sens obdormisceret, grauissimam contraxit
 offensam: prohibituque, non contubernio
 modò, sed etiam publica salutatione, secessit
 in paruam, ac deuiam ciuitatem, quoad la-
 tenti,

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

tenti, etiamque extrema metuenti, prouin-
 cia cum exercitu oblata est. Percrebuerat Ori-
 ente toto vetus, & constans opinio: esse in-
 fatis, vt eo tempore Iudæa profecti rerum
 potirentur. Id de Imperatore Rom. quantum
 euentu postea paruit prædictum, Iudæi ad
 se trahentes, rebellarunt: casòque præposi-
 to, legatum insuper Syriæ consularem sup-
 petias ferentem, rapta aquila fugauerunt.
 Ad hunc morum comprimendum cum exer-
 citu ampliore, & non instrenuo duce, cui ta-
 men turò tanta res committeretur, opus es-
 set, ipse potissimùm delectus est vt, & indu-
 striæ expertus, nec metuendus vlllo modo ob
 humilitatem generis, ac nominis. Additis
 igitur ad copias duabus legionibus, octo alis,
 cohortibus decem, atque inter legatos maio-
 re filio assumpto, vt primùm prouinciam at-
 tigit, proximas quoque conuertit in se: cor-
 recta statim castrorum disciplina: vno quo-
 que, & altero prælio tam constanter inito,
 vt in oppugnatione castelli lapidis ictum ge-
 nu, scuto sagittas aliquot exceperit. POST
 5 Neronem, Galbãque, Othone atque Vi-
 tellio de principatu certantibus, in spem im-
 perij venit, iam pridem sibi per hæc ostenta
 conceptam: In suburbano Flauiorum quer-
 cus antiqua, quæ erat Marti sacrata, per tres

Vespasie partus, singulos repente ramos à frutice dedit, laud dubia signa futuri cuiusq; fati. Primū exilem, & citò arefactū: ideòque puella nata nō per annauit. Secundū, præuolidū, ac prolixū, & qui magnā fœlicitatē portenderet. Tertiū verò, instar arboris. Quare patre Sabinū ferunt haruspicio insuper confirmatū renuntiasse matri, *nepotem ei Casarem genitum*: nec illā quicquā aliud, quā *cachinnalle, mirantē, quòd, adhuc se mentis corpore, deliraret iā filius suus*. Mox, cū ædilem eū C. Cæsar, succensens curam verrēdis vijs non adhibitam, luto iussisset oppleri, congesto per milites in prætextę sinum: non defuerunt, qui interpretarentur, quandoque proculcatam, desertamque Remp. civili aliqua perturbatione in tutelam eius, ac velut in gremium, deuenturam. Prudente eo quondam, canis extrarius è triuio manum humanam intulit, mensęque subiecit. Cœnante rursus, bos arator, decusso iugo, trichinium irrupit: ac fugatis ministris, quasi repente defessus, procidit ad ipsos accumbentis pedes, ceruicemque submitit. Arbor quoque cupressus in agro auito sine vlla vi tempestatis radicitus euulsa, atque prostrata, ipsa sequēti die viridior, ac firmior resur exit. At in Achaia somniauit, initiū sibi, suisque fœlicitatē

licitatis futurum, simulac dens Neroni exēptus esset: euenitque, vt sequenti die progressus in atrium medicus dentem ei ostenderet, tantum, quod exemptum. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum consulentem, ita confirmauere sortes: vt quicquid cogitaret, volueretque animo, quantumlibet magnum, id esse prouenturum, pollicerentur. Et vnus ex nobilibus captiuus Iosephus, cum conijceretur in vincula, constantissimè asseueravit, fore, vt ab eodem breui solueretur, verum iam Imperatore. Nuntiabantur & ex vrbe præfagia, Neronem diebus vltimis monitum per quietē, vt thesaurum Iouis Opt. Max. è sacrario in domum Vespasiani, & in circum deduceret. Ac non multo post, comitia secundæ consulatus ineunte Galba, statua diuulij ad Orientem sponte conuersa: ac iēque Bebriacensi, prius quam committeretur, duas aquilas in conspectu omnium conflixisse: victaque altera, superuenisse tertiam à Solis ortu, ac victricem abegisse.

- 6 Nec tamen quicquam antè tentauit, prōptissimis, atque etiam instantibus suis, quam sollicitatus quorundam, & ignotorum, & absentium fortunæ fauore. Mœsiaci exercitus binæ è tribus legionibus millia missa auxilio Othoni: postquam iter ingressus nuntietum est,

est, victum eum, ac vim vitæ suæ attulisse: nihilò secius Aquileiam vltque perseuerauerunt, quasi rumori minus crederent. Ibi per occasionem, ac licentiam, omni rapinarum genere grassati, cum timerent, ne sibi reuersis reddenda ratio, ac subeunda pœna esset, consilium inierunt eligendi, creandique Imperatoris. *Neque enim deteriores esse, aut Hispaniensi exercitu, qui Galbam, aut pratoriano, qui Othonem, aut Germaniciano, qui Vitellium fecissent.* Propositis itaque nominibus legatorum consularium, quot vbique tunc erant, cum ceteros alij, alium alia de causa improbarent: & quidam è legione tertia, quæ sub exitu Neronis translata ex Syria in Mœsiam fuerat, Vespasianum laudibus ferrent: assensere cuncti, nomènque eius vexillis omnibus sine mora inscripserunt. Et tunc quidem cõpressa res est, reuocatis ad officium numeris parumper: cæterum, diuulgato facto, Tiberius Alexander præfectus Ægypti primus in verba Vespasiani legiones ad Kalen. Iulij: qui principatus dies in posterum obseruatus est. Iudaicus deinde exercitus, V. Idus Iulij apud ipsum iurauit. Plurimum cœptis contulerunt, iactatum exemplar epistolæ, veræ, siue falsæ, defuncti Othonis ad Vespasianum, extrema obtestatione vltionem mandantis,

dantis, & vt Reip. subueniret, optantis: simul rumor dissipatus, destinasse Vitellium victorem permutare hyberna legionum, & Germanicas transferre in Orientem ad securiorem, mollioremque militiam: præterea ex præsidibus prouinciarum Licinius Mucianus, & è regibus Vologesus Parthus, ille deposita similitate, quam in id tempus ex æmulatione non obscure gerebat, Syriacum promisit exercitum: hic quadraginta millia sagittariorum.

7 SVSCEPTO igitur civili bello, ac ducibus copiisque in Italiam præmissis, interim Alexandriam transijt, vt claustra Ægypti obtineret. Hic eum de firmitate imperij capturus auspiciam, ædem Serapidis, submotis omnibus, solus intrasset: ac propitiato multum Deo, tandem se conuertisset, verbenas, coronasque, & panificia, vt illic assolet, Basilides libertus obtulisse ei visus est: quem neque admissum à quoquam: & iam pridem propter neruorum vt erudinem vix ingredi, longeque abesse, constabat. Ac statim aduenere literæ, fusas apud Cremonam Vitellij copias, ipsum in vrbe interemptum nuntiantes. Auctoritas, & quasi maiestas quædam, vt scilicet inopinato, & adhuc nouo principi, decrat: hæc quoque accessit. E plebe quidam luminibus orbatus,

batus, itē alius debili crure, sedentē pro tribunali pariter adierūt, orantes opē valitudinis, demonstratā a Serapide per quietē: restitutorū oculos, si inspuiſſet: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere. Cū vix fides esset, rē vllō modo successurā, ideòque, ne experiri quidē auderet: extremò hortatibus amicis, palām pro concione vtrūque tentauit, nec euētus defuit. Per idē tempus Tegeæ in Arcadia, instinctu vaticinantū, effusa sunt sacro loco vasa operis antiqui, atq; in ijs assimilis Vespasiano imago. TALIS, tā-
 8
 tāq; cū fama in vrbē reuersus: actō de Iudæis triūpho, consulatus octo veteri addidit. Suscepit, & censurā: ac per totū imperij tempus nihil habuit antiquius, quā propè afflictam, nutantemque Remp. stabilire primò, deinde, & ornare. Milites, pars victoriæ fiducia, pars ignominia dolore ad omnem licentiā, audaciāq; processerant. Sed, & prouinciæ, ciuitatesque liberæ, nec non, & regna quædam tumultuosius inter se agebant. Quare Vitellianorū quidem, & exauctorauit plurimos, & coercuit. Participibus autē victoriæ adeò nihil extra ordinem indulſit: vt etiam legitima præmia non nisi serò persoluerit. Ac, ne quā occasionem corrigendi disciplinā prætermitteret, adolescentulū fragrantem vnguento,
 cūm

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

cum sibi pro impetrata præfectura gratias
 ageret, nutu aspernatus, voce etiam grauissi-
 ma increpuit, *Maluissimè allium oboluisse:*
 litterasque reuocauit. Classarios verò, qui
 ab Ostia, & Puteolis Romam pedibus per vi-
 ces commeant, petentes, *constitui aliquid sibi*
calcearum nomine: quasi parum esset, sine respon-
 so abegisse, iussit post hæc, excalceatos cursi-
 tare: & ex eo ita cursitant. Achaiam, Lyciã,
 Rhodum, Byzantium. Samum, libertate ad-
 epta, item Thraciam, Ciliciam, & Comage-
 nen ditionis regie vsque ad id tempus, in pro-
 uinciarum formam redegit. Cappadocię pro-
 pter assiduos barbarorum incursus legiones
 addidit: consularẽque rectorem imposuit,
 pro equite Rom. Deformis vrbs veteribus
 incendijs, ac ruinis erat: vacuas areas occu-
 pare, & ædificare, si possessores cessarẽt, cui-
 cumque permisit. Ipse restitutionem Capi-
 tolij aggressus, ruderibus purgandis manus
 primus admouit, ac suo collo quedam extul-
 lit: crearumque tabularum tria milia, quæ
 simul conflagrauerant, restituenda suscepit:
 vndique inuestigatis exemplaribus, instru-
 mentum imperij pulcherrimum, ac vetustis-
 simum cõfecit: quo cõtinebatur pene ab exor-
 ditio vrbs senatuscõsulta, plebiscita de socie-
 tate, & federe, ac priuilegio cuiuscumque cõcessis.

Fecit

Fecit, & noua opera, templum Pacis Foro proximum : Diuique Claudij in Cœlio monte, cœptum quidem ab Agrippina, sed à Nerone prope funditus destructum. Item Amphitheatrum vrbe media, vt destinasse compererat AVgustum. Amplissimos ordines, & exhaustos cæde varia, & contaminatos veteri negligentia, purgauit : suppleuitque, recensito senatu, & equite: submotis indignissimis, & honestissimo quoque Italico- rum, ac prouincialium alleto. Atque, vti notum esset, vtrumque ordinem, non tam libertate inter se, quam dignitate differre, de iurgio quoddam senatoris, equitisque Rom. ita pronuntiauit: *Non oportere maledici senatoribus: remaledici, ciuile, fasque esse.* Litium series 10
vbique maiorem in modum excreuerant, manentibus antiquis, intercapedine iurisdictionis, accedentibus nouis, ex cõditione, tumultuque temporum. Sorte elegit per quos rapta bello restituerentur : quique iudicia centumuiralia, quibus peragendis vix suffectura litigatorum ætas videbatur, extra ordinem diiudicarent, redigerentque ad breuissimum numerum.

Libido, atque luxuria, coercente nullo, inualuerat. Auditor senatui fuit decernendi, 11
vt, quæ se alieno seruo iunxisset, ancilla habere-

beretur. Nève filiorum familias fœneratori-
 bus exigēdi crediti ius vnquàm esset, hoc est,
 12 ne post patrum quidem morte. CÆTERIS
 in rebus statim ab initio principatus vsque ad
 exitum, civilis, & clemens. Mediocritatem
 pristinam neque dissimulauit vnquam, ac fre-
 quenter etiam præ se tulit. Quin & conantes
 quosdam originem Flauij generis ad condi-
 tores Reatinos, comitemque Herculis, cuius
 monumentum extat via Salaria referre, irri-
 sit vltro. Adeoque nihil ornamentorum ex-
 trinsecus cupide appetiuit, vt triumphi die
 fatigatus tarditate, & tædio pompæ, non re-
 ticuerit: *Merito se plebei, qui triumphus, quasi
 aut debitum maioribus suis, aut speratum vn-
 quam sibi, tam ineptè senex concupisset.*

Ac, ne TRIBVNITIAM QUIDEM
 POTESTATEM, & PATRIS PATRIÆ
 appellationem, nisi serè, recepit. Nam con-
 suetudinem salutantes scrutandi, manente
 adhuc bello civili, omiserat. Amicorum li-
 bertatem, causi dicorum figuras, ac philoso-
 phorum contumaciam lenissimè tulit. Licini-
 um Mucianum notæ impudicitiae, sed me-
 ritorum fiducia minus sui reuerentem, nun-
 quàm, nisi clam, & haftenus relaxare susti-
 nuit, vt apud communem aliquem amicum
 quærens, adderet clausulæ, *Ego tamen vir
 sum.*

sum. Saluum Liberalem in defensione diu-
 nis rei, ausum dicere, *Quid ad Casarem, si Hip-
 parchus HS. milles habet?* & ipse laudauit.
 Demetrium Cynicum in itinere obuium sibi
 post damnationem, ac, neque assurgere, ne-
 que salutare se dignantem, oblatrantem etiã
 nescio quid, satis habuit *Canem* appellare. [†]
 Offensarum, inimicitiarumque minimè me-
 mor, executorve, Vitellij hostis sui filiam
 solendidissimè maritauit, dotauique etiam,
 & instruxit. Trepidum eum, interdicta au' a
 sub Nerone, querentemque, quidnam age-
 ret, aut quò abiret, quidam ex officio admi-
 sionis simul expellens, *abire Morboniã* iusse-
 rat. In hunc postea deprecantem haud vltra
 verba excanduit, & quidem totidè ferè, atque
 eadem. Nam, vt suspitione aliqua, vel metu
 ad perniciem cuiusquam compelleretur tan-
 tum absuit, vt moentibus amicis, cauendum
 esse Metium Pomposianum, quòd vulgò cre-
 deretur genesim habere imperatoriam, insu-
 per COS. fecerit: spondens, quandòque be-
 neficij memorem futurum. Non temere quis
 punitus insons reperitur: nisi absente eo, & [†]
 ignaro, aut certè inuito, atq; decepto. Helui-
 dio Prisco qui reuersũ ex Syria, solus, priuato
 nomine *Vespasianũ* salutauerat, & in pretura
 omnibus edictis sine honore, ac mentione

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

vlla transmiserat, non ante succensuit, quàm altercationibus insolentissimis pœne in ordinem redactus. Hunc quoque, quanuis relegatum primò, deinde & interfici iussum, magni æstimavit seruare quoquo modo, missis, qui percussores reuocarent: & seruasset, nisi iam perijsse, fal: ò nuntiatum esset. Ceterum, neque eade cuiusquam vnquam lætatus, iustis supplicijs illacrymauit etiam, & ingemuit.

- 16 SOLA est, in qua meritò culpetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus ommissa sub Galba vestigalia reuocasse: noua, & grauia addidisse: auxisse tributa prouincijs, nonnullis & duplicasse: negotiationes quoque vel priuato pudendas propalàm exercuit, coemendo quædam, tantum, vt pluris postea distraheret. Nec cãdidatis quidem honores, reive, tam innocijs, quàm nocentibus absolutiones venditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgò *pro spongijs* dicebatur *vti*, quòd, quasi, & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidissimum tradant, idque exprobratum eia sene bubulco: qui, negata sibi gratuita libertate,

tate, quam imperium adeptum suppliciter orabat, proclamauerit, *Vulpem pilum mutare, non mores*. Sunt contra, qui opinentur, ad manubias, & rapinas necessitate compulsam, summa ærarij, fiscique inopia: de qua testificatus sit initio statim principatus: professus *quadringentes millies opus esse, ut Resp. stare possent*. Quod & verisimilius videtur, quando 17 & malè partis optimè vsus est. In omne hominum genus liberalissimus: expleuit cæsus senatorium: consulares inopes quingenis sestertijs annuis sustentauit: plurimas per totum orbem ciuitates terræmotu, aut incendio afflictas restituit in melius.

Ingenia, & artes vel maximè fouit: primus è fisco Latinis, Græcisque rhetoribus 18 annua centena constituit. Præstantes poetas, nec non & artifices coemit: item colossi refectorem insigni cõgiario, magnæque mercede donauit, mechanico quoque grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remisit, præfatus, *si neret, se plebeculam pascere*. Lu 19 dis, per quos scena Marcelliani theatri restituta dedicabatur, vetera quoque acroamata reuocauerat. Apollinari tragædo quadringenta. Terpno, Diodoridæque citharædis du-

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

centa, nonnullis centena: quibus minimum, quadragena sestertia super plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur assidue: ac saepius lecte, ac dapfile, vt macellarios adiuuaret. Dabat sicut saturnalibus viris apophoreta, & ita per Kalend Martij foeminis: & tamen, ne sic quidem pristinae cupiditatis infamia caruit. Alexandrini *Cybiosactem* eum vocare perletherauerunt, cognomine vnus e regibus suis turpissimarum sordium. Sed & infanere Fauo archimimus personam eius ferens, imitansque, vt est mos, facta, ac dicta viui, interrogatis palam procuratoribus, *quanti funus, & pompa constaret: vt* audiit HS. centies, exclamauit, *Centum sibi sestertia darent, ac se vel in Tiberim proijcerent.*

- 20 STATVRA fuit quadrata, compactis firmisque membris, vultu veluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non in facie: siquidem petenti *vt & in se aliquid diceret: Dicam, inquit, cum ventrem exonerare desieris.* Valetudine prorsperissima vsus est: quanuis ad tuendam eam nihil amplius, quam fauces, ceteraque membra sibi met ad numerum in sphaeristeno defricaret, in diemque vnus diei per
- 21 singulos menses interponeret. ORDINEM vitae ferè hunc tenuit. In principatu maturius semper, ac de nocte cuiquelebat: deinde,

perle&is epistolis, ofaciorumque omnium
 breuiarijs, amicos admittebat: ac dum saluta-
 batur, & calceabat ipse sese, & amiciebat.
 Post decisa quęcunq; obuenissent negotia,
 gestationi, & inde quieti vacabat: accubante
 aliqua pallacarum quas in defunctę locũ
 Cęnidis plurimas constituerat: ac secretõ in
 balneum, tricliniumque transibat. Nec vl-
 lo tempore facilior, aut indulgentior tradi-
 tur: eaque momenta domestici ad aliquid
 petendum magnopere captabant. Et super²²
 cœnam autem, & semper alias comisissimus,
 multa ioco transigebat. Erat enim dicaci-
 tatis plurimę: & sic scurrilis, ac sordidę,
 vt, ne prætextatis quidem verbis abstinere-
 ret. Ex tamen nonnulla eius facetissima ex-
 tant, in quibus & hoc: Mensurium Florum,
 consularem, admonitus ab eo, *plaustra* po-
 tius, quam *ploustra*, dicenda, die postero
Flaurum salutauit. Expugnatus autem à
 quadam, quasi amore sui deperiret, cum
 productę pro concubitu sestertia quadrin-
 genta donasset: admonente dispensatore,
 quemadmodum summan rationibus vellet
 referri, *Vespasiano*, inquit, *adamsto*. Vte-²³
 batur & versibus Gręcis tempestiuę satis:
 vt de quodam procerę staturę, improbius-
 que nato:

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

*Longis passibus vadens, quatiens hastam
umbrae longioris.*

Et de Cerylo liberto, qui diues admodum
ob subterfugiendum quandoque ius fisci, in-
genuum se, & Lachetē, mutato nomine, cœ-
perat ferre,

*Laches, Laches, quando mortuus fueris,
Iterum diceris Cerylus.*

Maximè tamen dicacitatem in deformibus
lucris affectabat: vt inuidiam aliqua cauilla-
tione dilueret, transferrētque ad sales. Quē-
dam è charis ministris dispensationem cui-
dam, quasi fratri, potentem cum distulisset,
ipsum candidatum ad se vocauit: exactaque
pecunia, quantam is cum suffragatore suo
pepigerat, sine mora ordinauit. Interpellan-
ti mox ministro: *Alium tibi, an quare fratrem:
hic, quem tuum putas, meus est.* Mulionem in
itinere quodam suspicatus ad calceādas mur-
las desilisse, vt adenti litigatori spatium,
moramque præberet: interrogauit, *quāti cal-
ceasset,* pactūque est lucri partem. Reprehē-
denti filio Tito, quòd etiam vrinæ vectigal
commentus esset, pecuniam ex prima pen-
sione admouit ad nares, sciscitans, num odo-
re offenderetur, & illo negāte, *Atqui, inquit,
è lotio est.* Nuntiantibus legatis, *decretam ei
publicè non mediocris summæ statuam colof-
seam.*

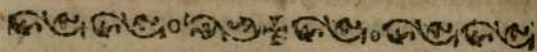

scam: iussit, vt continuò ponerent, cauam manum ostentans, & *paratambasim*, dicens. Ac, ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo abstinuit iocis. Nam cum inter prodigia cætera Mausoleum Cæsarum derépente patuisset, & stella in cælo crinita apparuisset alterum ad luniam Caluinam è gente AVgusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset. Prima quoque morbi accessione, *Vt*, inquit, *puto, Deus fio.*

CONSULTATV suo nono tentatus in Campania motiunculis leuibus, ac protinus ²⁴ vrbe repetita: Cutilias, ac Reatina rura, vbi æstiuare quotannis solebat, petijt. Heic cum super vrgentem valetudinẽ creberrimo frigide aque vsu & intestina vitæ affet: nec eo minus muneribus imperatorijs ex consuetudine fungeretur, vt etiam legationes audiret cubans, alio repente vsque ad defectionem soluta. *Imperatorem*, ait, *stantem mori oportere*. Dumque consurgit, ac nititur, inter manus subleuantium extinctus est, VIII Kalèd. Iulij: annum agens ætatis sexagesimum ac nonum, superque mensem, ac diem septimũ. Conuenit inter omnes, tam certum eum de sua, suorũque genitura semper fuisse: vt ²⁵ post assiduas in se coniurationes ausus sit affirmare

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

firmare senatui, aut filios sibi successuros, aut
 neminem. Dicitur etiam vidisse quondam per
 quietem stateram in media parte vestibuli Pa-
 latinae domus positam examine a quo: cum
 in altera iance Claudius, & Nero starent. in
 altera ipse, ac filij. Nec res fefellit: quando
 totidem annis, parique temporis spatio vtri-
 que imperauerunt.

TITVS FLAVIVS VESPA-
 SIANVS AVG.

1 **T**ITVS, cognomine paterno, amor, ac
 deliciae generis humani: (tantum illi
 ad promerendam omnium voluntatem, vel
 ingenij, vel artis, vel fortunae superfuit: &
 quod difficillimum est, in imperio, quando
 priuatus, atque etiam sub patre principe, ne
 odio quidem, nedum vituperatione publica
 2 caruit) natus est III. Kalend. Ian. insigni an-
 no Caiana nece, prope Septizonium, sordi-
 dis aedibus: cubiculo vero perparuo, & ob-
 scuro namque manet adhuc, & ostenditur. Educa-
 tus in aula cum Britannico simul, ac paribus
 disciplinis, & apud eosdem magistros institu-
 tus. Quo quidem tempore, aiunt, metopo-
 scopum

scopum à Narcisso Claudij liberti adhibitū,
 vt Britannicū inspiceret, constantissimè af-
 firmasse, illū quidē nullo modo, ceterū Ti-
 tū, qui tunc propè adstabat, vtique impera-
 turū. Et ar autē adeò familiares, vt de potio-
 ne, qua Britannicus hausta perijt, Titus quo-
 q; iuxtā cubans gustasse credatur, grauique
 morbo afflētus diu. Quorū omnium irox
 memor, statuā ei aureā in Palatio posuit, &
 alterā ex ebore equestrē, quæ Circensi pōpa
 hodiēq; præfertur, dedicauit, profecutusque
 est. In puero statim corporis, animiq; dotes
 explēduerūt: magis, ac magis deinceps per æ-
 tatis gradus: forma egregia, & cui nō minis
 auctoritatis inesset, quā gratiæ: præcipuū ro-
 bur, quanquā neq; procera statura, & vêtre
 paulò proiēctiore: memoria singularis, doci-
 litas ad omnes ferè, tū belli, tum pacis artes.
 Armorū, & equitandi peritissimus, Latine,
 Græcæq; linguæ, vel in orando, vel in fingē-
 dis poematibus prōptus, & facilis ad extem-
 poralitatē vsque: sed, ne musicæ quidem
 rudis, vt qui cantaret, & psalleret iucundè,
 scienterque. E pluribus comperi, notis quo-
 que, excipere velocissimè solitum, cum ama-
 nuensibus suis per ludum, iocūmque certan-
 tem imitari chirographa quæcūq; vidisset: ac
 sæpe prohteri, *se maximè falsariū esse potuisse.*

C. SVET. TRANQ LIB. VIII.

Tribunus militum, & in Germania, & in Britannia meruit, summa industrie, nec minore modestiæ fama, sicut apparet statuarum, & imaginum eius multitudine, ac titulis per vtramque prouinciam. Post stipendia foro operam dedit, honestam magis, quàm assiduam. Eodèmq; tempore Arricidiam Tertullam patre equite Rom. sed præfecto quoddam prætorianarum cohortium, duxit uxorem: & in defunctæ locum Marciam Furnilam splendidi generis, cum qua, sublata filia, diuortium fecit. Et quæsturæ deinde honore legioni præpositus, Tarichæam, & Gama-lam vrbes validissimas Iudææ in potestatem redegit: equo quadã acie sub feminibus amisso, alteròque inscensò, cuius rector contra se dimicans occubuerat. Galba mox tenente

5 Remp. missus ad gratulandum, quaqua uet, conuertit homines, quasi adoptionis gratia arcesseretur. Sed, vbi turbari rursus cuncta sensit, redijt ex itinere: aditòque Paphiæ Veneris oraculo, dum de nauigatione consulit, etiam de imperij spe confirmatus est. Cuius breui compos, & ad perdomandam Iudæam relictus, nouissima Ierosolymorum oppugnatione XII. propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus: cepitque eam natali filiæ suæ, tanto militum gaudio, ac fauore,

re, vt in gratulatione IMPERATOREM eum conſalutauerint: & ſubinde decedentem prouincia detinuerint, ſuppliciter, nec non & minaciter eſſagitantēs, *vt remaneret, aut ſecum omnes pariter adduceret.* Vnde nata ſuſpicio eſt, quaſi deſciſceret à patre, Orientiſque regnum ſibi vindicare tentaret. Quam ſuſpicionem auxit, poſtquam Alexandriam petens, in conſecrando apud Memphim bo- ue Apide diadema geſtauit: de more id quidem, ritūq; priſcæ religionis: ſed non deerāt, qui ſecius interpretarentur. Quare feſtinans in Italiā, cum Rhegium, deinde Puteolos oneraria naue appuliſſet, Romam inde contendit expeditiſſimus, inopinantiſque patri, velut arguens rumorū de ſe temeritatē, *Veni, inquit, pater, veni.* Neque ex eo deſtitit participem, atque etiam tutorem imperij agere. Triumphauit cum patre, cenſuramque geſſit vna. Eidem collega, & in tribuni- tia poteſtate, & in ſeptem conſularibus fait: Receptaque ad ſe prope omnium officiorum cura, cum patris nomine, & epiſtolas ipſe dictaret, & ediſta conſcriberet, orationeſque in ſenatu recitaret, etiam quaëſtoris vice, præ- feſturam quoque prætorij ſuicepit, nunquam ad id tempus, niſi ab equite Rom. adminiſtra- tam. Egitque aliquanto inciuiilius, & violentius:

tius : siquidem suspectissimum quemque sibi, submissis, qui per theatra, & Castra, quasi consensu ad pœnam deposcerent, haud cunctanter opprelsit. In his A. Cæcinam consularem virum vocavit ad cœnam, ac vix dum triclinio egressum, confodi iussit: sanè virgè. te discrimine : cùm etiam chirographum eius præparatè apud milites coniurationis deprehendisset. Quibus rebus sicut in posteram securitati satis cavit, ita ad præsens plurimùm contraxit invidiæ : vt non teme: è quis, tam aduerso rumore, magisque inuitis omnibus, transferit ad principatùm.

7. PRÆTER sævitiã, suspecta in eo etiam luxuria erat : quòd ad median noctè comestationes cum profusissimo quoq; familiarium extenderet. Nec mirùs libido, propter exoletorum, & spadonù greges, propterque insignem reginæ Berenices amorem, cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suspecta & rapacitas: quòd constabat in cognitionibus patris nudinari, premiarique soltum. Denique propalam alium Neronein, & opinabatur, & prædicabant. At illi ea fama pro bono cessit, conuersaque est in maximas laudes: neque vllò vitio reperto, & contra virtutibus summis. Coniugia instituit iucunda magis, quàm profusa. Amicos elegit, quibus etiam post

post eum principes, vt, & sibi, & Reip. necessarijs, acquieuerunt, præcipuè que sunt vsi. Berenicem statim ab urbe dimisit inuitam. Quosdam è gratissimis delicatorum, quanquam tam artifices saltationis, vt mox scenam tenuerint, non modò fouere prolixius, sed spectare omnino in publico cœtu supersedit. Nulli ciuium quicquam ademit: abstinuit alieno, vt si quis vnquam: ac, ne cõcessas quidem, ac solitas collationes recepit. Et tamen nemine ante se munificẽtia minor. Amphitheatro dedicato, thermisque iuxta celeriter extructis, munus edidit apparatusissimum, largissimũque. Dedit & nauale prælium in veteri naumachia: ibidem & gladiatores: atque vno die quinque millia, omne genus ferarum.

NATVRA autem benevolentissimus, 8
 cũ ex instituto Tiberij omnes dehinc Cæsares beneficia à superioribus cõcessa principibus, aliter rata nõ haberet, quã si eadẽ ipsẽ, & ipsi dedisset: primũ præterita omnia vno cõfirmavit edicto: nec à se peti passus est. In ceteris verò desiderijs omnium hominum obstinatissimè tenuit, ne quẽ sine spe dimitteret. Quin, & admonetibus domesticis, quasi plura pollicetur, quã præstare posset nõ oportere, ait, quẽquã à sermone principis tristẽ discere. Atque
 etiam

etiã recordatus quondam super cœnam, quòd nihil cuiquã toto die præstitisset, memorabilem illam, meritoque laudatam vocem edidit: *AMICI, DIEM PERDIDI.* Populum in primis vniuersum tanta per omnes occasiones comitate tractauit: vt, proposito gladiatorio munere, *non ad suum, sed ad spectantium arbitrium editurum se*, professus sit. Et planè ita fecit. Nam, neque negauit quicquam petentibus: & vt, quæ vellent, peterent, vtrò adhortatus est. Quin, & studiũ armaturæ Thracum præ se ferens, sæpe cum populo, & voce, & gestu, vt fautor, cauillatus est: verum, maiestate salua, nec minùs equitate. Ne quid popularitatis prætermitteret, nonnunquam in thermis suis, admissa plebe, lauit. Quædam sub eo fortuita, ac tristia acciderunt: vt conflagratio Veseui montis, in Campania: & incendium Romæ per triduum, totidèmq; noctes: item pestilentia, quanta non temerè alias. In his tot aduersis, ac talibus, non modò principis sollicitudinem, sed & parentis affectum vnicum præstitit: nunc consolando, per edicta: nunc opitulando, quatenus suppeteret facultas. Curatores restituendæ Campaniæ è consularium numero sorte duxit. Bona oppressorum in Veseuo, quorum hæredes non extabant,

bant, restitutioni afflictarum ciuitatum attribuit. Urbis incendio nihil, nisi sibi, publicè perijsse, testatus, cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus, ac templis destinavit: præposuitque complures ex equestri ordine, quò quæque maturiùs peragerentur. Medendæ valetudini, leniendisque morbis nullam diuinam, humanamque opem non adhibuit, inquisito omnium sacrificiorum, remediorumque genere. Inter aduersa temporum, & delatores, mandatoresque erant ex licentia veteri. Hos assiduè in foro flagellis, ac fustibus cæsos, ac nouissime traductos per Amphitheatri harenam, partim subijci in seruos, ac venire, imperauit; partim in asperrimas insularum auchi. Vtque etiam similia quandoque ausuros perpetuò coerce-
ret, vetuit inter cætera, de eadem re pluribus legibus agi, quæ uide de cuiusquam defunctorum statu, ultra certos annos. PONTIFICATVM maximum ideò se professus accipere, ut puras seruaret manus, fidem præstitit; nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscius, quanuis interdum uiscendi causa non deesset; sed, *periturum se potius, quàm perditurum*, adiurans. Duos patricij generis cōnictos in affectatione imperij, nihil amplius, quam, ut desisterent monuit, dicens, *principatum*

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

patum fato dari: si quid præterea desideraret,
 promittens se tributurum: & confestim qui-
 dam ad alterius matrem, quæ procul aberat,
 cursores suos misit, qui anxie filium saluum
 nuntiarent. Cæterum ipsos non solum fami-
 liari cœnæ adhibuit, sed & insequenti die
 gladiatorum spectaculo circa se ex industria
 collocatis, oblata sibi ornamenta pugnan-
 titim, inspicienda porrexit. Dicitur etiam,
 cognita utriusque genitura, *imminere ambo-*
bus periculum, affirmasse, verum *quandòque,*
& ab alio: sicut euenit. Fratrem insidiari sibi
 non desinentem, sed pœne ex professo solici-
 tantem exercitus, meditantem fugam, nec
 occidere, neque seponere, ac, ne in minore
 quidem honore habere sustinuit: sed, ut à pri-
 mo imperij die, consortem, successoremque
 restari perseverauit: nonnunquam secretò
 lacrymis, & precibus orans, *ut tandem mutuo*
 10 *erga se animo vellet esse.* INTER hæc morte
 præuentus est, maiore hominum damno,
 quàm suo. Spectaculis absolutis, in quorum
 fine populo coram vbertim fleuerat, Sabinos
 petit aliquantò tristior: quòd sacrificanti ho-
 stia aufugerat, quòdque tempestate serena
 tonuerat. Deinde ad primam statim mansio-
 nem febrim nactus, cum inde lectica transfér-
 retur, suspexisse dicitur, dimotis plagulis,
 cœlum:

cælum: multùmque conquestus, *Eripit sibi vitam immerenti: neque enim extare ullum suū facium penitendum, excepto dumtaxat uno: id quale fuerit, neque ipse tunc prodidit, neque cuiquam facile succurrit. Quidam opinantur, consuetudinem recordatum, quam cum fratris vxore habuerit. Sed nullam habuisse persanctè Domitia iurabat: haud negatura, si qua omnino fuisset, immo etiam gloriatura: quod illi promptissimum erat in omnibus probris. Excessit in eadem, qua pater, villa: Idib. Septembris, post biennium, ac menses duos, dièsque XX. quam successerat patri, altero, & quadragesimo ætatis anno. Quòd, vt palàm factum est, non secus, atque in domestico luctu merentibus publicè cunctis, senatus priùs quàm edicto conuocaretur, ad curiam cucurrit, obseratisque adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit, laudèsq; congescit, quantas, vt viuo quidè vnquam, atque præsentì.*

T. FLAVIVS DOMITIANVS.

DOMITIANVS natus est IX. Kalen. Nouembris, patre COSS. designato,

C. SVET. TRAN. LIB. VIII.

inituròque mense insequenti honorem, re-
 gione vr̄bis sexta, ad Malum Punicum: do-
 mo, quam postea in templum gentis Flauiaë
 conuertit. Pubertatis, ac primę adolescentiæ
 tempus, tanta inopia; tantæque infamia ges-
 sisse fertur, vt nullum vas argenteum in vsu
 haberet. Satisque constat, Clodium Pollio-
 nem prætorium virum, in quem est poema
 Neronis: quod inscribitur *Luscio*, chirogra-
 phum eius conseruasse, & nonnunquam pro-
 tulisse, noctem sibi pollicentis: nec defuerunt
 qui affirmarent corruptum Domitianum à
 Nerua successore mox suo. Bello Vitelliano
 confugit in Capitolium, cum patruo Sabi-
 no, ac parte præsentium copiarum: sed, irrũ-
 pentibus aduersarijs, & ardente templo, a-
 pud ædituũ clam pernoctauit: ac mane I fia-
 ci delatus habitu, inter sacrificulos vanæ su-
 perstitutionis, cum se trans Tiberim ad condi-
 scipuli sui matrem comite vno cotulisset, ita
 latuit, vt, scrutantibus, qui vestigia subsecuti
 erant, deprehendi non potuerit. Post victo-
 riam demum progressus, & CÆSAR consa-
 lutatus, honorem præturæ vr̄banæ cum con-
 sulari potestate suscepit titulo terus: quam
 iurisdictionem ad collegam proximum tran-
 stulit. Cæterum omnem vim dominationis
 tam licenter exercuit, vt iam tum, qualis fu-
 turus

turus esset, ostenderet. Ne exequar singula, contra statim multorum vxoribus, Domitiam Longinam Ælio Lamie nuptam, etiam in matrimonium abduxit: atque vno die super viginti vrbana officia, atque peregrinari distribuit: mirari se Vespasiano dictitante, quod *successorem non & sibi mitteret*. Expeditione quoque in Galliam, Germaniasque, neque necessariam, & dissuadentibus paternis amicis, inchoauit: tantum, vt fratri se, & operibus, & dignatione adæquaret. Ob hæc correptus, quò magis ætatis, & conditionis admoneretur, habitabat cum patre vnà, sellamque eius, ac fratris, quoties prodirent, lectica sequebatur: ac triumphum vtriusque Iudaicum equo albo comitatus est. In sex consulatibus, non nisi vnum ordinarium gessit: eumque, cedente, & suffragante fratre. Simulauit & ipse mirè modestiam: in primisque poetice studium tam infuetum antea sibi, quam postea spreto, & abiecto: recitauitque etiam publice. Nec tamen eo secius, cum Vologesus Parthorum rex auxilia aduersus Alanos, ducemque alterum ex Vespasiani liberis depoposcisset, omni ope contendit, vt ipse potissimum mitteretur. Et, quia discussa res est, alios Orientis reges, vt idem postularent, donis, ac pollicitationibus sollicitare cœtauit.

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

Patre defuncto, diu cunctatus, an duplum
 donatium militi offerret, nunquam iactare
 dubitavit, *relictum se participem imperij, sed
 fraudem testamento adhibitam.* Neque cessa-
 uit ex eo invidias struere fratri clam, palam-
 que: quoad correptum graui valetudine,
 prius quam planè efflaret animam, pro mor-
 tuo deserui iussit: defunctumque nullo, præ-
 terquam consecrationis honore, dignatus,
 sæpe etiam carpsit obliquis orationibus, &
 edictis. INTER initia principatus, quotidie
 secretum sibi horarium sumere solebat: nec
 quicquam amplius, quam muscas captare, ac
 stylo præacuto configere: vt cuidam interro-
 ganti, *esset ne quis inuensus cum Casare,* non ab-
 surdè responsum sit à Vibio Crispo, *ne musca
 quidem.* Deinde vxorem Domitiam, ex qua
 in secundo suo consulatu filium tulerat, alte-
 ròque anno consalutauerat, vt AVGV-
 STAM, eandem Paridis histrionis amore
 deperditam, repudiauit: intraque breue tem-
 pus impatiens dissidij, quasi efflagitante po-
 pulo, reduxit. Circa administrationem impe-
 rij aliquandiu se varium præstitit: mistura
 quoque æquabili vitiorum, atque virtutum,
 donec virtutes quoque in vitia deflexit: quã-
 tum coniectare licet, super ingenij naturam,
 inopiã rapax, metu sauius.

SPECTACVLA magnifica assidue, & sumptuosa edidit: non in Amphitheatro, modò, verùm & in Circo: vbi præter solennes bigarum, quadrigarumque cursus, prælium duplex etiam, equestre, ac pedestre, cõmifit: atq; in Amphitheatro nauale quoque. Nam venationes, gladiatorèsque, & noctibus ad lychnuchos: nec virorum modò pugnas, sed & scœminaram. Præterea quæstorijjs muneribus, quæ olim omiffa reuocauerat, ita semper interfuit, vt populo potestatem faceret, bina paria è suo ludo postulandi, quæ nouissima aulico apparatu induceret. Ac per omne gladiatorum spectaculum ante pedes eius stabat puerulus coccinatus, paruo, portentosoque capite, cum quo plurimum fabulabatur, nonnunquam serio. Auditus est certè, dum ex eo quærit, *ecquid sciret, cur sibi visum esset, ordinatione proxima Ægypto præficere Metium Rufum.* Edidit nauales pugnas pœne iustarum classium, effosso, & circumstructo iuxta Tiberim lacu: atque inter maximos imbres perspectauit. Fecit & ludos sæculares: computatà ratione tēporum ab anno, non quo Claudius proxime, sed quo olim AVgustus ediderat. In his, Circensium die, quò facilis centum missas peragerentur, singulos à septenijs spatijs

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

ad quina corripuit. Instituit & quinquennale certamen, Capitolino Ioui triplex, musicum, equestre, gymnicum, & aliquanto plurimum, quam nunc est, coronarum. Certabant etiam & prosa oratione, Græcè, Latinèque: ac præter citharædos chorocitharistæ quoque, & psilocitharistæ: in stadio verò cursu etiam virgines. Certamini præsedit crepidatus, purpureaque amictus toga Germanica, capite gestans coronam auream cum effigie Iouis ac Iunonis, Mineræque: assidentibus Diali Sacerdote, & collegio Flauialium pari habitu: nisi quòd illorum coronis inerat & ipsius imago. Celebrabat & in Albano quotannis Quinquatria Mineræ, cui collegium instituerat: ex quo sorte ducti magisterio fungerentur, ederentque eximias venationes, & scenicos ludos, superque oratorum, ac poetarum certamina. Congiarium populo nummorum trecenorum ter dedit: atque inter spectacula muneris, largissimum epulum. Septimontiali sacro quidem senatui, equitique, patribus, plebei, (portellis cum opsonio distributis, initium vescendi primus fecit: dièque proximo omne genus rerum missilia sparsit: & quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagenas tesseras in singulos cuneos equestres, ac senatorij ordinis

pronuntiauit. Plurima, & amplissima opera incendio absumpta restituit: in queis & Capitolium, quod rursus arserat: sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine vlla pristini auctoris memoria. Nouam autem excitauit ædem in Capitolio custodi Ioui, & forum, quod nunc *Nerua* vocatur. Item Flauia templum gentis, & Stadium, & Odeum, & Naumachiam: è cuius postea lapide maximus Circus, deustis vtrimque lateribus, extractus est.

EXPEDITIONES partim sponte suscepit, partim necessariò, sponte in Catos, necessariò vnam in Sarmatas, legione cum legato simul cesa. In Dacos duas, primam, Oppio Sabino consulari oppresso: secundã, Cornelio Fusco præfecto cohortium prætorianarum, cui belli summam commiserat. De Cartis, Dacisque post varia prælia, duplicè triumphum egit. De Sarmatis lauream modò Capitolino Ioui retulit. Bellum ciuile motum à L. Antonio, superioris Germaniæ præfide, confecit absens, foelicitate mira: cum ipsa dimicationis hora resolutus repente Rhenus, transituras ad Antonium copias barbarorum inhibuisset. De qua victoria præsagijs prius, quam nuntijs comperit. Siquidem ipso, quo dimicatum erat, die, statum eius Romæ

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

ma insignis aquila circumplexa, pennis clangores lætissimos edidit; pauloque post occisum Antonium adeò vulgatum est, vt caput eius quoque apportatam vidisse se, plerique contenderent.

7 M V L T A etiam in communi rerum vsu nouauit. Sportulas publicas sustulit, reuocata cœnarum rectorum consuetudine. Duas Circensibus gregum factiones aurati, purpureique panni ad quatuor pristinas addidit. Interdixit histrionibus scenam, intra domum quidem exercendi artem iure concesso. Castrari mares vetuit: spadonum, qui residui apud mangones erant, pretia moderatus est. Ad summam quondam vbertatem vini, frumenti verò inopiam, existimâs, nimio vinearum studio negligi arua, edixit, ne quis in Italia nouellaret: vtque in provincijs vinea succiderentur, relicta, vbi plurimum, dimidia parte: nec exequi rem perseuerauit. Quædã ex maximis officijs inter libertinos, equitèsque Rom. communicauit. Geminari legionũ castra, prohibuit: nec plus, quam mille nummos à quoquam ad signa deponi: quod L. Antonius apud duarũ legionum hyberna, res nouas moliens, fiduciam cepisse etiam ex depositorum summa videbatur. Addidit & quartum stipendium militi, aurcos ternos.

Ius diligenter, & industriè dixit. Plerumque, & in foro pro tribunali extra ordinem ambitiosas centumvirorum sententias rescidit. Recuperatores, ne se persuatorijs assertionibus accommodarent, idem idem admonuit. Nummarios iudices cum suo quemque consilio notauit. Auctor & tribunus pleb. fuit, & dilem sordidum repetundarum accusandi, iudicesque in eum à senatu petendi. Magistratibus quoque vrbicis, prouinciarumque præfidibus coercendis tantum curæ adhibuit, vt, neque modestiores vnquam, neque iustiores extiterint: è quibus plerosque post illum reos omnium criminum vidimus. Suscepta morum correctione, licentiam theatralem promiscuè in equite spectandi inhibuit. Scripta famosa, vulgòque edita, quibus primores viri, ac foeminae notabantur, aboleuit non sine auctorum ignominia. Quæstorium virum, quòd gesticulandi, saltandique studio teneretur, mouit senatu. Probrosis foeminis lecticæ usum ademit: iusque capiendi legata, hæreditatèsque. Equitem Rom. ob reductam in matrimonium uxorem, cui dimissæ adulterij crimen intenderat, erasit iudicum albo. Quosdam ex utroque ordine lege Scatinia condemnauit. Incesta Vestalium virginum, à patre suo quo-

C. SVET. TRANQ LIB. VIII.

quoque, & fratre neglecta, variè, ac seuerè
 coercuit: priora, capitali supplicio: postero-
 ra, more veteri. Nam, cum Ocellatis sorori-
 bus, item Varonilla liberum, mortis permi-
 sisset arbitrium, corruptoresque earum rele-
 gasset, mox Corneliam virginem maximam,
 absolutam olim, dehinc longo interuallo re-
 petitam, atque conuictam, defodi imperavit:
 stupratoresque virgis in comitio ad necem
 cędi: excepto pratorio viro: cui dubia etiam-
 num causa, & incertis quæstionibus, atque
 tormentis de semet professo, exilium indul-
 sit. Ac, ne qua religio deum impune conta-
 minaretur, monumentum, quod libertus eius
 è lapidibus templo Capitolini Iouis destina-
 tus filio construxerat, diruit per milites. ossa-
 que, & reliquias, quæ inerant, mari misit.

9 IN IER initia vsque adeò ab omni cæde
 abhorrebat, vt, absente adhuc patre, recor-
 datus Virgiliti verbum.

*Impia quam cæsis gens est epulata iuuen-
 cis,*

edicere destinauerat *Ne boues immolarentur.*
 Cupiditatis quoque, atque auaritiæ vix su-
 spicionem vllam, aut priuatus vnquam, aut
 princeps aliquandiu dedit: immo è diuerso
 magnæ sæpe, non abstinentiæ modò, sed etiã
 liberalitatis experimenta. Omnes circa le-
 lar-

largissime profecutus, nihil prius, aut acrius monuit, quam, ne quid sordidè facerent. Relictas sibi hereditates ab ijs, quibus liberi erant, non recepit. Legatum etiam ex testamento Ruscij Cæpionis: qui cauerat, *vt quotannis ingredientibus Curiam senatoribus, certam summam viritim præstaret hæres suus* irritum fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum apud araium pependissent, vniuersos discrimine liberauit: nec repeti, nisi in tra annum, eaque conditione permisit, vt accusatori, qui causam non teneret, exilium pœna esset. Scribas quæstorios negotiantes ex consuetudine, sed contra Clodiam legem, venia in præteritū donauit. Subseciua, quæ, diuisis per veteranos agris, carptim superfuerunt, veteribus possessoribus, vt vsucapta concessit. Fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit: ferebaturque vox eius: **PRINCEPS, QUI DEBLATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. SED,** ¹⁰ **NEQVE** in clementiæ, neque in abstinentiæ tenore permansit: & tamen aliquantò celerius ad seuitiam desciiuit, quàm ad cupiditatem. Discipulum Paridis pantomimi, impuberem adhuc, & tū maximè ægrum, quòd arte, formæque non absimilis magistro videbatur, occidit: item Hermogenem Tarsensem,

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

sem, propter quasdam in historia figuras: librarijs etiam, qui eam descriperant, crucifixis. Patrem familiars, quod *Thracem mirmilioni parem, munerario imparem*, dixerat, detractum è spectaculis in arenā, canibus obiecit, cum hoc titulo. **IMPIE LOCVTVS PARMVLARIVS.** Complures senatores, in his aliquot consulares, interemit: ex quibus, Ciuicam Cerealem in ipso Asiæ procōsulatu, Saluidienum Orfitum, Acilium Glabrimonem exilio, quasi molitores nouarum rerum. Cæteros leuissima quemq; de causa: *Ælium Lamiam*, ob suspiciosos quidem, verū, & veteres, & innoxios iocos: quod post abductam vxorem laudanti vocem suam, *Heu taceo* dixerat: quodque Tito hortanti se ad alterum matrimonium responderat: *an, & tu vxorem ducere vis?* Saluum Cocceianum, quod Othonis Imperatoris patruī sui diem natalem celebrauerat: Metium Pomposianum, quod habere Imperatoriam genesim vulgò ferebatur: & quod depictum orbem terræ in membranas, coniectionesque regum, ac ducum ex Tito Litio circumferret: quodque seruis nomina Magonis, & Annibalis indidisset. Sallustium Lucullū Britannix legatū, quod læceas nouæ formæ appellari *Luculleas* passus esset. Linium Rusticum, quod

Pau

Parti Thraseæ, & Heluidij Priscilâtes edidisset, appellassetque eos *sanctissimos viros*: cuius criminis occasione, philosophos omnes vrbe, Italiaque submouit. Occidit & Heluidium filium, quod quasi scenico exodio sub persona Paridis, & OEnones distortium cum vxore taxasset. Flauium Sabinum alterum è patruelis, quod eum comitorum consularium die destinatum, perperam præco non *Consulem*, ad populum, sed *Imperatorem* pronuntiasset. Verum aliquanto post ciuilibus bellis victoriam sæuior, plerosque partis aduersæ, dudum etiam latentes cōscios, inuestigato nouo quæstionis genere, distorti: immisso per obscœna igne. Nonnullis & manus amputauit. Satisque constat, duos solos è notioribus venia donatos, tribunum laticladium, & centurionem: qui se, quò facilius expertes culpæ ostenderent, impudicos probauerant: & ob id, neque apud ducem, nec apud milites vllius momenti esse potuisse.

Erat autem non solum magnæ, sed & calidæ, inopinataque sæuitiæ. Auctorem summarum pridie quam crucifigeret, in cubiculum vocauit: assidere in toro iuxta coegit, securum, hilarèmq; dimisit, partibus etiam de cœna dignatus est. Aretinum Clemen-
tem consulare virum, è familiaribus, &
emissa.

emissarijs suis, capitis condemnaturus, in eadem, vel etiã in maiore gratia, habuit, quoad nouissimè simul gestanti, conspecto delatore eius: *Vis, inquit, hunc nequissimum seruum cras audiamus?* Et quò contemptius abuteretur patientia hominum, nunquam tristior sententiam, sine præfatione clementiæ, pronuntiauit: vt non aliud iam certius atrocis exitus signum esset, quàm principij lenitas. Quosdam inaiestatis reos in curiam induxerat: & cū prædixisset, *experturum se illa die, quò in charus senatus esset*, facilè perfecerat, vt etiam more maiorum puniendi cõdemnarentur: deinde atrocitate pœnæ conterritus ad leniendam inuidiam intercessit, his verbis: neque enim ab re fuerit ipsa cognoscere. *Permittite, Patres Conscripti, à pietate vestra impetrari (quod scio me difficulter impetraturum) vt damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nam, & parcetis oculis vestris, & intelligent me omnes senatui interfuisse.*

12 EXHAUSTVS operum, ac munerum impensis, stipendiòque, quod adiecerat: tentauit quidem, ad releuandos castrenses sumptus, militum numerum diminuerè. Sed, cùm obnoxium se barbaris per hoc animaduertèret: neque eò secius in explicandis oneribus omni-

omnibus hæeret nihil p̄si habuit, quin præ-
daretur omni modo. Bona viuorum, & mor-
tuorum vsquequaque, quolibet, & accusato-
re, & crimine corripiebantur satis erat obijci
qualecumque factam, dictumque aduerum
maiestatem principis. Conūcabantur alic-
nissimæ hereditates: vel existente vno, qui
diceret, audisse se ex defuncto, cum viueret,
heredem sibi Casarem esse. Præter ceteros lu-
daicus fideus acerbissimè actus est: ad quem
deferebantur, qui veluti p̄fessi, Iudæam
intra vibem viuerent vitam, vel, dissimulata
origine, imposita genti tributa non pepen-
dissent. Interfuisse me adolescentulum, me-
mini, cum à procuratore, frequentissimòque
concilio inspiceretur nonagenarius senex, an
circumtectus esset. Ab iuuenta minime ciui-
lis animi confidens et a, & tum verbis, tum
rebus immodicus. Con di patris concubinae
ex Istria reueriæ, osculùmque, ut affueuerat,
offerenti, manū præbuit. Generi fratris indig-
nè ferēs, albatos & ipsū ministrōs habere, pro-
clamauit: *Nū est bona multitudo Imperatoris.*

Principatum verò adeptus, neque in sena-
tua stare dubitauit, & *patris & fratri im-*
perium dedisse illos sibi reddidisse. Neque in
reducendi post diuortium vxore, edicere,
vocatam tam in puluinar suum. Acciamari

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

etiam in Amphitheatro epulari die libenter
 audiit: *Domino, & Domina feliciter.* Sed, &
 Capitolino certamine cunctos ingenti con-
 sensu precantes, vt Palsurium Suram restitue-
 ret, pulsus olim senatu, ac tunc de oratori-
 bus coronatum, nullo responso dignatus, ta-
 cere tantummodo iussit voce præconis. Pa-
 ri arrogantia, cum procuratorum suorum no-
 mine formalem dicitaret epistolam, sic cœpit:
Dominus, & Deus noster sic fieri iubet. Vnde
 institutum posthac, vt ne scripto quidem, ac
 sermone cuiusquam appellaretur aliter. Sta-
 tuas sibi in Capitolio non nisi aureas, & argen-
 teas poni, permisit, ac ponderis certi. Ianos,
 arcusque cum quadrigis, & insignibus triu-
 phorum per regiones vrbis, tantos, ac tot ex-
 traxit, vt cuidam Grece inscriptum sit ar-
 cui, *SUFFICIT.* Consulatus XVII. cepit:
 quod ante eum nemo. Ex quibus septem me-
 dios continuauit: omnes autem pœne titulo
 tenus gessit: nec quemquam vltra Kalendas
 Maij: plures ad Idus vsque Ianuarias. Post
 autem duos triumphos, Germanici cogno-
 mine assumpto, Septembrẽ mensẽ, & O-
 ctobrem, ex appellationibus suis Germani-
 cum, Domitianumque trãdominavit: quod
 altero suscepisset Imperium, altero natus es-
 14 set. **PER HÆC** terribilis cunctis, & iniustus,
 tandem

tandem oppressus est amicorum, libertorū-
 que intimorum conspiratione, simul & vxo-
 ris. Annum, diemque vltimum vitæ iam pri-
 dem suspectum habebat, horam etiam, nec-
 non & genus mortis. Adolescentulo Chal-
 dæi cuncta prædixerant. Pater quoque super
 cœnam quondam fungis abstinentem palam
 irriserat, vt ignarum sortis suæ, quòd nõ fer-
 rum potius timeret. Quare pauidus semper,
 atque anxius, minimis etiam suspicionibus
 præter modum commouebatur: vt edicti de
 excidendis vineis propositi gratiam facere,
 non alia magis re compulsus credatur, quam,
 quòd sparsi libelli cum his versibus erant,
Vel si me ad radicem comederis, tantum produ-
cant,

Quantum immolando Cesari possit infundi.

Eadem formidine oblatum a senatu nouum,
 & exegitatum honorem, quanquam om-
 nium talium appetentissimus, recusauit:
 quod decretum erat, vt quoties gereret
 consulatum, equites Rom. quibus fors obti-
 gisset, trabeati, & cum hastis militaribus præ-
 eederent eum, inter victores, apparitoresque.
 Tempore quoque suspecti periculi appro-
 pinquante, sollicitior in dies, porticuū, in qui-
 bus spatiari cõsueverat, parietes phengite la-
 pide distinxit: cuius splendore per imagines,
 Ec 2 quid;

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

quidquid à tergo fieret, prouideret, nec, nisi secretò, atque solus plerasque custodias, receptisque in manu catenis, audiebat. Vtque domesticis persuaderet, ne bono quidè ex-
 pio audèdam esse patroni necem: Epaphro-
 ditum à libellis, capitali pœna condemnauit:
 quòd post destitutionem, Nero in adipiscè-
 da morte, manu eius adiutus existimabatur.

IS Denique Flauium Clementem patruelem
 suum contentissimæ inertie, cuius filios etiã-
 num paruulos successores palam destinaue-
 rat: & abolito priore nomine, alterum *Vespasi-
 anum* appellari, iusserat, alterum *Domitia-
 num*: repentè ex tenuissima suspicione tan-
 tum non ipso eius consulatu interemit. Quo
 maximè factò maturauit sibi exitium. Conti-
 nuis octomensibus tot fulgura facta, nuntia-
 ràque sunt, vt exclamauerit, *Feriat tam, quem
 valet*. Tactum de cœlo Capitolium, tem-
 plumque Flauix gentis: item domus Palati-
 na, & cubiculum ipsius: atque etiam è basi
 statue triumphalis titulus excussus vi procel-
 læ in monumentum proximum decidit. Ar-
 bor, quæ, priuato adhuc Vespasiano, euerfa
 surrexerat, tunc rursus repente corruit. Præ-
 nestina Fortuna, toto imperij spatio annum
 nouum commendanti, latam, eandèmque
 semper sortem dare assucta, extremo tristis-
 simam

simam reddidit: nec sine sanguinis mentione.
 Mineruam, quam superstitiosè colebat, som-
 niavit, excedere sacrario: negantem, vltra se-
 tueri eum posse, quòd exarmata esset à Ioue.
 Nulla tamen re perinde commotus est, quã
 responso, casûque Ascletonionis mathema-
 tici. Hunc delatum, nec inficiantem, iactasse
 se, quæ prouidisset ex arte, sciscitatus est,
 quis ipsum maneret exitus: & affirmantem,
fore, vt breui laceraretur à canibus, interfici
 quidem sine mora, sed ad coarguendam te-
 meritatem artis, sepeliri quoque, accuratissi-
 mè imperavit. Quod cum fieret, euenit, vt,
 repentina tempestate deiecto funere, semi-
 sum cadauer discerperet canes: idque ei cœ-
 nanti à mimo Latino, qui præteriens fortè
 animaduertat, inter cæteras diei fabulas
 referretur. PRIDIË quàm periret, cû obla 16
 tos tuberes seruari iulisset in crastinum: ad-
 iccit: *Si modò vti licuerit*. Et conuersus ad
 proximos, affirmavit, *fore, vt sequenti die, Lu-
 na se in Aquario crueptaret: factûmq; aliquod
 existeret, de quo loquerentur homines per ter-
 rarum orbem*. Ac circa mediani noctem ita
 est exterritus, vt de strato prosiliret. Dehinc
 mane haruspicem ex Germania missum, qui
 consultus de fulgure mutationem rerû præ-
 dixerat, audiit, condemnauitque. Ac, dum

exulceretam in fronte verrucam vehementius scalpit, proficiente sanguine, *Vtinam*, inquit, *hactenus*. Tunc horas requirenti, pro quinta, quam metuebat, sexta ex industria nuntiata est. His velut transacto iam periculo lætium, festinantemque ad corporis curam, Parthenius cubiculo præpositus conuertit nuntiās, esse, qui magnum nescio quid afferret, nec differendū. Itaque summotis omnibus, in cubiculū se recepit, atq; ibi occisus est.

17 De insidiarum, cædisque genere, hæc ferè divulgata sunt. Cunctantibus conspiratis, quando, & quomodo, idest, lauantiemne, accenantem aggredierentur: Stephanus Domitillæ procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, consilium, operamque obtulit. Ac sinistro brachio, velut aegro, lanis, fasciisque per aliquot dies ad auertendam suspicionem obuoluto, ad ipsam horam dolum interiecit: professusque conspirationis indicium, & ob hoc admissus, legenti traditum a se libellum, & attonito, suffodit iugina: Saucium ac repugnantem adorti Clodius cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Saturius decurio cubiculariorū, & quidam è gladiatorio ludo, vulneribus septem contrucidauerunt. Puer, qui curæ Larium cubiculi ex consuetudine assistens, interfuit

terfuit cedi, hoc amplius narrabat, iussus se
 à Domitiano ad primum statim vulnus pu-
 gionem puluino subditum porrigere, ac mi-
 nistros vocare: neque ad caput quicquam,
 excepto capulo, & praterea omnia clausa
 reperisse: atque illum interim correpto, de-
 ductoque ad terram Stephano, colluctatum
 diu, modò ferrum extorquere, modò, quan-
 quam laniatis digitis, oculos effodere cona-
 tum. Occisus est XIII. Kalèd. Octobris an-
 no ætatis XLV. Imperij XV. Cadauer eius
 populari sandapila per vespillones exporta-
 tum, Phyllis nutrix in suburbano suo Latina
 via funeravit: sed reliquias tēplo Flaviæ gē-
 tis clam intulit, cineribusque Iulie Titi filie,
 quam & ipsa educauerat, commiscuit.

STATVRA fuit procera, vultu modesto, 18
 ruborisq; pleno, grandibus oculis, verū acie
 hebetiore: præterea pulcher, ac decēs, maxi-
 mē in iuuetā, & quidē toto corpore, exceptis
 pedibus, quorū digitos restrictiores habebat:
 postea caluitie quoq; deformis, & obesitate
 vētris, & crurū gracilitate: quę tamē ei vale-
 tudine longa remacruerant. Commendari se
 verecūdia oris, adeò sentiebat, vt apud sena-
 tū sic quondā iactauerit, *Vsq; adhuc certē ani-
 mīs meīs probastis, & vultū* Caluitio ita offē-
 debatur, vt in contumeliam suam traheret, si

cui alij ioco, vel iurgio obieſtaretur: quãuis
libello, quẽ *De cura capillorum* ad amicum edi-
dit, hoc etiã, illũ, ſimul læq, cõtolãſiſeru rit:
Non vides, quemadmodũ & ego pulcher ſum,
& magnus?

eadem me tamen manent capillorum fata, &
forti antea ſero comam in adoleſcentia ſene-
ſcentem. Scias, nec gratius quidquam decore,
19 *hoc breuius.* Laboris impatiens, per urbem
pedibus non temerẽ ambulavit in expeditione,
& agmine, equo rariũs, leſtica aſſiduẽ
veſtus eſt. Armorum nullo, ſagittarum vel
prãcipuo ſtudio tenebatur. Centenas varij
generis feras ſæpe in Albano ſeceſſu confi-
cientem ſpectare plerique, atque etiam ex
indulſtria ita quarundam capita ſigentem, vt
duobus iẽtibus quaſi cornua efringeret. Nõ-
nunquam in pueri procul ſtantis, præbentis-
que pro ſcopo diſpenſam dextera manus pal-
mam, ſagittas tanta arte direxit, vt omnes
per intervalla digitorum innocuẽ euaderẽt.
20 Liberalia ſtudia in initio imperij neglexit,
quamquam bibliothecas in cedio abſumptas
impentiffimẽ reparare curaffet, exemplari-
bus vndique petitis: miſiſque Alexandriam,
qui deſcriberent, emendarẽtque. Nunquã
tamen, aut hiſtoriã, earum iũbuſve cogno-
ſcendis operam vilam, aut ſtylo, vel necceſſa-
rio

rio dedit. Præter commentarios, & actus Tiberij Cæsaris nihil lectabat: epistolas, orationesque, & edicta alieno formabat ingenio: sermone tamen nec inelegantis: dictorum interdum etiam vorabilium. *Vellem, inquit, tam formosus esse, quàm Metius sibi videtur.* Et cuiusdam caput varietate capilli subutilum, & incanum, *per fusam niuem mulso* dixit.

Conditionem principum miserrimam, aiebat: quibus de coniuratione comperta non crederetur, nisi occisis. Quoties otium esset, alea se oblectabat, etiam profestis diebus, matutinisque horis: ac lauabat de die, prandebatque ad satietatem: vt non temerè super cœnam præter Matianum malum, & modicam in ampulla potiunculam sumeret. Conuiuabatur frequenter, ac largè, sed pœne raptim: certè non ultra Solis occasum, nec vt postea comissaretur. Nam ad horam somni nihil aliud, quam secretò solus deambulabat.

Libidinis nimix, assiduitatem concubitus, velut exercitationis genus, clinopalem vocabat. Eratque fama, quasi concubinas ipse diuelleret, natarètque inter vulgatissimas meretrices. Fratris filiam adhuc virginem oblatam in matrimonium sibi, cum deuius Domitiæ nuptijs pertinacissimè recusasset, non multo

C. SVET. TRANQ. LIB. VIII.

multo post alij collocatam vltro corruptit, & quidē viuo etiam tum Tiro: mox patre, ac viro orbatam, ardentissimē, palamque dilexit: vt etiam causa mortis extiterit, coactē con-
 23 ceptum à se abigere. OCCISVM eum, populus indifferenter, miles grauissimē tulit, statimque eum *Diuum* appellare conatus: paratus & vleisci, nisi duces defuisset, quod quidem paulo post fecit, expostulatis ad poenā pertinacissimē cædis auctoribus. Contra senatus ad eò lætatus est, vt, repleta certatim curia, non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo, atque acerbissimo acclamationum genere laceraret: scælas etiam inferri, clypeosq, & imagines eius coram detrahi, & ibidem solo affligi iuberet: nouissimē eradendos vbique titulos, abolendamque omnē memoriam, decerneret. Ante paucos, quàm occideretur, menses, cornix in Capitolio elocuta est, *erunt omnia bene*. Nec defuit, qui ostensum sic interpretaretur:

Nuper Tarpeio, quæ sedit culmine, cornix,

Est bene, non potuit dicere, dixit, Erit.

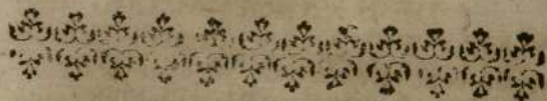
Ipsam etiā Domitianū, ferūt, somniasse, gibbam sibi pone ceruicem auream enatam: pro certoque habuisse, beatiorem post se, lætiorēque portendi statum Reipublicæ. Sicut sanè breui euenit, abstinentia, & moderatio-
ne insequentium principum,

C. SVE.

C. SVETONII
TRANQVILLI LIBRI
DVO.

DE ILLVSTRIBVS GRAM-
MATICIS.

&
DECLARIS RHETO-
RIBVS.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI DE ILLVSTRIBVS
GRAMMATICIS
LIBER.

I **G**RAMMATICA olim Romæ ne
in vñu quidem, nedum in honore
vilo erat: rudi scilicet, ac bellicosa
etiam tum ciuitate, nedum ma-
gno pere liberalibus disciplinis vacante. Ini-
tium quoque eius mediocre extitit: si quidem
antiquissimi doctorum, qui idem, & poetæ,
& oratores semigræci erant (Liuium, & En-
num dico: quos vtraque lingua, domi, foris-
que docuisse, adnotum est) nihil ampliùs, quàm
Græcè interpretabantur: ac, si quid Latine
ipsi composuissent, præiegebant. Nam, quod
nonnulli tradunt, duos libros *De literis, syl-
labisque*, item *De metris*, ab eodem Ennio
editos, iure arguit Lucius Cotta, non poetæ,
sed posterioris Ennij esse: cuius etiam de au-
gurandi disciplina volumina feruntur.

2 Primus igitur, quantum opinamur, studiũ
grammaticæ in Urbem intulit CRATES
MAL,

MALLOTES Aristarchi æqualis, qui missus ad senatum ab Attalo rege, inter secundum, ac tertium bellum Punicum, sub ipsam Ennij mortem, quum in regione Palatii prolapsus in cloacæ foramen crus fregisset, per omne legationis simul, & valetudinis tēpus, plurimas *recitationes* subinde fecit, assidueque differuit: ac nostris exemplo fuit ad imitandum. Haetenus tamen imitati, ut carmina parum adhuc diulgata, vel defunctorum amicorum, vel siquorum aliorum probassent, diligentius retractarent: ac legendo, commentandoque, etiam cæteris nota facerent: ut CAIVS OCTAVIVS Lampadio, Naviij Punicum bellum: quod unico volumine, & continenti scriptura expositum, diuisit in septem libros: ut postea QVINTVS VARGONTEIVS annales Ennij, quos certis diebus in magna frequentia promuntia-
bat: et LÆLIVS ARCHELAVS, VE-
CTIVS, QVINTVS PHILOCOMVS
Lucilij satyras familiaris sui: quas legisse apud Archelaum, Pompeius Lanæus, apud Philocomum, Valerius Cato, prædicantur. Instruxerunt. auxeruntq; ab omni Parte grā-
matica, LVCIVS ÆLIVS LANVINVS, gener Quinti Ælij. SERVIVS CLO-
DIVS, vterque eques Romanus, multique,

C. SVET. TRANQVILLI

ac varij, & in doctrina, & in republica vsus.

3 LVCIVS ALIVS cognomine duplici fuit: nam, & Praeconinus, quod pater eius preconium fecerat, vocabatur: & Stilo, quod orationes nobilissimo cuique scribere solebat: tantus optimatum fautor, vt Quintum Metellum Numidicum in exilium comitatus sit. SERVIVS, cum librum foci non dum editum fraude intercepisset: & ob hoc repudiatum, pudore, ac tedio successisset ab Urbe, in podagrae morbum incidit: cuius impatiens, veneno sibi perunxit pedes, & enecuit, ita, vt parte ea corporis, quali praemortua, vixerit, Post hoc magis, ac magis, & gratia, & cura artis, increvit: vt, ne clarissimi quidem viri abstinerent, quod minus, & ipsi aliquid de ea scriberent: vtque temporibus quibusdam, super viginti celebres scholae fuisse in Urbe tradantur: pretia Grammaticorum tanta, mercedesque tam magnae: vt constat, LV-TATIVM DAPHNIDEM, quem LENAIVS MELIVS per cauillationem nominis, *Panis satellitium* dicit, ducentis millibus nummum Quinto Catulo emptum, ac breui manuissum: LVCIVM APPVLEIVM ab Esicio Caluino equite Romano praediuite quadringenis annuis conductum, multos edocuisse. Nam in prouincias quoque

Gram-

Grammatica penetrauerat, ac nonnulli de notissimis Doctōribus peregrè docuerunt, maximè in Gallia Togata: inter quos OCTAVIUS TEVCER, & SISCENNIUS IACCHVS, & OPPIVS CARES: hic quidem ad vltimam etatem, & cùm iã non gressu modò deficeretur, sed & visu.

Appellatio GRAMMATICORVM 4
Græca consuetudine inualuit: sed initio *Literati* vocabantur. Cornelius quoque Nepos in libello, quo distinguit literatū ab erudito, *literatos* quidē vulgò appellari, ait, eos, qui aliquid diligēter, & acutè, sciēterq; possint, aut dicere, aut scribere: cæterū propriè sic appellādos poetarū interpretes, qui à Græcis *Grammatici* nominētur: eosdē LITERATORES vocitatos. Messalla Corvinus, in quadā epistola *non esse sibi* dicens *rē cū Furio Bibaculo, nec cū Sigida quidē, aut literatore Catone*: significat enim haud dubiè Valeriū Catonem poetā simul, grāmaticūmq; notissimū. Sunt qui *literatum* à *literatore* distinguant: vt Greci Grammaticū à Grammatista: & illum quidem absolutè, hunc mediocriter doctum existiment, quorum opinionem ORBILIVS etiā exemplis confirmat. Nam apud maiores, ait, cū familia alicuius venalis produceretur, non temere quem literatum, in titulo, sed li-
terato-

C. SVET. TRANQVILLI

teratorem inscribi solitum esse: quasi non perfectum literis, sed imbutum. Veteres Grammatici & Rhetoricam docebant: ac multorum de vtraque arte commentarij feruntur, secundum quam consuetudinem posteriores quoque existimo, quanquam iam discretis professionibus, nihilominus, vel tenuisse, vel instituisse & ipsos quaedam genera institutionum ad eloquentiam præparandam, ut problemata, periphrases, elocutiones, ethologias, atque alia hoc generis: ne scilicet sicci omnino, atque aridi pueri Rhetoribus traderentur: que quidem omnia, iam video desidia quorundam, & infantia: non enim fastidio putem. Me quidem adolescentulo, reperio, quendam Principem nomine, alternis diebus declamare alternis disputare, nonnullis verò manè disserere, post meridiem, remoto pulpito, declamare solitum. Audiebam et à memoria patrum, quoddam è Grammaticis statim è ludo transisse in forum, atque in numerum præstantissimorum patronorum receptos. Clari professores, & de quibus prodigiis aliquid duntaxat à nobis, ferè hi fuerunt

5 SÆVIUS NICANOR primus ad famam, dignationemque docendo petiit: fecit præter commentarios, quorum tamen pars maxi-

maxima intercepta dicitur, satyram quoque; in qua libertinum, ac duplici cognomine esse hoc indicat.

Savius Nicanor Marci libertus negabit:

Savius Posthumus idem, sed Marcus docebit.

Sunt qui tradant, ob infamiam quandam eum in Sardiniam secessisse, ibique diem obiisse.

AVRELIVS OPELLIVS Epicurei cuiusdam libertus, philosophiam primò, deinde rhetoricam, novissimè Grammaticam docuit. Dimissa autem schola, Rutilum Rufum damnatum in Asiam secutus, ibidem Smyrne, simulque consenuit: composuitque variae eruditionis aliquot volumina, ex quibus novem vnius corporis. Qui, quia scriptores, ac poetas sub clientela Mularum iudicaret, non absurdè, & scripsisse, & fecisse se, ait, *ex numero Diuarum, & appellatione*. Huius cognomen in plerisque indicibus, & titulis per unam literam scriptum animaduerto: verum ipse id per duas effert in parastichide libelli: qui inscribitur PINAX.

MARCUS ANTONIVS GNIPHO ingenuus, in Gallia natus, sed expositus: à nutritore suo manumissus, institutusque Alexandriae quidem, ut aliqui tradunt, in contubernio Dionysij Scythobrachionis: (quod equidem non temere crediderim: quum tem-

C. SVET. TRANQVILLI

porum ratio vix congruat) fuisse dicitur ingenij magni, memoriae singularis, nec minus Graecè, quàm Latinè doctus: pret. rea comi, facillique natura, nec vniquam de mercedibus paſſus, eoque plura ex liberalitate diſcentiũ coniecutus. Docuit primũ in Diui Julij domo pueri adhuc: deinde in ſua priuata. Docuit autem & Rhetoricam, ita, vt quotidie præcepta eloquentiæ traderet, declamaret verò nonniſi nun'inis. Scholam eius claros quoque viros frequentaffe, aiunt: in his Marcum Ciceronem, etiã cum prætura fungeretur. Scripſit multa, quanuis annum ætatis quinquageſimũ non exceſſerit: etſi Ateius Philologus, duo tantũ volumina de Latino ſermone reliquiſſe eum, tradit. Nam cætera ſcripta diſcipulorum eius eſſe, non ipſius: in quibus & ſuum alicubi reperiri nomen.

3 **POMPILIUS ANDRONICVS**, natione Syrus, ſtudio Epicureæ ſectæ deſidioſior in profeſſione Grammaticæ habebatur, minũque idoneus ad tuendam ſcholam. Itaque, cum ſe in Vrbe non ſolum Antonio Gniphoni, ſed cæteris etiam deterioribus poſtponi, videret, Cumas tranſijt, ibique in otio vixit, & multa composuit: verum adeò inops, atque egens, vt coactus ſit, præcipuum illud opuſculum annalium elenchorum ſedecim

millibus nummum cuidam vendere. Quos libros Orbilius suppressos redemisse se, dixit, vulgandosque curasse nomine auctoris.

ORBILIVS PVPILLVS Beneuentanus, morte parentum vna, atque eadem die inimicorum dolo interemptorum destitutus, primò apparituram magistratibus fecit: deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit: functusque militia, studia repetit, quæ iam inde à puero non leuiter attigerat: ac professus diù in patria, quinquagesimo demùm anno Romam, consule Cicerone, transijt: docuitque maiore fama, quàm emolumento. Namque iam per senex pauperem se, & habitare sub tegulis, quodam scripto faretur. Librum etiam, cui est titulus *Perialogos*, edidit, continentem querelas de iniurijs, quas professores negligenter ab ambitione parentum acciperent. Fuit autem naturæ acerbæ non modò in antiphistas, quos omni sermone lacerauit, sed etiam in discipulos, vt Horatius significat, *plagosum* eum appellans, & Domitius Marsus scribens,

Si quos Orbilius ferula, sentio à que cecidit.

Ac ne principum quidem virorum insectatione abstinuit: si quidem ignotus adhuc, quù iudicio frequèti, testimoniù diceret, interrogatus à Varrone diuersè partis aduocato,

C. SVET. TRANQVILLI

quidnam ageret, & quo artificio vteretur, Gibberos se de sole in umbram transferre, respōdit: quòd Muræna gibber erat. Vixit propriè ad centesimum ætatis annum, amissa iam pridem memoria, versus Bibaculi docet,

Orbilus vbinam est, litterarum obliuio?

Statua eius Beneuenti ostenditur, in Capitolio ad sinistrum latus, marmorea, habitu sedentis, ac palliati, appositis duobus serinijs. Reliquit filium ORBILIVM, & ipsum Grâmaticum professorem.

10 ATTEIVS PHILOLOGVS libertinus, Athenis natus. Hunc Capito Atteius Iuriconsultus, inter Grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum fuisse, ait. De eodem ASINIVS POLLIO in libro, quo Salustij scripta reprehendit, vt nimia priscorū verborum affectatione oblita, ita tradit. *In eam rem adiutorium ei fecit maximè quidam Atteius prætextatus nobilis Grammaticus Latinus, declamatorium deinde adiutor, atque præceptor, ad summam Philologus ab semet nominatus. Ipse ad Lucium Hermam scripsit. se in Græcis literis magnum processum habere, & in Latinis nonnullum, audisse ANTONIVM GNIPHONEM, cuiusque HERMAM; postea docuisse. Præcepisse autē multis, & claris iuuenibus: in quibus APPIO quoque, &*

PVLCHRO, CLAVDIIS, fratribus, quorum etiam comes in provincia fuerit. Philologi appellationem assumpsisse videtur: quia, sicut Eratosthenes, qui primus hoc cognomen sibi vendicavit, multiplici, variaque doctrina censebatur, quod sanè ex commentarijs eius apparet, quanquam paucissimi extant, de quorum tamen copia, sic altera ad eundem Hermam epistola significat: **HYLEN** nostram alijs memento commendare: quam omnis generis coegimus, uti scis, octingentos in libros. Coluit postea familiarissimè **CAIUM SALLUSTIUM**, & eo defuncto **ASINIUM POLLIONEM**: quos historiam componere aggressos, alterum breuiario rerum omnium Romanarum, ex quibus quas vellet, colligeret, instruxit: alterum præceptis de ratione dicendi. Quo magis miror, **Asinium Pollionem** credidisse, antiqua cum verba, & figuras solitum esse colligere **Sallustio**: quum sibi sciat nil aliud suadere, quam, ut noto, civilique, & proprio sermone utatur: vitè que maximè obscuritatem **Sallustij**, & audaciam in translationibus.

VALERIUS CATO, ut nonnulli tradiderunt, **Buseni** cuiusdam libertus ex Gallia: ipse libello, cui est titulus **INDIGNATIO**, ingenuum se natum, ait, & pupillum relictum,

C. SVET. TRANQVILII

relictum, eòque facilius licentia Syllani temporis exutum patrimonio. Docuit multos, & nobiles: visusque est peridoneus præceptor, maximè ad poeticam tendentibus: vt quidem apparere, vel his versiculis potest,

Cato Grammaticus, Latina Siren,

Qui solus legit, ac facit poetas.

Scriptit præter grammaticos libellos, etiam poemata, ex quibus præcipuè probantur Lydia, & Diana. Lydiae Ticide meminit.

Lydia doëtorum maxima cura liber.

Dianæ Cinna,

Secula permancat nostri, Diana, Catonis.

Vixit ad extremam senectam, sed in summa pauperie, & penè inopia abditus modico gurgustio, postquam Tusculana villa creditoribus cesserat, vt auctor est Bibaculus.

Si quis fortè mei domum Catonis,

Depictas minio assulas, & illos

Custodis videt hortulos Priapi,

Miratur, quibus ille disciplinis

Tantam sit sapientiam assuetus,

Quem tres canaliculi, & selibra farris,

Racemi iuo, tegula sub vna

Ad summam propè nutriant senectam.

Et idem rursus,

Catonis modò, Galle, Tuscularum;

Tota creditor vrbe venditabat.

Mirati

*Mirati sumus unicum magistrum,
Summum grammaticum, optimum poe-
tam,*

*Omnes solvere posse quaestiones,
Unum difficile expedire nomen.*

En cor Zenodoti, en iecur Cratetis!

CORNELIVS EPICADVS Lucij 21

Cornelij Syllæ Dictatoris libertus, Calator-
que Sacerdotio augurali, filioque eius Fau-
stogratisimus fuit: quare nunquã nonvtrius-
que se libertum edidit. Librum autem, quẽ
Sylla novissimum de rebus suis imperfectum
reliquerat, ipse supplevit.

LABERIVS Hiera suo hero emptus de 13
catasta, & propter literarum studium ma-
numissus, docuit inter cæteros Brutum, &
Calsium. Sunt qui tradant, tanta cum hone-
state præditum, ut temporibus Syllanis pro-
scriptorum liberos, gratis, & sine mercede
vlla in disciplinam receperit.

CVRTIVS NICIA hæsit Cnæo Pom- 14
peio, & Caio Memmio: sed quum codicillos
Memmij ad Pompeij vxorem de stupro per-
tulisset, proditus ab ea, Pompeium offendit:
domoq, ei interdictum est. Fuit & Marci Cice-
ronis familiarissim cuius epistola ad Dolabel-
lã hæc de eo legimus: *Omnino mihi literæ ma-
gis sũt expetendæ à te, quã à me tibi. Nihil enim*

C. SVET. TRANQVILLI

Rome geritur, quod te putem scire curare, nisi forte scire vis, me inter Nicias nostrum, & Vidiū iudicem esse. Profert alter, opitor, duobus versiculis expensum Nicia: alter Aristarchus hos Obelo notat. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus sum, utrum sint poetae, vel adulterini. Item ad Atticum De Nicia, quod scribis, si ita me haberem, ut eius humanitate frui possem, in primis vellem illum mecum habere: sed mihi solitudo, & recessus pronincia est, quod quia facile ferebat Siccā, eō magis illum desidero. Præterea nosti Nicia nostri imbecillitatem, molliciem, consuetudinem vitæ. Cur ergo illi molestus esse velim, quum mihi ille iucundus esse non possit? Voluntas tamen eius mihi grata est. Huius de Lucilio libros etiam satyra comprobat.

- 15 LENAËVS Pompeij Magni libertus, & penè omnium expeditionum comes, defuncto eō, filijsque eius, schola se sustētauit: docuitque in Carinis ad Telluris ædem: in qua regione Pompeiorum domus fuerat: ac tanto amore erga patroni memoriam extitit, ut SALLVSTIVM historicum, quod eum oris improbi animo inuerecundo scripsisset, acerbissima satyra laceravit, *Instaurum* & *lurconem*, & *nebulonem*, *popinonemque* appellans: & *vita scriptisque monstrorum*: præterea *pri-*
scorum,

scorum, Catonisque verborum ineruditissimis
furem. Traditur autem puer adhuc carnis
subreptus, refugisse in patriam: perceptisque
liberalibus disciplinis, pretium domino suo
retulisse, verum ob ingenium, & doctrinam
gratis manumissus.

QVINTVS CÆCILIVS Epirota, Tu- 16
sculi natus, libertus Attici Satrij equitis Ro-
mani, ad quem sunt Ciceronis epistolæ, cum
filiam patroni nuptam Marco Agrippæ do-
ceret, suspectus in ea, & ob hoc remotus, ad
Cornelium Gallum se contulit: vixitq; vnâ
familiarissimè, quod ipsi Gallo inter grauif-
sima crimina ab AVgusto obijcitur. Post de-
inde damnationem, mortemq; Galli, scholâ
aperuit: sed ita, vt paucis, & tantum adole-
cētibus, præciperet, prætextato nemini, nisi
si cuius parenti hoc officium negare nō pos-
set. Primus dicitur Latine ex tempore dispu-
tasse, primusque Virgilium, & alios poetas
novos prælegere cœpisse: quod etiam Domi-
tij Marci versiculus indicat,

Epirotæ tenellorum nutricula vatum.

VERRIVS FLACCVS, libertinus, do- 17
cendi genere maximè inclaruit. Namque ad
exercitanda discipulorum ingenia a quales in-
ter se committere solebat, proposita non so-
lùm materia, quam scriberet, sed & præmio,
quod

C. SVET. TRANQVILLI

quod victor auferret. Id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab AVguſto quoque nepotibus eius præceptor electus, tranſijt in Palatiũ cũ tota ſchola: verũ, vt nequẽ amplius poſthac diſcipulũ recipe- ret: docuitq; in atrio Catilinæ domus, quæ pars palatij tũc erat: & ſeſtertia cõtina in an- nũ accepit. Deceſſit ætatis exactæ ſub Tibe- rio. Statuã habet Præneste, in inferiore fori parte, cõtã hemicyclũ: in quo faſtoſa ſe ordi- natos, & marmoreo parieti incifos, publicarat

LVCIVS GRASSITIVS genere Tarẽ-
 18 tinus, ordinis libertini, cognomine Paſides, mox Pansam ſe tranſnominavit. Hic initio circa ſcenã verſatus eſt, dum Mimographos adituat, deinde in pergulã docuit, donec cõ- mentatio Smyrnæ edito, aded inclaruit, vt hæc de eo ſcriberentur.

Vni Craſſitio ſe credere Smyrna probavit:

Deſinite indocti coniugio hanc petere.

Soli Craſſitio ſe dixit nubere velle:

Intima cui ſoli nota ſua extitorint.

Sed cũ edoceret iã multos, ac nobiles, in hiſ Juliu Antoniuũ triumviri filiũ, vt Verrio quo- q; Flacco cõpararetur, dimiſſa repẽtẽ ſcholã tranſijt ad Quinti Septimij philoſophi ſectã.

SCRIBONIVS APHRODISIVS, Or-
 19 bilij ſertus, atq; diſcipulus, mox à Scriboniã

Libonis filia, quæ prior Augusti vxor fuerat, redemptus & manumissus, docuit, quo Verrius tēpore: cuius etiā libros de orthographia rescripsit, nō sine insectatione studiorum, morumque eius.

CAIVS IVLIVS HIGINVS, AVgusti²⁰ libertus, natione Hispanus, etsi nōnulli Alexandrinū putāt, & a Cesare puerū Romā aduectū, Alexādria capta, studiosè, & auidè imitatus est Corneliū Alexandrū Grāmaticum Græcū: quē propter antiquitatis notitiā, *Polyhistorē* multi, quidā *historiā* vocabāt. Præfuit Palatinæ bibliothecæ: nec eo secius plurimos docuit: fuitque familiarissimus Ouidio poetæ, & Caio Licinio cōsulari, historico: qui eū admodū pauperem decessisse, tradit, & liberalitate sua, quoad vixit, sustentatum. Huius libertus fuit Iulius Modestus, in studijs atque doctrina vestigia patroni secutus.

CAIVS MELISSVS, Spoleti natus, ingenius, sed ob discordiā parētū expositus, cura, & industria educatoris sui altiora studia percepit: ac Mæcenati pro Grāmatico muneri datus est. Qui quū se gratū, & acceptū in modū amicivideret, quāquā adferēte matre, permāsit tamē in statu seruitutis: præsētēq; cōditionē vere origini anteposuit, quare citò manumissus, Augusto & insinuatus est. Quo degante

C. SVET. TRANQVILLI

gante, curam ordinandarum bibliothecarum in Octaviae porticu suscepit. Atque, ut ipse tradit, sexagesimum etatis annum agens, libellos *Ineptiarum*, qui nunc *Locorum* inscribuntur, componere instituit: absoluitque centum & quinquaginta, quibus & alios diuersos postea addidit. Fecit & nouum genus *Togatarum*, inscripsitque *Trabeatas*.

22 MARCVS POMPONIVS MARCELLVS sermonis Latini exactor molestissimus, in aduocatione quadam (nam interdum & causas agebat) solœcilium ab aduersario factum vsque adeò arguere perseuerauit: quoad Calsius Seuerus, interpellatis iudicibus, dilationem petijt: ut litigator suus alium Grammaticum adhiberet: quando non putat is cum aduersario de iure sibi, sed de solœcismo controuersiam futuram. Hic idem cum ex oratione Tiberium reprehendisset: affirmante Ateio Capitone & esse illud Latinum, & si non esset, futurum: *Certè iam indementitur, inquit, Capito. Tu enim, Caesar, ciuitatem dare potes hominibus, verbis non potes.* Pugilem olim fuisse, Afranius Gallus hoc in eum Epigrammate ostendit:

*Qui caput ad laeuam didicit, glossemata uobis
Præcipit: os nullum, uel potius pugil is.*

23 REMMIVS PALÆMON VICENTINVS,

TINVS, mulieris verna, primò, vt ferunt, textrinum, deinde herilem filium dum comitatur in scholas, literas didicit: postea manumissus, docuit Romæ: ac principem locum inter Grammaticos tenuit: quanquam infamis omnibus vitijs, palàmque, & Tiberio, & mox Claudio prædicantibus, nemini minus institutionem puerorum, vel iuuenum committendam. sed capiebat homines, cum memoria rerum, tum facilitate sermonis: nec non etiã poemata faciebat ex tempore. Scripsit & varijs, nec vulgaribus metris. Arrogantia fuit tanta, vt Marcum Varronem *porcum* appelleret: *secum & natus, & moriturus literas*, iactaret, *nomen suum in Bucolicis non temere positum, sed præfagiente Virgilio, fure quandoque omnium poetarum, ac poematum Palæmonem iudicem*. Gloriabatur etiã, latrones quòdam sibi propter nominis celebritatem parafisse. Luxuriæ ita indulfit, vt sæpius in die lauaretur: nec sufficeret sumptibus, quanquam ex schola quadragena annua caperet: ac non multò minùs ex re familiari: cuius diligentissimus erat; cum, & officinas promercalium vestium exerceret; & agros ad eò coleret, vt vitem manu eius institutam, iatis conficer, trecenta sexaginta quinque vasa edidisse. Sed maximè flagrabat libidinibus in mulieres, vsque

C. SVET. TRANQVILLI

que ad infamiam oris: dictoq; non in faceto
notatū, ferunt, cuiusdā, qui quū in turba of-
culū sibi ingerentē, quanquā refugiens, deui-
tare non posset: *Vis tu, inquit, magister, quo-*
tiens festinam em aliquem vides, abligurire?

24 MARCVS VALERIVS PROBVS Be-
rytius, diu centuriatū petijt, donec tadio ad
studia se cōtulit. Legerat in provincia quos-
dā veteres libellos apud Grammatistam, du-
rante adhuc ibi antiquorum memoria, nec-
dum omnino abolita, sicut Romæ. Hos quū
diligentius repetere, atque alios deinceps co-
gnoscere cuperet, quanuis se contemni, ma-
gisque opprobrio legentibus, quā gloria,
& fructui esse, animaduerneret, nihilominus
in proposito mansit: multaq; exemplaria cō-
tracta emendare, ac distinguere, & adnotare
curavit, soli huic, nec vlli præterea Gram-
matices parti deditus. Hic nō tam discipulos,
quā sectatores aliquot habuit. Nunquā enim
ita docuit, vt magistri personā iustineret. V-
num, vel alterum, vel quā plurimos, tres, aut
quatuor, post meridianis horis admittere so-
lebat, cubansq; inter longos, ac vulgares ser-
mones, legere quædam, idq; perraro. Nimis
pauca, & exigua de quibusdā minutis quæ-
stunculis edidit. Reliquit autē nō mediocrē
sylvam observationum sermonis antiqui.

C. SVETONII TRAN-
 QVILLI DE CLARIS RHE-
 TORIBVS LIBER.

RETORICA quoque apud nos, I
 perinde atque grammatica, ferè
 recepta est, paulò etiam diffici-
 lius: quippè quam constet nònun-
 quam etiam prohibitam exerceri. Quod ne
 cui dubium sit, vetus Senatusconsultum, itè
 Césorium edictum, subijciam **CAIO FAN-
 NIO STRABONE, MARCO VALE-
 RIO MESSALLA CONSVLIBVS, Mar-
 cus Pomponius prætor senatû consuluit. Quod
 verba facta sunt de Philosophis, & de Rbtor-
 ribus, de ea re ita censuerunt: ut Marcus Pom-
 ponius prætor animaduerteret, curaretque, ut
 ei è Republica, fidèque sua videretur, et i Ro-
 me ne essent. Deijsdem interiecto tempore,
 Cnæus Domitius Enobarbus, & Lucius Li-
 cinius Crassus censores ita edixerunt, **RE-
 NVNTIATV M EST NOBIS, ES-
 SE HOMINES, qui nouus genus discipli-
 nae instituerunt: ad quos iuuentus in ludos con-
 ueniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhe-
 tores;****

C. SVET. TRANQVILLI

tores: ibi homines adulescentulos totos dies desidere. Maiores nostri, quæ liberos suos discere, & quos in ludos itare vellent, instituerunt. Hæc noua, quæ præter consuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Quapropter, & ijs, qui eos ludos habent: & ijs, qui eò venire consueuerunt, videtur faciendum, ut ostendamus nostram sententiam, nobis non placere. Paulatim & ipsa utilis, honestaque apparuit: multique eam præsidij causa, & gloriæ appetuerunt. C I C E R O ad præturam vsque Græcè declamauit. Latine verò senior quoque, & quidem consulis Hirtio, & Paufa: quos *discipulos & grandes prætextatos* vocabat. C N E V M P O M P E I V M, quidam historici tradiderunt, sub ipsam ciuile bellum, quò facilius Caio Curioni promptissimo iuueni, causam Cæsaris defendenti, contradiceret, repetisse declamandi consuetudinem. M A R C V M A N T O N I V M, item A V G V S T V M, ne Murinensi quidem bello omisisse. N E R O C Æ S A R & primo imperij anno, publicè quoque bis antea declamauit, plerique autem oratorum etiam declamationes ediderunt. Quare magno studio hominibus iniecto, magna etiam professorum, ac doctorum profluxit copia, adeòque floruit, ut nonnulli ex infima

fortuna in ordinem lenatorium, atque ad summos honores, processerint. Sed ratio docendi, nec vna omnibus, nec singulis eadem semper fuit: quando vario modo quisque discipulos exercuerunt. Nam & dicta præclare, per omnes figuras, per casus, & apologos, aliter, atque aliter exponere: & narrationes, tum breuiter, & pressè, tum latius, & vberius explicare consueuerant: interdum Græcorum scripta conuertere, ac viros illustreis laudare, vel vituperare: quædam etiam ad vsum communis vitæ instituta, tum vtilia, & necessaria, tum perniciosa, & superuacanea ostendere: sæpe fabulis fidem firmare, aut historijs demere, quod genus *Theses*, & *refutationes*, & *probationes* Græci vocant, donec sensim hæc exoleuerunt: & ad controuersiam ventum est. Veteres **CONTROVERSIÆ**, aut ex historijs trahebantur. sicut sanè nonnullæ vsque adhuc: aut ex veritate ac re, si qua fortè recens accidisset. Itaque locorum etiam appellationibus adiectis, proponi solebant. Sic certè collectæ, editæque se habent ex quibus non alienum fuerit vnam, & alteram, exempli causa, ad verbum referre. *Æstiuo tempore adolescentes urbani cum Ostiam venissent litus ingressi piscatores trahentes rete adierunt: & pepigerunt, bolum quanti emerent nummos*

C. SVET. TRANQVILLI

*soluerunt: diu expectauerunt, dum retia extra-
herentur, aliquando extrahitis, piscis nullus in-
fuit. sed sparta auri obsuta. Tum emptores bo-
lum suam aiunt, piscatores suam. Venalicij qui
Brundusij gregem venalium è nauì educerent,
formoso, & pretioso puero, quod portitores ve-
rebantur, bullam, & prætectam togam impo-
suere: facile fallaciam celarunt. Romam veni-
tur, res cognita est; petitur puer, quod domini
voluntate fuerit liber, in libertatem. Olim au-
tem eas appellationes Græci constructiones
vocabant; mox controuersias quidam: sed
aut fictas, aut iudiciales. Illustres profes-
sores, & quorum memoria aliqua extet, non te-
merè alij reperientur, quàm de quibus tra-
dam.*

- 2 LVCIVS PLOTIVS GALLVS. De
hoc Cicero ad Marcum Titinnium sic refert.
*Equidem memoria teneo, pueris nobis, primùm
Latinè dicere cœpisse Lucium Plotium quendam
ad quem quum fieret concursus, quod studiosis-
simus quisque apud eum exerceretur, dolebam,
mihi idem non licere. Continebar autem doctis-
simorum horum auctoritate: cui existima-
bant, Græcis exercitationibus ali meliùs inge-
niâ posse. Hunc eundem (nam diutissimè vi-
xit) M. CÆLIVS in oratione, quam pro se
de vi habuit, significabat dictasse Atratino
accus*

accusatori suo actionem, subtrahitoque nomine, *ordearium eum rhetorem* appellat, deridens, ut inflatum, ac leuem & sordidum.

LUCIVS OTACILIVS PELITVS seruisse dicitur, atque etiam hostiarius, vereri more, in catena fuisse: donec ob ingenium, ac studium literarum manumissus, accusanti patrono subscripsit. Deinde Rhetoricam professus, Cn. Pompeium magnum docuit, patris eius res gestas, nec minus ipsius, compluribus libris exposuit: primus omnium libertinorum, ut Cornelius Nepos opinatur, scribere historiam orsus, non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam.

Ad id tempus **EPIDIVS** calumnia notatus, ludum docendi aperuit: docuit que inter ceteros Marcum Antonium, & Augustum. Quibus quondam Caius Caninius, obijcens sibi, quod in Republica administranda potissimum consularis Isaurici sectam sequeretur, *Malle*, respondit, *Isaurici esse discipulum, quam Epidij calumniatoris*. Hic Epidius, ortum se ab Epidio Nuncio, predicabat: quem, ferunt, olim precipitatum in fontem fluminis Sarni, paulo post cum cornibus extitisse, ac statim non comparuisse, in numeroque deorum habitum.

SEXTVS CLODIVS e Sicilia, Latine

C. SVET. TRANQVILLI

simul, Græcæque eloquentiæ professor, malè oculatus, & dicax, par oculorum in amicitia Marci Antonij triumviri extitisse se aiebat. Eiusdem vxorem Fulviam, cui altera bucca inflatior erat, *acumen stili tentare*, dixit, nec eò minus, immo, vel magis ob hoc, Antonio gratus. A quo mox consule ingens etiam cōgiarium accepit: vt ei in Philippicis Cicero obiicit. *Adhibes ioci causa magistrum, suffragio tuo, & compotorum tuorum Rhetorem: cui concessisti, vt, in quæ vellet, diceret, falsum omnino hominem, sed materia facilis, in te, & in tuos dicta dicere. At quanta merces rhetoris est data, audite Patres Conscripti, & cognoscite Reipublicæ vulnera: duo milia iugerum campi Leontini Sexto Clod. Rhetori ad signasti, & quidem immunia: vt tanta mercede nihil sapere disceres.*

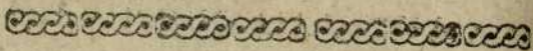
- 6 CAIVS ALBVTIVS SILVVS Nouariensis, quum ædilitate in patria fungeretur, quum fortè ius diceret, ab ijs, contra quos pronuntiabat, pedibus è tribunali detractus est. Quod indignè ferens, statim contēdit ad portā, & inde Romā: receptusque in PLANCI oratoris contubernium: cui declamatorio mos erat, prius aliquem, qui antè diceret, excitare: suscepit eas partes, atque ita impleuit, vt Planco silentium imponeret, non audenti

in comparationem se dimittere. Sed ex eo clarus, propria auditoria instituit, solitus, proposita controuersia, sedens inciperè, & calore demum prouectus consurgere, ac perorare. Declamabat autè genere vario: modò splendidè, atque adornatè: tum, nevsque-
 quaque scholasticus existimaretur, circunci-
 sè, ac sordidè, & tantùm modò triuialibus ver-
 bis. Egit & causas, verùm rariùs, dum amplis-
 simam quanque sectatur, nec alium in vlla
 locum, quam perorandi. Postea renuntiauit
 foro, partim pudore, partim metu. Nam quū
 in lite quadam cètumuirali, aduersario, què,
 vt impium erga parentes, incessebat, iusiur-
 randum quasi per figuram sic obtulisset: *Iura
 per patris, matrisque cineres, qui inconditi ia-
 cent:* & alia in hunc modum: arripiente eo cō-
 ditionem, nec iudicibus aspernantibus, non
 sine magna sui inuidia negotium affixit. Et
 rursus in cognitione cædis. Mediolani apud
 Lucium Pisonem proconsulem, defendens
 reum, quum, cohibente lictore nimias laudā-
 tium voces, ita excanduisset, vt & deplora-
 to Italiae statu, quasi iterum in formam pro-
 uinciae redigeretur. Marcum in super Brutū,
 cuius statua in conspectu erat, inuocaret, *le-
 gum, ac libertatis auctorem, & vindicem,* pœ-
 ne pœnas luit. Iam autem senior ob vitium

C. SVET. TRANQVILII

Vomicæ Nouariam redijt: cōuocataque plebe, causis propter quas mori destinasset, diu, ac mōre cōcionantis redditis, abstinuit cibo.

HORATII POETÆ VITA PER
Suetonium Tranquillum Conscripta, vt à
Petro Nanno edita est, libro tertio Miscellaneorū, lacera, & multis locis vitata.

HORATIVS Flaccus Venusinus, patre, vt ipse tradit, libertino, & exactio- num coactore: vt verè creditum est, falsamentario, quum illi quidā in altercatione exprobrasset: *Quotiens ego vidi patrem tuum cubito emungentē.* Bello Philippensi, excitus à Marco Bruto imperatore tribunus militum meruit: vitiis- que parentibus, veniā impetrata, scriptum quæstorium comparauit. Ac primò Mæcenati, deinde Augusto insinuatus, non medio- crem locum in amborum amicitia tenuit. Mæcenas quanto opere eum dilexit, satis mō- stratur illo epigrammate: vbi inquit,

*Ni te visceribus meis, Horati,
Plus iam diligo, Titum sodalem
Mimo videas strigifionem.*

Sed multo magis extremis, tali ad A V gustum
 elogio: *Horati Flacci, ut mei, memor esto.*

A V G V S T V S, ei Epistolarum officium
 obtulit: hoc ad Mæcenatem scripto signifi-
 cat. *Antè ipse scribēdis epistolis amicorum suf-
 ficiebam: nunc occupatissimus, & infirmus, Ho-
 ratium nostrum à te cupio abducere. Veniet er-
 go ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, &
 nos in scribendis epistolis inuabit, Ac ne recu-
 santi quidem, aut succensuit quicquam, aut
 amicitiam suam ingerere desijt. Extant epi-
 stolæ: ex quibus, argumēti gratia, pauca sub-
 ieci, Sume tibi aliquid iuris apud me, tanquam
 si victor mihi fueris: rectè enim, & non temerè
 feceris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si
 per valetulinem tuam fieri possit. Et rursus.
 Tui qualem habeam memoriam, poteris ex Se-
 ptimio quoque nostro audire, nam incidit, ut il-
 lo coram fieret à me tui mentio. Neque, si tu su-
 perbus amicitiam nostram spreuisti, ideo nos
 quoque inuicem superbimus. Præterea sepe in-
 ter alios iocos purissimum penem, & homun-
 cionem lepidissimum appellat: vnàque, & alte-
 ra liberalitate locupletauit. Scripta quidem
 eius vsque ad eò probauit, mansuràque per-
 petuò: ut non modò Sæculare carmen com-
 ponendum iniuaxerit, sed & Vindelicam vi-
 ctoriam Tiberij, Drusique priuignorum: eū-*

C. SVET. TRANQVILLI

que coegerit propter hoc tribus carminum
libris, ex longo interuallo, quartum addere:
post Sermones quoque lectos, nullam sui mē-
tionem habitam ita sit questus, *Irasci me tibi,*
scis, quod non in plerisque eiusmodi scriptis me-
cum potissimum loquaris. An vereris, ne apud
posteror tibi infame sit, quod videaris familia-
ris nobis esse? expressitque elogium, cuius ini-
tium est,

Cum tot sustineas, & tanta negotia solus:

Res Italas armis tuteris, moribus ornes,

Legibus emendes: in publica commoda pec-
cem,

Si longo sermone morer tua tempora Caesar.
Idem Horatius habitu corporis brevis fuit,
atque obesus: qualis à se ipso, & in Satyris
describitur, & ab AVgusto hac epistola. Pro-
tulit ad me Dionysius libellum tuum, quē ego,
ne accussem te, quantuluscumque est, boni con-
sulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores li-
belli tui sint, quam ipse es, sed si tibi statura de-
est, unde est. Itaque licebit in sextariolo scri-
bas, quā circuitus voluminis tui sit, latissimus
sicut est ventriculi tui. Ad res Venereas in-
temperantior traditur. Nam speculato cubi-
culo scotta dicitur habuisse disposita: ut quo-
cunque respexisset, ibi ei imago coitus refer-
retur. Vixit plurimum in recessu raris sui Sa-
bini,

bini, aut Tiburtini: domusque eius ostenditur circa Tiburtini luculum. Venerunt in manus, & *elegi* sub titulo eius, & *Epistola* pro-
 fa oratione, quasi commendans se Mæcena-
 ti: sed utraque falsa puto. Nam *elegi* vulga-
 res, *epistola* etiam obscura: quo vitio minimè
 tenebatur. Natus est sexto Idus Decembres,
 Lucio Cotta, & Lucio Torquato consuli-
 bus. Decessit quinto calendas Decembres,
 Caio Marcio Censorino, Caio Asinio Gallo
 consulibus, post nonum, & quinquagesimū
 annum, hærede AVgusto palam nuncupa-
 to, quum vrgente vi valetudinis, non suffice-
 ret ad obſignandas testamenti tabulas. Hu-
 matus, & conditus est extremis Esquilijs,
 iuxta Mæcenatis tumu-
 lum.

CAII PLINII VITA EX
SVETONII LIBRO DE VI-
RIS ILLUSTRIBVS.

PLINIVS Secundus Noticomensis,
equestribus militijs industriè fun-
ctus, procurationes quoque splen-
didissimas, atque continuas summa
integritate administravit, & tamen liberali-
bus studijs tantam operam dedit, vt non te-
mere quis plura in otio scripserit. Itaque bel-
la omnia, quæ vnquam cum Germanis gesta
sunt, viginti voluminibus comprehendit. Itē
naturalis historiæ triginta septem libros ab-
soluit. Perijt clade Campaniæ. Nam quum
Misenensi classi præesset, & flagrante Vese-
bio, ad explorandas propius causas, liburni-
cas prætendisset: neque, aduersantibus ven-
tis, remeare posset: vi pulueris, ac fauille op-
pressus est: vel, vt quidam existimant, à seruo
suo occisus: quem, deficiens æstu, vt necem
sibi maturaret, orauerit.

CONSPECTVS
LIBRORVM VIII.

C. SVETONII TRAN-
QVILII DE XII. CAESA-
RIBVS LIB. I.

C. IVLIVS CÆSAR.

I. **C** Julius Cæsar post sumptam virilem to-
gam adhuc priuatus.

De nonnullis, quæ Cæsari adolescenti accide-
runt, fol. 1. n. 1.

Stipendia prima Cæsaris: & reliqua eiusdem
militia, fol. 1. n. 2.

Actio contra Dolabellam: & secessus Rho-
dum, fol. 2. n. 4.

De eodem capto à prædonibus, fol. 2. n. 4.

Res gestæ contra Mithridatem, f. 2. n. 4.

II. Honores, & magistratus C. Cæsaris, & quæ
in ijs gessit, aut ei acciderunt notabilia.

Tri-

Tribunatus militum, fol. 2. n. 5.

Quaestura in vltiori Hispania, f. 2. n. 6.

Reditus in urbem ex Hispania: & suspicio, in quam incidit, f. 3. n. 8. & 9.

Aedilitas: & varia gesta in ea, fol. 3 & 4. n. 10. 11. 12.

Pontificatus maximus, f. 4. n. 13.

Prætura, f. 4. & 5. n. 14. 15. 16. 17.

Ex prætura prouincia Hispaniæ administratio, f. 5. n. 18.

Reditus in urbem ex prouincia, f. 5. n. 18.

Consulatus, f. 6. n. 19.

Nuptiæ cum Calpurnia, f. 7. n. 21.

Prouincia Gallia ex Consulatu administrata, f. 7. n. 22.

Artes variæ ad firmandam, augendamque potentiam, f. 7. & 8. n. 23 & 24.

Gesta in prouincia annis nouem, quibus in imperio fuit, f. 8. n. 25.

Mors matris, filie, neptis, f. 8. n. 26.

III. De Fulio Cesare res nouas moliente,

Occasio oblata ex consternatione Reipublicæ, f. 8. n. 26.

Largitiones, quibus pop. Rom. sibi conciliauit, f. 9. n. 26.

Quibus artibus Pompeium sibi adstringere conatus est, & senatum, omnesque omnium ordinum ciues, liberos, seruos: in primis reos, operatos,

oboratos, & prodigam iuventutem, itemque
reges, & provincias omnes, fol. 9. n. 27. &
28.

M. & C. Marcellorum conatus impediendi
Caesaris, & quomodo Caesar illis restiterit,
fol. 9. n. 28. & 29.

III. Bellum civile, quo Caesar Remp. oppres-
sit.

Transitus Caesaris in citeriorem Galliam, &
peracti Rauennae conuentus, fol. 10. num.
30.

Prætextus, & causa belli civilis à Cesare su-
scepti, f. 10. n. 30.

Initia civilium armorum, & Rubiconis tran-
situs, f. 11. n. 31. 32. & 33.

Ordo, & summa rerum, quas deinceps gessit,
f. 11. & 12. n. 34 & 35.

Clades, quas civilibus bellis per legatos suos
passus est, 12. n. 36.

Triumphus quinque Caesaris, f. 12. & 13. num.
37.

Liberalitas erga militem, & populum, fol. 13.
n. 38.

Speſtacula varij generis ab eo edita, fol. 13. n.
39.

V. STATVS Reipub. à Cesare ordinatus,

Fastos emendat. senatum supplet, comitia cum
populo partitur, aliaque noua multa insti-
tuit

tuit in ciuitate, f. 14 n. 40. & 41.

Coloniæ Cæsaris transmarinæ, quæque sanxit
idem, ut exhaustæ urbi frequentia suppete-
teret, f. 14. & 15. n. 42.

Labor, ac seueritas eiusdem in iure dicendo, f.
15. n. 43.

Quæ de ornanda, instruendâque urbe: item de
tuendo, ampliandôque imperio destinabat,
f. 15. n. 44.

VI. De ijs, quæ ad formam, habitum, cultum,
mores, nec non, quæ ad ciuilia, & bellica Cæ-
saris studia pertinent.

Statura, forma, valetudo, & corporis cura mo-
rosior, f. 15. & 16. n. 45.

Habitatio, & studium munditiarum, lautitia-
rumque, f. 16. n. 46 & 47.

Conuiuiorum ratio, & domestica disciplina,
f. 16. n. 48.

Pudicitia, & impudicitia, fol. 16. & 17. num.
49.

Libido eiusdem, & corruptæ illustres scemine
in urbe, f. 17. n. 50.

Item prouinciales matronæ, f. 17. n. 51.

Item reginæ, maximè Cleopatra, fol. 17. & 18.
n. 52.

Vini parsimonia & circa vitulum facilitas Cæ-
saris, f. 18. n. 53.

Rapinæ eiusdem, cum in imperijs, tum in magi-
strati-

Stratibus, fol. 18. num. 54.

Præstantia eius in eloquentia: dicendi genus,
f. 18. & 19. n. 55.

Scripta, quæ reliquit; & de ijs veterum testi-
monia f. 19 & 20. n. 56.

Præstantia Caesaris in re militari, fol. 20. num.
57.

Vtrum cautior, an audentior, f. 20. n. 58.

Qualis circa religiones, f. 20. & 21. n. 59.

In prælijs sumendis qualis, f. 21. n. 60.

Insignis eius equus f. 21. n. 61.

Constantiæ eius varia indivia, fol. 21. num. 62.
63. & 64.

Qualem militem probaret, & disciplinam mi-
litarem ut rexerit, fol. 21. & 22. num. 65.
& 66.

Indulgentia, & amor erga suos milites, fol. 22.
n. 67.

Milites eius quàm deuoti ipsi, quàm fortes, fol.
22. & 23. n. 68.

Qualis erga seditionem mouentes, ut nonanos,
& decumanos, f. 23. n. 69. & 70.

Studium eius, & fides circa clientes, fol. 23. n.
71.

Facilitas, & indulgentia circa amicos, fol. 23.
& 24. n. 72. 73.

Lenitas in ulciscendo, f. 24. n. 74.

Moderatio, & clementia, tum in administra-
tione,

tione, tum in victoria belli civilis, fol. 24. &
25. n. 75.

VII. De morte C. Iulij Caesaris.

Causæ cædis, siue facta, dictæque eius, ob quæ, &
abusus dominatione, & iure cæsus existima-
tur. f. 25. n. 76. & 77.

Odiū eius publicū, fol. 25. & 26. num. 78.
& 79.

Conspiratorū numerus, & consilia, fol. 26.
& 27. n. 80.

Prodigia cædem Caesaris denuntiantia, f. 27. &
28 n. 81.

Cædes eius in senatu, f. 28. n. 82.

Testamentum eius apertum, & recitatum, fol.
28 n. 83.

Funus Caesaris, f. 28. & 29. n. 84.

Plebis Romanæ furor in coniuratos: & in Cæ-
sarem amor, f. 29 n. 85.

Varia suspiciones, cur Cæsar, & quæ religio-
nes monerent, & quæ renuntiarent amici,
neglexerit, f. 29. & 30. n. 86.

Talem mortem Cæsari pene ex sententia ob-
tigisse. f. 30. n. 87.

Ætas Cæsaris, & consecratio, aliique honores.
f. 30. n. 88.

Percussorū pœna imissa à Deo, fol. 30. nu per
errorem, 88 futuro 89.

LIBER SECVNDVS.

CÆSAR AVGVSTVS.

I ORIGO, & ortus Octavianiani Augusti.

De gente Octavia, & paternis Augusti maioribus, f. 30 & 31 n. 1 & 2.

De patre Octavio, & eius rebus gestis, fol. 31. n. 3.

Mors eiusdem, uxores, & liberi: de que materna Augusti origin f. 31 & 2 n. 4.

Natiuitati Augusti tempus, & locus, fol. 32, num. 5.

Nutrimetorum eius locus, f. 22 n. 6.

Varia eius cognomina. f. 32 n. 7.

Summa vite Augusti f. 22 n. 8 & 9.

II RES Augusti singillatim per species exposita: ac primum de Publica eius vita,

Reditu in orbem ex Apollonia, & cum M. Antonio contentiones varia f. 33 n. 10.

Bellum civile primum ab eo gestum. Mutinense f. 34 n. 10 in medio. 11 & 12.

Bellum Philippense f. 34 & 35 n. 13.

Bellum Perusinum f. 35 n. 14 & 15.

Bellum Sicutum contra Sextum Pompeium, f. 35 & 36. n. 16.

Bellum Actiacum, fol. 36 & 37. num. 17 & 18.

- Coniurationes in Augustum detectæ, & com-
 presse, f. 37. & 38. n. 19.
- III Externa bella, quæ per ipsum, quæ per le-
 gatos gesta, f. 38. n. 20.
- Prouincia partim ductu, partim auspicijs eius
 domita, f. 38. n. 21.
- Studium eius pacis conseruandæ, fol. 38. num.
 21.
- Virtus, moderationisque fama, etiam apud In-
 dos, Scythas, Parthos, f. 38. n. 21.
- Ianus Quirinus ter clausus, fol. 38. num.
 22.
- Ouationes, & triumphus eiusdem, fol. 38. num.
 22.
- Graues ignominia, cladésque ab eo acceptæ, fol.
 39. n. 23.
- III De ijs, quæ in re militari commutauit, &
 instituit, fol. 39. & 40. num. 24. & 25.
- V De magistratibus, quos Augustus cepit.
- Consulatus tredecim, f. 40. n. futuro 26. & per
 errorem 25.
- Triumuiratus Reip. constituenda, f. 40. & 41.
 n. 27.
- Tribunitia potestas, f. 41. n. 27. fine.
- Morum, legumque regimen receptum, f. 41. n.
 27. fine.
- Cogitationes eius de reddenda Reip. f. 41. &
 42. n. 28.

VI De urbe ab Augusto ornata, & exulta.

Publica opera per eum extructa, & ceteros principes eius hortatu, f. 42. n. 29.

Urbis in regiones, vicōsque diuisio, & magistratus varij ad eius curam instituti, fol. 42. & 43. n. 30.

Vie extra urbem per ipsum, & triumphales viros munita, ac strata f. 43. n. 30. fine.

Aedes sacrae refecta, & donis adornata, f. 43. n. 30. fine.

VII Pontificatus maximus Augusti: & quae circa res diuinas fecit f. 43. n. 31.

Fatidicos libros recenset, f. 43. n. 31.

Annum Iulianum restituit, fol. 43. numer. 31.

Sacerdotum numerum, dignitatem, & commoda auget, f. 43. n. 31.

Ceremonias antiquas abolitas restituit, f. 43. n. 31.

Memoriae ducum pop. Rom. proximum à dijs honorem praestat f. 43. n. 31.

VIII De ijs, quae in Reipub. administratione correxit, sanxit instituit.

Grassatores inibuit, ergastula recognouit, fol. 44. n. 32.

Collegia non legitima dissoluit, fol. 44. numer. 32.

Calumniandi, litigandique materiam tollit

- Vndique, fol. 44 num. 32.*
Iusticia ordinat, f. 44. n. 32.
Ipsē ius dicit assidue, diligenter, leniter, f. 44.
num. 33.
Leges retrahat, & quasdam ex integro san-
cit, f. 44 & 45. n. 34.
Senatum legit & reformat, f. 45. n. 35.
Varia eiusdem circa acta senatus, & circa ma-
gistratus, instituta, f. 45. n. 36.
Officia noua ab Augusto excogitata, fol. 45. &
46. n. 36.
Bellicae virtuti honos tributus, & circa eam in-
nouata quaedam, f. 46. n. 38.
Equitum transuectio, & recognitio, fol. 46. n.
38. & 39.
Plura eiusdem principis instituta urbana mis-
cella, f. 46. & 47. n. 40.
De liberalitate omnibus ordinibus exhibita ab
Augusto, f. 47 & 48. n. 41. & 42.
De spectaculis ab eo editis, & quae circa respe-
ctaculorum primas instituit, f. 48. 49. & 50.
n. 43. 44 & 45.
IX De Italia oratione, f. 50. n. 46.
X De Praeuarum administratione, f. 50. n.
47.
XI De Regnorum ordinatione, & socijs regi-
bus, f. 51. n. 48.
XII De militaribus copijs, & varijs quibus-
dam

dān eius institutis, f. 51. num. 49. & 50.

XIII Vita publica Augusti coronis.

De clementia, & ciuilitate eius, f. 51. 52. 53.
n. 51. 52. 53. 54. 55. & 56.

De amore erga Augustum tam pop. Rom. quā
prouinciarum, & regum sociorum, f. 53. &
54. n. 57. 58. 59. & 60.

XIIII De vita interiore, ac familiari Augu-
sti, eiusque moribus.

Augusti mater, soror, sponsa, uxores, f. 54. &
55. n. 61. 62.

De liberis Augusti, f. 55. & 56. num. 63. 64.
65.

Qualis fuerit erga amicos, f. 56. & 57. n. 66.

Qualis erga libertos, & seruos, f. 57. n. 67.

De moribus Augusti. ac primum criminatio ad-
uersariorum, impudicitiam, libidinē, & lau-
titiarum, atque aleæ studium obijcientium,
f. 57. 58. & 59. n. 68. 69. & 70.

Quatenus vera, aut falsa putanda sint, que
Augusto suos inimicos exprobrasse, dictum
est, f. 59. n. 71.

Continentia eiusdem, fol. 59. & 60. num.
72.

Parsimonia instrumenti, & suppellectilis, fol.
60. n. 73.

Conuiuiorum ratio, f. 60. n. 74.

Festos, & solemnes dies, ut celebrarit, f. 60. &

61. per errorem 53. num. 75.
Qualis circa cibos, f. 61. n. 76.
Vini quàm parcus, f. 61. n. 77.
Qualis circa somnum f. 61. n. 78.
Forma Augusti, & corpus, f. 62. num. 79. &
80.
Valetudines Augusti, & qua ratione corporis
infirmatatem solitus tueri, f. 62 & 63. n. 81.
& 82.
Exercitationes eiusdem, f. 63. n. 83.
XV De studijs, & eloquentia Augusti, fol. 63.
n. 84.
De eius scriptis, f. 64. n. 85.
De genere loquendi f. 64. n. 86.
Notabilia quaedam in eius sermone quotidia-
no fol. 64. & 65. n. 87.
Item in scribendi ratione, tam simpliciter,
quàm per notas, fol. 65. n. 88.
De studio Græcarum disciplinarum, f. 65. nu.
89.
Quomodo uteretur ijs, quæ legerat, f. 65. num.
89.
XVI Qualis circa religiones fuerit f. 65. num.
90. 92. & 93.
XVII De ijs, quæ ei priusquàm nasceretur, & ip-
sonatali die, ac deinceps euenirint, quibus fu-
tura magnitudo ipsius, & fœlicitas porten-
debatur, fol. 67. 68 & 69. n. 94. 95. & 96.

XVIII De morte Augusti.

Presagia mortis, f. 69. & 70. n. 97.

Valetudo eius, & iter nouissimum per Campa-
niam, f. 70. & 71. n. 98.

Supremus dies, & mors in osculis Liuia, f. 71.
n. 99.

Locus, & tempus mortis, ac defuncti funus, &
consecratio, f. 71. & 72. n. 100.

Testamentum Augusti, f. 72. n. 101.

LIBER TERTIVS.

TIBERIVS NERO CÆSAR.

I De origine, & maioribus Tiberij.

De gente Claudia, f. 73. n. 1.

Claudiorum in Rempub. egregie merita, & se-
cus admissa, f. 73. & 74. n. 2.

De familia, ex qua genus trahit Tiberius, f. 74.
n. 3.

De patre Tiberij, fol. 74. & 75. n. 4.

II De Tiberio adhuc priuato.

Locus, & tempus natiuitatis, fol. 75. numer.
5.

Infantia, & pueritia, fol. 75. & 76. numer.
6.

Adolescentia post sumptam virilem togam,
Hh 4 & eius

- & eius uxores, fol. 76. num. 7.
 Ciuilium officiorum rudimenta, f. 76. n. 8.
 Stipendia prima, & expeditiones variae, f. 77.
 n. 9 & 10.
 Successus Rhodum, f. 77. & 78. n. 11.
 Cupiantas reuerti in urbem, f. 78. n. 11.
 Mansio Rhodi contra voluntatem, fol. 78. &
 79. n. 12.
 Vita eius Rhodi, deposito patris habit in sum-
 mo contemptu, f. 79. n. 13.
 Reditus in urbem octauo anno, fol. 79. num.
 14.
 Offenta & traditiones futurae eius magnitu-
 dini, f. 79. n. 14.
 Romam reuersi vita priuata, deinde adoptatio,
 f. 80. n. 15.
 Honores iterum Tiberio delati, ac primum Tri-
 bunitia potestas in quinquennium, fol. 80. n.
 16.
 Bellum Illyricum per eum gestum, f. 80. num.
 16. & 17.
 Decreti honores, confecto bello Illyrico, fol. 8.
 n. 17.
 Expeditio in Germaniam post cladem Varia-
 nam, f. 81. n. 18.
 Disciplina eo bello acerrime exacta, f. 81. nu.
 19.
 Reuersi in urbem post biennium triumphus, f.
 81. n. 20.

Prouincia illi cum Augusto communicata, fol.
81 n. 21.

Expositio in Illyricum suscepta, fol. 81. num.
21.

Reuocatur ex itinere ob valetudinem Augusti,
f. 82. n. 21.

Auctoris disputatio de causis, quæ Augustum
impulerunt, ut Tyberio imperium relinque-
ret, f. 82. n. 21.

III Tiberij principatus, & gesta in eo ante
secessum Capreas

Agrippæ iuuenis cades. f. 82. n. 22.

Cura funeris Augusti, & consecratio eius-
dem Ibidem.

Principatum confestim occupatum diu recu-
sat, f. 83. n. 24.

Cunctandi causa, quæ illi fuerint, fol. 83. &
84. n. 25.

Ciuitas Tiberij inter initia principatus, fol.
84. n. 26.

Adulationes scdæ reprimit, fol. 84. n. 27.

Aduersus conuicia & famosa de se, ac suis car-
mina patientem se prabet, fol. 84. & 85. n.
28.

Humanitas eius insignis, in appellandis singu-
lis & vniuersis, f. 85. n. 29.

Species libertatis quædam per eum inducta,
eiusque rei varia documenta, f. 85. & 86. n.
30. 31. & 32.

Tibe-

Tiberij seueritas paulatim principem exercen-
tis, f. 86. n. 33.

Seueritatis exempla varia, circa impensas lu-
dorum, suppellectilis modum, quotidiana of-
cula, item strenarum commercium, fol. 86. n.
34.

Item alia seuerè ab eodem instituta, fol. 87. n.
35.

Externas ceremonias compescit: & mathema-
ticos expellit, f. 87. n. 36.

Cura tuendæ pacis à grassaturis, ac latroci-
nijs, seditionumque licentia, fol. 87. numer.
37.

Hostiles motus per legatos compescit, fol. 88 n.
37. sine.

Reges infectos, suspectosque, quibus artibus re-
preberit, f. 88. n. 37 sine.

Mora continua in urbe, aut locis suburbanis
post adeptum imperium per annos aliquot,

IIII Tiberij abitus ex urbe, & secessus Ca-
preas.

Secessus primus in Campaniam ominosus, fol.
88 n. 39.

Aduentus Capreas è Campania: indèque reditus
in continentem, f. 88 n. 40.

Regressus in insulam & omnis Reip. cura ab-
iecta, f. 88 & 89. n. 41.

V De vitij Tiberij, que malè diu dissimulata
Capreis

- Capreis tandem profudit*, fol. 89. numer.
42.
- Temulentia à puero* f. 89. n. 42.
- Sellaria excogitata sedes arcanarum libidinti*,
f. 89 n. 43.
- Alia libidinis eiusdem mala documenta*, fol. 89.
¶ 90. n. 44. ¶ 45.
- Pecunie parsimonia, ac tenacitas*, fol. 90. num.
45 ¶ 46.
- Munificentia eius rara*, fol. 90. ¶ 91. num.
47.
- Rapina Tiberij* f. 91 n. 48.
- Odium aduersus fratrem, matrem, filios, nu-
rum, ¶ nepotes*, fol. 91. 92. ¶ 93. n. 49. 50.
51. 52. ¶ 53.
- Odium in amicos, ac familiares*, fol. 93. ¶ 94.
n. 53. fine.
- Inclementia in conuictores Græculos*, fol. 94.
n. 54.
- Sauæ, ac lentæ naturæ eius indicia*, fol. 94. n.
54.
- Iudicia maiestatis seuè per eum exercita*, f. 94.
n. 55.
- Versiculi contra eum facti* fol. 95. n. 57.
- Alia scuitia exempla, ¶ argumenta multa*, f.
95. 96. ¶ 97. n. 58. 59. ¶ 60.
- Quam nõ modo inuisus, ac detestabilis, sed præ-
trepidus quoque, atquè etiam contumelijs
obno-*

obnoxia vixerit, f. 97. & 98. n. 61. 62. 63.
& 64.

Opinio quorundam existimantium, multo ante nouisse Tiberium infamiam, quae se maneret, f. 98 n. 65.

VI De eius forma, statura, ac valetudine, fol. 98 n. 66.

VII De eiusdem contemptu religionum, fol. 99. n. 67.

VIII De studio eius artium liberalium, f. 99. & 100. n. 68. & 69.

IX De morte Tiberij.

Conatus redeundi Romam, f. 100. n. 70.

Eger circumfertur per Campaniam, f. 100. nu. 70.

Moritur in villa Luculliana, f. 100. & 101. n. 70. & 71.

Prodigia, quae obitum eius praecessere, fol. 101. n. 72.

Populi gaudium ob eius mortem, fol. 101. num. 72.

Testamentum Tiberij, f. 101. n. 73.

LIBER QVARTVS.

C. CAESAR CALIGVLA.

I De Germanico C. Caesaris patre.

- Parentes eius, naturà, & adoptione, fol. 102.
 num. 1.
- Honores patris Germanici, & res gestæ, f. 102.
 num. 1.
- Obitus in Syria, f. 102. n. 2.
- Elogium defuncti quàm honestissimum, f. 102.
 & 103. n. 3.
- Amoris orantium erga viuum Germanicum te-
 stimonia, f. 103. n. 4.
- Eiusdem amoris indicia in morte, ac post mor-
 tem, f. 103. & 104. n. 5. & 6.
- Vxor Germanici: & ex ea liberi, fol. 104. n. 7.
- II De C. Cesare Caligula priuato.
 Natiuitatis eius tempus, & de loco disputatio
 contra Gætulicum, & Plinium Secundum,
 f. 104. & 105. n. 8.
- Caligula cognomen unde, f. 105. n. 9.
- Pueritia eius, & adolescentia, fol. 105. num.
 10.
- Eius apud Tiberium acta Capreis, fol. 105. num.
 10.
- Nature seuæ, ac probrosa indicia, fol. 105. &
 106. n. 11.
- Vxor eius Iunia Claudia, f. 106. n. 12.
- Veneno Tiberium aggreditur, fol. 106. num.
 12.
- III De Caio Cesare Cali_ula imperatore, &
 eius bene factis.

Imperium adipiscitur ingenti omnium gaudio,
f. 106. n. 13.

*Ingresso orbem senatus ius, arbitriūque om-
nium rerum permittit, fol. 106. & 107. num.*
14.

*Valetudo eius inter initia principatus, omniū-
que mira sollicitudo pro salute ipsius, fol. 107.*
n. 14.

*Caligulae popularitas, & facta ab eo in hono-
rem defunctorum, Tiberij, matris, fratris,
patrisque, f. 107 n. 15.*

*Honores ab eo habiti, Antoniae auiae, patris
Claudio, & sororibus, f. 107. n. 15.*

*Popularitas erga damnatos, relegatosque, &
alia eiusdem indicia, fol. 107. & 108. num.*
15.

Facta, & sancita ab eo egregie, fol. 108. num.
16.

Consulatus eius, f. 108 n. 17.

*Munificentia erga populum, senatum, eque-
strēmque ordinem, f. 108. & 109. n. 17.*

De spectaculis ab eo editis, fol. 109. & 110 n.
18. 19. & 20.

*De operibus quae absoluit semiperfecta, inchoa-
uit, desinavit, f. 110 n. 21.*

III De vitijis C. Caligulae, f. 110. n. 22.

Arrogantia eius aduersum deos, & homines,
f. 110. n. 22.

Superba dicta, factique aduersus suas necessitudines, f. 111. n. 23.

S. Pra cum omnibus sororibus, fol. 111. & 112 n. 24.

Matrimonia ut turpiter contraxerit, dimiserit, tenuerit, f. 112 n. 25.

Propinquos, amicis que quo pacto tractauerit, f. 113. n. 26.

Superbia, & violentia erga senatū, magistratus, & ceteros ordines. f. 113. n. 26.

Sauitia ingenij indicia fol. 113. & 114. num. 27 & 28.

Atrocitas verborum, qua immanissima facta augebat, fol. 114. & 115. num. 29. 30. & 31.

Eadem dictorum, factorūque sauitia inter ludos, & epulas fol. 115. & 116. n. 32. & 33.

Liuor eius, & malignitas aduersus omnis aui homines. f. 116. & 117. n. 34 & 35.

Vt pudicitia, neque sua, neque aliena pepercerit. f. 117. n. 36.

Nepotini sumptus eiusdem, fol. 117. numer. 37.

Rapina exhausti, & egentis. f. 118. 119. 120. n. 38. 39. 40. 41. 42.

Militia eius, & expeditio Germanica ludi. bry plena. f. 120. & 121. n. 43. 44. & 45.

Cura,

- Curia, & apparatus triumphi. fol. 121. num.
47.
- Consilium trucidandi legiones aliquot, f. 121.
n. 48.
- Dieta, factaque inreditu sua, fol. 122. num.
49.
- Quis urbem natali suo ingreditur & per qua-
tuor menses ingentia facinora audet, maiora
molitur. f. 122 n. 49.
- Statura, forma, & valetudo. f. 122 n. 50.
- Confidentia Caligulae, & nimius metus, f. 122.
& 123 n. 51.
- Vestitu, calceatu, & habitu quali sit usus, f. 123
n. 52.
- Quibus e disciplinis liberalibus attenderit, fol.
123. n. 53.
- Studium artium diuersissimarum. f.
124 n. 54.
- Favor nimius erga eos, quorum studio tenere-
tur f. 124. n. 55.
- III De cede C. Caesaris Caligulae.
Conspirationes in eum detectae, fol. 124. &
125 n. 56.
- Conspiratio nouissima duce Cassio Cherea, f.
125. n. 56.
- Prodigia futurae cedis. f. 125. n. 57.
- Cedes IX. Kalend. Febr. fol. 125. & 126. nu.
58.

Fusus tumultuariam, f. 126. n. 59.

Cæd[?] xoris, & filia, f. 126. n. 59.

Conditio temporum illorum, f. 126. n. 60.

*Observatio super Cæsaribus, quibus Cæj præ-
nomen, f. 126. n. 60.*

LIBER QUINTVS.

TIBERIVS CLAVDIVS CÆSAR.

I De Claudio adhuc priuato.

*Patris eius natiuitas; res gestæ: mors, & hono-
res postobitum decreti, f. 127. & 128. n. 1.*

Claudij natiuitas, & nomina, f. 128.

Pueritia, & adolescentia eius, f. 128. n. 3.

*Spernitur ab omnibus ut animo simul, & cor-
pore hebetato, f. 128. n. 3.*

Augusti iudicium de eo, f. 128. & 129. n. 4.

*Vita eius sub Tiberio, fol. 129. & 130. num. 5.
& 6.*

Vita eiusdem sub Caio, f. 130. n. 7.

*Contumeliæ, quibus vixit obnoxius, fol. 130.
n. 8.*

*Discrimina, quibus obiectus fuit, f. 130. & 131
n. 9.*

*II De Claudij principatu, & ijs, quæ publice
gesit.*

Casus mirabilis, quo delatum ei imperium an-

no quinquagesimo, f. 131. num. 10.

Imperio stabilito, sua, & omnium securitati
consulit, f. 131. & 132. n. 11.

Officia pietatis praestat Augusto, Liuiæ, paren-
tibus, fratri, M. Antonio, Tiberio, & Caio,
f. 132. n. 11.

Ciuilitas Claudij in semet augendo, f. 132. nu.
12.

Amor, fauorque omnium aduersus ipsum; fol.
132. n. 12.

Insidia in ipsum structæ, f. 132. & 133. num.
13.

Consulatus quinque Claudij, fol. 133. num.
14.

In iure dicendo assiduitas, & moderatio, fol.
133 n. 14.

Mira eiusdem animi varietas in cognoscen-
do, ac decernendo, fol. 133. & 134. num.
15.

Censura inaequaliter gesta: & in ea notabilia,
f. 134 n. 16.

Expeditio in Britanniam, fol. 135. n. 17.

Vrbis annonæ aequæ cura sollicitissimè acta, fol.
135. & 136. n. 18. & 19.

Opera, quæ fecit, f. 136. n. 20.

Liberalitas in congiarijs, f. 136. n. 20.

Spectacula complura, magnificaque ab eo edita,
f. 136. & 137. n. 21.

III De nouis quibusdam Claudij institutis in
Republica, f. 137. 138. & 139. num. 22. 23.
24. 25.

Quae circa caeremonias, fol. 137. & 138. num.
22.

Quae circa civilem morem, f. 138 & 139. num.
24. & 25.

Quae circa militarem morem, fol. 139. num.
25.

Quae circa omnium ordinum statum domi, foris-
que, f. 139. n. 25

III Claudij vita interior, & familiaris, ac
mores.

Sponsae, & uxores, f. 140. n. 26.

Liberi ex tribus uxoribus, fol. 140. & 141.
n. 27.

Qualis erga libertos suos fuerit, & quam illis
addictus vixerit, f. 141 & 142. num. 28. &
29.

Forma eius, & valetudo, fol. 142. num. 30. &
31.

Conuiuiorum ratio, f. 142. n. 32.

Gibi, vini que appetentia, f. 142. n. 33.

Somnus breuissimus, f. 142. n. 33.

Libido in feminas, f. 142. n. 33.

Alia studium, f. 142. n. 33.

Alia, & sanguinaria natura, fol. 142. & 143.
n. 34.

- Timor, ac diffidentia, f. 143. & 144. num. 35.
36. & 37.*
- Ira, atque iracundia, f. 144 n. 38.*
- Oblivio, & inconsideratio stupenda, f. 144. &
145. n. 39.*
- Sermonis, rerumque negligentia mira, fol. 145.
n. 40.*
- Historia studium, & in eo genere scripta eius,
f. 145. & 146. n. 41.*
- Græcorum studiorum amor: & de præstantia
linguæ Græcæ Claudij testimonia, fol. 146.
n. 42.*
- Græcæ historiae à Claudio scriptæ, fol. 146. n.
42.*
- V De morte Claudij.*
- Paenitentia sub exitu vitæ: de matrimonio A-
grippinæ & Neronis adoptione, fol. 146 n.
43.*
- Testamentum ab eo scriptum, fol. 146. num.
44.*
- Agrippina ipsum præuenit, & veneno occidit,
f. 146. & 147. n. 44.*
- Mors eius funus, & consecratio, f. 147. num.
45.*
- Præfagia mortis præcipua, f. 147. n. 46.*

LIBER SEXTVS.
NERO CÆSAR.

I De origine, & maioribus Neronis.

De gente Domitia, f. 147. n. 1.

De familia Anobarborum, f. 147. n. 1.

De atavo, & abavo Neronis, f. 148. & 149.
n. 2. & 3.

De avo Neronis, f. 149. n. 4.

De patre Neronis, f. 149. n. 5.

II De Neronis vita ante principatum.

Ortus eius locus, & tempus, f. 149. n. 6.

Præſagia futura infelicitatis, fol. 149. n. 6.

Pueritia eius: & quæ in illa notabilia ei acci-
derunt, f. 150. n. 6.

Adoptatur à Claudio: & Seneca in disciplinam
traditur, f. 150. n. 7.

Immanitatem naturæ suæ prodit, fol. 150. n. 7.

Tiro deductus in forum quædam notabilia ge-
rit, f. 150. n. 7.

III De principis Neronis bene gestis, aut sine
probro.

Mortuo Claudio imperium, ut occupauerit, f.
150. & 151. n. 8.

Pietatis ostentatio in Claudij funere: memoria
patris honoranda, matre colenda, fol. 151.
n. 9.

Antium (id natale solum) colonis novis, &
portu instructum, f. 151. n. 9.

Dicta, factaque bonæ indolis indicia, fol. 151.
n. 10.

Speſtaculorum plurima, & varia genera ab eo

- edita f. 151 & 152. n. 17. & 12.
 Teridatis in Urbem introitus magnificentissi-
 mè celebratus. f. 152 & 153. n. 13.
 Ianum Geminum claudit. f. 153.
 Consulatus eius quatuor. f. 153. n. 14.
 Mos eius iure dicendo, cognoscendo, consultan-
 do, alijsque partibus administrationis Repu-
 blicæ. f. 153. n. 15.
 Excogitata ab eo circa ædificia, fol. 153. n. 16.
 Multa sub eo seuerè animaduersa, coercita, in-
 stituta, fol. 153. & 154. num. 16. 17. &
 18.
 Peregrinationes due ab eo susceptæ, f. 154. n.
 19.
 III De probris, ac sceleribus Neronis, fol.
 154. n. 20.
 Musicæ & cantandi studium, f. 154. & 155.
 n. 20.
 Cantat etiam Rome, f. 155. n. 21.
 Equorum, & aurigandi studium, f. 155. & 156
 n. 22.
 Professio in Achaïam f. 156. n. 22.
 In Achaïa certamina obit omnia probrosissimè
 f. 156 & 157. n. 23. & 24.
 Reuersus è Græcia Neapolin albis equis intrat,
 f. 157. n. 25.
 Romam ingreditur pompa triumphali, f. 157.
 & 158. n. 25.

- De petulantia Neronis*, f. 158. n. 26.
De libidine eiusdem, fol. 158 & 59. 27. 28. &
 29.
Profusio diuitiarum, & pecunia, fol. 159. n.
 30.
Sumptus in edificando, f. 160. n. 31.
Auaritia, & rapina, fol. 160. & 161. num.
 32.
Parricidium eius in Claudium, fol. 161. num.
 33.
In Britannicum, f. 161. n. 32.
In matrem ipsam, fol. 161. & 162. n. 34.
In uxores, f. 163. n. 35.
*Cedes ceterorum, aut affinitate aliqua, aut
 propinquitate iunctorum*, fol. 163. num.
 35.
Sauitia, qua in exteros grassatus, fol. 163. &
 164. n. 36.
Cedes nullo delectu, aut modo, fol. 164. num.
 37.
Incendio populum, & mœnia patriæ vastat, fol.
 164 & 165. n. 38.
*Mala fortuita sub Nerone: pestilentia, & cla-
 des Britannica*, f. 165. n. 39.
*Mira patientia in maledictis, & conuitijs fe-
 rendis*, f. 165. & 166. n. 39.
 V *De interitu Neronis*.
Defectio Galliarum duce Vindice, f. 166. n. 40.

- Spe vana fouetur à mathematicis, alijsque, fol.*
166. n. 40.
- Vt nuntio de motu Galliarum accepto se gesserit Neapoli f. 166. n. 40.*
- Scribit ad senatum, & incipit vigilare, f. 166. n. 41.*
- Romam prætrepidus reat f. 167. n. 41.*
- Animo frangitur ad nuntium defectionis Gal-
 bæ, & Hispaniarum, f. 167. n. 42.*
- Interea luxum, atque desidiam nec omittit, nec
 imminuit f. 167. n. 42.*
- Destinata eius, quæ immania, quæ vana, f. 167.
 & 168 n. 43.*
- Expeditionis præparatio ridicula, & seua, fol.
 168 n. 44.*
- Inuidia, quæ subito casu accreuit, fol. 168. nu.
 45.*
- Terretur portentis somniorum, & auspicio-
 rum, & ominum, f. 68. & 169 n. 46.*
- Nuntiata caterorū exercituum defectione, co-
 gitat de fuga f. 169 n. 47.*
- Omisso fugæ consilio, varia agit, f. 169. num.
 47*
- Exit urbe, & venit in suburbanum Phaontis
 liberti f. 169. & 170. n. 48.*
- Ibi post longam trepidationem morte eripit se
 impendentibus contumelijs, fol. 170. & 171.
 n. 49.*

Funus Neronis, f. 171. num. 50.

VI Elogium defuncti Neronis.

Statura, & forma, f. 171. n. 51.

Cultus, habitusque, f. 171. n. 51.

Liberalium disciplinarum studia, fol. 171. nu.

52.

*Popularitas, & amulatio omnium, qui populo
placere, fol. 171. & 172. num. 53. &*

54.

Famae perpetuae cupido, f. 172. n. 55.

*In omnium religionum contemptu superstitio
quaedam*, f. 172. n. 56.

Mors eius quomodo accepta ab hominibus, fol.
172. n. 57.

LIBER SEPTIMVS.

SER. SVLPITIVS GALBA.

*Progeniem Caesarum in Nerone defecisse, eius-
que futuri signa*, f. 174. n. 1.

Galbae, qui Neroni successit, nobilitas, fol. 174.
n. 2.

Elogia familiae Galbae, fol. 172. & 174. n. 3.

Galbae pater, eiusque uxores, & liberi, f. 174.
n. 3.

*Galbae Imperatoris natalis praenomen, nomen,
& cognomen*, f. 174. n. 4.

Omnia

- Omina futurae eius potestatis, fol. 174. num.
 4.
 Mos vetus circa libertos, seruosque ab eo re-
 tentus, f. 175. n. 4.
 Studia eius, & uxores, f. 175. n. 5.
 Liniam Augustam obseruat cum fructu, f. 175.
 n. 5.
 Honores, quibus functus est domi, forisque, fol.
 175 n. 6.
 Vita eius sub Claudio, f. 175. n. 7.
 Africae administratio, f. 176. n. 7.
 Ornamentis triumphalibus, & sacerdotio tri-
 plici donatur, f. 176. n. 8.
 Vita eius in secessu propè ad medium Neronis
 principatum, f. 176. n. 8.
 Praeficitur Hispaniae Ferraconesi, ubi signa ei
 apparent futurae dominationis, fol. 176.
 n. 8.
 Prouinciam regit per octo annos inequabiliter
 f. 176. n. 9.
 Sollicitatus ad res nouas per Vindicem, condi-
 tionem recipit, f. 176. & 177 n. 9.
 Imperator salutatur, Legatum senatus, popu-
 lique Romae se dicit, & principem agere inci-
 pit f. 177. n. 10.
 Fauent di, incepto, f. 177. n. 10.
 Mox cuncta eius concilia turbantur, fol. 177.
 n. 11.

Nerone occiso deposita Legati, suscipit Casaris appellationem, atque iter Romam instituit. f. 178. n. 11.

Urbem in reditur parum gratus ob seuitiam, & auaritiam. f. 178. n. 12. & 13.

Imperium ut ab eo gestum, quaeque in eo bene, aut secus fecit. fol. 178. & 179 num. 14. & 15.

Inuidia flagrat apud omnes, praecipue milites, f. 179 n. 16.

Superioris Germaniae exercitus primi obsequium rumpunt. f. 179 n. 16.

Galba imperium firmat adoptione Pisonis. fol. 179 & 180. n. 17.

Simul Orboni occasionem praebet perficiendi conuulsa. f. 180 n. 17.

Monstra exitum eius portendentia, fol. 180. n. 18.

Cades eius sigillatim explicata. fol. 180. num. 19.

Verba eius nouissima, f. 181. n. 20.

Perfidia ferè omnium erga ipsum. fol. 181. num. 20.

Hostes illudunt mortuo. f. 181. n. 20.

Funus. f. 181. n. 20.

Statura eius, & mores. fol. 181. & 182. num. 21. & 22.

Aetas, & honores post mortem decreti. f. 181. n. 23

M. SALVIVS OTHO.

De maioribus Othonis f. 182 n. 1.

De patre L. Othone, f. 182 n. 1.

Othonis Imperatoris natiuitas, fol. 182 n. 2.

Vita eius in adolescentia f. 182 & 183 n. 2.

Vita eius sub Nerone f. 183 n. 2.

Poppæam Sabinam seruat Neroni, sed malafide, f. 183 n. 3.

Seponitur per causam legationis in Lusitaniam f. 183 n. 3.

Vltionem parans accedit conatibus Galbæ, fol. 183 n. 4.

Imperij spem capit, & ambitione viam eò sibi munit f. 183 n. 4.

Pisone à Galbæ adoptato, res nouas palam molitur subsidio decies HS. & ope quinque speculatorum, f. 183 & 184 n. 5. & 6.

Ordo rerum ab eo gestarum in occupando imperio, & cadendo Galbæ, f. 184 n. 6.

Gestæ quædam eius initio principatus, fol. 184 & 185 n. 7.

Manes Galbæ eum agitant, f. 185 n. 7.

Initia belli Vitelliani, f. 185 n. 8.

Otho quietis auctor, & concordie, fol. 185 n. 8.

Prætorianorum erga Othonem fides, fol. 185 n. 8.

Expeditio Othonis, eiusque initia infausta, & inconsulta, f. 185 n. 8. & 9.

Tribus praeliis vincit, & uno vincitur, ac statim moriendi impetum capit. f. 185. & 186. n. 9.

Causa eius consilij, f. 186. n. 10.

Extrema eius facta, & tandem sibi à se ipso inflicta mors, f. 186. n. 11.

Othonis corpus habitus: mores: f. 187. n. 12.

Mors eius omnibus miraculo, omnium benevolentiam ipsi conciliat f. 187. n. 12.

A. VITELLIVS.

De Vitelliorum origine variæ sententiæ, fol. 187. & 188 n. 1. & 2.

De Imperatoris auctore P. Vitellio, & filijs, Aulo, Quinto, Publio, & Lucio, f. 188. & 189. n. 2. & 3.

Imperatoris Vitellij genitura: pueritia, & adolescentia, f. 189. n. 4.

Vita sub Caio, Claudio, & Nerone. fol. 189. n. 4.

Honores gesti ab eo voluntate dispari, & exi- stimulatione. f. 189. n. 5.

Vxores, & liberi. f. 189 n. 6.

Legatus in inferiorem Germaniam à Galba mittitur, f. 189. n. 7.

Vitellij euntis in prouinciam egestas maxima,
f. 190. n. 7.

Aduentus eius gratus exercitui prauo ad res
nouas, f. 190. n. 7.

Castra ingressus conciliat sibi milites, & mox
salutatur Imperator f. 190. n. 8.

Pacta, dictaque eius Romam ex Germania pe-
tentis f. 190. & 191. n. 9. & 10.

Urbem ingreditur: & imperium turpiter in-
choat fol. 191. & 192. n. 11.

Regitur, & regit omnia arbitrio vilissimi cu-
iusque, maxime Asiatici liberti, fol. 192. n.
12.

Vitellij gula profunda intempestiua, ac sordi-
da f. 192. n. 13.

Sauitia eius, ac varia neces, & supplicia, fol.
192. 193. n. 14.

Exercitus ab eo deficiunt c. Etiauo mense, f. 193.
n. 15.

Conatus retinendi imperij f. 193. & 194. num.
15.

Conatus paciscendi cum hoste, fol. 194. num.
16.

Vitellij in urbe aestuatio appropinquante, fol.
194. n. 16.

Capitur ab agminis hostilis antecessoribus, &
inter magna rerum, verborumque, ludibria
perit f. 194. & 195. n. 17. & 18.

*Augurium, quo ei sua finis prædicta, fol. 195.
n. 18.*

LIBER OCTAVVS.

T. FLAVIVS VESPASIANVS.

De gente Flauia, f. 195. n. 1.

*De auo, & patre Vespasiani, fol. 195. & 196.
n. 1.*

*Vespasiani Imperatoris ortus, & educatio, fol.
196. n. 2.*

Honores ab eo gesti, f. 196 n. 2.

Vxor, liberi, & pellex, f. 196. n. 3.

*Vita sub Claudio: & res bello gesta, f. 196. &
197. n. 4.*

Vita sub Nerone, f. 197. n. 4.

Præficitur bello Iudaico, f. 197. n. 4.

*Othone, & Vitellio de principatu certantibus,
ipse in spem imperij venit f. 197. n. 5.*

*Ea spes pridem illi concepta per hæc ostenta, f.
197. & 198 n. 5.*

*Mæsiaci exercitus pars defert illi imperium
Aquileiæ, f. 198. & 199. n. 6.*

*Tiberio Alexandro duce legiones Alexandri-
næ: dein Iudaicus exercitus iurant in eius
verba f. 199. n. 6.*

*Cœpta eius varijs casibus adiuantur, f. 199.
n. 6.*

Alexandriam venit: & auspicio ibi confirmatur, f. 199. n. 7.

Ibidem maiestatem miraculis editis sibi parat; f. 199. & 200. n. 7.

Vespasianus reuertitur in urbem. f. 200. n. 8.

Censura suscepta, Rempub. stabilit. f. 200. n. 8.

Urbem refectionis multis edificijs, & nouis operibus ornat. f. 200. & 201. n. 8. & 9.

Oraines purgat. suppletque. f. 201. n. 9.

Judicia ordinat. f. 201. n. 10.

Libidinem, & luxuriam coercet, f. 201. num.

11.

Ciuilitas eius, & clementia, f. 201. & 202. nu.

12. 13. 14. 15.

Pecunie cupiditas ingens, f. 202. & 203. num.

16.

Idem male partis optimè utitur, liberalis aduersus omnes, f. 203. n. 17.

Infamia ob pristinam cupiditatem, fol. 203. n.

19.

Statura, & valetudo, f. 203. n. 20.

Ordo vitæ, quem tenuit, fol. 203. & 204. num.

21.

Comitas, & dicacitas, fol. 204. & 205. nu. 22.

& 23.

Morbis eius, atque interitus, f. 205. n. 24.

Cognitio, quam habuit de suo, & suorum fato, f. 205. n. 25.

T. FLAVIVS VESPASIANVS.

- Titii ortus, & educatio, f. 205. n. 1. & 2.*
Imperium ei promissum à Metoposcopo, fol. 205 & 206. n. 2.
Corporis, animique dotes eius, fol. 206. num. 3. & 4.
Militia eius prima sagata, togataque, f. 206. num. 4.
Vxores, & liberi, f. 206. n. 4.
Legioni præfectus bello Iudaico fortiter segerit f. 206. n. 4.
Missus ad Galbam à patre redit ex itinere, f. 206. n. 5.
Iudaeam perdomat, & Imperator salutatur, f. 206. & 207. n. 5.
Incidit in suspicionem, quasi descisceret à patre, f. 207. n. 5.
Redit in urbem: suspicionem de se tollit: & participem, atque tutorem imperij agit fol. 207. num. 6.
Suscipit officiorum propè omnium curam: in primis præfecturam prætorij, agitque inciviliter f. 207. n. 6.
Suspecta in eo seuitia, luxuria, libido, rapacitas, f. 207. n. 7.
Suscepto imperio, virtutibus summis superiores suspensiones extinguit, f. 207. & 208. n. 7.

- Benevolentia eius erga omnes homines mirabilis, f. 208. n. 8.*
Malis fortuitis, quæ sub eo acciderunt sua benignitate medetur, f. 208. & 209. n. 8.
Pontificatum maximum accipit, ut puras seruet manus, fidei que præstat, f. 209. n. 9.
Mors eius & unius facti pœnitentia, fol. 209. & 310. n. 10.
Locus, & tempus mortis, & omnium mœrorum, fol. 210. num. 11.

T. FLAVIVS DOMITIANVS:

- Vbi & quando natus sit, f. 210. n. 1.*
Pubertatis, & adolescentiæ tempus, fol. 210. n. 1.
Gesta eius bello Vitelliano, f. 210. n. 1.
Cæsar salutatur, & per speciem præturæ Urbane dominationem, absente patre, exercet, fol. 210. & 211. n. 1.
Expeditionem suscipit in Galliã, Germaniasque emulatione fratris, f. 211. n. 2.
Simulat modestiam: & poetica studium, f. 211. n. 2.
Captat occasiones potentia, f. 211. n. 2.
Patre defuncto, qualis in fratrem fuerit, f. 211. n. 2.
Secretum eius horarium inter initia principatus,

tus. fol. 211 num. 2.

Vxor Domitia f. 211. n. 3.

Qualis in administratione imperij, fol. 2117
n. 3.

Speſtacula magna, & ſumptuoſa ab eo edi-
ta. f. 212 n. 4.

Queſtoria munera reuocat, & ſpeſtat, f. 212.
n. 4.

Agon Capitolinus, muſicus, equeſtris gymnicus
ab eo inſtitutus, f. 212 n. 4.

Quinquatria in Albano cum certaminibus ora-
torum, & poetarum ab eo inſtituta, f. 212.
n. 4.

Liberalitas erga populum, ſenatum, equitem,
f. 212. n. 4.

Opera ab eo, vel reſtituta, vel noua facta, fol.
213. n. 5.

Expeditiones partim ſponte, partim neceſſario
ſuſcepta f. 213. n. 6.

Victoria eius preſagijs nota in urbe, fol. 213.
n. 6.

De ijs, que in communi rerum uſu nouauit,
f. 213. n. 7.

Iuris dicendi ratio, quam tenuit f. 214. n. 8.

Magiſtratus urbicos, & prouinciarum preſi-
des coerces, f. 214. n. 8.

Suſcepta morum correptione, ſeuere quedam
animaduertit, f. 214. n. 8.

- Inter initia clemens, & abstinens, fol. 214. &
215. n. 9.*
- Mox desceſcit ad ſeuitiam, f. 215. 116. num.
10. 11.*
- Deinde etiam ad auaritiā, & rapinas, f. 216.
& 117. n. 12.*
- Inciuilitas, confidentia, & arrogantia, f. 217.
n. 13.*
- Cōpiratur in eum ab amicis, libertis, & uxore
f. 217. & 218. n. 14.*
- Anxietas eius, quòd ſciret annum, diē que vlti-
mum vitæ f. 218. n. 14.*
- Exitū ſibi cauēt, ſimul & maturat, f. 218. nu.
14. & 15.*
- Oſtent, quæ mortem præceſſerunt fol. 218 &
219. n. 15.*
- Pauor eius circa tempus imminentis fati, fol.
219. n. 16.*
- De inſidiarum, cædiſque genere, f. 219, & 220.
n. 17.*
- Cædis tempus, & funus, f. 220. n. 17. fine.*
- Statura eius: verecundia oris; caluitium, fol.
220. n. 18.*
- De moribus eius, & ſtudijs, f. 220. & 221. nu.
19 & 20.*
- Libidinis nimie documenta, fol. 221. num.
21.*
- Cædis eius. ut accepta à populo, milite ſenatu,
fol.*

fol. 221. num. 23.

Prædictiones futurae felicitatis post Domitianum, f. 221. num. 23.

NOMINA AVCTORVM
QVI A SVETONIO.

In hoc opere laudantur.

Acta publica	Dolabella.
Senatus.	Domitianus.
Asclepiades Mendefius.	Drusus.
Afinius Pollio.	Edicta Bibuli.
Attius.	Augusti.
Augustus.	Ennius.
C. Curio pater.	Evripides.
C. Curio F.	Hirritius.
Cassius Parmensis.	Homerus.
Cassius Severus.	Incerti scriptores.
Catonis Origines.	Inscriptiones statuarum.
Cn. Lentulus Gætulicus.	Iulius Marathus.
Cornelius Nepos.	Iunius Saturninus.
Crispus Salustius.	Lacinius Caluus.
	Licinius Crassus.

M. Aetorius Naso.

M. Antonius.

M. Brutus.

M. Cicero.

Pacuvius.

Plinius Secundus.

Q. Evlogius.

Q. Tubero.

Seneca.

Strabo Cæsar.

Tanufius Geminus.

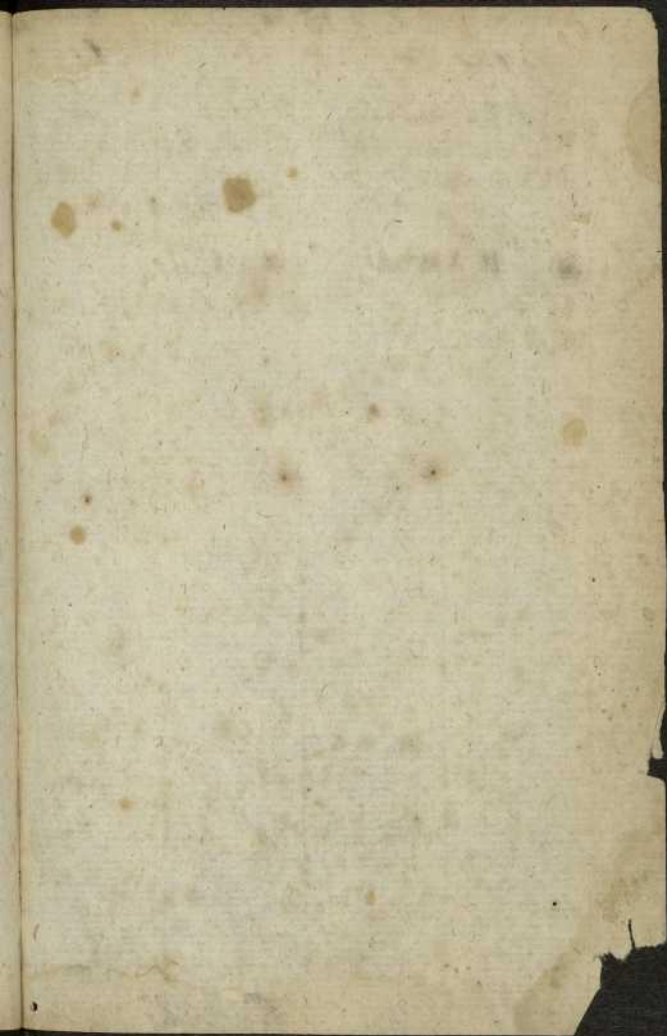
T. Ampius.

Valerius Messalla.

Virgilius.

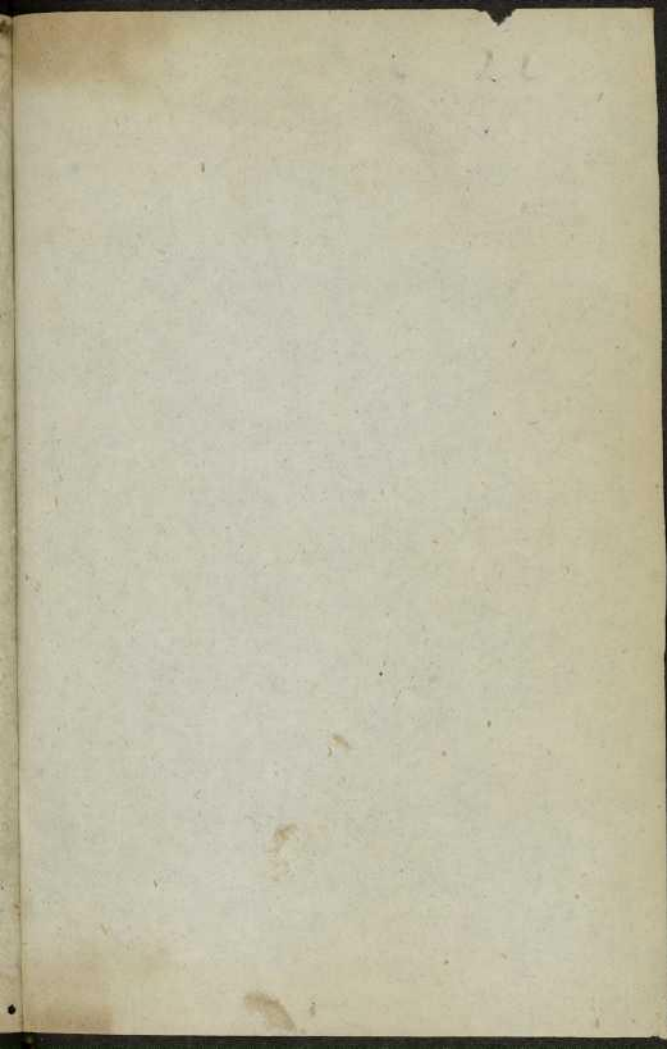
Xenophon.

FINIS.

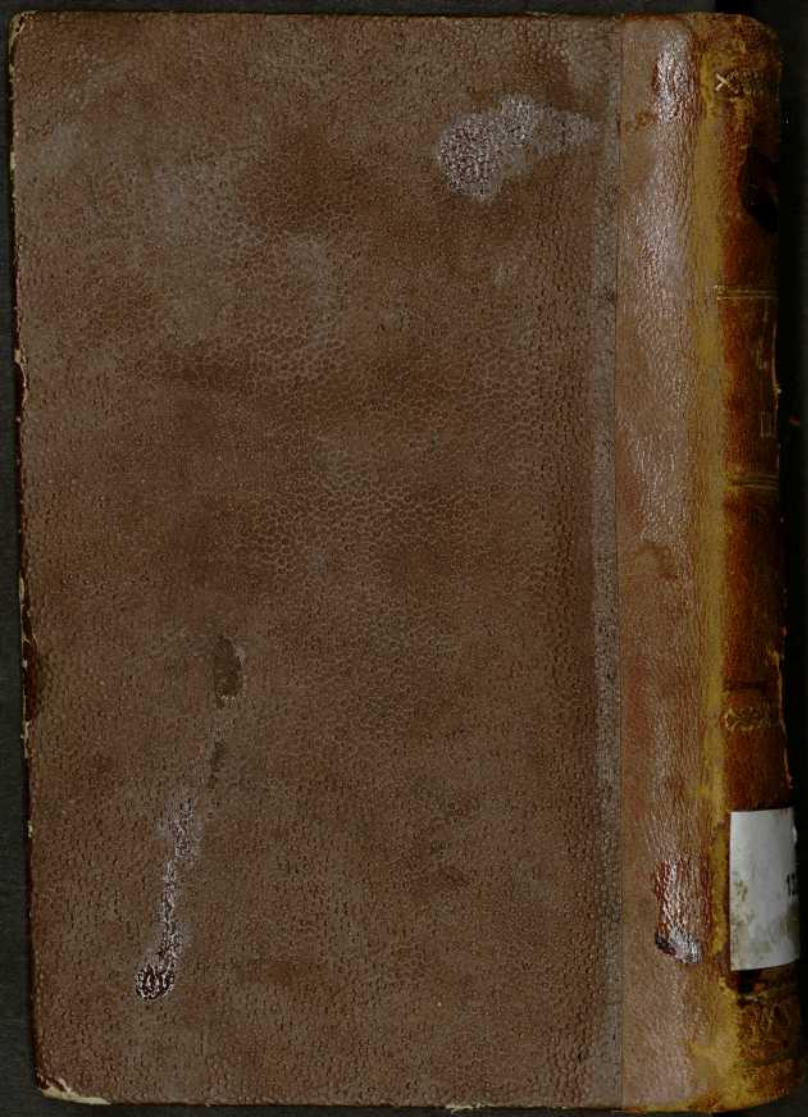

55

141-6-22

C. SÆTONII
TRANQUILLI.

13286